

ДЖОН УИНДЪМ ДЕНЯТ НА ТРИФИДИТЕ

Част 1 от „Трифидите“

Превод от английски: Правда Митева, 1982

chitanka.info

НАЧАЛОТО НА КРАЯ

Когато в сряда сутринта цари характерната за неделя тишина, трябва да знаеш, че някъде нещо не е в ред.

Почувствувах това още щом се събудих. И все пак, като се поразмислих, започнах да се съмнявам. В края на краищата имаше голяма вероятност сгрешилият да съм аз, а не останалата част от човечеството, въпреки че това ми се струваше невъзможно. Продължих да чакам, измъчван от съмнения. И скоро получих първото обективно доказателство — далечен часовник удари, както ми се стори, осем. Слушах напрегнато и недоверчиво. Скоро силно и решително заби друг часовник и без съмнение отброи осем. Сега вече бях сигурен, че нещо се е случило.

Причината, поради която пропуснах да видя края на света — е, поне края на света, който познавах от трийсет години, — беше чиста случайност: в същност както е с всеки оцелял, ако се позамисли човек. Светът е така устроен, че една част от хората са винаги в болница и по закона на вероятностите преди около седмица и аз станах един от тях. Съвсем същото би могло да ми се случи и преди две седмици — само че тогава нямаше да съм жив, за да пиша тези редове. Но случаят не само беше решил да попадна в болницата точно по това време, ами на всичко отгоре очите ми, а в същност и цялата ми глава бяха омотани в превръзки — нещо, за което трябва да съм благодарен на онзи, който се занимава с вероятностите.

По това време обаче аз все още бях само раздразнен и се чудех какво по дяволите става наоколо. Бях лежал тук достатъчно дълго, за да знам, че след старшата сестра часовникът е най-важното нещо в една болница — без часовник тя просто не можеше да съществува. Всяка секунда той отбелязваше по нещо — кога се раждаха или умираха, кога трябваше да се пият лекарства, времето за храна, за запалване на осветлението, за разговори, работа, спане, почивка, посещения, обличане, миене — и между другото, по негова повеля трябваше да започнат да ме мият и да се занимават с тоалета ми точно

в седем часа и три минути. Това беше една от главните причини, поради които предпочитях самостоятелна стая. В общите стаи тези неприятни процедури започваха цял час по-рано. Но днес точни и не дотам точни часовници продължаваха да удрят осем от всички посоки — а при мен все още никой не идваше.

Колкото и да ненавиждах процеса на изтриване с гъба, а беше съвсем безсмислено да им обяснявам, че е много по-просто само да ме заведат до банята, фактът, че в момента той закъсняваше, силно ме разстрои. Освен това той предвещаваще закуска, а аз бях гладен. Може би, ако подобно положение възникнеше някой друг път, пак бих се огорчил, но тази сряда, осми май, беше ден от изключително значение за мен. Изгарях от нетърпение обичайната суетня да свърши по-бързо, защото днес щяха да ми свалят превръзките.

Не без усилие напилах копчето на звънеца и го натисках цели пет секунди, просто за да им дам да разберат, че мисля за тях.

Макар че чаках напълно заслуженото за подобно поведение възмездие, продължавах с надежда да се ослушвам.

И сега осъзнах, че тишината отвън е много по-странна, отколкото ми се стори в началото. Липсата на всякакъв звук правеше деня по-тих и от самата неделя — и аз трябваше отново и отново да уверявам себе си, че днес е сряда, независимо какво се беше случило.

И до ден днешен за мен си остана загадка защо основателите на болницата „Свети Мерин“ бяха решили да построят това лечебно заведение точно на пресечката на две главни улици и по този начин да подложат пациентите си на постоянен тормоз. Вярно е, че малкото щастливци, чиито заболявания не се усложняваха от постоянния рев и вой на уличното движение, имаха това преимущество, че даже и на легло не прекъсваха връзката си с потока на живота, така да се каже. Обикновено автобусите, които се движеха в западна посока, прелитаха с грохот по улицата, старайки се да хванат зеления светофар, но често писъкът на спирачки и залпът от изгорели газове показваха, че не са успели. И веднага освободеният поток коли с гръм и вой се юрваше нагоре по улицата. От време на време се получаваха и паузи: чуваше се силен стържещ удар и цялото движение спираше — нещо много мъчително за човек в моето положение, защото трябваше да съдя за нанесените щети единствено по количеството ругатни, които следваха. Уверено мога да кажа, че нито един пациент на болницата

„Свети Мерин“ не е имал възможност, денем или нощем, да остане с впечатлението, че животът е спрял просто защото той временно е излязъл от строя.

Но тази сутрин положението беше съвсем различно. Необяснимо и затова тревожно различно. Не се чуваше нито грохот на колела, нито рев на автобуси. Всъщност не минаваха никакви коли. Не скърцаха спирачки, не свиреха клаксони, не се чуваше даже и чаткането от копитата на малкото останали коне, които минаваха от време на време. Нямаше ги и забързаните стъпки на хората, които по това време трябваше да отиват на работа.

Продължавах да се ослушвам. Тишината ми изглеждаше все по-странна и все повече не ми харесваше. За около десет минути напрегнато вслушване пет пъти чух несигурно тътрене на крака, три пъти — далечни нечленоразделни викове и веднъж — истеричен женски писък. Не гукаха гълъби, не чирикаха врабчета. Нищо освен виещия в жиците вятър...

Стори ми се, че ме обгръща пустота. Същото усещане съм изпитвал като дете, когато си втълпявах, че в тъмните ъгли на стаята се спотайват призраци; тогава не смеех да отпусна крака си от леглото, за да не би нещо да ме сграбчи за глезена; не смеех даже да запаля лампата, защото си мислех, че ако мръдна, някой ще скочи отгоре ми. И сега отново трябваше да се боря с този страх, по същия начин, по който се борех с него като дете в тъмната стая. И съвсем не ми беше по-лесно. Поразително е как в това отношение хората си остават винаги деца. Тези първични страхове настъпваха от всички страни и само чакаха удобен момент да ме победят напълно, и почти успяха — просто защото очите ми бяха превързани и уличното движение спряло...

Посъвзех се малко и се опитах да разсъждавам логично. Защо обикновено спира движението? Най-често понеже затварят пътя поради ремонт. Всичко е толкова просто. Всеки момент можеха да забучат пневматичните бургии и да внесат разнообразие в слуховите мъчения на многострадалните пациенти. Но лошото на логичните разсъждения е, че те никога не спират до средата. И сега аз продължавах да мисля, че не се чува даже и най-далечен тътен от уличното движение, изсвирване на влак или сирена на шлеп. Съвсем нищо — докато часовниците започнаха да удрят осем и петнайсет.

Изкушението да надзърна, да хвърля само един поглед, просто за да разбере какво по дяволите става наоколо, беше огромно. Но аз го подтиснах. В моя случай въпросът не беше само в повдигането на една превръзка, а трябваше да размотавам множество бинтове и марли. Но, което беше по-важно, достраша ме. Повече от седмица пълна слепота и аз вече знаех, че не биваше да си правя шеги със зрението. Истина е, че днес щяха да ми свалят превръзките, но това щеше да стане при специално затъмнение и само ако състоянието на очите ми е задоволително, щяха да ми разрешат да остана без бинтове. Аз все още не знаех дали с очите ми всичко е наред. Можеше да се окаже, че зрението ми е завинаги повредено. Или че съм съвсем ослепял. Все още нищо не знаех...

Изругах и отново натиснах звънеца. От това като че ли ми поолекна.

Но, изглежда, никой не се интересуваше от звънци. Вече бях почти толкова раздражен, колкото и разтревожен. При всички случаи обидно е да си зависиш от някого, но къде по-лошо е да няма от кого да зависиш. Търпението ми се изчерпваше. Реших, че нещо трябва да се направи.

Ако започна да крещя по коридора и въобще да вдигам врява, някой непременно ще се покаже, макар и само за да ме наругае. Отметнах завивките и станах от леглото. Никога не бях виждал стаята, в която лежах, и въпреки че по звука имах доста добра представа къде горе-долу беше вратата, намирането ѝ съвсем не беше толкова просто. По пътя си срещнах няколко загадъчни и ненужни препятствия, но ги преодолях с цената на един премазан палец на крака и леко одраскване. Подадох глава в коридора.

— Хей! — развиках се аз. — Искам си закуската. В четиридесет и осма стая.

Известно време цареше пълна тишина. После се чу рев от много гърла, които викаха едновременно. Стори ми се, че викат стотици хора, но не можех да разбира нито дума. Като че ли бях пуснал запис от шум на тълпа — и то разярена тълпа. Кошмарна мисъл ми мина през ума. Дали докато съм спал, някой не ме е преместил от болницата „Свети Мерин“ в лудницата. Тези гласове просто не ми изглеждаха нормални. Бързо затръшнах вратата, която ме отделяше от това стълпотворение, и пипнешком се върнах в леглото си. В този момент креватът ми се стори

единственото безопасно и спокойно място в това загадъчно обкръжение. И като потвърждение на мислите ми тъкмо когато се завивах, отвън долетя нов звук. От улицата се разнесе вопъл, див и отчаян, от който кръвта застина в жилите ми. Той се повтори три пъти, но на мен ми се струваше, че продължава да кънти из въздуха дълго след като беше спрял.

Потреперах. Усещах как под превръзките потта се стича по челото ми. Сега вече знаех, че ставаше нещо страшно. Вече нямах сили да издържам своята самота и безпомощност. Трябваше да разбера какво става около мен. Повдигнах ръце към превръзките, но когато пръстите ми ги докоснаха, спрях...

Ами ако лечението не е било успешно? Ами ако след като сваля бинтовете, се окаже, че все още нищо не виждам? И това ще бъде лошо, сто пъти по-лошо...

Страхувах се да бъда сам, когато разбера, че не са успели да спасят зрението ми. А даже и да са успели, няма ли да е опасно в началото очите ми да бъдат открити?

Отпуснах ръце и легнах по гръб. Изпитвах безсилен гняв и към себе си, и към болницата, и глупаво и безпомощно изругах.

Трябва да бе минало известно време, преди пак да мога трезво да разсъждавам. Изведнъж се улових, че отново търся някакво правдоподобно обяснение за случилото се. Разбира се, нищо не измислих. Затова пък за последен път се убедих, че днес е сряда, независимо от всички дяволски номера, които някой ни играеше. Бях съвсем сигурен, защото вчерашният ден беше забележителен и можех да се закълна, че оттогава досега е минала само една нощ.

В хрониките ще прочетете, че във вторник, седми май, Земята в движението си по орбитата е преминала през облак от кометен прах. Даже може и да повярвате, ако желаете, разбира се — в края на краищата милиони хора повярваха. А може и да е било истина. Не мога да твърдя нищо със сигурност. Не бях в състояние да наблюдавам явлението, но си имам собствени идеи по въпроса. Единственото нещо, което знам, е, че трябваше да прекарам вечерта в леглото, слушайки описанията на очевидци на най-забележителния небесен спектакъл в историята на човечеството, както всички твърдяха.

Между впрочем докато самото явление не започна, никой нямаше и най-малка представа за тази предполагаема комета или

нейния прах...

Така и не разбрах защо трябваше да правят и радиорепортаж, след като всеки, който ходеше, куцаше или можеше да бъде изнесен, беше навън или на прозорците, за да наблюдава най-грандиозния безплатен фойерверк.

Но радиокоментаторът не млъкваше и аз още по-силно почувствувах какво нещастие е да си сляп. Даже реших, че ако лечението излезе неуспешно, ще бъде по-добре да сложа край на живота си.

В новините през деня на няколко пъти съобщиха, че миналата нощ в небето над Калифорния са били наблюдавани тайнствени зелени отблясъци. Но в Калифорния непрестанно се случваха толкова много неща, че едва ли някой е приел съобщението за сериозно. Но сведенията продължаваха да постъпват, възникна идеята за кометен прах и постепенно се наложи.

Непрестанно пристигаха съобщения от всички краища на Тихия океан за нощ, озарена от блясъка на зелени метеори, които „понякога падат в такива огромни количества, че като че ли цялото небе се върти около нас“. И сигурно е било така.

С придвижването на нощта на запад блясъкът на зрелището ни най-малко не намаля. Единични зелени светлини започнаха да се появяват още преди да се е мръкнало. Говорителят, който коментираше явлението в новините в шест часа, каза, че гледката е изумителна, и посъветва никой да не я пропуска. Събщи още, че има силни смущения в предавателите на къси вълни, но средните вълни, на които ще има постоянен коментар, както и телевизията, засега остават незасегнати. Нямахше нужда от подобни съвети. По степента на възбудата, обзела цялата болница, ми стана ясно, че не съществува и най-малка вероятност някой да пропусне зрелището освен мен.

И като че ли коментаторът по радиото не ми беше достатъчен, ами и сестрата, която ми донесе вечерята, се почувствува длъжна да ми разкаже всичко отново:

— Небето просто е пълно с падащи звезди. И всички са яркозелени. От тях лицата на хората изглеждат ужасно призрачни. Всички са излезли да гледат навън и понякога е светло почти като през деня — само че светлината е друга. А от време на време пада по някоя толкова ярка, че просто очите те заболяват, като я гледаш. Вълшебно

зрелище. Казват, че никога преди не е имало подобно нещо. Не е ли жалко, че не можете да го видите?

— Жалко е — съгласих се аз доста рязко.

— Дръпнахме пердетата на стаите, за да могат всички да виждат — продължаваше тя. — Само да не ви бяха тези превръзки, иначе оттук се вижда чудесно.

— О — казах аз.

— Изглежда обаче, че на улицата е още по-хубаво. Казват, че хиляди хора са наизлезли по парковете и на Хийт, за да гледат. И по всички плоски покриви също стоят хора и гледат нагоре.

— И колко време предполагат, че ще трае това? — запитах търпеливо.

— Не знам, но казват, че вече не е така ярко като на други места. Но даже и да ви бяха свалили превръзките днес, не вярвам, че щяха да ви разрешат да гледате. В началото трябва много да внимавате, а някои звезди са много ярки. Те... иха-а!

— Какво — иха-а? — заинтересувах се аз.

— Каква беше ярка тази-и-и, цялата стая стана зелена. Колко жалко, че не можахте да я видите.

— Да, да — съгласих се аз. — А сега, миличка, бъдете добра и ме оставете сам.

Опитах се да слушам радиото, но оттам се чуваха същите „иха-а-а“ и „уха-а-а“, смекчавани от по-благовъзпитани гласове, които бръщолевеха за този „фантастичен спектакъл“ и „уникално явление“, докато започнах да чувствавам, че е устроен някакъв бал за целия свят, на който не съм поканен само аз.

Нямах никаква възможност да си избирам развлеченията, защото радиото в болницата предаваше само на една програма — ако искаш, слушай, ако не искаш — недей. След известно време усетих, че зрелището е започнало да избледнява. Говорителят посъветва всеки, който все още не го е видял, да побърза, защото в противен случай щял да съжالياва цял живот, че го е пропуснал. Очевидно основната им идея беше да ме убедят, че съм пропуснал единствения шанс в живота си. На края цялата тази история ми дойде до гуша и изключих радиото. Последното нещо, което чух, беше, че парадът е към края си и че вероятно след около няколко часа ще излезем извън обсега на падащите метеори.

За мен не можеше да има никакво съмнение, че всичко това се беше случило предната вечер — ако щете и само защото в противен случай щях да бъда много по-гладен, отколкото бях в момента. Добре, но тогава какво означаваше всичко това? Възможно ли беше цялата болница, целият град да са прекарвали такава нощ, че още да не могат да се съвземат?

Някъде на този етап разсъжденията ми бяха прекъснати от ударите на часовници, далечни и близки, които започваха да съобщават, че часът е девет.

За трети път занатисках звънеца като луд. И докато лежах и чаках, чух зад вратата някакви шумове, сред които като че различих скимтене, хлъзгания и тътрене на крака, заглушавани от време на време от силни викове.

Но в моята стая все още никой не идваше.

Вече не можех да издържам. Отвратителните детински фантазии отново ме завладяха. Улових се, че чакам невидимата врата да се отвори и нещо страховито да се прокрадне вътре — в същност не бях съвсем сигурен, че някой или нещо не беше вече в стаята и предпазливо не дебне наоколо...

Не че съм податлив на такива неща, сериозно... Виновни бяха тези проклетни превръзки на очите ми и ужасните гласове, които се разнесоха по коридора в отговор на моето повикване. Но истината е, че мухата ми беше влязла в главата и един път влязла, не искаше да излезе. А аз вече бях минал стадия, когато можеш да я прогониш, като си подсвиркваш или си пееш на глас.

На края се стигна дотам, че трябваше да си поставя въпроса съвсем откровенно: от кое се страхувам повече — да си увредя зрението, като си сваля превръзките, или да стоя в тъмното и все повече да изпадам в плен на страховете си?

Ако това се беше случило един-два дни по-рано, не знам какво бих направил — най-вероятно същото на края. Но този ден можех поне да си кажа:

— Добре де, дявол да го вземе, не е възможно да се случи нещо много лошо, ако действувам разумно. В края на краищата днес трябва да ми свалят превръзките. Ще рискувам.

За моя чест обаче трябва да отбележа, че не бях толкова обезумял, че да ги разкъсам безразсъдно. Запазих здрав разум и

самообладание дотолкова, че станах от леглото и спуснах завесата, преди да се захвана с безопасните игли.

Свалил превръзките и разбрал, че мога да виждам в полумрака, усетих такова чувство на облекчение, каквото не познавах дотогава. Но независимо от това първото нещо, което направих, след като се убедих, че наистина няма никакви зли хора или същества, спотаени под леглото или на друго място, беше да подпра дръжката на вратата с облегалката на един стол. Сега вече започнах да възвръщам смелостта си. Наложих си в продължение на цял час постепенно да привиквам с дневната светлина. На края знаех, че благодарение на своевременно оказаната ми бърза помощ, последвана от добро лечение, очите ми бяха напълно здрави.

Но все още никой не идваше.

Върху долната преградка на нощната масичка открих чифт тъмни очила, предвидливо оставени там за времето, когато щяха да ми потрѣбват. Сложих ги предпазливо и се приближих до прозореца. Долната му част беше направена така, че да не се отваря, и затова зрителното поле беше доста ограничено. Надничайки надолу и настрани, успях да зърна един-двама души, които изглеждаха странно и безцелно блуждаеха нагоре по улицата. Но това, което внезапно и най-силно ме порази, беше остротата, ясните очертания на всичко наоколо — зад отсрещните къщи се виждаха даже и покривите на най-отдалечените постройките. И тогава забелязах, че не пушеше нито един комин, голям или малък...

Открих дрехите си прилежно закачени в едно шкафче. Облякох се и веднага се почувствувах по-нормално. В табакерата ми бяха останали няколко цигари. Запалих една и започнах да се доближавам до онова състояние на духа, при което, въпреки че все още всичко беше много странно, вече не можех да си обясня защо преди малко бях толкова близо до паниката.

Не е лесно да се върна към привичния начин на мислене в онези дни. Сега ние трябва да разчитаме повече на себе си. А тогава имаше толкова много рутина, нещата бяха толкова взаимосвързани. Всеки един от нас така системно изпълняваше своята дребна роля на точно определеното му място, че навиците и привичките лесно можеха да се съберат с естествените закони — нещо, което правеше нещата още по-обезпокоителни, когато тази рутина се нарушеше по някакъв начин.

Когато половината ти живот е протекъл с едни представи за ред, пренастройката не е работа за пет минути. Сега, когато се обръщам назад и виждам за колко много неща, свързани с нашето ежедневие, не сме знаели и не сме искали да знаем, броят им е не само удивителен, а и малко шокиращ. Аз не знаех практически нищо например за такива обикновени неща като как храната, която ядях, достига до мен, откъде идва прясната вода, как бяха изтъкани и ушити дрехите, които носех, как канализацията предпазва градовете от зарази. Нашият живот се беше превърнал в сложна система от специалисти, всеки от които с малко или повече вещина вършеше работата си и очакваше същото и от другите. И точно затова ми се струваше невероятно, че в болницата е настъпила пълна дезорганизация. Бях сигурен, че някъде някой владее положението — за нещастие някой, напълно забравил за 48-а стая.

Въпреки това обаче, когато отново отидох до вратата и надникнах в коридора, бях принуден да призная, че каквото и да се беше случило, то беше засегнало много повече хора от единствения обитател на 48-а стая.

Точно тогава не се виждаше никой, въпреки че в далечината се чуваше приглушено бръмчене на гласове. Също — шум от тътрене на крака и от време на време някой по-силен вик проечаваше из коридорите, но нищо не наподобяваше крясъка, който преди ме беше накарал да затръшна вратата. Този път не извиках. Излязох предпазливо. Защо предпазливо — не знам. Просто имаше нещо, което ме подтикваше да действувам така.

В тази кънтяща сграда беше трудно да се определи откъде идва звукът, но тъй като в едната посока коридорът свършваше с френски прозорец, през матовите стъкла на който прозираше балконски парапет, тръгнах в другата. Завих зад ъгъла и видях, че съм излязъл от крилото на самостоятелните стаи и се намирам в по-широк коридор.

Отначало го помислих за празен, но след като повървах малко, забелязах, че в сянката на стената се движи човешка фигура. Беше мъж, облечен в черно сако и раирани панталони под бялата престилка. Заклучих, че е някой от лекарския персонал — странното беше, че стоеше приведен до стената и ходеше пипнешком.

— Хей, почакайте малко — извиках аз.

Той спря внезапно. Лицето, което обърна към мен, беше сиво и уплашено.

— Кой сте вие? — запита той несигурно.

— Казвам се Мейсън — отговорих. — Уилям Мейсън. Пациент съм — 48-а стая. Дойдох да разбера защо...

— Можете ли да виждате? — прекъсна ме той.

— Разбира се, че мога. Добре както винаги — уверих го аз. — Чудесно свършена работа. Никой не дойде да ми свали превръзките, затова ги свалих сам. Мисля, че не съм си навредил. Свалих...

Но той отново ме прекъсна:

— Моля ви, заведете ме до кабинета ми. Трябва незабавно да телефонирам.

Не можах да включа много бързо, но този ден всичко, още от момента на събуждането ми, беше съвсем объркано.

— Къде е той? — попитах.

— Петият етаж, западното крило. Името ми е на вратата — доктор Соумс.

— Добре — съгласих се озадачено аз. — Къде се намираме сега?

Мъжът заклати глада насам-натам, лицето му беше напрегнато и нетърпеливо.

— Откъде, за бога, бих могъл да знам? — възкликна горчиво той. — Вие имате очи, дявол ви взел, използвайте ги. Нима не виждате, че съм сляп?

По нищо не личеше, че е сляп. Очите му бяха широко отворени и без съмнение втречени право в мен.

— Почакайте тук за минутка — казах аз.

Огледах се наоколо. На стената срещу вратата на асансьора видях нарисувано голямо „5“. Върнах се и му го казах.

— Добре. Хванете ръката ми. От асансьора завийте вдясно. После тръгнете по първия коридор вляво и третата врата е моята.

Последвах указанията му. По пътя не срещнахме жива душа. Влязохме в стаята, заведох го до бюрото и му подадох телефона. Няколко минути той държа слушалката до ухото си. После слепешката заопипва наоколо, докато намери апарата и занатиска вилката нетърпеливо. Бавно изражението на лицето му се промени. Раздразнителността и безпокойството изчезнаха. Сега той просто изглеждаше уморен, много уморен. Постави слушалката върху бюрото.

Няколко секунди стоя мълчалив и като че загледан в насрещната стена. После се обърна.

— Безсмислено е. Мъртвило. — И добави: — Вие още ли сте тук?

— Да — отвърнах.

Пръстите му заопипваха ръба на бюрото.

— Накъде гледам? Къде е проклетият прозорец? — рязко запита той с възвърнала се раздражителност.

— Точно зад вас.

Доктор Соумс се обърна и пристъпи към прозореца с протегнати напред ръце. Опипа внимателно рамките и перваза и отстъпи крачка назад. Преди да разбере какво прави, той се впусна напред и с трясък изхвърча навън...

Не погледнах надолу. В края на краищата това беше петият етаж.

Най-после се размърдах но само за да се отпусна тежко на стола. С трепереща ръка запалих цигарата, която взех от кутията върху бюрото. Поседях така няколко минути, докато се поуспокоя и престане да ми се гади. След известно време ми попремина. Излязох от стаята и се върнах на мястото, където за пръв път го бях срещнал. Когато стигнах там, все още не се чувствавах съвсем добре.

На края на широкия коридор се виждаха вратите на някакво отделение. Всички стъкла бяха матови с изключение на малки кръгли прозорчета от обикновено стъкло на височината на очите. Сметнах, че там трябва да има някой дежурен, на когото да съобщя за случилото се.

Отворих вратата. Вътре беше доста тъмно. Очевидно след приключването на снощния спектакъл бяха спуснали завесите и те все още си стояха спуснати.

— Сестра? — извиках.

— Няма я — отвърна ми мъжки глас. — На всичкото отгоре — продължи той — не се е вествала от цяла вечност. Братче, не мож' ли дръпна тез' проклети завеси да влезе малко светлина? Не знам к'во става с това идиотско място тази сутрин.

— О'кей — съгласих се аз.

Даже и в цялата болница да цареше хаос, това съвсем не ми се струваше достатъчно убедителна причина нещастните пациенти да лежат на тъмно.

Дръпнах пердетата на най-близкия прозорец и пропуснах вътре сноп ярка слънчева светлина. Намирах се в хирургическо отделение с около двайсет пациента, всичките приковани на легло. Предимно с нараняване на крайниците. Имаше и няколко ампутации, доколкото можах да видя.

— Братче, престани да се будалкаш с пердетата, ами ги дръпни — обади се същият глас.

Обърнах се и погледнах човека, който говореше. Беше тъмен плещест мъжага със задебеляла от вятъра кожа. Седеше изправен в леглото и гледаше право срещу мен — и светлината. Струваше ми се, че очите му бяха втренчени право в моите, както и очите на съседа му, и на този до него...

Известно време и аз ги гледах. Не беше нужно много, за да разбера истината.

— Аз... те... изглежда, нещо е зайло. Ще намеря някой да дойде да ги оправя.

С тези думи изхвърчах от отделението.

Отново треперех целият и чувствувах остра нужда да пийна нещо силно. Струваше ми се, че започвам да разбирам, но ми беше трудно да повярвам, че всички мъже в онова отделение са слепи, точно както лекаря, и все пак...

Асансьорът не работеше, затова заслизах надолу по стълбите. На долния етаж се стегнах и събрах смелост да надникна в друго отделение. Там всички легла бяха разхвърляни. Отначало помислих, че стаята е празна, но не беше — поне не съвсем. Двама мъже по пижами лежаха на пода. Единият беше целият прогизнал в кръв от една отворена рана, а другият като че ли беше получил удар. И двамата бяха отдавна мъртви. Останалите си бяха отишли.

Когато отново излязох на стълбите, осъзнах, че повечето от приглушените гласове, които чувах през цялото време, идваха отдолу и сега бяха по-ясни и по-близки. Поколебах се за миг, но очевидно няха никакъв друг избор освен да продължа в същата посока.

На следващия завой почти се спънах в тялото на някакъв човек, проснат на пътя ми в полумрака. На долната площадка лежеше някой, който беше успял да се спъне преди мен и при падането си беше разбил главата в каменните стъпала.

Най-после стигнах последната площадка, откъдето се виждаше централното фоайе. Очевидно всеки, който е бил в състояние да се придвижва, инстинктивно се е насочвал натам с цел или да намери някаква помощ, или да се измъкне навън. Може би някои бяха излезли. Една от централните входни врати беше широко отворена, но повечето от хората не можеха да я намерят. Долу имаше плътна тълпа от мъже и жени, почти всички по болнични халати, които бавно и безпомощно се въртяха в кръг. Движещият се поток жестоко затискаше тези от външната страна в мраморните ръбове и декоративните издатини. А други смазваше или задушаваше покрай стените. От време на време някой се спъваше. И ако пресата от тела го оставеше да падне, вероятността, че ще му позволи да се изправи отново, беше нищожна.

Това ми приличаше на... как да ви кажа? Предполагам, че сте виждали грешниците в ада от картините на Доре. Само че Доре не е могъл да изобрази и звуците — риданията, приглушените стонове и отчаяните вопли, които се разнасяха от време на време.

Не беше по силите ми да издържа гледката повече от една-две минути. Побягнах обратно нагоре по стълбите.

Имах чувството, че съм длъжен да направя нещо за тези хора. Може би да ги изведе на улицата и поне да сложа край на това убийствено въртене. Само един поглед обаче ми бе достатъчен, за да се убедя, че не бих могъл да се добера до вратата, за да ги насоча навън. Освен това, ако трябваше да ги изведе и действително успеех да го направя — после какво?

Седнах за малко на едно стъпало и хванах главата си с ръце, опитвайки се да превъзмогна кошмара, а ужасните звуци продължаваха да отекват в ушите ми. После намерих друг изход. Тясна служебна стълба, която водеше до някакъв черен вход и оттам на двора.

Може би не разказвам тази част от историята много добре. Всичко беше толкова неочаквано и шокиращо, че за известен период съвсем съзнателно се мъчех да забравя подробностите. Точно тогава всичко ми се струваше някакъв ужасен кошмар, спасение от който отчаяно, но напразно търсех в събуждането си. Даже след като вече бях излязъл на двора, все още почти отказвах да повярвам, че видяното е истина.

В едно нещо обаче бях абсолютно сигурен. Действителност или кошмар, не знам, но чувствавах такава необходимост от алкохол,

каквато никога преди не бях изпитвал.

Малката странична уличка, където се озовах, беше пуста, но почти точно срещу вратата на двора имаше бар. И сега си спомням името му — „Оръжието на Альмейн“. На една дъска, закачена на желязна скоба, беше нарисувана някаква особа, която би трябвало да прилича на виконт Монтгомъри, а отдолу една от вратите зееше отворена.

Насочих се право натам. Още с влизането ме обзе успокояващо чувство за нормалност. Вътре беше прозаично и познато, както в безброй други барове.

Въпреки че в централното помещение нямаше никой, зад ъгъла с положителност ставаше нещо. Чуваше се тежко дишане. Някаква тапа с гръм напусна бутилката си. Тишина. После мъжки глас забеляза:

— По дяволите, пак джин! Аман от тоя джин!

Последва оглушителен трясък и пиански кикот.

— Я, огледалото ще штроши. И беш туй от теш огледала няма полжа.

Гръмна нова тапа.

— Отново тоз' проклет джин. — обидено се оплака гласът. — Да го вземат мътните тоя джин!

Този път бутилката се удари в нещо меко, тупна на пода и остана да лежи там, избълбуквайки съдържанието си.

— Хей! — извиках аз. — Нещо за пиене ли искаш?

Възцари се тишина. После:

— Ти кой си? — предпазливо се осведоми гласът.

— От болницата съм. Искам да пийна нещо.

— Не моа си спомня гласа ти. Можеш ли да виждаш?

— Да.

— Добре тогава, докторче, иди за бога до бара и ми намери бутилка уиски.

— Колкото за това, доктор съм.

Покатерих се през тезгяха и влязох отзад. Там само по панталони и риза без яка стоеше червендалест шкембелия с посивяващи моржови мустаци. Беше порядъчно пиан. Имаше вид на човек, който не е много сигурен дали да отвори бутилката, която държеше, или да я използва за оръжие.

— Кат' не си доктор, к'ъв си? — запита той подозрително.

— Бях пациент, но имам точно толкова нужда от алкохол, колкото всеки лекар. — И добавих: — А това, което държиш, отново е джин.

— А, така ли! Проклет джин! — каза той и го запрати нанякъде.

Шишето излетя през прозореца с бодър трясък.

— Я ми дай този тирбушон.

Свалих от рафта бутилка уиски, отворих я и му я подадох с една чаша. За себе си избрах силен коняк със съвсем малко сода, а после още един. След това ръката ми не трепереше толкова много.

Погледнах другаря си. Пиеше уискито си чисто, направо от бутилката.

— Ще се напиеш — казах му.

Той спря и обърна главата си към мен. Бих могъл да се закълна, че ме вижда.

— Да се напия! По дяволите, та аз съм пиян — каза човекът презрително.

Беше толкова безнадеждно прав, че не му възразих. Помисли за миг, преди да обяви:

— Трябва да ше напия. Трябва да ше напия много повече. — Наклони се по-близо към мен. — Знаеш ли к'во? Аз съм сляп. Това съм аз — сляп като прилеп. Всички са слепи като прилепи. Освен теб. Защо не си сляп като прилеп?

— Не знам.

— Майната ѝ на таз проклета комета! Тя е виновна жа всичко. Желени падащи жвежди, а шега всички ша шлепи като прилепи. Ти видя ли зелените падащи жвежди?

— Не — признах аз.

— Ето, виждаш ли. Това обяснява всичко. Не ши ги видял, не ши сляп. Всешки останали ги видяхме — той направи изразителен жест с ръка, — всешки сме слепи като прилепи. Проклети комети, казвам аз!

Налях си трети коняк, като се чудех дали в това, което казва, няма нещо вярно.

— Всичко са слепи? — повторих аз.

— Тошно така. Всешки. Може би целия свят... с изключение на теб — добави той, като помисли малко.

— Откъде знаеш?

— Много е лешно. Слушай!

Стояхме един до друг облежнати на тезгяха в тъмния бар и се заслушахме. Нищо не се чуваше, — нищо с изключение на шумоленето на някакъв мръсен вестник, който вятърът подмяташе по пустата улица. Наоколо цареше такава тишина, каквато не може да е имало по тези места от хиляда години и повече.

— Сега разбираш ли к'во искам да кажа? То е очевидно.

— Да-а — отговорих бавно, — да, разбирам какво искаш да кажеш.

Реших, че трябва да тръгна. Не знаех накъде. Но трябваше да разбера нещо повече за това, което ставаше.

— Ти ли си собственикът? — попитах го.

— И к'во, ако съм? — отвърна той отбранително.

— Нищо, само трябва да платя на някого за три двойни коняка.

— А, зарежи тая работа.

— Но виж...

— Зарежи тая работа, казвам ти. И знаеш ли защо? Щото к'ва полза има от пари един мъртвец. А шега аш не шъм повече от един мъртвец. Само още малко да пийна.

Казах му, че за възрастта си изглежда доста якичък.

— К'ва полза има да живееш сляп като прилеп? — предизвикателно запита той. — Тошно така кажа и жена ми. И беше права — само че тя е по-шмела от мен. Като разбра, че и децата са ослепели, к'во мислиш, че направи? Легна с тях в леглото и пусна газта. Ето това направи тя. А аш нямах куража да остана с тях. Жена ми е куражлия повече от мен. Но шкоро и аз ще штана шмел. Шкоро и аз се качвам горе — като се натряскам достатъчно.

Какво можех да му кажа? Каквото му казах, само го ядоса. На края се добра пипнешком до стълбите и изчезна нагоре с бутилка в ръка. Не се опитах да го спра или да го последвам. Стоях и го гледах как си отива. После гаврътнах остатъка от коняка си и излязох на тихата улица.

ИДВАНЕТО НА ТРИФИДИТЕ

Това е разказ за моя личен живот. В него има много неща, които са изчезнали завинаги, но аз не мога да говоря за тях по никакъв друг начин, освен като използвам думи, с които тогава ги наричахме.

Те трябва да останат в разказа. Но за да опиша обстановката по-разбираемо, ще се наложи да се върна доста по-назад от момента, с който започнах:

Когато бях малък, живеехме — баща ми, майка ми и аз — в едно от южните предградия на Лондон. Имахме малка къщичка, която баща ми поддържаше с добросъвестен ежедневен труд в Отдела за държавните приходи, и малка градинка, където през лятото работеше даже по-упорито, отколкото в службата. С една дума, по нищо не се различавахме от десетте или дванайсетте милиона други хора, които тогава живееха в и около Лондон.

Баща ми беше един от тези хора, които можеха само с един поглед да съберат колонка от цифри даже и в тогавашната абсурдна парична система. Следователно за него мисълта, че аз ще стана счетоводител, беше нещо съвсем естествено. Ето защо неспособността ми да получа един и същи резултат при две пресмятания на каквато и да е сума ме превръщаше за него в загадка и разочарование. И все пак това беше факт: просто едно от многото необясними неща на този свят. И всеки следващ учител, който се опитваше да ми втълпи, че математическите решения се получават логично, а не чрез някакво мистично вдъхновение, беше принуден да се откаже с убеждението, че нямам мозък за цифри. Баща ми гледаше училищния ми бележник с отчаяние, за каквото останалите ми бележки едва ли даваха основание. Струва ми се, че мислите му течаха в следния ред: няма мозък за цифри = няма понятие от финанси = няма пари.

— Аз наистина не знам какво ще правим с теб. С какво искаш да се занимаваш? — питаше ме той.

И докато не бях навършил тринайсет-четиринайсет години, аз тъжно клатех глава, съзнавайки некадърността си, и признавах, че не

знам.

След което баща ми започваше да клати своята глава.

За него светът строго се делеше на хора, които седяха на бюра и работеха с мозъците си, и хора, които не седяха на бюра и не работеха с тях и затова бяха мръсни. Как съумяваше да поддържа и в мен това гледище, което беше остаряло с около век, не знам, но то така доминираше в ранните ми години, че мина доста време, преди да успея да прозра простата истина: неспособността ми да смятам съвсем не означаваше, че съм обречен да водя живот на уличен метач или кухненски слуга. На мен и през ум не ми минаваше, че предметът, от който най-много се интересувах, би могъл да ми осигури кариера — а баща ми или беше пропуснал да забележи, или да се позаинтересува от факта, че бележките ми по биология бяха винаги добри.

В същност това, което реши нещата, беше появяването на трифидите.

За мен те направиха даже много повече — осигуриха ми работа и едно спокойно съществуване. Но от друга страна, на няколко пъти едва не ми отнеха живота. Трябва да призная обаче, че те го и спасиха, защото именно ужилване от трифид ме беше довело в болницата по време на трагичния инцидент с „падащите звезди“.

В книгите има доста свободни размишления върху внезапното появяване на трифидите. Болшинството от тях са глупости. Трифидите, разбира се, не са се създали спонтанно, в което много невинни души вярваха. Голяма част от хората не подкрепиха и теорията, че са нещо като пробно посещение — предвестници на нещо много по-лошо, което ще ни сполети, ако не разрешим проблемите си и не престанем да се държим заядливо. Нито пък семената им са долетели при нас от космическото пространство като мостри на ужасните форми, които може да придобие животът върху други, не дотам привилегирани светове — най-малко, аз съм доволен, че не са всичко това.

Аз научих за тях повече от останалите хора, защото трифидите бяха моя професия и фирмата, за която работех, беше лично заинтересована от благовидното им представяне пред обществото. И въпреки всичко истинският им произход си остава неясен. Моето лично убеждение, доколкото то има някаква стойност, е, че те са продукт на умна игра с биологията и при това, напълно възможно, случайна. Ако бяха създадени на всяко друго място освен в района, от

който произхождаха, без съмнение щяхме да притежаваме пълна документация за потеклото им. В случая не беше публикувано нито едно авторитетно изявление от тези, които са били най-добре осведомени. Причината се криеше в сериозната политическа обстановка, която цареше по онова време.

Светът, в който живеехме тогава, беше широк и в по-голямата си част лесно достъпен. Пресичаха го шосета, морски пътища и железопътни линии, по които човек можеше да измине хиляди мили удобно и в безопасност. Ако желяехме да пътуваме още по-бързо и можехме да си го позволим — пътувахме със самолет. В онези времена нямаше нужда да се носи оръжие или даже да се взимат предпазни мерки. Човек можеше, така както си е, да отиде, където си пожелае, без нищо да го затруднява — като изключим безбройните формалности и наредби. Един толкова опитомен свят сега ни се струва утопия. И все пак това беше точно така.

Трябва да е много трудно за младите хора, които никога не са го познавали, да си представят подобен свят. Може би това им напомня за златния век, въпреки че за тези, които живееха в него, не беше съвсем така. Или може би смятат, че е скучно да живееш на една Земя почти цялата подредена и култивирана — но и това не беше вярно. Земята беше доста интересно място — поне за един биолог. Всяка година ние премествахме границата на възможностите за отглеждане на хранителни растения още малко по на север. Интензивни култури се засаждаха на нови поля, които в миналото са били само тундра или пустош. Освен това всеки сезон отвоювахме ивици от стари и нови пустини и ги заставяхме да раждат храна или трева. Защото в онези времена храната беше най-острият ни проблем и развитието на методите за регенерация и разширяването на границите на обработваемата площ се следеше върху картите с почти същото внимание, с каквото по-старата генерация е следяла придвижването на фронтовата линия.

Такова отклоняване на интереса от меча към палешника е безсъмнено социален напредък, но същевременно оптимистите грешаха, като твърдяха, че това говорело за промяна на човешкия дух. Човешкият дух си беше същият — деветдесет и пет процента от него желяеха да живеят в мир, а останалите пет процента преценяваха шансовете си дали да рискуват и да започнат първи. И просто защото

на никого шансовете не бяха достатъчно големи, затишието продължаваше.

Междувременно с двадесет и петте милиона гърла, които зареваха за хляб всяка поредна година, проблемът за прехраната ставаше все по-сериозен и след дългогодишна и безрезултатна пропаганда само няколко провалени реколти успяха да накарат хората да осъзнаят неговата острота.

Причината, която поукроти за известно време воинстващите пет процента и ги накара да престанат да всяват раздори, беше появата на изкуствените спътници. Продължителната изследователска работа в областта на ракетостроенето най-после успя да постигне една от целите си. Беше изстреляна ракета, която остана горе. В същност стана възможно да се изстреля ракета достатъчно далеч, че да попадне в орбита около земята. И вече попаднала там, да продължи да обикаля като малка луна, съвсем бездейна и безвредна — докато едно натискане на копчето не я тласне обратно надолу с опустошителен ефект.

С колкото и голяма тревога обществеността да посрещна триумфалното съобщение за този спътник-бомба, още по-голяма беше тревогата, че изобщо не бяха направени други подобни съобщения, макар да се знаеше, че има нови постижения. Далеч не беше приятно човек да живее със съзнанието, че горе някъде над главата му се намират неизвестен брой заплахи, които спокойно си кръжат и кръжат, докато някой не им нареди да паднат — и че срещу това нищо не може да се направи. Но въпреки всичко животът трябваше да продължава — в края на краищата новостите са удивително краткотрайни. Хората по необходимост свикнаха да живеят с тази идея. От време на време панически избухваха протести, когато се появяха съобщения, че освен изкуствените спътници с атомни заряди имало и други, носещи зарази за растенията, за добитъка, радиоактивен прах, вируси и инфекции не само от познатите видове, но и съвсем нови, измислени в лабораториите — и всички те кръжали там горе. Дали такива несигурни и неподбиращи жертвите си оръжия действително са били изстрелвани, е трудно да се каже. Но трудно могат да се определят и границите на човешката глупост — особено на глупостта, породена от страх. Един опасен организъм, недостатъчно жизнеспособен и поради това ставащ безвреден в срок от няколко дни (а кой е казал, че такъв не

би могъл да се развъди?), може да се смята за стратегическо оръжие, ако се хвърли на подходящо място.

На този етап всички страни негласно се споразумяха да не правят никакви положителни или отрицателни изявления, свързани със спътниците, и се положиха големи усилия да се отклони вниманието на обществеността към не по-малко важния, но не така ожесточен проблем за недостига на хранителните ресурси.

Законите на търсенето и предлагането би трябвало да дадат възможност на по-предприемчивите да организират стокови монополи, но светът като цяло беше започнал да се отнася враждебно към явните монополи. В същност системата на свързаните компании работеше без засечки и обществеността рядко научаваше за разни незначителни трудности, които трябваше да се отстраняват от време на време. Така например едва ли някои изобщо беше чувал за съществуването на Умберто Кристофоро Палангес. Аз самият научих за него едва няколко години по-късно, в процеса на работата си.

По произход Умберто беше латиноамериканец и поданик на една от южноамериканските държави. Първото му появяване като евентуален разрушителен елемент в безупречния механизъм на производството на хранителни масла стана, когато той влезе в кантората на „Арктическа и европейска компания за рибено масло“ и показа бутилка с бледорозова течност, с която възнамеряваше да ги заинтригува. „Арктическа и европейска“ не прояви никакъв интерес. Положението им не беше цъфтящо. И все пак по едно време се наканиха да анализират оставената им проба.

Първото им откритие беше, че това във всеки случай не е рибено масло: установиха, че е от растителен произход, но не можаха да открият източника. Второто откровение беше, че сравнени с него, и най-добрите им рибени масла приличаха на машинна смазка. Светкавично изпратиха остатъка от пробата за подробен анализ и бързо засъбираха сведения, за да разберат дали мистър Палангес не е ходил и на друго място.

Когато Умберто ги посети отново, директорът го посрещна с подкупващо внимание.

— Маслото, което сте ни донесли, е със забележителни качества, мистър Палангес.

Умберто поклати главата си, покрита с черна лъскава коса. Този факт му беше добре известен.

— Никога не съм виждал подобно нещо — призна директорът.

Умберто отново кимна.

— Така ли? — учтиво се осведоми той. После, като че ли мисълта му беше хрумнала случайно, добави: — Но струва ми се, че ще видите, сеньор, и то в огромни количества. — Даде вид, че се замисля. — Според мен то ще се появи на пазара след седем или може би осем години — и се усмихна.

Директорът прояви недоверие. Той каза с откровен тон:

— То е по-хубаво от нашите рибени масла.

— И на мен така ми казаха, сеньор — съгласи се Умберто.

— Вие сам ли смятате да търгувате с него, мистър Палангес?

Умберто отново се усмихна.

— В такъв случай щях ли да ви го показвам?

— Бихме могли да подобрим някое от нашите масла синтетично — забеляза директорът замислено.

— С някои витамини — но ще ви струва много скъпо да ги синтезирате всичките, даже и да можехте да го направите — кротко каза Умберто. — Освен това — добави той — имам сведения, че новото масло, така или иначе, лесно ще измести и най-хубавите ви рибени масла.

— Хм, предполагам, че имате някакво предложение, мистър Палангес. Може би трябва вече да ни го кажете.

Умберто обясни:

— Съществуват два начина човек да се справи с подобно нещастие. Обичайният начин е то да се предотврати или да се отлага дотогава, докато капиталът, похарчен за съществуващото оборудване, се изплати. Това, разбира се, е най-приемливото решение.

Директорът кимна. По тези въпроси той беше добре осведомен.

— Но в случая, колкото и да ми е мъчно за вас, такава неща е невъзможно.

В това директорът се съмняваше. Склонен беше да каже: „Така ли мислите?“, но се въздържа и се задоволи с едно уклончиво „О?“.

— Другият начин — съветваше Умберто — е да го произведете сами, преди да е започнала бедата.

— А-а-а — каза директорът.

— Мисля — продължи Умберто, — мисля, че бих могъл да ви снабдя със семена от това растение след около шест месеца. Ако ги засеете тогава, ще можете да започнете производството на масло след пет години или шест, при пълен добив.

— Всъщност съвсем навреме — забеляза директорът.

Умберто кимна.

— Първият начин е по-лесен — каза директорът.

— Ако изобщо беше възможен — съгласи се Умберто. — За съжаление вашите конкуренти са точно толкова недостъпни, колкото и непобедими.

Той заяви това с убеждение, което накара директора замислено да го наблюдава известно време.

— Разбирам — каза на края той. — Чудя се... ъ-ъ-ъ... Вие да не би случайно да сте съветски гражданин, мистър Палангес?

— Не — отговори Умберто, — но имам много широки контакти...

Тук вече трябва да вземем под внимание другата една шеста от света, където имаше несъмнени постижения в много сфери от човешката дейност. Биологията беше една от тях. И пред Съветския съюз, както и пред останалата част от човечеството, стоеше проблемът за увеличаване на хранителните ресурси. Знаеше се, че там успешно се занимават с облагородяването на пустините, степите и северната тундра.

— Слънчогледи — каза директорът разсеяно, потънал в дълбок размисъл. — Случайно научих, че отново са успели да увеличат добива на слънчогледово масло. Но това е друго.

— Да — съгласи се Умберто. — Това е друго.

Директорът започна да драска унесено с писалката си.

— Семена, казвате. Значи ли това, че става въпрос за някакъв нов вид? Защото, ако е само подобрена разновидност, която се произвежда по-лесно...

— Доколкото разбирам, става въпрос за нов вид — нещо съвършено ново.

— Но в такъв случай вие също не сте ги виждали лично? При това положение то наистина би могло да бъде някакъв видоизменен слънчоглед.

— Виждал съм го на снимка, сеньор. Не твърдя, че в него няма нищо от слънчогледа. Не твърдя, че в него няма нищо от ряпата. Не твърдя, че в него няма нищо от копривата или от орхидеята. Но смея да твърдя, че ако всички те са му бащи, нито един от тях не би познал детето си. А освен това ми се струва, че няма да останат и много доволни.

— Разбирам. Сега ми кажете сумата, която имате пред вид, за да ни доставите семената от това нещо.

Умберто назова число, което внезапно прекъсна драскането на директора. После той свали очилата си, за да разгледа събеседника си по-внимателно. Умберто стоеше невъзмутим.

— Помислете, сеньор — каза той, сгъвайки последователно пръстите на ръката си. — Трудно е. А е и опасно. Не ме е страх, но не се излагам на риск за развлечение. И ви казвам — не е лесно. Вие трябва да получите хубави семена. Много от семената на това растение са безплодни. За да съм сигурен, трябва да ви донеса семена, които са били сортирани. Те са ценни. Наистина, няма да бъде лесно.

— Вярвам ви. И въпреки всичко...

— Толкова ли е много, сеньор? А какво ще кажете след няколко години, когато вашите конкуренти ще продават маслото си по целия свят и с компанията ви ще бъде свършено?

— Трябва да помисля, мистър Палангес.

— Но разбира се, сеньор — съгласи се Умберто с усмивка. — Аз мога да почакам — известно време. Но се страхувам, че не мога да намаля сумата.

И той не я намали.

Откривателят и изобретателят са бич за бизнеса. Малката песъчинка, попаднала в нов механизъм, е абсолютна дреболия в сравнение с тях. Просто подменяте повредените части и продължавате. Но появата на нов процес, на ново вещество, когато всичко е организирано и върви като по часовник, е цяло проклятие. Понякога е по-лошо и от това — то просто не бива да се допуска. Твърде много е заложено. И ако не можете да си служите с позволени средства — трябва да опитате с други.

Защото Умберто беше подценил случая. Работата не беше просто в това, че конкуренцията на ново евтино масло ще измести от пазара „Арктическа и европейска“ и техните колеги. Ефектът щеше да бъде

повсеместен. Може би за фъстъчената, маслинената, китовата и още някои индустрии това нямаше да бъде фатално, но щеше да бъде отвратителен удар. Освен това щеше да има силно отражение върху зависимите индустрии — върху маргарина, сапуна и стотици други продукти от кремове за лице до блажните бои. И действително, когато по-влиятелните заинтересовани лица осъзнаха големината на заплахата — условията на Умберто вече изглеждаха почти скромни.

Те подписаха договора, защото мострите му бяха убедителни, макар че останалото беше някак мъгляво. Между впрочем това им струваше много по-малко от уговореното, защото след като Умберто замина със самолета и предплатата, никой повече не го видя.

„Арктическа и европейска“ отначало не свързали появянето на трифидите с Умберто и полициите на няколко страни продължавали да го търсят от тяхно име. И чак когато някакъв изследовател им донесъл да изследват мостра от трифидно масло, те установили, че тя съвпада точно с мострата, която Умберто им бил показал, и че той е заминал да донесе именно семена от трифиди.

Какво беше станало със самия Умберто, никога няма да се разбере със сигурност. Лично мое предположение е, че високо някъде в стратосферата над Тихия океан той е бил атакуван от самолети. Може би той самият е разбрал това чак когато първите снаряди уцелили самолета му.

Може би самолетът на Умберто се е взривил, може би просто се е разпаднал на парчета. Но какъвто и да е бил краят му, сигурен съм, че когато отломките са се отправили по своя дълъг, дълъг път към морето, те са оставили зад себе си нещо, което на пръв поглед приличало на бяла пара.

Но не било пара, а облак семена, толкова безкрайно леки, че се носели даже в разрежения въздух. Милиони семена от трифиди увиснали като ефирна паяжина във въздуха, свободни да се отправят натам, накъдето ги понесат световните ветрове...

Вероятно са минали седмици, може би месеци, преди да стигнат до земята, много от тях изминали хиляди мили по пътя си.

Всичко това е, отново повтарям, предположение. Но не мога да намеря по-правдоподобно обяснение на факта, че растението, чието съществуване е трябвало да бъде пазено в тайна, съвсем неочаквано се появи почти във всички части на земното кълбо.

Моето запознанство с трифидите стана рано. Така се случи, че един от първите в околността поникна в нашата градина. Растението беше успяло напълно да се развие, преди някой от нас да си направи труда да го забележи, защото заедно с други бурени беше пушало корени зад плета, който прикриваше буницето. Там нито вредеше на нещо, нито пречеше на някого. Затова, когато след време вече го бяхме забелязали, просто му хвърляхме по един поглед да видим как върви и го оставяхме да си живее.

Един трифид обаче несъмнено е забележителен и след време вече не можехме да не проявим известно любопитство. Може би не много голямо, защото винаги ще се намерят разни непознати неща, които по един или друг начин ще успеят да се настанят в занемарените ъгли на някоя градина, но достатъчно, за да споделяме един с друг, че това нещо започва да придобива доста странен вид.

Сега, когато всички прекалено добре знаят как изглеждат трифидите, ми е много трудно да си спомня колко необикновени и някак си чужди ни се виждаха първите. Доколкото знам, тогава никой не изпитваше тревога или опасение по отношение на тях. Предполагам, че мислите на болшинството от хората, когато изобщо са се сещали за това, не са били по-различни от тези на баща ми.

И сега в съзнанието ми изниква картината как той учудено изучаваше нашия, когато трябва да е бил вече на около година. Почти във всеки детайл той беше умален образ на зрял трифид — само дете още нямаше име и никой не знаеше как изглежда възрастният. Баща ми се надвесваше над него, занимаше го през очилата с роговите рамки, опипваше с пръсти стеблото му и леко пухтеше в червеникавите си мустаци, както правеше винаги когато беше замислен. Той изучаваше правото стебло и ствола от дървесина, от който беше поникнало. Разглеждаше с любопитство, дори проникателно трите малки голи пръчици, които растяха право нагоре близо до стеблото. Прекарваше късите мъхнати зелени листенца между палеца и показалеца си, като че ли отговорът на загадката се криеше в тъканта им. После надничаше в странното фуниеподобно образование на върха на стеблото, все още пухтейки замислено, но неопределено в мустациите си. Спомням си първия път, когато ме повдигна, за да погледна в тази конична чашка и да видя плътно намотаното кълбо вътре. То много приличаше на младо спираловидно папратово листо, подало се няколко

инча от лепкавата маса в основата на чашката. Не съм я докосвал, но бях сигурен, че е лепкава, защото няколко мухи и други насекоми безпомощно се мъчеха да се отскубнат от нея.

Неведнъж баща ми разсъждаваше, че това нещо е доста странно, и се заричаше в най-скоро време сериозно да се заеме и да открие какво е. Мисля, че той така и не положи никакви усилия, но даже и да се беше опитал, нямаше голяма вероятност на този стадий да научи кой знае колко.

По това време нещото трябва да е било около четири фута високо. Сигурно наоколо много подобни нему са си растели кротко и безобидно, без никой да им обръща особено внимание — или поне така изглеждаше, защото ако сред специалистите по биология и ботаника е имало някакво вълнение, то никакви известия за техния интерес не проникваха до обществеността. И така, това в нашата градина продължаваше да си расте мирно, както правеха хиляди като него по разни изоставени места из целия свят.

Не беше минало много време след това, когато първият екземпляр измъкна корените си и тръгна. Доколкото знам, това е станало в Индокитай, което означаваше, че хората практически продължаваха да не го забелязват. Индокитай беше един от тези райони, от които човек можеше да очаква разпространението на най-любопитни и невероятни измислици. Между другото — неща, които един редактор евентуално би използвал при оскъдица на други новини и с малък досег до загадъчния Изток да посъживи вестника си. Във всеки случай обаче индокитайският екземпляр надали е имал голяма преднина. Само след няколко седмици съобщения за ходещи растения започнаха да се сипят от Суматра, Борнео, Конго, Колумбия, Бразилия и други места около екватора.

Този път обаче те бяха напечатани. Но прекалено популярните истории, написани глупаво и с предпазлива отбранителност — тон, обичайно използван от пресата, когато ставаше дума за морски змейове, духове, телепатия и други необясними явления, — ни попречи да разберем, че тези усъвършенствувани растения изобщо наподобяват кроткия почтен бурен на нашето бунище. И чак когато започнаха да се появяват и снимки, осъзнахме, че с изключение на размерите те са абсолютно еднакви.

Кинодокументалистите не удариха в целта. Може би трудът, който си бяха направили да прелетят до далечни земи, беше възнаграден с някои хубави и интересни снимки, но по това време сред продуцентите се ширеше теорията, че ако прожектираното на екрана продължеше повече от няколко секунди (с изключение на боксовите мачове), публиката щеше да се парализира от скука. Така че моето първо запознанство с онова, което щеше да изиграе толкова важна роля в живота ми, а и в живота на толкова много други хора, бяха само няколко кадъра, притиснати между някакъв хула-маратон в Хонолулу и пускането на вода на нов линеен кораб. (Това не е анахронизъм. Те все още се строяха; даже и адмиралите трябваше да живеят.) Беше ми позволено да зърна няколко трифида, които, клатушкайки се, пресякоха екрана, на фона на коментар, за който се предполагаше, че е на интелектуалното ниво на кинозрителите:

— А сега, приятели, гледайте внимателно какво намериха нашите оператори в Еквадор. Зеленчуци на разходка! Вие сте виждали такива неща само след запой, но там, в слънчев Еквадор, хората ги виждат по всяко време — и то без после да ги гони махмурлук! Чудовищни растения на поход! Ей, това ме наведе на страхотна идея! Може би ако успеем да обучим картофите си правилно, те ще скачат право в тигана. Какво ще кажеш за това, майче?

През краткото време, докато трифидите бяха на екрана, аз ги гледах като омагьосан. Та това беше нашето тайнствено растение от буницето, но достигнало на височина повече от седем фута. Не можеше да има грешка. И то „ходеше“!

Мъхнатият ствол, който тогава виждах за първи път, беше покрит с малки кореноподобни влакнца. Той щеше да е почти сферичен, ако не бяха трите изшилени израстъка в долната му част. Подпряно на тях, основното стебло се издигаше с цял фут над земята.

Когато ходеше, движенията му наподобяваха тези на човек с патерица. Два от трите „крака“ се плъзваха напред, след което цялото това чудо залиташе, тъй като третият се преместваше почти на едно ниво с предните, които веднага пак се плъзгаха напред. При всяка „крачка“ дългото стебло яростно се клатеше напред-назад из въздуха: на човек просто му се завиваше свят, като го гледаше. Този начин на придвижване беше и изнурителен, и тромав — и малко наподобяваше игра на млади слонове. Струваше ми се, че ако продължава още малко

да се мята по този начин, не може да не обрули всичките си листа, ако преди това не е счупило стеблото си. Но въпреки всичко, колкото и несръчно да изглеждаше, то съумяваше да развие средната скорост на пешеходеца.

Горе-долу това беше всичко, което успях да забележа, преди да спуснат на вода линейния кораб. Не беше много, но достатъчно, за да подтикне момчешката ми душа към откривателство. В края на краищата, щом онова нещо от Еквадор можеше да прави такъв номер, защо да не може и това от нашата градина? Е, вярно; че нашето беше много по-малко, но на вид толкова си приличаха...

Нямаше и десет минути, откакто се бях върнал в къщи, и вече копаех около трифида, като внимателно разчиствах пръстта, за да го подтикна към „ходене“.

За нещастие новооткритото самоходно растение имаше една особеност, за която кинооператорите или не бяха разбрали, или по някакви свои съображения решили да премълчат. Във всеки случай аз нищо не подозирах. Бях се навел и съсредоточил цялото си внимание така да разчистя пръстта, че да не навредя на растението, когато изневиделица нещо ми зашлеви страхотен шамар и ме събори в безсъзнание...

Когато се свестих, видях, че съм в леглото, заобиколен от майка ми, баща ми и лекаря, който разтревожено ме наблюдаваха. Имах чувството, че главата ми е разцепена на две, болеше ме цялото тяло и, както открих по-късно, едната ми буза беше разкрасена с подпухнала резка от червени пришки. Настойчивите въпроси какво ме е сполетяло, че са ме намерили в безсъзнание в градината, бяха абсолютно безсмислени; няхах ни най-малка представа какво ме е ударило. И трябваше да mine известно време, преди да науча, че сигурно съм бил един от първите ужилени от трифид в Англия и отървал се само с това. Но преди още да се възстановя напълно, баща ми успял да разбере какво ми се е случило и когато отново можех да излизам в градината, видях, че той вече сурово си беше отмъстил на нашия трифид и хвърлил останките му в огъня.

След като ходещите растения станаха безспорен факт, пресата изостави предишната си хладина и им даде широка гласност. При това положение трябваше да им се измисли име. Някои ботаници бяха вече затънали в свойствените им многосрични думи на развален гръцки и

латински, като се мъчеха да измислят разни варианти на *ambulans* и *pseudopodia* но хората и пресата се нуждаеха от нещо, което лесно се изговаря и не заема много място в заглавията. Ако можехте да надникнете във вестниците от онова време, ще видите, че те пишат за:

трикоти тринити
трикаспи трипедали
тригенати трипеди
тригони трикети
трилоги триподи
тридентати трипети

и още много други загадъчни неща, които даже не започват с „три“, въпреки че почти всички изхождаха от наличието на този активен тризъб корен.

Публично, частно и по баровете се водеха разгорещени спорове за един или друг термин на псевдонаучно, псевдоетимологично и много други псевдонива, но постепенно над цялата тази филологична физкултура започна да се налага една дума. Отначало тя не беше съвсем приемлива, но масовата употреба видоизмени първоначалното дълго „и“, а правописните навици бързо добавиха второ „ф“, за да няма никакво съмнение. И така възникна популярният термин. Лесно запомнящо се название, родило се в някоя вестникарска редакция като подходящо име на някаква чудатост, но обречено един ден да възбужда болка, страх и мъка-ТРИФИД^[1]...

Първата вълна на всеобщия интерес бързо спадна. Е, действително трифидите бяха малко нещо чудновати, но това, в края на краищата, не се ли дължеше на факта, че те все още бяха новост? По същия начин хората са се отнасяли към новостите от отминали години — кенгура, гигантски гущери и черни лебеди. А освен това, като се позамисли човек, та толкова ли са по-странни трифидите от придънните риби, щраусите, поповите лъжички и стотици други неща? Прилепът е животно, което се е научило да лети. Това пък е растение, което се е научило да ходи — е, голяма работа.

То обаче притежаваше някои особености, които не можеха да бъдат отхвърлени с такава лекота. За произхода му все още нищо не се

знаеше. Даже тези, които бяха чували за Умберто, все още не го свързваха с него. Внезапното му появяване, а още повече широкото му разпространение подтикваха към объркани размишления. Защото въпреки че съзряваше най-бързо в тропиците, съобщения за екземпляри на различен стадий на развитие се получаваха почти от всички краища на земното кълбо с изключение на полярните кръгове и пустините.

Хората с учудване и леко отвращение научиха, че растението е месоядно и че попадналите в чашката мухи и други насекоми практически се смислаха от лепкавото вещество, което се намираще в нея. Ние, които населявахме умерения пояс, знаехме, че съществуват насекомоядни растения, но не бяхме свикнали да ги срещаме извън специалните оранжерии и донякъде бяхме склонни да смятаме поведението им за непристойно или поне нередно. Но в същност откритието, което вся паника, беше, че спиралата, която се намираще на върха на стеблото, можеше да изхвърля тънко жило с дължина до десет фута, в което се съдържаше достатъчно отрова, че да убие човек, ако го удари по незащитено място.

Още щом хората осъзнаха опасността, последва повсеместно истерично сечене и изтръгване на трифиди, докато на някого не му хрумна, че в същност единственото, което трябва да се направи, за да станат безопасни, е да се премахне самото жило. След това цялата тази нервна кампания срещу растенията позатихна, а редиците им чувствително проредяха. Малко по-късно стана модерно да имаш по един-два обезвредени трифида в градината си. Разбра се, необходими са две години за възстановяване на смъртоносното жило, така че за да бъдат безопасни, ежегодно ги подрязваха и така осигуряваха огромно забавление за децата.

В умерения пояс, където човекът беше успял до една разумна степен да усмири всички форми на природата освен самия себе си, положението на трифидите се изясни напълно. Но в тропиците и по-специално в гъстите гористи местности те бързо се превърнаха в истинско бедствие.

Пътникът много лесно можеше да не ги забележи сред обикновените храсти и подлеса и в момента, в който попаднеше в обсега на отровното жило, то изхвърчаше. Даже за местните жители на тези райони беше трудно да различат неподвижния трифид, коварно

спотайващ се между другите растения покрай горската пътека. Бяха необичайно чувствителни към всяко движение наоколо и беше много трудно да ги издебнеш неподготвени.

Борбата с тях в тези райони се превърна в сериозен проблем. Най-предпочитаният метод беше с изстрел да се откъсне връхът на растението, а с него и жилото. Туземците започнаха да носят дълги леки пръти с прикрепени на края криви ножове, които успешно използваха, ако смогнеха първи да нанесат удара, но ако трифидът успееше да се залюлее и така неочаквано да увеличи обсега на жилото си с още четири-пет фута, тези оръжия бяха абсолютно безполезни. Не мина много време и дългите пикообразни съоръжения бяха заменени с различни видове пушки, които посредством пружинен механизъм изстрелваха въртящи се дискове, кръстове или малки бумеранги от тънка стомана. По правило след около дванайсетия ярд те ставаха неточни, въпреки, че ако го уцелеха, можеха да отсекаят стебло на трифид и от два-пет и пет ярда. Тези изобретения удовлетвориха и властите на които никак не се харесваше, че всеки мъкне огнестрелно оръжие, и населението — което намираще, че остриите като бръснач стоманени снаряди са много по-евтини и леки от патроните и възхитително удобни за тих бандитизъм.

На други места продължаваха интензивните изследвания на природата, навиците и строежа на трифидите. Бяха направени сериозни експерименти, за да се установи в интерес на науката колко дълго могат да ходят и колко далеч могат да стигнат; дали имат предна част, или еднакво тромаво се движат във всички посоки; колко време трябва да държат корените си в земята; как реагират на наличието на различни химикали в почвата и огромно количество други въпроси както полезни, така и безполезни.

Най-големият екземпляр, забелязан в тропиците, достигаше десет фута^[2] височина. В Европа не беше забелязан нито един, който да надвишава осем фута, а най-често бяха малко над седем. Те явно лесно се адаптираха към различни видове климат и почва и очевидно нямаха друг естествен враг освен човека.

Други няколко доста очевидни особености обаче за известно време убягнаха от вниманието на хората. Трябваше например да мине доста време, преди някой да забележи необикновената точност, с която насочваха жилата си и че почти винаги се целеха в главата на жертвата.

Както и никой в началото не обърна внимание на навика им да се навъртат около убитите. Причината се изясни едва когато се разбра, че те се хранят не само с насекоми, но и с месо. Жилото не притежаваше мускулна сила, с която да разкъсва плът, но беше достатъчно силно да издърпва късчета от разлагащото се тяло и да ги повдига до чашката върху стеблото.

Не се проявяваше интерес и към трите малки пръчици в основата на стеблото. Съществуваха някаква смътна идея, че имат нещо общо с размножителната система — система, към която ботаниците охотно причисляваха всички органи със съмнително предназначение, докато бъдат изучени и определени. Затова постепенно се стигна до извода, че внезапното им раздвижване и бързо барабанене по главното стебло е израз на някакво трифидно любовно чувство.

Вероятно фактът, че имах привилегията да бъда ужилен още в началото на трифидната ера, събуди интереса ми към тях, защото от този момент нататък ми се струваше, че между нас съществува някаква връзка. Аз прекарвах или „губех“, ако ме гледахте с очите на баща ми, дълго време загледан в тях като омагьосан.

Никой не можеше да го обвинява, че смяташе тези мои занимания за безсмислени, въпреки че по-късно се оказа, че съм прекарвал времето си по-добре, отколкото и двамата предполагахме. Точно преди да завърша гимназия, в „Арктическа и европейска компания за рибени масла“ станаха известни реорганизации, в процеса на които думата „рибени“ отпадна от заглавието. Обществеността научи, че тя и сродни ней компании от други страни смятат да започнат отглеждането на трифиди в широки мащаби, за да извличат ценни масла и сокове и да произвеждат високохранителни смески за животните. И така изведнъж трифидите влязоха в царството на големия бизнес.

В този момент аз реших съдбата си. Подадох заявление в „Арктическа и европейска“ и благодарение на познанията си получих работа в производствената сфера. Неодобрението на баща ми донякъде беше смекчено от размера на заплатата — доста добра за възрастта ми. Но когато с ентузиазъм заговорях за бъдещето, той недоверчиво пухтеше в мустаците си. Човекът твърдо вярваше само в такава работа, която дългата традиция беше утвърдила, но ме остави да правя каквото си искам: „В края на краищата, ако цялата работа се провали, ще

бъдеш достатъчно млад, за да се захванеш с нещо по-солидно“ — заключи той.

Оказа се обаче, че това няма да се наложи. Още преди родителите ми пет години по-късно да загинат при самолетна катастрофа, те бяха видели как новите фирми изместват от пазара всички конкуриращи масла и стана ясно, че тези от нас, които бяхме попаднали в бизнеса от самото начало, бяхме очевидно осигурени до живот.

Един от първите беше и приятелят ми Уолтър Лъкнор.

Отначало се колебаеха дали да назначат Уолтър на работа. Той малко разбираше от земеделие, още по-малко от бизнес и нямаше никаква квалификация за лабораторна работа. От друга страна обаче, той знаеше много за трифидите — имаше някакъв интуитивен подход към тях.

Какво се е случило с Уолтър години по-късно през онзи фатален май, не знам, въпреки че се досещам. Много жалко, че не можа да се отърве. Може би по-късно щеше да се окаже безкрайно полезен. Не мисля, че някой наистина разбира трифидите или че някога ще ги разбира, но от всички хора, които познавам, Уолтър беше най-близо до мига, в които щеше да започне да ги разбира, или може би беше точно, както казах — той ги възприемаше интуитивно.

Година или две след като бяхме започнали работа, той за пръв път ме изненада.

Слънцето залязваше. Бяхме свършили добра работа за деня и с чувство на удовлетворение гледахме трите нови ниви, засадени с почти узрели трифиди. Тогава все още не бяхме почнали просто да ги ограждаме, както правехме по-късно. Бяха грубо подредени в редове, или поне стоманените колци, за които ги привързвахме с вериги, бяха в редове, защото самите растения нямаха никакво чувство за организация. Смятахме, че след някой и друг месец вече ще можем да започнем да правим нарезите за сок. Вечерта беше спокойна и почти единственият шум, който нарушаваше тишината, беше периодичното барабанене на малките пръчици по стеблата на трифидите. Уолтър ги наблюдаваше леко наклонил глава. Извади лулата от устата си и отбеляза:

— Разговорливи са тази вечер.

Приех думите му, както би направил всеки друг на мое място — като метафора.

— Може би е от времето — предположих. — Струва ми се, че го правят по-често, когато е сухо.

— Ти повече ли говориш, когато е сухо?

— Защо трябва...? — започнах и изведнъж спрях. — Предполагам, не искаш да кажеш, че те действително разговарят — казах, като забелязах изражението му.

— А защо не?

— Но това е абсурдно. Говорещи растения!

— Много по-абсурдно ли е от ходещи растения? — запита той.

Втренчих се в тях, а после и в него.

— Никога не съм мислил... — започнах колебливо.

— Опитай се да помислиш малко, като ги наблюдаваш. Ще ми е интересно да чуя заключението ти.

Странното беше, че през цялото време, докато се бях занимавал с трифидите, такава възможност изобщо не ми беше хрумвала. Предполагам, че съм бил повлиян от теорията за любовния зов. Но един път идеята влязла в главата ми, така и не излезе. Не можех да се отърва от чувството, че може би наистина си барабаняха някакви тайни послания един на друг.

Дотогава винаги бях смятал, че съм наблюдавал трифидите доста внимателно, но когато Уолтър заговореше за тях, имах чувството, че не съм забелязвал нищо. Той беше способен, стига да е в подходящо настроение, да говори за тях с часове и да измисля теории, които понякога звучаха налудничаво, но не бяха невъзможни.

По това време хората вече не смятаха трифидите за нещо необикновено. Те бяха недодялано забавни, но не кой знае колко интересни. Фирмата обаче ги намираще за интересни. Тя възприе теорията, че тяхното съществуване е благо за целия свят и особено за нея. Уолтър не споделяше нито един от тези възгледи. Понякога, когато го слушах, аз самият започвах да се измъчвам от предчувствия.

Той вече беше твърдо убеден, че те „говорят“.

— А това означава — разсъждаваше приятелят ми, — че някъде в тях се крие интелект. Той не може да е разположен в мозък, защото дисекциите показват, че няма нищо, което даже да наподобява мозък, но това не доказва, че там няма нещо, което изпълнява функциите му.

И в това нещо с положителност се крие интелект — от някакъв вид. Забелязал ли си, че когато нападат, винаги се насочват към откритите части? Почти винаги към главата, но понякога и ръцете. И друго нещо, ако прегледаш статистиките на жертвите, обърни внимание какъв голям процент са били ударени в очите и ослепени. Това е забележително и много показателно.

— За какво?

— За това, че те много добре знаят кой е най-сигурният начин да извадят човек извън строя — с други думи, те знаят какво правят. Погледни на въпроса от тази страна. Да допуснем, че те действително притежават интелект; тогава ние ги превъзхождаме само в едно — зрението. Ние можем да виждаме, а те не могат. Отнеми ни зрението и превъзходството изчезва. Още по-лошо. Ние ставаме по-безпомощни от тях, защото те са пригодени да живеят без зрение, а ние не сме.

— Добре де, и така да е, но те не могат да произвеждат предмети. Не могат да си служат с тях. В жилестия им камшик има много слаба мускулна сила — отбелязах аз.

— Това е вярно, но каква полза има от нашето умение да си служим с вещите, ако не можем да ги виждаме? А освен това те нямат нужда да си служат с вещи, или поне не така, както ние си служим с тях. Могат да се хранят направо от почвата или от насекоми и късчета сурово месо. На тях не им е нужно да извършват всичките тези сложни процеси като отглеждане, разпределяне и приготвяване на храната. Впрочем ако трябва да се решава кой има по-голям шанс да оживее — трифид или сляп човек — знам на коя страна ще заложа.

— Значи ли това, че ти допускаш наличието на еднакво развит интелект?

— Съвсем не. Но то не е необходимо. Даже бих казал, че това вероятно е интелект от съвсем друг вид, даже и само заради много по-елементарните им потребности. Да вземем например сложните процеси, на които трябва да подложим един трифид, за да извлечем екстракт, годен за асимилиране. А сега да сменим ролите. Какво трябва да направи трифидът? Просто да ни ужили, да почака няколко дни и да започне да ни асимилира. Нещо съвсем просто и естествено.

Той беше способен да продължава в същия дух с часове и докато го слушах, постепенно започвах да губя реална представа за съотношението между нещата и се хващах, че в мислите си започвам

да възприемам трифидите като някакви съперници. Самият Уолтър никога не си даваше вид, че ги възприема по друг начин. Казваше, че смята да напише книга точно върху този проблем, но това щяло да стане, когато имал възможност да събере повече материал.

— Възможност? — повторих аз. — Но какво ти пречи?

— Ето това — жестът му обхвана цялата плантация. — В момента на тях се разчита. И никой няма сметка от разпространяването на всяващи смут идеи. Освен това човекът достатъчно добре контролира трифидите, така че това си остава един чисто академичен въпрос, който едва ли си струва да се повдига.

— Когато те слушам, никога не знам какво да мисля. Не съм сигурен доколко говориш сериозно и доколко се оставяш на фантазията ти да те води. Ти вярваш ли искрено, че в тези неща се крие опасност?

Преди да отговори, Уолтър пусна няколко кълбета дим от лулата си.

— Това е доста вероятно — колебливо каза той, — защото... Ох, и аз самият не съм сигурен. Но в едно нещо съм твърдо убеден — че те биха могли да станат опасни. Чувствувам, че ще съм много по-близо до верния отговор, ако успея да пипна смисъла на тяхното трополене. Някак си тази работа хич не ми харесва. Седят си те и никой не ги възприема по-сериозно от например някакви по-особени зелки, а през половината от времето те си трополят и барабанят нещо един на друг. Защо? За какво трополят? Това искам да разбера.

Според мен Уолтър рядко споменаваше за идеите си пред някой друг, защото кой би му повярвал повече от мен. А аз самият ги пазех в тайна, защото едва ли и двамата бихме имали голяма, полза, ако във фирмата ни излезеше име на смахнати.

Близо още година работихме заедно, но с откриването на нови разсадници и необходимостта от изучаване на чуждия опит аз много започнах да пътувам. Уолтър се отказа от работата на полето и се премести в изследователската секция. Това го устройваше, защото покрай работата на фирмата извършваше и собствените си наблюдения. От време на време се отбивах да го видя.

Той вечно правеше някакви експерименти върху трифидите си, но резултатите, на които толкова разчиташе, че ще изяснят идеите му, не бяха особено продуктивни. Поне за собствено удовлетворение беше

доказал наличието на добре развит интелект и аз трябваше да призная, че полученият резултат говореше за нещо повече от инстинкт. Приятелят ми твърдо вярваше, че барабаненето на пръчиците е някаква форма за предаване на информация. Официално беше разпространил тезата, че пръчиците са нещо по-сложно и ако се премахнат, трифидът постепенно ще се изроди. Освен това беше установил, че безплодните семена на трифидите са някъде около деветдесет и пет процента.

— Кое то — забеляза той — е дяволски щастливо обстоятелство. Ако всички поникваха, скоро на земята нямаше да има място за нищо друго.

С това също бях съгласен. Заслужаваше си човек да види мига, в които трифидите изхвърляха семената си. Тъмнозеленият семенник точно под чашката беше лъскав и издут, голям колкото половин ябълка. Когато се пръскаше, това ставаше с пукот, който можеше да се чуе на разстояние от двадесетина ярда. Белите семена изхвърчаха във въздуха като пари и се разпръсваха във всички посоки, носени и от най-лекия полъх. И ако късно през август погледът ви попаднеше отвисоко върху нива, засята с трифиди, лесно можехте да си помислите, че там се провежда някаква хаотична стрелба.

И пак Уолтър беше открил, че качеството на екстракта ще се повиши, ако трифидите запазят жилата си. В резултат подрязването беше прекратено във всички ферми, а ние трябваше да носим предпазни маски, когато работехме сред растенията.

В същност по време на нещастния случай, който ме беше довел в болницата, аз бях с Уолтър. Изучавахме няколко екземпляра, показали странни отклонения в развитието си. И двамата носехме телени маски. Аз самият не видях как точно стана всичко. Само знам, че както се бях навел, някакво жило злобно се стрелна към мен и изплющя върху маската. В деветдесет и девет от случаите ударът щеше да остане без последствия; за това бяха и маските. Този обаче е бил толкова силен, че някои от отровните торбички са се пукнали и няколко капки са попаднали в очите ми.

Уолтър ме заведе в лабораторията си за секунди и ми инжектира проотивоотровата. И само благодарение на бързата му намеса лекарите успяха да спасят зрението ми. Но дори и така, това означаваше за мен повече от седмица, прекарана на легло, в пълна тъмнина.

Докато лежах в болницата, твърдо бях решил, че когато възвърна зрението си, ако изобщо го възвърна, ще помоля фирмата да ме прехвърлят в друг сектор. А ако ми откажеха, просто щях да напусна.

От първото ми ужилване в градината организъмът ми си беше изработил доста съпротивителни сили срещу трифидната отрова. Можех да понеса и бях понасял, без много да ми навредят, ужилвания, от които друг човек би се превърнал в студен труп. Но въпреки това в главата ми настойчиво се въртеше поговорката за стомничката и водата. Бях получил последно предупреждение.

Спомням си, че запълних много часове принудителна тъмнина, размишлявайки какво щях да работя, ако фирмата откажеше да ме прехвърли в друг сектор.

И само като се сетя какво ни е дебнело зад ъгъла, надали бих могъл да намеря по-безсмислена тема за размисъл.

---

[1] Англ. — triffid. Б.ред. ↑

[2] Английска мярка за дължина от 30,5 см. Б.ред. ↑

ОСЛЕПЕЛИЯТ ГРАД

Оставих вратата на бара да зее след мен и се отправих към ъгъла на главната улица. Там се поколебах.

Ако тръгнах наляво, през предградията, щях да стигна до открито поле; надясно беше Лондонският Уест Енд, а отвъд него Ситито. Малко си бях възвърнал самообладанието, но се чувствавах някак си странно самотен и изгубен. Нямах ни най-малка представа как ще действам по-нататък и пред лицето на това, което бях започнал да възприемам като всеобща, а не само локална катастрофа, бях все още твърде зашеметен, за да започна да измислям някакъв план. Та какъв план би могъл да съответствува на подобна ситуация? Чувствах се отчаян, обречен на самота, и в същото време не съвсем реален, като че ли това не бях аз, а някой друг.

В нито една посока не се движеха коли, нито се чуваше шум от улично движение. Единственият признак на живот бяха няколко души, които предпазливо намираха пътя си, опипвайки витрините.

За началото на лятото времето беше превъзходно. Слънцето изсипваше лъчите си от дълбоко синьо небе, изпъстрено с пухчетата на бели мъхести облачета. Върху чистото и свежо небе се открояваше само едно петно — стълб черен дим, който се издигаше някъде зад къщите, в северна посока.

Няколко минути стоях на ъгъла в нерешителност. После тръгнах на изток, към Лондон...

И досега не мога съвсем да си обясня защо избрах тази посока. Може би инстинктът ме водеше към познатите места или чувството, че ако някъде съществуваше организация, тя трябваше да се намира някъде в тази посока.

След коняка бях огладнял още повече, но проблемът с прехраната не се оказа толкова лесен, колкото ми се струваше. От една страна, магазините си стояха без собственици и без охрана, с витрини, отрупани с храна, и от друга, аз бях гладен и имах пари да платя или

ако не желяех да плащам, просто трябваше да счупя някое стъкло и да си взема каквото си искам.

Въпреки това беше ми малко трудно да го направя. След като близо трийсет години бях уважавал правото и съблюдавал Закона, все още не бях готов да призная, че нещата коренно се бяха променили. Освен това имах и чувството, че ако аз запазя нормалното си състояние, те биха могли, макар и по някакъв невъобразим начин, да възвърнат своето нормално състояние. Несъмнено това беше абсурдно, но усещах, че в момента, в който разбия едно от тези гладки стъкла, старият ред завинаги щеше да остане зад гърба ми: щях да се превърна в грабител и плячкаджия, низък мършояд върху мъртвото тяло на системата, която ме беше възпитала. Колко глупаво изискана чувствителност в един обречен свят! И все пак още ми става приятно, като си спомня, че не загубих веднага навиците си на цивилизован човек и че поне още известно време бродех сред витрини, които изпълваха устата ми със слюнка, докато овехтелите ми вече разбираня ме държаха гладен.

След около половин миля обаче проблемът се реши по най-софистичен начин. Едно такси, след като се беше покачило върху тротоара, беше спряло, заровило муцуната си в купчина деликатеси. Това ми се стори съвсем различно, отколкото аз да разбивам витрината. Промуших се покрай таксито и си избрах неща за един солиден обяд. Но даже и тогава не бях загубил съвсем старите си разбираня: добросъвестно оставих на щанда една доста солидна сума за всичко, което бях взел.

На отсрещната страна на улицата имаше градинка. Тя явно някога е била гробище на отдавна изчезнала църква. Старите надгробни камъни бяха извадени и наредени покрай тухлената ограда, а върху разчистеното място — засята трева и прекарани алеи, посипани с чакъл. Изглеждаше приятно под току-що разлистилите се дървета и аз седнах да обядвам на една пейка.

Мястото беше самотно и спокойно. Никой друг не влезе в градинката, въпреки че от време на време някой минаваше покрай входа, придържайки се о парапета. Хвърлих трохите на няколко врабчета — първите птички, които виждах този ден — и се почувствувах много по-добре, докато наблюдавах нахаканото им безразличие към всеобщото бедствие.

Когато се нахраних, запалих цигара. И докато пуших и се чудех къде да отида и какво да правя, тишината беше нарушена от звуците на пиано, долитащи някъде от кооперацията срещу градинката. Скоро млад женски глас запя. Момичето пееше баладата на Байрон:

*So, we'll go no more a-roving
So late into the night,
Though the heart be still as loving,
And the Moon be still as bright.*

*For the sword outwears its sheath,
And the soul wear out the breast
And the heart must pause to breath,
And love itself have rest.*

*Though the night was made for loving,
And the day returns too soon,
Yet we'll go no more a-roving
By the light of the moon.^[1]*

Слушах и през сложната плетеница на младите листенца гледах свежото синьо небе. Песента свърши. Пианото замря. А после се чу ридание. Без страст: тихо, безпомощно, безнадеждно, разкъсващо сърцето. Коя беше тя? Дали момичето, което пееше, или някое друго плачеше за своите изгубени надежди, не знам, но не можех да издържам повече. Бързо излязох на улицата, но и там за известно време виждах като през мъгла.

Добре „Хайд парк корнър“, когато стигнах до него, беше почти пуст. Няколко коли и камиона стояха изоставени по улиците. Очевидно много малко от тях бяха загубили контрол по време на движение. Един автобус беше минал направо през улицата и спрял в „Грийн парк“; някакъв избягал кон, върху който тегличите още си стояха, лежеше до паметника на артилериста, в който си беше разбил черепа. Срещаха се само хора, няколко мъже и още по-малко жени, които внимателно се придвижваха, като се придържаха о парапетите, а където нямаше парапети, влачеха крака с протегнати напред ръце. Също съвсем

неочаквано се появиха и една-две котки, очевидно с непокътнато зрение, които възприемаха новата ситуация с типично котешко самообладание. Но дебненето им в зловещата тишина не се увенчаваше с голям успех — врабчетата бяха съвсем малко, а гълъбите изчезнали.

Все още магнетично привличан от стария център на живота, тръгнах по посока на „Пикадили“. Тъкмо навлизах в улицата, когато нов, остър звук привлече вниманието ми — едно методично почукване, което не беше много далеч и се приближаваше все повече. Погледнах по „Парк лейн“ и открих източника. Един мъж, облечен много по-спретнато от всички, които бях срещнал тази сутрин, бързо се приближаваше към мен, като почукваше по стените на сградите с бял бастун. Като чу звука от стъпките ми, той тревожно се заслушва.

— Всичко е наред — казах му. — Елате насам.

Изпитах облекчение. Той беше, така да се каже, нормално сляп. Тъмните му очила ме смущаваха много по-малко от отворените, но ненужни очи на останалите.

— Тогава стойте на едно място — каза той. — Днес вече се блъснах в бог знае колко глупаци. Какво, по дяволите, става? Защо е толкова тихо? Знам, че не е нощ — чувствавам слънцето. Защо всичко се е объркало?

Разказах му каквото знаех.

Когато свърших, той мълча почти цяла минута, а после се изсмя кратко и горчиво.

— Сега поне могат да запазят цялото си проклето покровителство за себе си. Ще им е нужно.

След това предизвикателно изправи рамене.

— Благодаря ви. Желая ви късмет — каза ми той и се запъти в западна посока с подчертано независим вид.

Постепенно бързото му и сигурно почукване заглъхна зад гърба ми. Тръгнах по „Пикадили“.

Сега вече се виждаха повече хора и затова слязох на уличното платно, за да се движа сред застиналите в безпорядък коли. Така не пречех на хората, които се движеха, придържайки се о стените на сградите, защото всеки път, когато чуеха стъпки наблизо, те спираха и напрегнато очакваха възможния сблъсък. Подобни сблъсъци ставаха всеки момент из цялата улица, но един ми се стори особено

знаменателен. Участниците в него опипваха пътя си от двата противоположни края на една витрина, докато налетяха един на друг. Единият беше млад мъж, облечен в добре ушит костюм, но връзката си очевидно беше избирал пипнешком. Другият — жена с малко дете на ръце. Детето изскимтя нещо неразбрано. Мъжът, който тъкмо беше започнал да се промъква покрай жената рязко спря.

— Почакайте малко — каза той. — Детето ви вижда ли?

— Да — отговори жената, — но аз не виждам.

Младият мъж се обърна, сложи пръста си върху стъклото на витрината и попита:

— Момченце, какво има там?

— Не съм момченце — възпротиви се детето.

— Хайде, Мери, отговори на господина — окуражи го майката.

— Хубави лелки — каза детето.

Мъжът хвана жената за ръка и пипнешком я заведе до следващата витрина.

— А тук? — запита отново той.

— Ябълки и дълги лаботи.

— Чудесно! — каза мъжът.

Събу си обувката и енергично удари стъклото с тока й. Все още нямаше опит. Първият удар не успя, но вторият свърши работа. Трясъкът отекна по цялата улица. Той отново се обу, предпазливо провря ръката си през счупеното стъкло и заопипва наоколо, докато набара два портокала. Единия даде на жената, а другия на детето. После отново заопипва, намери един и за себе си и започна да го бели. Жената нерешително държеше своя.

— Но... — започна тя.

— Какво има? Не обичате ли портокали?

— Но това не е редно. Не трябва да ги взимаме. Не по този начин.

— А как другояче смятате да си набавите храна? — запита той.

— Предполагам... ами не зная — призна колебливо тя.

— Много добре. Ето това е отговор. Сега го изяжте и ще отидем да си потърсим нещо по-хранително.

Жената все още държеше портокала в ръка, навела надолу глава, като че го гледаше.

— И въпреки всичко струва ми се, че не е редно — отново повтори тя, но вече не толкова убедено.

После остави детето на земята и започна да бели портокала...

„Пикадили съркъс“ беше най-многолюдното място, на което попадах до този момент. В сравнение с другите площадът изглеждаше направо натъпкан с хора, въпреки че надали имаше повече от стотина души. Повечето бяха облечени с неподходящи, зле подбрани дрехи и неспокойно блуждаеха наоколо, като че все още полузашеметени. От време на време някоя злополука предизвикваше взрив от псувни и безсилен гняв, всяващ само безпокойство, защото самият той беше признак на страх и детински като реакция. С едно единствено изключение имаше малко разговори и малко шум. Като че ли поради слепотата хората се бяха затворили в себе си.

Изключението си беше намерило място на едно от пешеходните „островчета“. Това беше възрастен човек, висок и мършав, с четинеста посивяла коса. Той натъртено ораторствуваше за разкаянието, за божия гняв и неприятните перспективи, очакващи грешниците. Никои не му обръщаше внимание. Върху повечето от тях този гняв вече се беше изсипал.

После в далечината се чу песен, която привлече всеобщото внимание — един постепенно усилващ се хор:

*А когато умра,
не ми правете литургия,
а просто накиснете
костите ми във ракия.*

Отегчено и фалшиво песента се разнасяше из пустите улици, а ехото унило ѝ отговаряше. Хората заобръщаха глави ту наляво, ту надясно, опитвайки се да определят посоката. Пророкът на страшния съд повиши глас, за да надвика конкуренцията. Нестройният вой приближаваше:

*При главата и краката
сложете бутилка ракия,*

*така ще бъда сигурен,
че няма да изгния.*

Като акомпанимент се чуваше шум на влачеци се крака, които правеха усилие да маршируват.

От мястото, където стоях, можех да ги видя как се изнизват в индийска нишка от някаква пресечка на „Шафстбъри авеню“ и се отправят към площада. Вторият в редицата беше сложил ръцете си върху раменете на водача; третият — върху раменете на втория и така нататък до двадесет и петия или тридесетия. Със завършването на песента някой подхвана: „Бира, бира, славна бира“, но взе толкова висок тон, че смутено млъкна.

Групата упорито се движеше, докато се дотътра до центъра на площада. Там водачът извиси глас — силен и притежаващ всички качества на командущ парад.

— Рота-а-а-а, спри!

Хората на площада бяха затихнали неподвижно и обърнаха лица към него се опитваха да разберат какво става. Водачът отново заговори, пародирайки тона на професионален екскурзовод:

— И така, господа, пристигнахме. Пикапроклетидали съркъс. Центърът на света. Пъпът на вселената. Където всички знатни особи са се забавлявали с вино, песни и жени.

Той не беше сляп, съвсем не беше. Докато говореше, очите му шареха наоколо и всичко забелязваха. Вероятно зрението му беше оцеляло съвсем случайно, както и моето, но той беше порядъчно пиян, както и мъжете зад него.

— Ние също ще се позабавляваме. Следваща спирка — прочутото кафе „Роял“. И всичкото пиене за сметка на заведението.

— Да, ами жените? — попита някакъв глас.

Чу се смях.

— А-а-а, жени. Това ли искаш?

Водачът пристъпи напред и хвана едно момиче за ръката. Докато я мъкнеше към мъжа, който се беше обадил, тя пицеше и се дърпаше, но той не ѝ обръщаше никакво внимание.

— Ето, приятелче. И да не кажеш, че не съм се грижил за теб. Като прасковка е, страхотна е — ако това има някакво значение за теб.

— Хей, ами за мен? — обади се друг.

— За тебе ли, братле? Ще измислим нещо. Руси ли харесваш, или черни?

Когато по-късно размишлявах върху постъпката си, реших, че съм се държал като глупак. Главата ми все още беше пълна с норми и стандарти, които бяха престанали да действуват. Даже не ми беше хрумнало, че жените, приети в бандата, биха имали далеч по-големи шансове да оцелеят, отколкото ако останат сами. Подтикнат от хлапашки героизъм и благородни подбуди, аз се хвърлих напред. Успях да стигна почти до него, без да ме забележи, и замахнах към ченето му. За нещастие той се оказа малко по-бърз...

Когато отново възвърнах интереса си към заобикалящия ме свят, установих, че лежа на улицата. Стъпките на бандата заглъхваха в далечината и пророкът на страшния съд, възвърнал красноречието си, пращаше след тях ужасяващите стрели на проклятията, пъкления огън и сярата на преизподнята.

След като малко насилствено ми бяха вкарали разум в главата, благодарих се, че нещата не се бяха развили по-зле. Ако боят беше завършил с обратен резултат, едва ли бих могъл да избягна отговорността за всички тези хора, които той водеше. В края на краищата, независимо какво можем да си мислим за методите му, този човек беше очите на групата и те щяха да разчитат на него не само за пиене, но и за храна. А жените също щяха да се присъединят към тях доброволно — когато огладнееха достатъчно. И като се огледах наоколо, усъмних се, че някоя от жените сериозно би се възпротивила срещу това. Стана ми ясно като две и две, че май щастливо съм се отървал от въздигането ми в ранг главатар на бандата.

После, спомняйки си, че се бяха отправили към кафе „Роял“, реших да се посвестя и освежа главата си в хотел „Риджънт Пелъс“. По всичко изглеждаше, че други се бяха сетили за него преди мен, но все още имаше много бутилки, които не бяха успели да отворят.

Струва ми се, че точно тогава, докато удобно си седях в хотела с чаша коняк на масата и цигара в ръка, аз най-после започнах да признавам, че всичко видяно беше съвсем реално — и безвъзвратно. Връщане назад не можеше да има — никога. Това беше краят на всичко, което ми беше познато...

Може би ударът ми е бил необходим, за да успея най-после да го възприема. Сега аз се изправих лице с лице срещу факта, че моето съществуване просто вече няма никакъв смисъл. Начинът ми на живот, плановете ми, амбициите ми, всичките ми надежди — всичките бяха заличени с един удар, заедно с условията, които ги бяха породили. Предполагам, че ако имах някакви роднини или близки приятели, които да оплаквам, в този момент бих се чувствувал убийствено изоставен. Но това, което понякога ми се беше струвало празно съществуване, сега се оказа щастливо стечение на обстоятелствата. Майка ми и баща ми бяха умрели. Единственият ми опит за женитба преди няколко години беше завършил неудачно и сега никой не зависеше от мен. И любопитното е, че това, което установих, че усещам, с пълното съзнание, че чувствата ми са нередни, беше облекчение...

Явно причината не беше само в коняка, защото усещането си остана трайно. Струва ми се, че то се беше породило от усета за нещо съвсем ново и свежо. Близките стари банални проблеми, и лични, и общочовешки, бяха разрешени само с един мощен удар. Един господ само знаеше какви нови проблеми можеха да възникнат — и по всичко изглеждаше, че няма да са малко. — но щяха да бъдат нови. Вече бях свой собствен господар, а не само частичка от голямата машина. Може би това щеше да бъде един нов свят, пълен с ужаси и опасности, срещу които трябваше да се изправя, но аз можех сам да решавам как да се справям с тях и нямаше вече да бъда подмятан насам-натам от сили и интереси, които нито разбирах, нито ме интересуваха.

Не, съвсем не беше виновен конякът, защото даже и сега, след толкова години, аз все още изпитвам подобни чувства — въпреки че възможно е конякът да е бил причината тогава нещата да са ми изглеждали значително по-прости.

Освен това трябваше да реша и още един малък въпрос — какво да правя по-нататък; как и къде да започна този нов живот. Но не се оставих на подобни мисли да ме тревожат дълго. Допих си чашата и излязох от хотела, за да видя какво можеше да ми предложи този странен свят.

---

[1] Превод:

*Ние никога вече няма да бродим
до късно през нощта,
макар че сърцето ми все тъй те обича
и луната е все така ясна.*

*Защото сабята похабява калъфа си,
а душата изхабява гръдта
и сърцето трябва да си отдъхне,
самата любов дори — да си почине.*

*Макар че нощта е направена за любов
и денят се връща твърде скоро,
ний все пак няма вече да бродим
под лунната светлина.*

СЕНКИ ПРЕД НАС

За да се държа на разумно разстояние от тайфата, която тръгна за кафе „Роял“, влязох в Сохо през една странична уличка, възнамерявайки отново да се върна на „Риджънт стрийт“, но значително по-нагоре.

Вероятно гладът изкарваше все повече и повече хора от домовете им. Но независимо от причината, установих, че местата, в които навлизах, бяха много по-многолюдни от всички, през които бях минал, откакто напуснах болницата. По тротоарите и тесните улички хората непрестанно се сблъскваха, а тези, които искаха да продължат пътя си, се объркваха още повече от тълпите, които се струпваха пред вече постоянно чупещите се витрини. Нито един от навалищата обаче не беше съвсем сигурен пред какъв точно магазин се намира. Някои от по-предните се опитваха да установят това, като пипнешком търсеха да уловят познати предмети; други, рискувайки да се изкормят върху режещите като нож стъкла, се наемаха с опасното начинание да се промъкнат вътре.

Чувствувах, че бях длъжен да покажа на тези хора откъде да си намерят храна. Но трябваше ли да го направя? Ако ги заведях до някой все още неразграбен магазин, щеше да се струпа такава тълпа, която не само щеше да оголи помещението за пет минути, но щеше и да премаже някои от по-слабите си членове по време на грабежа. И независимо от това скоро от храната нямаше да има и помен и тогава какво щях да правя с хилядите, които крещяха за още. Бих могъл да поддържам живота на една отбрана група за неизвестен период от време — но кого трябваше да взема и кого да изоставя? И колкото и да се мъчех, не можех да се спра на нито едно решение, убедително в правотата си.

А това, което се разиграваше пред очите ми, беше една мрачна история без кавалерство и взаимни отстъпки. Ако двама души се блъснаха и единият разбере, че другият носи някакъв пакет, той го грабваше и бързо отскачаше настрана, като се надяваше, че вътре има

нещо за ядене, а ощетеният безпомощно ловеше въздуха или сляпо удряше, където свърне. Веднъж даже трябваше бързо да отскоча, за да избягна един възрастен мъж, който едва не ме събори, така стремглаво хукна по улицата, без да го е грижа за възможни препятствия. Изражението му беше безкрайно лукаво и той алчно притискаше към гърдите си две кутии червена боя. На един ъгъл пътят ми беше препречен от група почти разплакани от отчаяние хора, наобиколили едно объркано детенце, което можеше да вижда, но беше прекалено малко, за да разбере какво искат от него.

Започнах да изпитвам чувство на неудобство. С цивилизования подтик да помогна се бореше някакъв инстинкт, който ме караше да се държа настрана. Хората вече бързо губеха нормалните си задръжки. Аз самият също изпитвах необяснимо чувство за вина, че можех да виждам, а те не можеха. Това ме изпълваше със странното усещане, че се крия даже и когато се движех сред тях. Чак по-късно разбрах колко верен се е оказал този инстинкт.

Наближавах „Голдън скуеър“ и започвах да мисля, че е време да свия вляво, за да се върна обратно на „Риджънт стрийт“, където поширокото платно щеше да ми осигури по-лесно придвижване. И тъкмо щях да тръгна по една пресечка, която водеше натам, когато един внезапен и пронизителен писък ме закова на място. Другите хора също спряха. Всички, които бяха на улицата, стояха неподвижно и обезпокоено въртяха гладите си наляво-надясно, опитвайки се да разберат какво става. Паниката се прибави към тяхното нещастие и нервно напрежение. Някои жени се разплакаха. Нервите на мъжете също не бяха в блестящо състояние. Издаваха ги предимно кратките ругатни в момент на уплаха. А звукът беше зловец — един от тези, които те подсъзнателно бяха очаквали. И всички стояха и чакаха той да се повтори.

И той се разнесе отново. Беше изпълнен с ужас и завърши с тежко пъшкане. Но сега, понеже го очаквахме, не прозвуча толкова обезпокоително. Този път успях да определя откъде идваше. Само няколко крачки ме отведоха до входа на една алея. Тъкмо завих зад ъгъла и отново се раздаде вик, който премина в пъшкане.

Източникът се намираше само на няколко ярда^[1] надолу по алеята. Едно момиче лежеше на земята, а някакъв едър мъж му нанасяше побой с тънка метална пръчка. Роклята ѝ се беше скъсала на

гърба и отдолу се виждаше кожата, набраздена от резки. Чак когато наближих, разбрах защо не бяга — ръцете ѝ бяха завързани на гърба, а друго въже ги свързваше с лявата китка на мъжа.

Стигнах при тях точно в мига, когато беше вдигнал ръка да ѝ нанесе нов удар. Не беше никак трудно неочаквано да грабна пръчката от ръката му и да я стоваря с известна сила върху рамото му. Той незабавно отправи тежкия си ботуш в моята посока, но аз вече бях отскочил назад, а и въжето на китката му силно ограничаваше движенията му. Докато търсех в джоба си нож, той нанесе втори ритник във въздуха и отново не уцелил нищо, обърна се и си го изкара на момичето — ритна нея вместо мен. После започна да я ругае и задърпа въжето да я изправи на крака. Цапардосах го по главата — не много силно, но достатъчно, за да го спра и ушите му да попицят малко — някак си не можех да се насиля да съборя сляп човек, пък бил той и такъв като този. Докато се съвземаше от удара, бързо се наведох и прерязах въжето, което ги свързваше. След това леко го тласнах в гърдите, той политна, завъртя се и загуби ориентация, но с освободената си ръка изпълни чудесен рязък суинг. Мен не уцели, но пък юмрукът му се стовари върху тухлената ограда, след което загуби всякакъв интерес към заобикалящия го свят — занимаваше го само болката от строшените кокалчета. Помогнах на момичето да стане, освободих ръцете му и докато го отвеждах надолу по алеята, зад гърбовете ни се разнасяха страхотните му ругатни.

Като излязохме на улицата, тя започна да се отърсва от унеса си. Обърна към мен изцапаното си с размазани сълзи лице.

— Но вие можете да виждате! — възкликна недоверчиво момичето.

— Разбира се, че мога.

— О, слава богу! Слава богу! А аз си мислех, че съм единствената — каза тя и отново избухна в плач.

Огледах се наоколо. Няколко ярда по-надолу имаше бар, откъдето се чуваше грамофон, чупене на чаши и изобщо цареше страхотна веселба. Малко по-нататък видях друго, по-малко заведение, където все още нямаше никой. Сполучлив удар с рамо ни отвори вратата. Почти внесох момичето вътре и го поставих на един стол. После измъкнах краката на друг стол и запънах с два от тях дръжките на люлеещите се врати, за да обезкуражават други евентуални

посетители. Чак след това насочих вниманието си към възстановителните свойства на бара.

Не бързахме. Момичето отпиваше по малко и подсмърчаше над първата си чаша. Дадох ѝ време да се посъвземе — въртях чашата си в ръце и слушах грамофона от съседната кръчма как ромоли много популярна, макар и малко мрачна песничка, и крадешком я наблюдавах. Дрехите ѝ, или по-право техните останки, бяха от добро качество. Гласът ѝ също беше хубав — най-вероятно естествен, а не шлифован на сцената или в киното, защото и след шока беше запазил качествата си. Цветът на косите ѝ беше рус, но значително по-тъмен от платинения. Имаше вероятност под размазаната мръсотия да се крие симпатично лице. Беше три-четири инча^[2] по-ниска от мен, слаба, но не кльощава. Имаше вид на човек, притежаващ известна сила, но сила, която през приблизително двацет и четирите ѝ години не е била използвана за нищо по-съществено освен за удряне на топки, за танци, а може би и за езда. Добре оформените ѝ ръце бяха гладки, а ноктите ѝ — тези, които бяха останали — имаха дължина по-скоро декоративна, отколкото практична.

Постепенно алкохолът свърши своето. Към края на първата чаша тя се беше съвзела дотолкова, че инстинктите ѝ отново да заработят.

— Господи, сигурно изглеждам ужасно?

Беше невероятно друг освен мен да е в състояние да я види, но си премълчах.

Тя стана и се приближи до едно огледало.

— Наистина, видът ми е ужасен. Къде...?

— Опитайте онази врата отсреща — предложих аз.

Изминаха около двацетина минути, преди да се появи отново. Имайки пред вид ограничените средства, с които е разполагала, резултатът беше доста добър: духът ѝ беше значително повишен. Сега тя по-скоро се доближаваше до режисьорската идея за това, как трябва да изглежда героинята след нанесения ѝ побой, отколкото до истинската жертва.

— Цигара? — запитах и ѝ побутнах втора подкрепителна чаша.

Докато възстановителният процес завършваше, ние разказахме един другиму историите си. За да ѝ дам време, разказах първо своята. След като ме изслуша, тя каза:

— Дяволски се срамувам от себе си. Аз изобщо не съм такава. Наистина. Искам да кажа, такава, каквато ме видяхте. В същност аз съм достатъчно самостоятелна, въпреки че може да мислите обратното. Но някак си цялата тази история ми дойде твърде много. Това, което се случи, само по себе си е достатъчно страшно, но ужасната перспектива беше още по-непоносима и аз се паникьосах. Започнах да си мисля, че може би съм единственият човек на този свят, който може да вижда. Това ме свърши и изведнъж се уплаших и изглупях, загубих ума си и заревах като девица от викторианска мелодрама. Никога, никога не съм предполагала, че мога да се държа така.

— Това не трябва да ви безпокои — казах аз. — Предполагам, че скоро ще започнем да научаваме още много неочаквани неща за себе си.

— Но това силно ме тревожи. Ако от самото начало започна така да се разкисвам... — тя остави изречението недовършено.

— В болницата аз самият бях много близо до паниката. Та ние сме хора, а не роботи.

Казваше се Джозела Плейтън. Струваше ми се, че името не ми е съвсем непознато, но нищо определено не се сетях. Домът ѝ се намирал на „Дийн роуд“, „Сейнт Джонс ууд“. Кварталът горе-долу съвпадале с моите предположения. Познавах „Дийн роуд“. Самостоятелни луксозни къщи, повечето грозни, но до една скъпи.

Нейното отървяване от всеобщото нещастие се оказа не по-малък късмет от моето — а може и по-голям. В понеделник вечерта била на някакво събиране, където, както ми се стори, алкохолът изобилствувал.

— Според мен някой, който смята, че това е забавно, е смесил питиетата. Никога не съм се чувствувала толкова зле, а не пих много.

Вторника смътно си го спомняше като едно безкрайно страдание и страхотен махмурлук. Към четири следобед решила, че това повече не се търпи. Позвънила и дала нареждане да не я безпокоят, та ако щат да падат звезди, да стават земетресения или да настъпи самият ден на страшния съд. След този ултиматум погълнала голяма доза приспивателно, което на празния ѝ стомах подействувало като нокаут.

Оттогава до тази сутрин, когато баща ѝ влязъл, препъвайки се в стаята ѝ, не е знаела нищо.

— Джозела — казал той, — доведи, за бога, доктор Мейл. Кажу ми, че съм ослепял. Че съм свършено сляп.

С учудване разбрала, че било вече почти девет часа. Станала и бързо се облякла. Прислугата не отговаряла нито на нейните позвънявания, нито на тези на баща ѝ. Когато слязла да ги извика, с ужас открила, че те също са ослепели.

И тъй като телефонът не работел, единственият изход бил да вземе колата и сама да доведе доктора. Тихите улици и липсата на всякакво движение ѝ се видели странни, но трябвало да измине почти една миля, преди да се досети какво се е случило. Тогава изпаднала в паника и почти обърнала колата, за да се върне обратно, но разсъдила, че от това нямало да има никаква полза. Все още съществувала някаква възможност докторът като нея да се е отървал от болестта, каквато и да била тя. И така, отчаяна и все повече губеща надежда, Джозела продължила напред.

Била изминала вече половината „Риджънт стрийт“, когато двигателят започнал да киха и да кашля, докато на края спрял. В бързината, преди да тръгне, не била погледнала бензиномера: в резервоара нямало нито капка.

Известно време стояла слисана и уплашена. Всички лица наоколо били обърнати към нея, но тя вече знаела, че нито един от тези хора не можел да вижда, за да ѝ помогне. Излязла от колата с надежда, че ще намери някой гараж наблизо, или ако не успее, решила да продължи пътя си пеша. Тъкмо затръшнала вратата зад гърба си и някой извикал:

— Хей, приятел, чакай за секунда!

Обърнала се и видяла един мъж, който се приближавал към нея.

— Какво има? — попитала. Видът му изобщо не ѝ харесвал.

Като чул гласа ѝ, той променил държанието си.

— Загубих се. Не знам къде съм.

— Това е „Риджънт стрийт“. Кино „Ню гелъри“ е точно зад вас — отговорила тя и тръгнала да си ходи.

— О, мис, само ми покажете къде е бордюрът — помолил я той.

Джозела се поколебала и в този миг мъжът се приближил. Протегнатата му ръка докоснала ръкава ѝ. Хвърлил се напред и болезнено сграбчил и двете ѝ ръце.

— Значи ти можеш да виждаш, така ли? Защо, по дяволите, ти да можеш да виждаш, когато аз не мога, нито пък някой друг?

Преди да успее да разбере какво става, той я бил завъртял и препънал и тя вече лежала на улицата с коляното му опряно в гърба ѝ. Сграбчил и двете ѝ китки в една от огромните си лапи и започнал да ги връзва с някаква връв, която извадил от джоба си. После се изправил и я издърпал да застане отново на краката си.

— Така, отсега нататък ще гледаш вместо мен. Гладен съм. Заведи ме някъде, дето има готина кльопачка. Айде тръгвай.

Джозела се помъчила да се отскубне.

— Никъде няма да ви вода. Веднага развържете ръцете ми. Ще... Той бързо прекратил съпротивата ѝ с един удар през лицето.

— Стига си се будалкала, малката. Айде! Тръгвай! Храна, ясно ли е?

— Никъде няма да вървя.

— Ще вървиш и хоро ще играеш — уверил я той...

И тя тръгна.

През цялото време търсела случай да се отскубне, а пък той това и очаквал. Един път почти успяла, но мъжът реагира твърде бързо. Тя даже се отскубнала, но той я препънал и още преди да се е изправила отново здраво я държал. След този инцидент намерил въжето и я вързал за китката си.

Първо отишли в едно кафене и тя го завела до хладилника. Моторите били спрели, но все още храната била прясна. Следващият обект бил някакъв бар, където мъжът си пожелал ирландско уиски. Забелязала една бутилка, кацнала на висока полица, която той не можел да достигне.

— Ако ми развържете ръцете... — предложила тя.

— Ха, та да ме цапардосаш с някой бутилка. Аз да не съм вчерашен! Не, ще пия шотландско. Къде е то?

Казвала му какво има в различните бутилки, които напипвал.

— Сигурно съм била умопомрачена! — възкликна Джозела. — Сега виждам, че поне в половин дузина от случаите съм могла да го надхитря. Най-вероятно, ако не бяхте дошли, по-късно щях да го убия. Но човек не може изведнъж да се промени и да стане жесток — поне аз не мога. Струва ми се, че отначало не разсъждавах нормално. Имах

чувството, че такива неща не се случват в наше време и че скоро някой ще дойде и ще сложи край на всичко това.

Преди да напуснат бара, станало сбиване. Няколко мъже и жени открили отворената врата и влезли. Непредпазливо той ѝ наредил да им каже какво има в намерената от тях бутилка. Всички замълчали и обърнали към нея неவிждащите си очи. Нещо си прошепнали, а после двама от мъжете внимателно пристъпили напред. Изразът на лицата им бил много решителен. Тя задърпала въжетото и извикала:

— Внимавайте!

Без ни най-малко колебание похитителят ѝ насочил към тях тежкия си ботуш. Ритникът се оказал успешен. Единият от мъжете изкрещял и се превил от болка. Другият се хвърлил напред, но тя отскочила настрани и той с трясък се стоварил върху тезгяха.

— Гледайте си работата и не я закачайте — изревал мъжът, който я държал и заплашително обръщал лицето си ту в една, ту в друга посока. — Тя е моя, мамка ви! Аз я намерих.

Ясно било обаче, че другите нямали намерение да се откажат толкова лесно. Даже и да можели да видят страшното изражение на лицето му, надали биха се спрели. Джозела започнала да разбира, че зрението, макар и от втора ръка, сега далеч надвишавало и най-ценните богатства и никой, който го притежавал, не би го отстъпил без жестока битка. С протегнати напред ръце другите започнали да се приближават. С крак тя успяла да обърне един стол и да го препречи на пътя им.

— Елате! — извикала на мъжа и го помъкнала след себе си.

Двама души се спънали в обърнатия стол, а една жена паднала отгоре им. Настанала голяма бъркотия. Тя се промушила между борещите се и двамата се измъкнали на улицата.

Джозела трудно можела да намери друго обяснение за постъпката си, освен че перспективата да изпълнява ролята на очи за другата група ѝ се видяла по-мрачна от сегашното ѝ положение. Мъжът, разбира се, не ѝ благодарил. Той само ѝ наредил да го заведе в друг бар, но празен.

— Мисля — каза тя, — че ако се гледа безпристрастно, може би той не беше много лош човек, въпреки че видът му говореше съвсем друго. Само че беше уплашен. Дълбоко някъде в себе си той беше много по-уплашен от мен. Даде ми да ям и да пия. Започна да ме бие

само защото беше пиян и аз не исках да ида с него в къщата му. Просто не знам какво щеше да стане, ако не бяхте дошли. — Замълча, а после добави: — Но безкрайно се срамувам от себе си. Това показва на какво е способна съвременната жена, нали? Писъци и истерични припадъци — по дяволите!

Тя изглеждаше и очевидно се чувствуваше много по-добре, въпреки че когато посегна към чашата си, все още потрепваше.

— Мисля — казах аз, — че в цялата тази история се държах доста тъпо, но просто съм имал късмет. Трябваше да си направя по-дълбок извод, след като видях онази жена с детето на „Пикадили“. Само по някаква случайност не съм попаднал във вашето положение.

— Животът на всеки, който е притежавал голямо съкровище, винаги е бил в опасност — замислено каза тя.

— Отсега нататък това никога няма да ми излиза от главата — казах аз.

— То вече добре е заседнало и в моята — отбеляза Джозела.

Няколко минути седяхме и слушахме гюрултията от съседния бар.

— А сега какво? Какво ще правим оттук нататък? — попитах на края аз.

— Аз трябва да се върна в къщи. Там е баща ми. Очевидно вече няма никакъв смисъл да продължавам да търся лекаря — даже и той да е един от щастливците.

Стори ми се, че иска да добави нещо, но се поколеба.

— Ще имате ли нещо против, ако и аз дойда с вас? — попитах. — Струва ми се, че сега не е моментът хора като нас да се мотаят сами.

Тя ми отпрати поглед, пълен с благодарност.

— Благодаря ви. Аз сама щях да ви помоля, но си помислих, че може би има някой, когото искате да потърсите.

— Няма никой. Или поне не в Лондон.

— Много се радвам. Не че толкова се страхувам, че някой може да ме хване отново — вече твърде много ще внимавам, — но да ви кажа честно, страхувам се от самотата. Започвам да се чувствувам толкова... толкова откъсната и безпомощна.

Започвах вече да виждам нещата в нова светлина. Чувството, че сме се отървали, постепенно се изместваше от растящото безпокойство за ужасите, които може би ни очакваха. Беше невъзможно да не

изпитвам известно превъзходство и оттам самоувереност. Нашите шансове да се спасим от катастрофата бяха милион пъти по-големи от тези на останалите хора. Там, където те трябваше да докосват, да опипват и да се досещат, ние просто трябваше да влезем и да си вземем. Но това далеч нямаше да бъдат единствените проблеми...

— Чудя се — казах аз, — колко ли са оцелелите като нас, които могат да виждат? Аз срещнах един мъж, едно дете и едно бебе, а вие — нито един. Струва ми се, че зрението действително ще се окаже нещо много рядко. Някои от невиждащите вече са успели да проумеят, че единственият им шанс да оцелеят е да заловят някого, който може да вижда. А когато всички го разберат, перспективите ни няма да са много розови.

Тогава си мислех, че бъдещето ни предоставя две възможности: или самотно съществуване с вечно надвисналата заплаха от залавяне, или в група от избраници, на които бихме могли да разчитаме, че ще ни предпазват от други групи. Виждах се в ролята на водач и пленник на фона на отвратителни кървави битки, които други банди водеха с нашата за отвличането ни. Съзнанието ми все още беше заето с тези неприятни мисли, когато, ставайки, Джозела ме върна към действителността.

— Трябва да вървя — каза тя. — Бедният татко. Минава четири часът.

Когато отново излязохме на „Риджънт стрийт“, изведнъж нещо се сетих.

— Елате. Струва ми се, че тук някъде трябва да се намира един магазин...

Магазинът все още си беше на мястото. Въръжихме се с няколко полезни ножа в кании, закачени на специални колани.

— Чувствувам се като пират — каза Джозела, докато закопчаваше колана си.

— Струва ми се, че е по-добре да си пират, отколкото играчка в ръцете на пирати.

Няколко ярда по-нагоре по улицата се натъкнахме на голяма луксозна лимузина. По вида ѝ само можех да кажа, че имаше от ония двигатели, чийто шум наподобяваше котешко мъркане. Но когато запалих, звукът ни се стори по-силен от шума на натоварено улично кръстовище. Отправихме се на север, като лъкатушихме между

изоставени автомобили и блуждаещи хора, които, чувайки шума от колата, неподвижно замръзваха на местата си. Отвсякъде, където минавахме, хората с надежда обръщаха глави към нас, докато се приближавахме, и тъжно ги обронваха, когато отминавахме. Една от сградите на пътя ни беше обвита от яростни пламъци, а някъде откъм „Оксфорд стрийт“ се извисяваше димът от друг пожар. На „Оксфорд съркьс“ беше значително по-многолюдно, но успяхме да се измъкнем безпрепятствено, минахме покрай сградата на „Би Би Си“ и се насочихме на север към шосето, пресичащо „Риджънт парк“.

Изпитахме облекчение, когато се измъкнахме от улиците и стигнахме откритото пространство — пространство, където нямаше нещастни, пипнешком блуждаещи хора. Единствените неща, които се движеха по обширните тревни площи, бяха две-три малки групички от трифиди, които се клатушкаха в южна посока. Някак си бяха успели да изтръгнат коловете си и сега ги влачеха след себе си заедно с веригите. Спомних си, че имаше няколко екземпляра с неподрязано жило, част от които бяха завързани за колове, но болшинството бяха оградени с двойна ограда в едно пространство близо до зоологическата градина и се зачудих как ли са успели да се измъкнат. Джозела също ги забеляза.

— На тях им е все едно — каза тя.

През останалата част от пътя нищо повече не затрудни движението ни. Само след няколко минути спряхме колата пред къщата, която моята спътница ми посочи. Излязохме от автомобила и аз бутнах градинската врата. Къса алея извиваше покрай редица от храсти, които скриваха почти цялата фасада от улицата. Когато завихме зад ъгъла, Джозела изведнъж извика и хукна напред. Някакво тяло лежеше по корем на земята, но главата беше така обърната, че се виждаше едната страна на лицето. Само един поглед ми беше достатъчен, за да разпозная ярката червена рязка, разсичаща бузата.

— Спрете! — изкрещях аз.

Може би гласът ми е бил доста уплашен, защото тя спря.

Бях вече забелязал и трифида. Той се спотайваше в храстите, недалеч от проснатото тяло.

— Назад! Бързо!

Джозела все още гледаше човека на земята и се колебаеше.

— Но аз трябва... — започна тя, обръщайки се към мен. После замълча. Очите ѝ се разшириха и тя изпищя.

Рязко се обърнах и видях един трифид, който се извисяваше само на няколко фута зад мен.

Автоматично закрих очите си с ръце. Чух как изсвистя жилото, насочено към мен, и нямаше изпадане в безсъзнание, нямаше я даже и мъчителната пареща болка. В такива моменти човек е способен да мисли със светкавична бързина, но независимо от това по-скоро инстинктът, отколкото разумът ме накара да се хвърля върху него, преди да е имал време да удари повторно. Блъснах се в него, преобърнах го и още докато падах, ръцете ми се вкопчиха в горната част на стеблото, опитвайки се да откъснат чашката и жилото. Стеблата на трифидите не се чупят, но затова пък могат да се мачкат. И преди да се изправя, то беше абсолютно размазано.

Джозела не беше помръднала от мястото си, стоеше като закована.

— Елате тук — казах ѝ аз, — в храстите зад вас има още един.

Тя уплашено погледна през рамо и дойде при мен.

— Но той ви удари! — промълви тя недоверчиво. — Защо не сте...?

— Не знам. Но трябваше да бъда.

Погледнах лежащия на земята трифид. Изведнъж си спомних за ножовете, с които се бяхме снабдили, имайки пред вид съвсем други врагове. Отрязвах жилото от основата му и го разгледах внимателно.

— Ето тук е обяснението — посочих торбичките с отрова. — Виждате ли, те са изпразнени, изхабени. Ако бяха пълни или поне наполовина пълни... — драснах с показалец по шията си.

На това обстоятелство и на устойчивостта, която си бях изработил срещу отровата, дължах живота си. Но независимо от това върху дланите и врата ми имаше бледочервени ивици, които дяволски сърбяха. Разглеждах жилото и разтърквах червенината.

— Много странно... — промърморих повече на себе си, но Джозела ме чу.

— Какво е странно?

— За пръв път виждам трифид с толкова изпразнени отровни торбички. Трябва да е жилил като дявол.

Съмнявам се обаче дали тя ме чу. Вниманието ѝ отново беше насочено към лежащия на земята човек и тя наблюдаваше скрития наблизо трифид.

— Как можем да го измъкнем?

— Не можем, докато не се справим с онова нещо там — отвърнах аз. — А освен това страхувам се, че вече не можем да му помогнем.

— Искате да кажете, че е мъртъв?

Кимнах:

— Да, няма никакво място за съмнение. Виждам съм и други, които са били ужилвани. Кой е той?

— Старият Пиърсън. Обработваше ни градината и беше шофьор на баща ми. Толкова добър старец. Познавах го от дете.

— Съжалявам... — започнах аз, като се мъчех да измисля нещо по-уместно, но тя ме прекъсна.

— Вижте! Вижте там!

Ръката ѝ сочеше към пътеката, която минаваше покрай къщата. Женски крак, обут в черен чорап, се подаваше иззад ъгъла.

Внимателно се придвижихме напред, а после се изместихме на безопасно място, откъдето се виждаше по-добре. Едно момиче в черна рокля беше паднало напреки на пътеката и цветната леха. Хубавото ѝ свежо лице беше прорязано от червена бразда. Джозела изхлипа. От очите ѝ потекоха сълзи.

— О, това е Ани! Бедната малка Ани.

Опитах се да я поуспокоя.

— И двамата едва ли са усетили нещо. Когато ударът е смъртоносен, той действа безмилостно бързо.

Наоколо не открихме друг скрит трифид. Вероятно един и същи беше убил и двамата. Пресякохме пътеката и влязохме в къщата през страничния вход. Джозела извика. Никой не ѝ отговори. Извика пак. Стояхме и се заслушвахме в мъртвата тишина, изпълнила дома ѝ. Тя се обърна и ме погледна. И двамата мълчахме. После предпазливо ме поведе по коридора към една тапицирана врата. Едва я беше отворила, когато нещо изсвистя и удари вратата и рамката на около инч от главата ѝ. Тя моментално затръшна вратата и ме погледна с разширени очи.

— Има един в салона — говореше уплашено, почти шепнейки, като че ли трифидът можеше да я чуе.

Отново се върнахме в градината през страничния вход. Вървейки по тревата, за да заглушим стъпките си, заобиколихме къщата, докато

стигнахме до място, откъдето можехме да надникнем в салона. Вратата, която водеше към градината, зееше отворена и стъклото на едното ѝ крило беше разбито. Следа от кални петна изкачваше стълбите и продължаваше вътре по килима. Тя свършваше с един трифид, който стоеше по средата на стаята и лекичко се поклащаше. Върхът му почти опираше в тавана. Недалеч от влажната му мъхната основа лежеше тялото на възрастен мъж, облечен в халат от ярка коприна. Хванах Джозела за ръката. Страхувах се да не се втурне вътре.

— Това... баща ви ли е? — попитах, въпреки че почти бях сигурен в отговора.

— Да — каза тя и закри лицето си с ръце. Тялото ѝ леко потрепваше.

Стоях неподвижно и внимателно следях трифида да не тръгне към нас. После се сетих за носна кърпичка и ѝ подадох моята. В случая нищо повече не можех да направя. След известно време тя се посъвзе. Спомняйки си за хората, които бяхме видели през деня, аз ѝ казах:

— Знаете ли, струва ми се, че бих предпочел това, отколкото да бъда като онези, другите.

— Да — отговори Джозела, след като помълча малко. После погледна към небето. По меката му бездънна синева като перца се носеха няколко леки облачета.

— О, да — повтори по-уверено тя. — Бедният татко. Не би могъл да преживее слепотата. Прекалено много обичаше всичко това. — Тя отново погледна в стаята. — Какво ще правим? Не мога да го оставя така...

В този момент в останалото здраво стъкло забелязах отражението на нещо, което се движеше. Бързо се обърнах и видях как един трифид се измъква от храстите и тръгва през тревата. Идваше право към нас. Чувах как шумолят мъхнатите листа, когато стеблото се мяташе напред-назад.

Не биваше да губим повече време. Нямах представа още колко могат да се крият наоколо. Грабнах Джозела за ръка и тичешком се върнахме там, откъдето бяхме дошли. Когато се напъхахме невредими в колата, тя най-после истински се разплака.

Реших, че ще се почувствува по-добре, ако се наплаче. Запалих цигара и заобмислях следващия ни ход. Съвсем естествено, тя не би

възприела идеята да оставим баща ѝ там, където го бяхме намерили. Сигурно щеше да пожелае да му направим истинско погребение — и както изглеждаше, копането на гроба и изобщо цялата работа трябваше да я свършим ние двамата. А преди даже да сме започнали подобни опити, трябваше да намерим начин да се отървем от трифидите, които вече бяха там, и да държим настрана всички нови, които биха се появили. Изобщо трябваше да зарежем тая работа, в края на краищата това не беше мой баща...

Колкото повече обмислях новосъздалото се положение, толкова по-малко ми харесваше. Нямах представа колко трифиди би могло да има в Лондон. Във всеки парк имаше поне по няколко. Обикновено държаха част от тях с подрязани жила и те можеха да си ходят, където си искат, но често имаше и други, необезвредени, които бяха или завързани, или оградени със сигурни метални мрежи. Спомняйки си за тези, които бяхме видели да пресичат „Риджънт парк“, помъчих се да се сетя по колко трифида имаха навика да държат в кошарите около зоологическата градина и да отгатна колко бяха успели да се измъкнат. Освен това имаше доста и по частните градини: би трябвало да се предполага, че те са обезвредени, но човек никога не може да предвиди докъде може да стигне глупавото безразсъдство. После имаше няколко разсадника, няколко експериментални бази...

Докато седях и размишлявах, нещо започна да ми се върти из съзнанието, някакви асоциации, които в началото не можех да свържа. Известно време се мъчех да открия връзката, докато изведнъж ми просветна. Почти можах да чуя гласа на Уолтър:

— Казвам ти, един трифид има много по-големи шансове да оцелее, отколкото един сляп човек.

Разбира се, той говореше за човек, ослепен от трифидно жило. И въпреки всичко, това ме потресе. Нещо повече — уплаши ме.

Започнах да си спомням. Не, беше го казал след най-общи размишления — и въпреки всичко в този момент изглеждаше някак свръхестествено.

— Отнеми ни зрението — казваше той — и ние вече с нищо няма да ги превъзхождаме.

Разбира се, съвпадения винаги е имало, но човек ги забелязва само понякога...

Хрущенето на чакъла, насипан по алеята, ме върна към действителността. Един трифид клатушкайки се се приближаваше към нас. Бързо се наведох и вдигнах стъклото.

— Тръгвайте! Тръгвайте! — извика Джозела истерично.

— Тук сме в безопасност. Искам да видя какво прави.

В този момент разбрах, че един от проблемите ми е разрешен. Понеже самият аз бях свикнал с трифидите, бях забравил как повечето хора гледаха на тези с неподрязани жила. Отведнъж разбрах, че за връщане тук изобщо няма да става и въпрос. Относно необезвредените трифиди Джозела споделяше общия принцип: колкото се може по-далеч от тях.

Този спря до градинската врата. Можех да се закълна, че се ослушва. Стояхме съвършено тихо и неподвижно. Джозела го наблюдаваше с ужас. Очаквах, че ще шибне колата, но той не направи нищо. Вероятно като заглъхнаха гласовете ни, е решил, че сме извън обсега му.

Малките голи пръчици рязко загракаха по стеблото. Той се заклати, тромаво зави вдясно и изчезна в съседната алея.

Джозела въздъхна с облекчение.

— О, да се махаме оттук, преди да е дошъл пак — замоли се тя.

Включих двигателя, обърнах колата и отново потеглихме към Лондон.

---

[1] Английска мярка за дължина = 91,4 см. Б.ред. ↑

[2] Английска мярка за дължина = 2,54 см. Б.ред. ↑

СВЕТЛИНА В НОЩТА

Джозела започна да възвръща самообладанието си. Очевидно тя твърдо беше решила да отвлече мислите си от това, което остана зад гърба ни, защото попита:

— Къде отиваме сега?

— Първо в Кларкънуел — отговорих аз. — След това трябва да се погрижим да си намерите дрехи. Ако желаете, за тях ще отидем на „Бонд стрийт“, но първо в Кларкънуел.

— Но защо в Кларкънуел? Господи!

И тя имаше пълно основание да възкликва. След завоя, който току-що бяхме направили, видяхме, че на около седемдесет ярда пред нас улицата е задръстена от хора. Те се приближаваха, като се опитваха да тичат, но непрестанно се препъваха въпреки протегнатите им напред ръце. Разнасяха се стенания и плач. Още в мига, в който ги забелязахме, една жена от предните редици се спъна и падна, други се запрепъваха отгоре ѝ и тя изчезна под купчина от ритаци и борещи се хора. Зад тълпата зърнахме и причината за тази суматоха. Над обезумелите от паника хора се полюляваха три тъмнозелени стебла. Дадох газ и свих в първата пресечка.

Джозела ме погледна ужасено.

— Вие... вие видяхте ли какво беше това? Те ги подкарваха.

— Да. Точно затова отиваме в Кларкънуел. Там има едно място, където се произвеждат най-хубавите в света маски и пушки за трифиди.

Върнахме се обратно и отново хванахме предначертаната посока. Но надеждите ми, че ще намерим чист път, се оказаха напразни. Близко до гара Кингс Крос на улиците имаше много хора. И макар че непрекъснато натисках клаксона, придвижването ни ставаше все по трудно. Пред самата гара то стана невъзможно. Защо точно на това място се беше събрала такава тълпа, не можех да си обясня. Като че ли всички хора от околните квартали се бяха съсредоточили тук. Не можехме да минем през хората, а един поглед назад ме убеди, че

връщането е не по-малко безнадеждно. Пролуката, през която бяхме минали, вече не съществуваше.

— Излизайте бързо! — извиках аз. — Струва ми се, че искат да ни хванат.

— Но... — започна Джозела.

— Бързо! — рязко казах аз.

Натиснах клаксона за последен път и се измъкнах след нея, като оставих двигателя да работи. Оказа се, че сме се изплъзнали в последния момент. Някакъв мъж набара дръжката на задната врата, отвори я и заопипва вътре. Изтикаха ни други, които настъпваха към колата. След малко се разнесоха гневни викове. Някой беше отворил предната врата и открил, че и там седалките са празни. Ние обаче вече бяхме част от тълпата. Някой сграбчи човека, който беше отворил задната врата, като си мислеше, че той току-що се измъква от колата. Настана страхотна бъркотия. Стиснах здраво Джозела за ръката и колкото се може по-незабелязано започнахме да се провираме през тълпата.

Най-после се измъкнахме и продължихме известно време пеша, като се оглеждахме за подходяща кола. Бяхме изминали някъде около миля, когато открихме това, което търсехме. Един пикап, който според плана, смътно започнал да се оформя в главата ми, щеше да ни бъде много по-полезен от една обикновена кола.

От два-три века насам в Кларкънуел се изработваха най-фини и точни инструменти. Малката фабрика, в която от време на време идвах по служба, беше приспособила вековния си опит и знания към новите нужди. Открих я лесно, а да се проникне вътре не беше никакъв проблем. Когато отново потеглихме, изпитвахме приятно чувство на сигурност, защото отзад в колата бяхме натоварили няколко превъзходни пушки, хиляди стоманени бумеранги и няколко предпазни шлема.

— А сега — за дрехи — предложи Джозела, когато тръгнахме.

— Временният план е открит за преоценка и корекции. Първо трябва да си намерим така нареченото pied-a-terre^[1], т.е. някое местенце, където ще можем да се съвземем и да обсъдим положението.

— Само не бар — запротестира Джозела. — За днес се наситих на барове.

— И аз, колкото и да е невероятно, и то при положение, че всичко е безплатно. Това, за което си мислех, е някой празен апартамент. Няма да е трудно да намерим такъв. Там ще можем да отпочинем и да начертаем в най-общи линии план за действие. Освен това ще има къде да прекараме нощта — или ако смятате, че специфичните обстоятелства все още не са разчупили оковите на условността, бихме могли да потърсим два апартамента.

— Мисля, че ще ми е по-добре, ако знам, че наблизо има някой.

— О'кей. Тогава операция номер едно ще бъде набавяне на мъжко и дамско облекло. За удобство може би ще трябва да се разделим, като и двамата много внимаваме да не забравим кой апартамент сме избрали.

— Д-да — каза не много убедено Джозела.

— Всичко ще бъде наред — уверих я аз. — Трябва да ви стане като закон да не говорите с никого и никой няма да се досети, че виждате. Забъркала сте се в предишната каша само защото сте била неподготвена. „В страната на слепците едноокият е цар.“

— О, да. Уелс е казал това, нали? Само че на края се оказва, че не е вярно.

— Цялата разлика е в значението, което влагате в думата „страна“ — в оригинала „*patria*“ „*Saecorum in patria Luscius rex imperat omnis*“ — един джентълмен, наречен Фулоний, римски класик, го е казал пръв. Май това е всичко, което се знае за него. Но тук няма организирана *patria*, няма държава. Тук има само хаос. Уелс е измислил народ, който се е приспособил към слепотата. Струва ми се, че това тук няма да стане. Просто не виждам начин.

— А какво мислите, че ще стане?

— И аз самият не знам повече от вас. Така или иначе, скоро ще разберем. Но по-добре да се върнем на нашия план. Докъде бяхме стигнали?

— До дрехите.

— А, да. Е, просто трябва да се пъхнете в някой магазин, да си вземете някоя и друга дреболия и да се измъкнете. Няма да срещнете трифиди в центъра на Лондон. Все още не.

— С каква лекота говорите за взимане на вещи.

— Съвсем не ми е толкова леко — признах си аз. — И не съм сигурен, че в случая това е добродетел — по-скоро просто навик. А

упоритият отказ да се погледнат фактите в очите нито ще ни върне нещо, нито ще ни помогне. Струва ми се, че трябва да се опитаме да се възприемаме не като крадци на всички тези неща, а по-скоро като... като наследници по принуда.

— Да, предполагам, че е нещо такова — съгласи се компетентно тя.

Помълча известно време, а когато заговори отново, се върна на стария си въпрос.

— А след дрехите?

— Операция номер три — отговорих аз — е съвсем определено — вечеря.

Както очаквах, с намирането на апартамента нямахме много затруднения. Заключихме колата и я оставихме насред улицата пред един разкошен жилищен блок. Качихме се на третия етаж. Защо избрахме точно третия, не мога да кажа, освен че изглеждаше малко по-особен от останалите. Начинът на избор беше много прост. Чукахме или позвънявахме и ако някой отговореше, отминавахме нататък. След като бяхме подминали три врати, на четвъртата не получихме отговор. В резултат на едно по-силничко подпиране с рамо ключалката изхвъркна и ние бяхме вътре.

Лично аз никога не съм бил от тези, които имат навика да живеят в апартаменти с наем от по две хиляди лири годишно, но установих, че категорично има какво да се каже в тяхна полза. Предполагам, че интериорът е бил дело на елегантни млади хора, притежаващи изкусната дарба да съчетават добрия вкус с най-модното за момента — нещо, което струва безкрайно скъпо. Усетът за модерното беше най-характерното за този апартамент. Тук-там можеха да се видят някои истински *derniers cris*^[2], част от които безсъмнено (ако светът си беше живял по старому) щяха да се превърнат в манията на утрешния ден; други — обречени на забрава още в деня на създаването им. Общото впечатление беше като от изложба-базар с нейната нетърпимост към човешките слабости — една книга малко изместена от мястото си или с неподходящ цвят на обложката би съсипала цялото внимателно премислено равновесие в общата тоналност; както и човек, достатъчно неразумен да облече неподходящ костюм, седнал на неподходящия луксозен фотьойл или диван. Обърнах се към Джозела, която гледаше всичко това с широко отворени очи.

— Тази скромна барачка ще ни свърши ли работа, или да продължим нататък?

— О, мисля, че и тук ще преживеем — каза тя и ние заедно нагазихме върху млечнобелия килим и се отправихме към дълбините на апартамента.

Направих го съвсем несъзнателно, но едва ли бих могъл да измисля нещо друго, което така сполучливо да откъсне мисълта ѝ от събитията през деня. Нашият обход беше озвучаван от непрестанни възклицания, в които се примесваха едновременно възхищение, завист, възторг, презрение, а трябва да призная, и злорадство.

Джозела се спря пред прага на стая, пълна с атрибути на най-агресивна женственост.

— Аз ще спя тук — заяви тя.

— Господи! — възкликнах аз. — Е, всеки си има вкус.

— Не злобейте. Може би това ще е единственият ми шанс да си поживея като декадент. А освен това, нима не знаете, че във всяко момиче има скрита по една, макар и най-посредствена кинозвезда? Така че оставете ме да си поживея за последно.

— Ще си поживеете — казах. — Но се надявам, че ще се намери и нещо по-скромничко. Да ме пази бог, ако трябва да спя в легло с огледало над него.

— Огледало има и над ваната — обяви Джозела, надничайки в съседното помещение.

— Не знам дали това е израз на разцвета или на падението на декаденса, но така или иначе, няма да можете да го използвате. Няма топла вода.

— О, бях забравила. Жалко! — възкликна разочаровано тя.

Завършихме обиколката из апартамента, останалата част от който не беше толкова сензационна. След това Джозела излезе да разрешава проблема с дрехите. Аз проучих с какви ресурси разполагаме и какво липсва, след което се отправих в самостоятелна експедиция.

Тъкмо излязох на стълбището и малко по-нататък в коридора се отвори друга врата. Замръзнах на място. Оттам излезе млад мъж, който водеше за ръка русо момиче. Когато и тя прекрачи прага, той пусна ръката ѝ.

— Почакай за секунда, скъпа.

Направи две-три крачки. Дебелият килим заглушаваше стъпките му. Протегнатите му ръце намериха прозореца на края на коридора. Пръстите му ловко напипаха дръжката и той го отвори. Отвън се виждаше стълбата, която трябваше да се използва в случай на пожар.

— Какво правиш Джими? — попита момичето.

— Просто проверявах пътя — бързо се върна при нея той и отново улови ръката ѝ. — Хайде, скъпа.

Момичето не тръгваше.

— Джими, не искам да напускаме това място. Поне в собствения си апартамент знаем къде сме. Как ще се храним? Как ще живеем?

— В къщи, скъпа, съвсем няма с какво да се храним и следователно няма и да живеем дълго. Хайде, ела, любима, не се страхувай.

— Но аз се страхувам, Джими. Страхувам се.

— Всичко ще бъде наред, мила. Ела.

— Но, Джими, това е обратната посока...

— Объркала си се, скъпа. Това е пътят.

— Джими, много ме е страх. Да се върнем в къщи.

— Вече е твърде късно, скъпа.

Той спря до прозореца. С едната си ръка много внимателно провери точното си местоположение. После обви с ръце тялото на момичето.

— Може би беше прекалено хубаво, за да продължи — каза нежно той. — Обичам те, любов моя. Много, много те обичам.

Тя му поднесе устните си за целувка. Повдигайки я, той се обърна и прекрачи през прозореца...

Кожата ти трябва да надебелее, внушавах си аз. Трябва. Това е единственият изход. Другият е да бъдеш постоянно пиян. Подобни неща сигурно стават всеки миг. И ще продължават да стават. Това не зависи от теб. Да предположим, че им беше дал храна да продължиш живота им още няколко дена. А после?... Трябва да се научиш да го понасяш и да живееш с него. В противен случай единственото спасение е алкохолната забрава. Ако не се бориш за собствения си живот независимо от всичко, няма спасение... Ще оцелеят само тези, чийто разум надделее над чувствата...

Набавянето на необходимите неща ми отне значително повече време, отколкото бях очаквал. Бяха изминали около два часа, преди да

успея да се прибера. Докато отварях вратата, един-два пакета паднаха на земята. Стреснатият глас на Джозела се разнесе от онази прекалено женска стая.

— Аз съм — успокоих я, мъкнейки товара си по коридора.

Стоварих нещата в кухнята и се върнах да събера изпуснатите. Пред вратата ѝ спрях.

— Не можете да влезете — каза тя.

— Това не бяха точно намеренията ми — отговорих обидено. — Интересува ме можете ли да готвите.

— Мога да варя яйца — чу се приглушеният ѝ глас.

— Точно от това се страхувах. Тепърва ще трябва да се учим на страшно много неща.

Върнах се в кухнята. Поставих примуса, който бях донесъл, върху ненужната вече електрическа печка и се захванах за работа.

Когато привърших сервирането на малката масичка в хола, резултатът ми се стори много добър. За да придам завършен вид на обстановката, донесох няколко свещи и свещници и ги приготвих за запалване. От Джозела все още нямаше никакви материални следи, въпреки че до преди малко се чуваше шум от течаща вода. Повиках я.

— Идвам веднага — отговори тя.

Приближих се до прозореца и се загледах навън. Съвсем съзнателно започнах да се сбогувам с града. Слънцето залязваше. Кули, игли на катедрали и каменни фасади белееха или розовееха на фона на гаснещото небе. Тук-там бяха избухнали нови пожари. Пушекът се издигаше на големи черни кълба, понякога завършващи с огнени езици. Нищо чудно, мислех си аз, никога вече да не видя тези толкова познати и близки сгради. Може би ще дойде време, когато ще бъде възможно да се върна обратно — но това няма да е същото място. Пожарите и дъждовете ще са казали думата си — отдалеч ще си личи, че градът е изоставен и мъртъв. Но сега, от разстояние той все още създаваше впечатление, че в него цари живот.

Веднъж баща ми разказваше как преди войната с Хитлер той обикалял из Лондон с очи по-широко отворени от всякога и откривал в сградите красота, която никога преди не бил забелязвал — и се сбогувал с нея. Сега и аз изживявах подобно чувство. Но това беше нещо по-лошо. Във войната оцеляха много повече хора, отколкото всеки смееше да се надява, а с този враг човек не можеше да се бори.

Той не разчиташе на безсмисленото разрушение и преднамереното горене — сега врагът беше дългият, бавен и неизбежен процес на разрухата и разложението.

Но тогава, докато стоях до прозореца, сърцето все още отказваше да приеме доводите на разума. Струваше ми се, че всичко това е прекалено голямо, прекалено неестествено, за да се случи в действителност. И все пак знаех, че подобно нещо не се случва за първи път. Останките на други велики градове лежат погребани из пустините или скрити в джунглите на Азия. Някои са загинали толкова отдавна, че са отнесли със себе си и имената си. Но на техните жители този край се е струвал точно толкова невъзможен и невероятен, колкото на мен ми изглеждаше гибелта на огромния модерен град...

Може би, мислех си аз, най-трайната и успокоителна халюцинация на човешкия род е, че „това не може да се случи тук“, че краткото му временце и малкото му местенце на този свят са обезпечени срещу катаклизми. А сега всичко това ставаше тук. И ако не станеше някакво чудо, то в момента аз наблюдавах началото на гибелта на Лондон — както най-вероятно други хора като мен наблюдаваха началото на гибелта на Ню Йорк, Париж, Сан Франциско, Буенос Айрес, Бомбай и всички останали градове, на които е било писано да споделят съдбата на онези другите, в джунглите.

Все още гледах навън, когато чух стъпки зад гърба си. Обърнах се и видях, че Джозела беше влязла в стаята. Беше облякла красива дълга рокля от най-бледосин жоржет и пелеринка от бяла кожа. Върху медальона на врата ѝ проблясваха няколко синьобели диаманта, а камъните, които искряха върху клипсовете ѝ, бяха по-малки, но със същия прекрасен цвят. А гледайки лицето и прическата ѝ, имах чувството, че току-що е излязла от козметичен салон. Докато прекосяваше стаята, зърнах фината мрежа на чорапите ѝ и отблясъците върху сребърните ѝ пантофки. В резултат на изумения ми поглед леката усмивка постепенно изчезна от устните ѝ.

— Не ме ли харесвате? — попита тя с детско разочарование в гласа.

— Прекрасно е... толкова сте красива. Аз... аз просто не очаквах такава нещо...

Чувствувах, че трябва да кажа още нещо, защото знаех, че този жест не беше предназначен за мен.

— Сбогувате ли се?

Очите ѝ промениха израза си.

— Значи вие разбрахте. Надявах се, че ще разберете.

— Мисля, че разбирам. Чудесно е, че го направихте. Ще остане един прекрасен спомен.

Хванах ръката ѝ и я заведох до прозореца.

— Аз също се сбогувах — с всичко това.

Какви мисли минаваха през главата ѝ, докато стояхме там един до друг, ще си остане нейна тайна. В моята целият този живот, чийто край наблюдавахме, се въртеше като в калейдоскоп, или не, по-скоро имах чувството, че прелиствам страниците на огромен албум със снимки, с вездесъщото: „Помниш ли?“

Дълго стояхме така, всеки потънал в мислите си. После Джозела въздъхна. Погледна роклята си и погали нежната коприна.

— Глупаво е, нали? Рим гори. — промълви тя с тъжна усмивка.

— Не, скъпа, благодаря ти, че го направи. Този жест ми припомни, че въпреки всичките му недостатъци на този свят имаше толкова много красота. Ти не можеше да направиш... да изглеждаш... по-прекрасна...

Тъгата изчезна от усмивката ѝ.

— Благоваря ти, Бил. — Помълча малко и после добави. — Досега не бях ли ти благодарила? Мисля, че не съм. Ако не ми беше помогнал тогава...

— А ако не беше ти — казах аз, — най-вероятно сега щях да се търкалям сълзлив и къркан в някой бар. Така че аз имам не по-малко причини да ти благодаря. Сега не е време за сам човек. — След това, за да променя насоката на разговора, добавих: — Като стана въпрос за пиене, та се сетих, че тук намерих прекрасно амонтилядо и разни други чудесни неща. И изобщо сме си избрали превъзходен апартамент.

Налях шерито и вдигнахме чаши.

— За здраве, сили и... късмет — казах аз.

Тя кимна. После пихме.

— А какво — попита Джозела, докато опитвахме от някакъв скъп пастет, — какво ще стане, ако собственикът на всичко това изведнъж се върне?

— В такъв случай ще му обясним и той или тя даже ще бъдат много благодарни, че ще има някой, който да им казва в коя бутилка какво има и т.н., но това не ми се струва много вероятно.

— Не — каза тя замислено. — Не. Страхувам се, че не е много вероятно. Мисля си... — огледа стаята. Погледът ѝ се спря върху бяла колона. — Опитва ли радиото? Предполагам, че това нещо е радио, нали?

— И радио, и телевизор. Но не работи. Няма ток.

— Разбира се. Бях забравила. Сигурно още дълго време ще забравяме подобни неща.

— Когато бях навън обаче, изпробвах едно радио. С батерии. Нищо. Всички станции — неми като гробове.

— Това значи ли, че навсякъде е така?

— Страхувам се, че е така. На 42 метра пиукаше някакъв морз. Иначе нищо. Интересно кой е този нещастник и къде се намира?

— Ще бъде... ще бъде доста тежко, нали, Бил?

— Ще бъде... Но нямам намерение да си развалям хубавата вечеря. Първо удоволствието, после работата — а това, което ни очаква в бъдеще, съвсем определено е работа. Да говорим за нещо интересно, като например колко любовни авантюри си имала и защо отдавна някой не се е омъжил за тебе? Или може би е? Виждаш ли колко малко знам. Житейската ви история, моля.

— Добре — каза Джозела, — родила съм се на около три мили оттук. Нещо, което тогава силно раздразнило майка ми.

Повдигнах въпросително вежди.

— Работата е там, че тя твърдо била решила, че ще съм американка. Само че когато колата дошла да я закара на летището, вече било твърде късно. Беше пълна с гениални хрумвания, майка ми де, мисля, че съм наследила част от тях.

Тя продължи да бърбори. Нямаше нищо забележително в ранните ѝ години, но мисля, че тази равносметка я забавляваше и откъсваше мисълта ѝ от сегашното ни положение. На мен пък ми доставяше удоволствие да слушам за познати и забавни неща — всички изчезнали от този свят. С лекота преминахме детството, ученическите години и „навлизането ѝ в света“ — доколкото терминът все още означаваше нещо.

— Когато бях на деветнадесет години, за малко щях да се омъжа — призна тя. — И добре, че не го направих. Но тогава съвсем не мислех така. Имахме страхотен скандал с татко, който развали цялата работа, защото от самото начало беше разбрал какъв плазмодник е Лайнел и...

— Какъв? — прекъснах я аз.

— Плазмодник. Някаква кръстоска между негодник и плазмодий — абсолютен паразит. Тогава прекъснах връзките си с родителите и отидох да живея при едно момиче, което имаше апартамент. Родителите ми пък прекъснаха издръжката ми, което беше много глупаво, защото това можеше да има съвсем обратен на очаквания от тях ефект. В случая обаче не стана така, но всички мои познати момичета, които живееха по този начин, според мен водеха един много отегчителен живот. Почти никакво удоволствие, страхотна ревност през цялото време и толкова много пресмятане. Никога не би повярвал колко много предвидливост е нужна, за да си запази човек една-две запасни възможности или двама-трима резервни партньори — тя се замисли.

— Няма значение — казах аз. — Основната идея ми е ясна. Ти просто изобщо не си желаела партньорите.

— Досетлив си. Както и да е. Не можех повече да живея на гърба на момичето, чийто беше апартаментът. Действително, трябваше да намеря някакви пари и затова написах книгата.

— Преписала си някаква книга? — предположих аз.

— Написах книгата — тя ме погледна и се усмихна. — Сигурно видът ми е страшно глупав, защото точно така ме гледаха всички, когато им казвах, че пиша книга. Имай пред вид, че книгата не беше много хубава — в смисъл, не като тези на Алдъс, Чарлз или хора като тях, но свърши работа.

Въздържах се да попитам за кой точно Чарлз става дума, а просто се осведомих:

— Искаш да кажеш, че я публикувах?

— О, да, и ми донесе доста пари. Само правата за екранизация...

— Как се казва книгата? — запитах с любопитство.

— „Сексът е моето приключение“.

Ококорих се, а после се плеснах по челото.

— Джозела Плейтън, ама разбира се. През цялото време се мъчех да се сетя откъде ми е известно това име. И ти написа това нещо? — добавих недоверчиво.

Просто не можех да разбера как не се бях сетил по-рано. Снимката ѝ можеше да се види навсякъде — между другото, доста слаба в сравнение с оригинала, който сега седеше срещу мен, — а книгата беше заляла книжарниците. Две големи обществени библиотеки я забраниха, предполагам, само заради заглавието. След това успехът ѝ беше осигурен и броят на продадените екземпляри нарастваше с космическа скорост. Джозела хихикаше. Радвах се да чуя смеха ѝ.

— Божичко — каза тя. — В момента приличаш на роднините ми.

— Не мога да ги виня.

— Ти четеш ли я?

Поклатих глава. Тя въздъхна.

— Колко смешни са хората. Вие знаете само заглавието и рекламата и вече сте шокирани. А в действителност това е едно съвсем безобидно книжле. Смесица от псевдожитейска опитност и розов романтизъм, подправен тук-там с изчервяванията на ученичка. Но заглавието беше добра идея.

— Зависи какво разбираш под „добра“. И ти постави под него истинското си име?

— Това — съгласи се тя — беше грешка. Издателите ме убеждаваха, че така ще бъде много по-добре за рекламата. За себе си, разбира се, те бяха прави. За известно време станах доста популярна — да знаеш как се смеех вътрешно, като гледах как по ресторанти и други обществени места хората замислено ме наблюдаваха — толкова трудно им беше да вържат това, което виждаха, с това, което си бяха представяли. Много хора, от които въобще не се интересувах, започнаха редовно да се отбиват в апартамента и за да се отърва от тях, и защото вече бях доказала, че не съм принудена да се прибирам, върнах се у дома. И все пак книгата поразвали живота ми. Защо хората така буквално приемат заглавието? Струва ми се, оттогава си изработих едно поведение на самоотбрана към личности, които не харесвам, а тези, които исках да харесвам, бяха или уплашени, или шокирани. Но най-досадното е, че книгата даже не беше порочна — тя

просто беше шокиращо глупава и разумните хора трябваше да го разберат.

Тя замълча и се замисли. Хрумна ми, че разумните сигурно са решили, че и авторката на „Сексът е моето приключение“ е шокиращо глупава, но се въздържах от изказвания. Всеки е правил младежки щуротии, за които по-късно го е срам да си спомня, но хората някак си отказват да прощават младежките щуротии, които са се превърнали във финансов успех.

— Като че всичко се обърна срещу мен — оплака се Джозела. — Започнах да пиша друга книга, с която смятах да балансирам нещата, но се радвам, че никога няма да я завърша — много е остра.

— С не по-малко смущаващо заглавие? — запитах аз.

Тя поклати глава.

— Щеше да се нарича „Тук изоставената“.

— Да, съвсем очевидно, това не притежава пикантността на първото. Цитат ли е?

— Да — кимна Джозела. — Мистър Конгрийв. „Тук изоставената Дева си отдъхва от любов.“

— О... ъ-ъ-ъ — казах аз и за известно време останах замислен. — А сега — предложих — мисля, че е крайно време да нахвърляме някакъв план за действие. Какво ще кажеш първо да споделя някои свои наблюдения?

Излегнахме се в две супер удобни кресла. Машината за кафе и двете чаши бяха между нас, поставени върху ниската масичка. В малката имаше cointreau^[3]. Тя беше на Джозела. Плутократски скъпото стъклено кълбо с безценния коняк на дъното беше мое. Джозела изпусна струйка дим, отпи от чашата си и наслаждавайки се на аромата, каза:

— Чудя се, дали отново някога ще вкуся пресни портокали?... О'кей, казвай.

— Няма смисъл да си затваряме очите пред фактите. Трябва да изчезваме в най-скоро време. Ако не утре, то най-късно в друг ден. Вече сама можеш да видиш какво ще стане тук. Засега в резервоарите все още има вода. Но скоро тя ще се свърши. Целият град ще завони като помийна яма. По улиците вече има доста трупове. С всеки изминал ден те ще се увеличават. — Забелязах как Джозела потрепера. Разглеждайки нещата в общ план, за момент забравих, че в случая тя

беше лично засегната. Побързах да продължа: — Това означава тиф, холера и един господ знае още какво. Непременно трябва да се измъкнем, преди да е избухнало нещо подобно.

Тя кимна в знак на съгласие.

— Така, следващият по важност въпрос, изглежда, е къде да отидем? Имаш ли някакви идеи? — попитах я аз.

— Ами предполагам, най-общо, някъде по-настрани. Място, снабдено с хубава вода, в която можем да бъдем сигурни — може би кладенец. А струва ми се, че ще е най-добре, ако мястото е и на разумно достъпна височина — някъде, където духа хубав, чист вятър.

— Да — казах аз, — за това с вятъра не бях се сетил, но си права. Добре снабден с вода хълм — това не се намира толкова лесно. — Помислих за момент. — Лейк Дистрикт^[4]? Не, твърде е далеч. Може би Уейлс? Или пък Екзмуур, или Дартмуур? Или направо в Корнуол? В Лендз Енд ще имаме югозападния вятър, който идва чист и незаразен направо от Атлантическия океан. Но това също е много далеч. Ние ще сме зависими от градовете, когато ще стане безопасно да ги посещаваме отново.

— Какво ще кажеш за Съсекските възвишения? — предложи Джозела. — Знам една чудесна стара ферма от северната страна, която се намира точно срещу Пулбъро. Не е на върха на някой хълм, но е доста нависоко. Има водна помпа и доколкото знам, сами си произвеждат и електричество. Всичко е подновено и модернизирани.

— Това действително е едно примамливо убежище. Но е доста близо до населените места. Не смяташ ли, че трябва да се държим по-надалеч?

— Хм, мисля си, след колко ли време ще бъде безопасно отново да се върнем в града?

— Нямам никаква реална представа — признах аз. — Но струва ми се, някъде около година. Според мен това е един доста разумен срок.

— Разбирам. Но ако отидем твърде далеч, по-късно няма да е никак лесно да се снабдяваме с необходимите ни неща.

— Това наистина е сериозен аргумент — съгласих се.

За момента изоставихме проблема за местонахождението на нашето убежище и се захванахме с подробностите около преместването. Решихме, че първото нещо, с което трябва да се

снабдим сутринта, е камион — камион с голяма вместимост, — и направихме списък на най-необходимите неща, които трябваше да сложим в него. Ако успеехме да се снабдим с всичко, щяхме да тръгнем още на другата вечер, ако ли не — а списъкът нарастваше до обем, който ме караше да мисля, че това е много по-вероятно, — щяхме да рискуваме още една нощ в Лондон и да тръгнем на следващия ден.

Наближаваше полунощ, когато най-после към списъка на задължителните вещи прибавихме и списъците на своите лични нужди. В резултат се получи нещо като каталог на универсален магазин. Но трудът ни се оправдаваше, та било то и само заради факта, че тази вечер сме отвлекли мислите си от собственото си положение.

Джозела се прозина и се изправи.

— Спи ми се. А освен това ме очакват копринените чаршафи на това легло, правено само за любов.

Стори ми се, че плува над дебелия килим. С ръка върху дръжката на вратата тя се спря и тържествено се загледа в образа си в едно голямо огледало.

— И все пак имаше много приятни неща — промълви и целуна ръка на отражението си.

— Лека нощ, мило суетно видение — казах аз. Тя се обърна и с лека усмивка изчезна зад вратата, като незабелязано разпръснала се мъглица.

Налях си още една глътка от този изключителен коняк, затоплих го в дланите си и го изпих.

— Никога, никога вече няма да видиш такава гледка — казах си. — „Sic transit...“^[5]

И преди да съм изпаднал в пълно отчаяние, се отправих към моето далеч по-скромно легло.

Тъкмо блажено потъвах в дебрите на съня, когато на вратата се почука.

— Бил — обади се гласът на Джозела. — Ела бързо. Нещо свети.

— Какво свети? — попитах, докато се измъквах от леглото.

— Навън. Ела да видиш.

Тя стоеше в коридора, обвита в дреха, която можеше да принадлежи само на собственичката на тази забележителна стая.

— О, господи! — нервно възкликнах аз.

— Не ставай глупак — раздражено каза Джозела. — Ела виж тази светлина.

А светлина наистина имаше. Като гледах от нейния прозорец, като че ли в североизточна посока виждах ярък лъч, като от прожектор, който неподвижно сочеше право нагоре.

— Това трябва да означава, че там има някой друг, който вижда — каза тя.

— Сигурно — съгласих се.

Опитах се да определя местоположението на източника, но в околната тъмнина това беше невъзможно. Не много далеч, в това бях сигурен, и като че избликваше някак си сред въздуха — което най-вероятно означаваше, че е качен върху някоя висока сграда. Поколебах се.

— Най-добре да го оставим за утре — реших аз.

Идеята да тръгнем да търсим светлината из тъмните улици съвсем не ме привличаше. Освен това съществуваше известна възможност — съвсем невероятно, но все пак съществуваше — това да е капан. Даже и сляп човек, който е достатъчно умен и отчаян, би могъл да направи това с електрическо фенерче.

Намерих някаква пила за нокти и приклеках така, че погледът ми да е на едно ниво с перваза на прозореца. С върха на пилата внимателно издълбах в боята линия, точно в посоката на лъча. После се върнах в стаята си.

Лежах буден повече от час. Нощта подсилваше тишината на града и правеше звуците, които я разкъсваха, още по-безнадеждни. От време на време от улицата се чуваха гласове, които бяха на ръба на истерията. Веднъж се разнесе смразяващ писък, който като че ли с ужасяващо наслаждение приветствуваше лудостта. Някъде не много далеч някой хлипаше отчаяно, без прекъсване. На два пъти чух острия пукот на самотни изстрели... Отправих горещи благодарности към съдбата, която ми беше изпратила Джозела за другар.

Пълната самота беше най-страшното състояние, което можех да си представя в този момент. Сам човек не би струвал нищо. Другарят означаваше цел, а целта не позволяваше на отчаянието и страха да те победят.

Опитвах се да изолирам звуците, като си мислех за всички неща, които трябваше да свърша на другия ден, на следващия и през всички

идващи дни; или мъчех се да отгатна какво означава този лъч светлина и как би могъл да ни засегне. Но хлипането продължаваше безспир и ми напомняше за нещата, които бях видял през деня и които щях да видя утре...

Отварянето на вратата ме накара уплашено да седна в леглото. Беше Джозела със запалена свещ в ръка. Очите ѝ бяха потъмнели и широко разтворени. Беше плакала.

— Не мога да спя — каза тя. — Страх ме е, ужасно ме е страх. Чуваш ли ги — всички тези нещастници? Не мога да издържам...

Дойде при мен като дете да я успокоя. А и аз самият имах нужда от това.

Джозела заспа първа, отпуснала глава върху рамото ми.

Спомените от случилото се през деня все още не ми даваха покой. Но в края на краищата човек заспива. Последното, за което си спомних, беше хубавият тъжен глас на момичето, което пееше:

So, we'll go no more a-roving...

---

[1] Pied-a-terre (фр.) — временна квартира. Б.ред. ↑

[2] Derniers cris (фр.) — предмети от последна мода. Б.ред. ↑

[3] Cointreau (фр.) — вид ликьор. Б.ред. ↑

[4] Всички названия в книгата са имена на области и селища в Югоизточна Англия. Б.ред. ↑

[5] Sic transit gloria mundi (лат.) — Така преминава славата на света. Б.ред. ↑

СРЕЩА

Когато се събудих, чух Джозела, която вече се движеше из кухнята. Часовникът ми показваше почти седем часа. Докато се обръсна с неприятната студена вода и облека, из апартамента вече се разнасяше миризмата на препечен хляб и кафе. Заварих я до примуса с тиган в ръка. От нея се излъчваше такова самообладание, че ми беше трудно да повярвам, че това е уплашената фигура от предната нощ. Освен това и държанието ѝ беше съвсем практично.

— Страхувам се, че млякото ни ще бъде от консерва. Хладилникът е спрял. Но всичко друго е в добро състояние.

За момент ми беше трудно да си представя, че така подходящо облечената фигура пред мен е имала нещо общо с балното привидение от снощи. Беше се спряла на тъмносин скиорски костюм и бели вълнени чорапи, навити над здрави обувки. На тъмен кожен колан беше закачила красиво изработен ловджийски нож, а не посредственото оръжие, което бях ѝ намерил предния ден. Не бях мислил как ли ще бъде облечена, но практичността на избора ѝ далеч не беше единственото нещо, което ми направи впечатление, когато я видях.

— Мислиш ли, че е подходящо? — попита тя.

— Във висша степен — уверих я. После се огледах. — Ще ми се и аз да бях проявил такава предвидливост. Мъжкият всекидневен костюм не е най-подходящият тоалет за нашето положение.

— Да, би могъл да се справиш и по-добре — съгласи се тя, като хвърли откровен поглед върху измачкания ми костюм.

— Тази светлина снощи — продължи Джозела — идваше от кулата на Университета — или поне съм почти сигурна, че е оттам. Точно на същата линия не се забелязва нищо друго. Освен това ми се струва, че и разстоянието съвпада.

Огледах пуктината, която бях направил върху перваза. И тя действително, както казваше Джозела, сочеше право към кулата. Освен това забелязах и още нещо. Върху кулата от един и същи пилон се

развяваха две знамена. Едното би могло да е забравено, но две — това беше съзнателна сигнализация. Дневният заместител на светлината. Докато закусвахме, решихме, че ще отложим за известно време изпълнението на нашата програма и че проучването на кулата ще е първата ни работа за деня.

След около половин час напуснахме апартамента. Както и очаквах, намерихме пикапа непокътнат. Паркиран по средата на улицата, той не беше привлякъл ничие внимание. Без да губим повече време, оставихме куфарите, които Джозела беше намерила, отзад при противотрифидните съоръжения и потеглихме.

По улиците имаше много малко хора. Вероятно умората и хладният въздух им бяха подсказали, че нощта е паднала, и те все още не се бяха измъкнали от нощните си убежища. А тези, които бяха останали, вече не се придържаха до фасадите на къщите, а до водосточните канали и повечето носеха тояжки или някакви дървета, с които, почуквайки по бордюра, осигуряваха пътя си. Това значително улесняваше придвижването им, за разлика от фасадите, където всеки вход или издатина беше препятствие, а почукването намаляваше броя на сблъскванията.

Ние с лекота следвахме пътя си и не след дълго завихме в „Стоър стрийт“, в дъното на която се издигаше университетската кула.

— Внимавай — каза Джозела, когато тръгнахме по празната улица. — Струва ми се, че нещо става около вратите.

Беше права. Когато приближихме, забелязахме, че в края на улицата се е събрала немалка тълпа. От предния ден изпитвахме отвращение към тълпите, затова завих в дясно по „Гауър стрийт“, изминах петдесетина метра и спрях.

— Какво, мислиш, става там? Да се опитаме ли да разберем, или да изчезваме? — запитах.

— Ще ми се да разберем — бързо отговори Джозела.

— Чудесно. И на мен — съгласих се аз.

— Познавам мястото — добави тя. — Зад тези къщи има градинка. Ако успеем да стигнем до нея, ще можем да разберем какво става, без да ни забележат.

Слязохме от колата и с надежда занадничяхме по приземните етажи на близките сгради. В третата открихме отворена врата. Един коридор пресичаше къщата и излизаше право в градинката. Тя беше

обща за около дузина къщи и с доста странно разположение. По-голямата ѝ част беше на нивото на сутерените и следователно — под нивото на околните улици. Но в далечния си край, този, който беше най-близо до сградата на Университета, тя се издигаше в нещо като тераса, която се отделяше от улицата с висока желязна врата и ниска ограда. От другата страна се чуваше шумът на тълпата, който представляваше някакво сложно бръмчене. Пресякохме тревната площ, изкачихме се по стръмна, посипана с едър пясък пътека и си намерихме място зад параван от храсти, откъдето можехме да наблюдаваме.

Тълпата на улицата край вратите на Университета трябва да наброяваше няколкостотин мъже и жени. Тя беше значително по-голяма, отколкото си я представяхме, съдейки по шума. Тогава за пръв път осъзнах колко по-тиха и неподвижна е една тълпа от слепци в сравнение със същия брой виждащи. Това, разбира се, е съвсем естествено, защото те разчитат почти изцяло на слуха си, за да разберат какво става, така че мълчанието на всеки един е в полза на всички останали, но до този миг никога не се бях сецал за това.

Каквито и събития да се развиваха, те ставаха точно пред нас. Успяхме да си намерим по-висока могилка, откъдето можехме да виждаме вратите над главите на хората. Някакъв мъж с шапка разпалено говореше нещо през коловете на градинската ограда. Доколкото разбирах, нямаше голям успех, защото мъжът от вътрешната страна участвуваше в разговора предимно с отрицателни поклащания на главата.

— Какво става? — шепнешком попита Джозела.

Помогнах ѝ да се качи при мен. Говорещият се обърна така, че успяхме да видим профила му. Според мен беше около тридесетгодишен, с прав, тесен нос и доста кокалесто лице. Косата му, тази, която се виждаше, беше тъмна, но по-забележителна от вида му беше силата, която се излъчваше от държанието му.

Тъй като от спора нямаше никакъв резултат, гласът му се усили и стана по-отчетлив, но без видим ефект върху другия. Нямаше съмнение, че мъжът от вътрешната страна на оградата виждаше, защото през цялото време внимателно наблюдаваше наоколо през очила с рогови рамки. На няколко ярда зад него стояха на групичка още трима мъже, в чиито способности да виждат също няхах никакво

съмнение. Те също много внимателно наблюдаваха тълпата и нейния водач. Човекът отвън се разгорещи още повече. Той повиши глас, като че ли вече говореше не само на тези зад оградата, но и на тълпата.

— Вижте какво — викаше той ядосано, — дявол ви взел, та тези хора имат точно толкова право на живот, колкото и вие, нали? Те не са виновни за това, че са слепи, нали? Никой не е виновен. Но вие ще бъдете виновни, ако умрат от глад, и много добре го знаете.

Езикът му беше едновременно груб и образован, така че ми беше трудно да определя общественото му положение — и двата стила му бяха някак си чужди.

— Аз им показвах откъде да си намират храна. Правех за тях всичко, каквото мога, но, Исусе Христе, аз съм един-единствен, а те са хиляди. Вие също бихте могли да им показвате откъде да си взимат храна — но правите ли го? Как не! Какво правите вие? Майната им на другите — ето това правите. Грижете се за собствените си мръсни кожички. И друг път съм виждал такива като вас. „Майната ти, Джек, аз съм си добре“ — това е вашто мото.

Той плю с презрение и вдигна дългата си ръка в ораторски жест.

— Ето там — жестът му обхвана цял Лондон, — ето там има хиляди нещастници, които искат само някой да им покаже как да вземат храната, която си стои и чака да бъде взета. И вие бихте могли да бъдете този някой. От вас се иска само едно — да им покажете. Но правите ли го? Правите ли го, мръсници такива? Не-е-е. Вие сте се затворили тук и ги чакате да умрат от глад, когато всеки един от вас би могъл да спаси живота на хиляди само като излезе и им покаже къде е кльопачката. Боже господи, а бе вие не сте ли хора?

Мъжът се задъхваше от ярост. Той знаеше в какво обвинява и обвиняваше страстно. Почувствувах как Джозела несъзнателно стисна ръката ми. Сложих моята върху нейната. Мъжът от вътрешната страна каза нещо, което не можахме да чуем.

— За колко време? — извика този откъм нас. — Как, по дяволите, мога да знам за колко време ще стигне храната? Това, което знам, е, че ако копелета като вас не се притекат на помощ, докато дойдат да оправят тази бъркотия, няма да са останали много живи. — Той млъкна за миг, като хвърляше заплашителни погледи наоколо. — Истината е, че ви е страх. Страх ви е да им покажете къде е храната. А защо? Защото колкото повече храна намерят тези нещастници, толкова

по-малко ще има за вас. Не е ли така? Ето, това е истината, ако имате смелост да я признаете.

Отново не успяхме да чуем отговора на другия, но какъвто и да е бил, той въобще не подействува успокоително на говорещия. За момент той мрачно погледна пред себе си. После каза:

— Добре, щом искате по този начин!

Със светкавична бързина той бръкна през коловете на оградата и докопа ръката на другия. С бързо движение я измъкна навън и я изви. Грабна ръката на един от слепците, стоящи до него, и я постави върху ръката на опонента си.

— Дръж се тука, братле — каза му той и с един скок се озова пред главната ключалка на вратата.

Човекът отвътре се отърси от първоначалното си вцепенение. Със свободната си ръка той панически заудря през коловете. Един случаен удар уцели слепеца в лицето. Той изрева и се вкопчи още по-здраво в ръката. Водачът на тълпата се бореше с ключалката. В този миг изгърмя пушка. Куршумът се удари в оградата и със свистене рикошира встрани. Водачът изведнъж се спря в нерешителност. Зад гърба му избухнаха ругатни. Чуха се и един-два писъка. Тълпата се залюля колебливо напред-назад, като че ли се чудеше да бяга ли, или да напада вратите. Решението беше взето от тези в двора. Забелязах как един доста млад на пръв поглед човек измъкна нещо изпод мишницата си и аз се хвърлих на земята, увличайки и Джозела със себе си. В следващия миг се разнесе автоматична стрелба.

Очевидно беше, че той стреля във въздуха, но независимо от това звукът от стрелбата и свистенето на летящите куршуми възбуждаха страх. Само един ред беше достатъчен, за да уреди въпроса. Когато повдигнахме глави, тълпата беше загубила целостта си и членовете ѝ пипнешком търсеха безопасни укрития в трите възможни посоки. Водачът се спря само за да извика нещо, което не разбрахме, а после също се отдалечи. Отправи се към „Мелит стрийт“, като се опитваше отново да въведе някакъв ред сред тези, които го следваха.

Седнах на земята и погледнах Джозела. Тя също ме погледна замислено, а после заби поглед в краката си. Изминаха няколко минути, преди някой от нас да проговори.

— Е? — казах на края аз.

Тя вдигна глава и погледна към улицата, където последните останки от тълпата мъчително се отдалечаваха.

— Той беше прав — каза Джозела. — Ти знаеш, че беше прав, нали?

Кимнах.

— Да, той наистина беше прав. И в същото време много грешеше. Разбираш ли, просто няма кой да дойде „да оправи тази бъркотия“ — сега вече съм съвсем сигурен в това. Тя няма да бъде оправена. Ние бихме могли да го послушаме. Бихме могли да покажем на някои, забележи, само на някои от тези хора къде има храна. Бихме могли да правим това няколко дни, може би няколко седмици, а после — какво?

— Всичко изглежда толкова ужасно, толкова безсърдечно...

— Ако погледнем фактите право в лицето, имаме само един избор. Или ще се заемем със спасяването на това, което може да бъде спасено — а тук трябва да включим и себе си, или да се посветим на идеята да удължим още малко живота на тези хора. Това е най-обективната позиция, която мога да заема. Но освен това разбирам — продължих, — че по-хуманната позиция е най-вероятно и пътят към самоубийството. Редно ли е да губим времето си, за да удължаваме страданието, когато знаем, че в края на краищата няма никаква възможност тези хора да бъдат спасени? Това ли е най-ползното, което бихме могли да извършим?

Джозела бавно кимна.

— При тази формулировка излиза, че нямаме голям избор, нали? А даже и да можехме да спасим някои, кои ще изберем? И кои сме ние, за да избираме? А и колко време би могло да продължава това?

— Въпросът е много труден. Нямам представа колко инвалида ще сме в състояние да поддържаме, когато хранителните припаси, които са ни под ръка, се изчерпят, но смятам, че няма да са много.

— Ти вече си направил своя избор — каза Джозела, гледайки ме в очите. В гласа ѝ може би имаше, а може би нямаше нотка на обвинение.

— Скъпа — казах аз. — На мен това съвсем не ми харесва повече, отколкото на теб. Аз просто откровено ти изложих възможностите. Да помогнем на тези, които са оцелели от нещастията, да построят отново някакъв живот — или да направим морален жест,

който при това положение едва ли ще се окаже повече от жест? Тези хора отсреща вероятно възнамеряват да запазят живота си.

Тя зарови ръце в земята и остави пръстта да изтече между пръстите ѝ.

— Сигурно си прав. Но си прав също и като казваш, че не ми харесва.

— Нашите харесвания и нехаресвания в случая нямат никаква стойност на фактори, които решават нещата — напомних ѝ аз.

— Може би, но не мога да не чувствавам, че във всяко нещо, което започва със стрелба, има нещо нередно.

— Той стреляше така, че да не улучи. А освен това много е вероятно стрелбата да е предотвратила сбиването — отбелязах.

Тълпата вече напълно се беше разпръснала. Прекрачих през оградата и помогнах на Джозела да слезе на другата страна. Един човек отвори вратата и ни пусна да влезем.

— Колко сте? — запита той.

— Само двамата. Снощи видяхме сигнала ви — отговорих аз.

— Добре, елате да намерим Полковника — каза той и ни поведе през двора.

Така нареченият „Полковник“ се беше настанил в малка стаичка недалеч от входната врата, очевидно бивша портиерна. Беше бузест мъж, току-що навършил петдесетте, със сива и гъста, но добре подстригана коса. Мустаците му идеално се съчетаваха с прическата и човек придобиваше впечатлението, че нито един косъм не би се осмелил да наруши строгия им порядък. Лицето му беше толкова розово, здраво и свежо, че би могло да принадлежи на някой младеж; в същност умът му, както установих по-късно, никога не беше излизал от тази възраст. Седеше на маса, върху която с математическа изрядност бяха подредени купчинки хартия, а точно пред него имаше едно неопетнено парче розова попивателна.

Когато влязохме, той ни огледа поред изпитателно и твърдо, като задържахше погледа си малко по-дълго от необходимото. Маниерът ми беше познат. Чрез него този, който го използва, ти внушава, че е опитен познавач на човешкия характер и бързо ти е взел мярката, а ти съответно трябва да почувствуваш, че срещу теб седи сериозен човек, на когото може да се разчита, че са те видели като на длан и нито една от слабостите ги не е останала скрита. Най-подходящата тактика в

подобни случаи е да отвърнеш със същия поглед и да бъдеш преценен като „наше момче“. Това и направих. Полковникът взе писалката.

— Имената, ако обичате.

Казахме ги.

— Адресите?

— Страхувам се, че в така стеклите се обстоятелства няма да ви бъдат особено полезни. Но ако действително смятате, че е необходимо... — казахме и тях.

Той измърмори нещо за система, организация и роднини и ги записа, а след тях възраст, професия и всичко останало. После отново втрени в нас пронизващия си поглед, написа по една забележка върху всеки лист и ги прибра в папка.

— Трябват свестни хора. Отвратително положение. А тук има много работа. Много. Мистър Бийдли ще ви обясни всичко.

Когато излязохме навън, Джозела се изкиска.

— Забрави да ни поиска препоръка в три екземпляра, но доколкото разбрах, пипнахме службичката.

Когато открихме Майкъл Бийдли, оказа се, че той е пълна противоположност на Полковника. Слаб, висок, с широки леко приведени рамене, създаващ впечатление на бивш атлет, отдал се на книгите. Когато беше спокоен, лицето му излъчваше някаква лека тъга, или поне такъв вид му придаваха големите тъмни очи. Но човек много рядко можеше да го види спокоен. Тук-там прошарената му коса малко допринасяше за определяне на възрастта му, която можеше да бъде всичко в границите на тридесет и пет и петдесет. Очевидната му умора тогава още повече затрудняваше правилното решение. Видът му говореше, че е бил на крак цяла нощ, но независимо от това той весело ни поздрави и посочи с ръка към млада жена, която още веднъж записа имената ни.

— Сандра Телмонт — представи я той. — Сандра е нашият жив справочник. Работила е като киномонтажистка и според нас провидението е проявило особена досетливост, осигурявайки присъствието ѝ точно в този момент.

Младата жена ми кимна, а върху Джозела задържа погледа си по-дълго.

— Срещали сме се някъде — каза тя замислено.

Погледна в бележника, който лежеше на коленете ѝ. Не след дълго лека усмивка премина по приятното ѝ, макар и не екзотично лице.

— Ами да, разбира се — спомни си тя.

— Казах ли ти? Това чудо се е залепило за мен като муха на мухоловка — отбеляза Джозела.

— За какво става дума? — попита Майкъл Бийдли.

Обясних му. Сега той по-внимателно заоглежда Джозела.

— Моля ви, забравете го. Вече се уморих да отговарям за грешките си.

Това като че ли доста го учуди.

— Добре — каза той и приключи въпроса с кимване на глава. — Да си продължим работата. Видяхте ли Джейкс?

— Ако това е Полковника, който си играе на гражданска отбрана, видяхме го — отговорих аз.

Майкъл се усмихна.

— Трябва да сме наясно с положението. Доникъде няма да стигнем, ако не си знаем силите — каза той, доста сполучливо имитирайки Полковника. — Това обаче е съвсем вярно. Но по-добре накратко да ви разясня нещата. До този момент сме около тридесет и пет души. Има всякакви. Надяваме се и очакваме, че днес ще пристигнат още. От тези тук двадесет и осем могат да виждат. Другите са съпруги или съпрузи, а има и две-три деца. Те са слепи. Основната идея в момента е утре по някое време да се изнесем оттук, ако успеем да смогнем. Някъде, където ще сме в безопасност, разбирате ли?

Кимнах с глава.

— Ние бяхме решили да се изнесем още тази вечер по същата причина.

— С какъв транспорт разполагате?

Обясних му къде се намираше пикапът.

— Днес щяхме да се оборудваме — добавих. — До този момент практически нямаме нищо освен известно количество противотрифидно снаряжение.

Майкъл повдигна вежди. Сандра също ме изгледа с любопитство.

— Странен избор на вещи от първа необходимост — забеляза той.

Обясних им причините. Вероятно не съм бил много убедителен, защото и двамата не се впечатлиха особено. Майкъл кимна небрежно и продължи:

— Добре, ако идвате с нас, ето какво ви предлагам. Докарайте колата си тук, стоварете си вещите, а после идете да я замените с някой голям хубав камион. След това... О! Някой от вас разбира ли нещо от медицина? — внезапно попита той.

Поклатихме отрицателно глави.

Майкъл се намръщи:

— Жалко. Досега няма нито един, който разбира. Не бих се учудил, ако скоро ни потрѣбва лекар — а освен това необходимо е всички да бъдем имунизирани... Както и да е. Няма обаче никакъв смисъл и двамата да ви пращам да плякосвате аптеките. Какво ще кажете да пообиколите хранителните стоки и домашните потреби? Това устройва ли ви?

Той прехвърли няколко листа, закачени с кламерче, измъкна един от купчината и ми го подаде. Отгоре пишеше № 15 и вътре беше напечатан списък на консервирани храни, тенджери, тигани и завивки.

— Не ги спазвайте стриктно, но гледайте да се придържате към него в границите на разумното и така ще избегнем дублиране. Избирайте само най-доброто. При храната гледайте да е качествена, а не обемна — в смисъл, даже юфката да е страстта на живота ви, забравете за нея. Предлагам ви да се придържате към складове и магазини за продажба на едро. — Той взе листа и записа един-два адреса. — Консервите и пакетите са вашият контингент. Не се увличайте по чували с брашно например. На този фронт работи друга група. — После замислено огледа Джозела. — Страхувам се, че ще ви бъде тежичко, но това е най-полезното нещо, което мога да ви предложа в момента. Гледайте да свършите колкото се може повече работа, преди да се е мръзнало. Към девет и трийсет тази вечер ще има общо събрание, на което ще обсъдим положението.

Отправихме се към вратата.

— Имате ли пистолет? — запита Майкъл.

— Не бях се сетил — признах аз.

— Добре е да имате — в случай на нужда. Само един изстрел във въздуха има голям ефект.

Извади два пистолета от чекмеджето на масата и ги побутна към нас.

— По-чисто е от това — добави той и посочи красивия нож на Джозела. — Приятно плячкосване.

Когато разтоварихме пикапа и се отправихме на път, установихме, че сега хората по улиците са по-малко даже и от предния ден и че при шума от колата те по-скоро проявяваха желание да се качат на тротоара, отколкото да ни тормозят.

Първият камион, на който хвърлихме око, се оказа неизползваем, защото беше пълен с прекалено тежки дървени каси, които не можахме да свалим. Следващата ни находка беше по-щастлива. Почти нов петтонник и при това празен. Прехвърлихме се на него и изоставихме пикапа на произвола на съдбата.

На първия адрес от моя списък кепенците на склада бяха спуснати, но с помощта на един лост от съседния магазин сравнително лесно ги вдигнахме. Вътре открихме истинска находка. Три камиона, единият от които догоре натоварен с каси с консервирано месо.

— Ще можеш ли да караш това чудо? — попитах Джозела.

Тя го огледа.

— Какво пък, не виждам защо не. Принципът, предполагам, е същият. А уличното движение в момента не е проблем.

За този камион решихме да се върнем после, а с празната кола се отправихме към следващия склад, откъдето се натоварихме с одеяла, дюшеци и юргани, а от следващия се сдобихме с една доста шумна сбирщина от тенджери, тигани, гърнета и чайници. Когато камионът беше пълен догоре, решихме, че сме свършили добра работа за сутринта, и то работа, която се оказва значително по-тежка, отколкото предполагаме. В едно непипнато барче задоволихме и възбудилия се от трудовата дейност апетит.

Атмосферата, която цареше из деловите и търговски квартали, беше мрачна, но мрачна все още в стила на един обикновен неделен ден или национален празник, а не на бедствие. Тук хора почти не можеха да се видят. Ако катастрофата беше станала през деня, а не през нощта, когато всички вече се бяха прибрали от работа, гледката щеше да бъде далеч по-ужасна.

След като се нахранихме, изкарахме вече натоварения камион от хранителния склад и бавно и безаварийно закарахме колите до

Университета. Паркирахме ги в двора и отново излязохме. Около шест и половина, с чувство на добре изпълнен дълг, докарахме още два добре натоварени камиона.

Майкъл Бийдли излезе от сградата да разгледа приноса ни. Одобри всичко с изключение на половин дузина сандъци, които бях донесъл с втория си курс.

— Какво има в тях? — попита той.

— Противотрифидни пушки и стрели.

Той ме погледна замислено.

— А, да, вие пристигнахте с доста противотрифидни съоръжения.

— Струва ми се, че има голяма вероятност да ни потрябват.

Майкъл се замисли. Усетих го, че вече ме е обявил за леко чалнат по въпроса за трифидите. Положително го отдаваше на професионално одефектяване, подсилено от фобия, получена в резултат на скорошното ми ужилване, и вече се чудеше дали това не включва в себе си и други, може би по-безобидни мании.

— Вижте какво — предложих му аз, — само ние двамата сме докарали четири пълни камиона. Единственото, което искам, е малко място в един от тях за тези сандъци. Ако смятате, че няма да бъде възможно, ще отида да си потърся ремарке или друг камион.

— Не, оставете ги там, където са. Те не заемат кой знае колко място — реши той.

Влязохме в сградата и пихме по един чай в импровизираното кафене, което приятна жена на средна възраст с вещина беше стъкмила.

— Той си мисли — казах на Джозела, — че съм откачил на тема трифиди.

— Боя се, че скоро ще узнае всичко. Странното е, че като че ли никой друг не ги е видял наоколо.

— Няма нищо странно, защото всички тези хора са се придържали близо до центъра. В края на краищата ние самите не видяхме нито един днес.

— Мислиш ли, че ще дойдат тук, из улиците?

— Не мога да ти кажа. Може би някои, които са се изгубили.

— Според теб как са се освободили? — попита тя.

— Ако опъват кола, на който са вързани, достатъчно дълго и достатъчно силно, в края на краищата той обикновено излиза. Бягствата, които понякога ставаха в нашите ферми, се дължаха на следната тактика: струпваха се всички върху някой участък от оградата, докато той се поддаде.

— А не можехте ли да направите по-здрави огради?

— Можехме, но не искахме те да бъдат постоянно фиксирани на едно място. Освен това подобни бягства не се случваха много често, а когато се случваха, растенията просто се прехвърляха от една нива в друга, затова само трябваше да ги върнем обратно и отново да вдигнем оградата. Смятам, че няма целенасочено да се отправят насам. От трифидна гледна точка, градът сигурно е нещо като пустиня, затова по-скоро мисля, че ще се отправят навън, в откритото поле. Ти някога стреляла ли си с противотрифидна пушка?

Джозела поклати глава.

— Ще ми се да се преоблека и после, ако искаш да опиташ, смятам малко да потренираме — предложих аз.

Върнах се след около час, вече значително по-подходящо облечен в скиорски костюм и тежки обувки — идея, заимствувана от Джозела, — за да открия, че и тя се е преоблякла в свежозелена рокля, която много ѝ отиваше. Взехме две пушки и отидохме в близката градинка на „Ръсел скуеър“. Вече около половин час целехме върховете издънки на храстите, когато по тревата към нас се приближи млада жена, облечена в брик-червено сако и елегантен зелен панталон, и насочи към нас малък фотоапарат.

— Коя сте вие? Представителка на печата? — запита Джозела.

— Горедолу — отговори младата жена. — Поне аз съм официалният летописец. Елспет Кери.

— Толкова скоро! — възкликнах аз. — Тук е пипала ръката на нашия прекланящ се пред реда Полковник.

— Съвсем прав сте — съгласи се тя. После се обърна и изгледа Джозела. — А вие сте мис Плейтън. Често съм се чудела...

— Вижте какво — прекъсна я Джозела, — защо е необходимо моята репутация да е единственото непоклатимо нещо в този загиващ свят? Не можем ли да забравим за нея?

— Хм — каза мис Кери замислено. — Тъхъ. — И тя промени темата. — Каква е тази история с трифидите?

Казахме ѝ.

— Те смятат — добави Джозела, — че Бил е или уплашен, или чалнат на тази тема.

Мис Кери ме погледна в очите. Лицето ѝ беше по-скоро интересно, отколкото хубаво, със загар, получен от слънце, значително по-силно от нашето. Тъмнокафявите ѝ очи гледаха право и всичко забелязваха.

— Това вярно ли е? — попита ме тя.

— Вижте, смятам, че когато са на свобода, те могат да създадат достатъчно неприятности, за да се гледа на тях сериозно.

Тя кимна.

— Била съм на места, където са на свобода. Съвсем прав сте. Ужасно е. Но в Англия — трудно ми е да си представя подобно нещо тук.

— Тук вече не ще има много неща, които да ги спират — забелязах аз.

Отговорът ѝ, ако изобщо се е канела да отговаря, беше изпреварен от шума на двигател някъде над главите ни. Погледнахме нагоре и скоро видяхме въртолета, който се появи над покрива на Бритиш мюзийм.

— Това е Айвън, — каза мис Кери. — Той се надяваше, че ще успее да намери някой въртолет. Трябва да го снимам как каца. Ще се видим по-късно. — И тя бързо се отдалечи.

Джозела легна на тревата, сложи ръце под главата си и се загледа в небесната синева. Когато моторите на въртолета спряха, възцарилата се тишина беше много по-осезаема от преди.

— Не мога да повярвам — каза тя. — Опитвам се и все пак не мога истински да повярвам. Не е възможно всичко да изчезва... изчезва... изчезва... Не, това е някакъв сън. Утре в тази градинка отново ще е шумно. Червените автобуси ще реват долу по улицата, гълпите ще препускат по тротоарите, светофарите ще проблясват... Светът не може да свърши просто така — не може — просто е невъзможно...

Аз изпитвах същото чувство. Къщите, дърветата, абсурдно грандиозният хотел от другата страна на площада бяха прекалено истински, само трябваше да ги докоснеш, за да оживеят...

— И все пак — казах — струва ми се, че ако динозаврите изобщо са могли да мислят, то те са си мислели същото. Разбираш ли, такива неща просто се случват от време на време.

— Но защо на нас? Това е също както когато четеш във вестниците за удивителните неща, които са се случили на други хора — но винаги на други. Та у нас няма нищо особено.

— Нали винаги съществува това „защо на мен“. Дали това ще бъде войникът, останал невредим, когато всичките му другари са избити, или чиновникът, който „хлътва“ за финансови далавери? Бих казал, просто обикновена сляпа случайност.

— Случайност ли е, че се случи, или че се случи именно сега?

— Сега. Трябвало е някога, по някакъв начин да се случи. Не е естествена мисълта, че едни същества винаги ще доминират над другите.

— Не разбирам защо не.

— „Защо“ е дяволски въпрос. Но неоспорим е фактът, че животът трябва да бъде динамичен, а не статичен. Промяна трябва да настъпи, независимо по какъв начин. Забележи, мисля, че този път не сме напълно унищожени, но опитът беше дяволски успешен.

— Значи ти не смяташ, че това наистина е краят — на хората, имам пред вид.

— Би могло и да бъде. Но не, мисля, че не е — не този път.

А можеше да бъде и краят. В това не се съмнявах. Но сигурно имаше и други групички като нас. Пред очите ми изникна картината на един пуст свят с тук-там разпръснати общини, опитвайки се с борба да си възвърнат контрола върху него. Трябваше да вярвам, че поне някои от тях ще успеят.

— Не — повторих аз, — това не трябва да бъде краят. Все още сме твърде приспособими и в сравнение с нашите прадеди, започваме от несравнимо по-високо ниво. Докато на този свят има хора, живи и здрави, ние имаме шанс — страхотен шанс.

Джозела не отговори. Тя лежеше и гледеше със занесен поглед в небето. Струваше ми се, че може би се досещах за част от мислите ѝ, но си мълчах. Тя също помълча известно време, а после каза:

— Знаеш ли, едно от най-шокиращите неща във всичко това е откритието колко лесно загубихме един свят, който ни изглеждаше толкова сигурен и непоклатим.

Тя беше съвсем права. Точно тази простота беше някак си в ядрото на шока. Поради това, че толкова сме свикнали с всичко, ние забравяме за силите, които крепят равновесието, и смятаме, че сигурността е нещо естествено. А тя не е. Никога преди не ми беше хрумвало, че надмощието на човека не се дължи преди всичко на мозъка му, както болшинството от книгите са ни научили да мислим. То се дължи на способността на мозъка да използва информацията, която достига до него посредством тясна ивица видими светлинни лъчи. Цивилизацията, всичко, което е постигнал или би могъл да постигне, зависи от способността му да долавя този регистър от вибрации от червеното до виолетовото. Без това той е загубен. За миг видях на каква крехка основа се крепи силата му, чудесата, които е сътворил с такъв нежен инструмент...

Джозела следваше хода на собствените си мисли.

— Ще бъде доста странен свят — поне това, което е останало от него. И струва ми се, че няма много да ни хареса — замислено каза тя.

Позицията ѝ ми се стори непонятна — все едно да протестираш, защото не ти харесва идеята, че ще умреш или ще се родиш. Аз лично предпочитам първо да разбера какво изобщо ще бъде, а после да направя всичко, което е по силите ми, за промяна на нещата, които не ми харесват. Но си замълчах.

От време на време чувахме шума на камионите, които се насочваха към другия край на сградата. Очевидно повечето от снабдителните групи вече се бяха прибрали. Погледнах часовника си и взех пушките, които лежах до мен на тревата.

— Ако искаме да получим някаква вечеря, преди да чуем мнението на другите по този въпрос, време е да тръгваме — казах аз.

КОНФЕРЕНЦИЯ

Според мен всички очакваха събранието да бъде нещо като кратък разговор. Просто уточняване на часове, инструкции за посоката, план за деня — подобни неща. Честно казано, изобщо не предполагах, че то ще ни даде толкова материал за размисъл.

Провеждаше се в малка аудитория, осветена за случай с помощта на батерии и автомобилни фарове. Когато влязохме, около половин дузина мъже и две жени, които, както изглежда, се бяха обявили за комитет, се съвещаваха зад катедрата. С удивление установихме, че в залата вече седяха около стотина души. Младите жени преобладаваха. Броят им в отношение с другите беше около четири към едно. Докато Джозела не ми обърна внимание, не бях забелязал колко малко от тях можеха да виждат.

Високата фигура на Майкъл Бийдли се открояваше сред съвещаващата се група. Близо до него разпознах и Полковника. Останалите ми бяха непознати с изключение на Елспет Кери, която беше заменила фотоапарата си с бележник, най-вероятно в полза на бъдещите поколения. Вниманието на всички беше насочено към възрастен мъж с грозновато, но благо лице, който носеше очила със златни рамки, а хубавата му бяла коса беше с артистична дължина. Всички като че ли бяха малко разтревожени за него.

Другата жена в групата беше почти момиче — някъде около двадесет и две — двадесет и три годишна. Тя не изглеждаше никак щастлива, че се намира на това място, и от време на време нервно хвърляше към залата притеснени погледи.

Влезе Сандра Телмонт с голям лист в ръката. Тя го изучава известно време, после бързо разпръсна членовете на комитета и ги настани по столовете. С махване на ръката посочи катедрата на Майкъл и събранието започна.

Той стоеше леко приведен и докато чакаше да се въдвори тишина, наблюдаваше аудиторията с печалните си очи.

— Много от нас — започна Майкъл — сигурно все още са зашеметени от тази ужасна катастрофа. Със светкавична бързина изчезна светът, който така добре познавахме. Някои може би си мислят, че това е краят на всичко. Не, не е краят. Но веднага ще кажа на всички ви, че може да бъде краят — ако го допуснем.

Колкото и да са поразителни размерите на бедствието — път за спасение все още има. Може би точно сега трябва да си припомним, че ние не сме единствените свидетели на такава огромна катастрофа. Независимо че до нас са достигнали само митове, няма съмнение, че някога много отдавна в историята на човечеството е имало Велик потоп. Тези, които са оживели, трябва да са били свидетели на не по-малка катастрофа, а в някои отношения дори по-ужасна. Но те не са си разрешили да изпаднат в отчаяние: трябвало е да започнат отново — както отново можем да започнем и ние.

Ако решим, че трагедията е непреодолима, и изпаднем в самосъжаление, нищо няма да успеем да построим. Затова най-добре е да изхвърлим тези чувства веднага: защото сега ние трябва да се превърнем именно в строители.

И още нещо. За да намаля градуса на всякакви романтични емоции, бих желал да ви припомня, че това, даже в този момент, не е най-страшното, което можеше да ни се случи. Моят живот, а вероятно и животът на много от вас премина в очакване на нещо много по-лошо. И аз все още вярвам, че ако това не се беше случило, онова, най-лошото, щеше да се случи.

От 6 август 1945 година шансовете на човечеството за оцеляване застрашително намаляваха. Между другото, само преди два дни те бяха по-малки, отколкото в този момент. Ако желаете да драматизирате, използвайте за материал годините, последвали 1945, когато пътеката на безопасността започна да се стеснява, докато стигна размерите на тънко въженце, по което трябваше да се движим със съзнателно затворени очи, за да не виждаме бездната под краката си.

Във всеки един момент през тези години фаталното подхлъзване можеше да стане. Просто чудо е, че не стана. А двойно по-голямо чудо е, че това крепене можеше да продължава още години.

Рано или късно обаче щяхме да се подхлъзнем. И тогава нямаше да има значение дали причината е била злонамереност, небрежност

или проста случайност: равновесието щеше да се наруши и силите на унищожението да се развихрят.

Колко страшно е това — не знам. Колко страшно би могло да бъде — просто можеше да няма оцелели: можеше да няма планета...

А сега сравнете всичко това с нашето положение. Земята е непокътната, ненаранена и все още плодородна. Тя може да ни дава храна и суровини. Притежаваме хранилища със знания, които могат да ни научат да направим всичко, което го е имало и преди, въпреки че по-добре ще бъде да забравим за някои неща. А освен това имаме средства, здраве и сили, за да започнем да строим отново.

Речта му не беше дълга, но имаше ефект. Тя вероятно накара доста от слушателите да почувствуват, че може би, в крайна сметка, те действително се намират в началото на нещо, отколкото на края на всичко. И въпреки че той не предложи нищо по-конкретно освен обобщения, когато седна, вниманието в залата беше значително повишено.

Полковника, който го последва, говори практично и се придържаше към фактите. Припомни ни, че по здравословни съображения се налагало да се изнесем от застроените области колкото е възможно по-скоро, след като си набавим необходимите ни неща — което се очаквало да стане към 12:00 часа на следващия ден. Почти всичко от първа необходимост, както и някои допълнителни вещи, които биха ни осигурили едно разумно и удобно съществуване, вече били набавени. Съобразявайки се със запасите, целта ни трябвало да бъде да си осигурим максимална независимост от външни източници, по възможност поне за една година. През този период сме щели да живеем практически като при обсада. Несъмнено, имало още много неща освен тези в списъците, които бихме желали да вземем, но те трябвало да почакаат, докато здравните органи (тук момичето от комитетата силно се изчерви) не решат, че е безопасно някои групи да напуснат изолацията и да ги донесат. Що се отнасяло до местоположението на това изолирано място, комитетът доста дълго обмислял въпроса и взимайки под внимание изискванията за компактност, независимост и уединение, стигнал до извода, че най-подходящ за нашите цели щял да бъде някой провинциален училищен пансион или, ако не успеем да намерим такъв, някоя голяма селска къща.

Дали комитетът все още не се беше спрял на конкретното място, или твърдо залегналото у военния убеждение, че тайната има някаква особена стойност, беше причината Полковника да пропусне да назове мястото или поне приблизителното му местоположение, но без съмнение този факт беше най-фаталната грешка, допусната тази вечер. Тогава обаче точно този начин на поведение още повече усили чувството за сигурност.

След като той седна, Майкъл се изправи отново. Той окуражи момичето с няколко думи, а после ни я представи. Една от най-големите ни тревоги, каза той, беше, че между нас няма нито един с медицинско образование, ето защо с огромно облекчение той приветствува мис Бер. Вярно е, че тя не притежава титли и впечатляващи дипломи, но в действителност е сестра с висока медицинска квалификация. Той лично смята, че наскоро придобитите знания може да се окажат по-полезни от титлите, получени преди много години.

Момичето, отново изчервявайки се, каза няколко думи, в смисъл че е твърдо решена да изпълнява задълженията си съвестно, и завърши някак неочаквано със съобщението, че преди да напуснем залата, всички ще бъдем имунизирани против най-различни работи.

Дребен, приличен на врабец мъж, чието име не успях да доловя, започна да навива, че здравето на всеки един от нас е грижа на всички и че ако някой има макар и най-слабо подозрение, че се разболява, трябва да съобщи незабавно, тъй като последствията от някоя заразна болест сред нас щели да бъдат много сериозни.

Когато той свърши, Сандра се изправи и представи и последния от групата, който щеше да говори. Доктор Е. Х. Ворлърс, доктор на науките от Единбург, професор по социология от Кингстънския университет.

Беловласият старец се приближи до катедрата. Поседя няколко секунди, подпрял върховете на пръстите си върху нея и свел глава, като че я изучаваше. Седящите зад него го наблюдаваха внимателно и даже някак разтревожено. Полковника се наведе и прошепна нещо на Майкъл, който кимна, без да сваля очи от Доктора. Старецът вдигна поглед. Прекара ръка през косата си.

— Приятели — каза той, — мисля, че спокойно мога да претендирам, че съм най-възрастният сред вас. Близо седемдесет

години съм научавал, а се е налагало и да забравям, много неща — въпреки че не чак толкова, колкото ми се е искало. Но ако през този дълъг период на изучаване на хорските обичаи нещо ме е поразявало повече от тяхната устойчивост, това е тяхното разнообразие.

И действително, прави са французите, като казват „Autres temps, autres mœurs“^[1]. Всички трябва да разберем, ако се замислим, че това, което в едно общество се смята за добродетел — в друго може да се смята за порок; че ако на нещо тук се мръщят — на друго място могат да го хвалят; че обичаи, заклеймявани в една епоха, са оправдавани в друга. И второто нещо, което трябва да разберем е, че всяко общество и всяка епоха са твърдо убедени в моралната правота на своите собствени порядки.

При положение, че много от тези порядки си противоречат, очевидно е, че те не могат всичките да бъдат „правилни“ в абсолютен смисъл. Единственото мнение, което можем да изкажем по техен адрес, ако изобщо имаме право на мнение, е, че за дадено общество в даден период те са били „правилни“. Може би те все още са, но много често се оказва, че не са и че обществата, които продължават да им се подчиняват сляпо, без да се съобразяват с изменилите се обстоятелства, правят това в своя вреда, което може да доведе до пълната им разруха.

Изглежда, слушателите не можеха да разберат къде ще ги изведе този увод. В залата настъпи раздвижване. Болшинството от тези хора бяха свикнали, когато чуят подобно нещо, веднага да изключат радиоапаратите си. Сега се чувстваха като в капан. Ораторът реши да се изясни:

— Така — продължи той — ние не можем да очакваме, че ще намерим едни и същи форми на поведение, нрави и обичаи в едно бедно индийско селце, крепящо се на ръба на гладната смърт, и, да речем, в Мейфеър^[2]. По същия начин народът на някоя топла страна ще имат огромни различия по въпроса за основните добродетели. С други думи, различните условия водят до различни морални норми.

Говоря ви тези неща, защото светът, който познавахме, загина — изчезна завинаги. Условията, които са оформили и са ни учили на нашите морални норми, изчезнаха заедно с него. В момента нашите нужди са различни и целите ни също трябва да бъдат различни. Ако искате пример, ще ви припомня само, че всички ние прекарахме този

ден, без да имаме никакви угризения на съвестта, в занимания, които само преди два дни щяхме да определим като кражба с взлом. С разчупването на старата форма се налага да намерим такъв начин на живот, който е най-подходящ за новата. Ние не само трябва да започнем да строим отново, трябва да започнем и да мислим отново, което е много по-трудно и далеч по-неприятно.

Физическите възможности на човека да се адаптира към различни среди се оказаха изключителни. Но всяко едно общество формира съзнанието на своята младеж по калъп, като за спойващ елемент използва предразсъдъците. Резултатът е едно изключително твърдо вещество, способно да устои на въздействието даже на много вродени тенденции и инстинкти. По този начин беше възможно да се създаде човек, който ще се опълчи срещу вроденото си чувство за самосъхранение и доброволно ще рискува живота си в името на някакъв идеал, но по този начин беше създаден и дръвникът, който е сигурен във всичко и винаги знае кое е „правилно“.

Съобразно с това, което е пред нас, ще трябва да се разделим с много от старите си предразсъдъци или радикално да ги изменим. Трябва да приемем и съхраним само един основен предразсъдък и той е, че расата трябва да се запази. На тази мисъл трябва да бъде подчинено всичко останало. Поне за известно време. Всичко, което вършим, трябва да го вършим с мисълта: „Това ще помогне ли на расата да оцелее, или ще ѝ попречи?“ И ако ще помогне, трябва да го направим, независимо че може да е в противоречие с идеите, с които сме били възпитани. Ако ли не — трябва да го избегнем, даже това да е в разрез с предишните ни понятия за дълг, ако щете за правда.

Няма да е лесно. Старите предразсъдъци умират много трудно: простият човек разчита на подкрепата на правилата и принципите. По същия начин на тях разчита и страхливият, и умствено ленивият — и всички ние, въпреки че ни е трудно да го повярваме. Сега, когато организацията загина, нашите учебници за поведение вече не дават верни отговори. Ние трябва да имаме моралната смелост да мислим и планираме самостоятелно.

Той замълча и замислено изгледа слушателите си.

После каза:

— Едно нещо трябва да ви е съвсем ясно, преди да решите дали да се присъедините към нашето общество, или не. И то е, че всеки

един от нас, който се захваща с тази работа, ще има своя задача. Мъжете трябва да работят, жените да раждат деца. Ако не можете да се съгласите с това условие, за вас място в нашето общество няма.

След кратък интервал, преминал в гробно мълчание, той добави:

— Можем да си позволим да поддържаме ограничен брой жени, които не виждат, защото те ще раждат деца, които виждат. Но не можем да си позволим да поддържаме мъже, които не виждат. При това положение в нашия нов свят децата стават много по-важни от съпрузите.

След последните му думи тишината продължи няколко секунди, а после изолираният шепот бързо прерасна във всеобщо бръмчене.

Погледнах Джозела. За мое удивление видях, че се усмихва дяволито.

— Какво смешно намираш в това? — запитах я малко рязко.

— Най-вече изражението върху лицата на хората — отговори тя.

Трябва да призная, че имаше право. Огледах залата и на края спрях погледа си върху Майкъл. Очите му шареха насам-натам. Опитваше се да прецени реакцията на хората.

— Майкъл изглежда малко разтревожен — забелязах.

— Има защо — каза Джозела. — Виж, ако Бригъм Янг^[3] беше успял в средата на деветнайсети век, сега неговата задача щеше да е по-лесна.

— Колко си груба понякога. Знаеше ли за това предварително?

— Не, но не съм чак толкова загубена. Освен това, докато те нямаше, някой докара един автобус, пълен с тези слепи момичета. Всички са от някакъв пансион. И тогава се запитах защо е трябвало да ги докарват чак оттам, когато само съседните няколко улици са пълни с хиляди като тях. Очевидно отговорът е, че: първо — това че са били слепи от преди, означава, че са обучени да вършат някаква работа, и второ — всички са девойки. Не беше кой знае колко трудно да си направя съответния извод.

— Хм — казах аз, — предполагам, че зависи кой как гледа на нещата. Трябва да призная, че не бих се сетил. Ти...?

— Ш-ш-ш-ш-т — каза Джозела. В залата отново се беше възцарила тишина.

Беше се изправила висока тъмнокоса жена, с младолико, но решително изражение. Преди да заговори, имах чувството, че устата ѝ

не е създадена да се отваря, но след малко установих, че съм се лъгал.

— Трябва ли да разбирам — запита тя, използвайки за целта някакъв особен металически глас, — трябва ли да разбирам, че последният оратор проповядва свободната любов?

И седна с непоклатима решителност.

Докато я наблюдаваше, доктор Ворлърс приглаждаше косата си.

— Мисля, че дамата би трябвало да е наясно, че аз изобщо не съм споменавал думата „любов“ — свободна, купена или заменена. Ще бъде ли така любезна да зададе въпроса си по-ясно?

Жената отново се изправи.

— Струва ми се, че ораторът добре ме е разбрал. Въпросът ми е, дали ни предлага премахване на закона за брака?

— Законите, които познавахме досега, бяха премахнати от обстоятелствата. Сега ние сами трябва да създадем закони, отговарящи на новите условия, и ако се наложи — да ги приложим насила.

— Да, но все още съществуват божият закон и законите на благоприличието.

— Госпожо, Соломон е имал триста — или май бяха петстотин жени? — но очевидно бог не е имал нищо против този факт. Всеки мюсюлманин смята, че спазва най-строга порядъчност, като има по три жени. Това е въпрос на местни обичаи. Какви ще бъдат нашите закони по тези и по други въпроси, ще решим по-късно, но така, че решението да е от максимална полза за обществото.

Старият професор продължи:

— След дълги разисквания комитетът реши, че ако ще трябва да строим нов порядък, без да изпаднем във варваризъм — а такава опасност реално съществува, — то тези, които желаят да се присъединят към нас, трябва да поемат известни задължения.

Никой от нас не може да си възвърне условията, които загубихме. Това, което предлагаме, е живот, изпълнен с труд в най-добрите условия, които можем да създадем, и щастие, което ще дойде след победата в неравната борба с трудностите. В замяна искаме само сътрудничество и плодотворна дейност. Но никого не насилваме. Сами имате право на избор. Тези, на които не се нрави предложението ни, имат пълната свобода да отидат другаде и образуват своя община, на начала по техен вкус.

Но аз бих ви замолил да си помислите много внимателно притежавате ли, или не разрешително от бога да лишите всяка една жена от щастието да изпълни естествената си функция.

Последва несвързана дискусия, в която често се стигаше до подробности и хипотези, на които все още не можеше да се даде отговор. Но никой не направи опит да я прекъсне. Колкото повече я обсъждаха, толкова по-малко странна щеше да им се струва идеята.

Ние с Джозела се приближихме до масата, където сестра Бер беше разположила принадлежностите си. След като ни убодоха по няколко пъти, върнахме се отново да слушаме препирните.

— Колко от тях мислиш, че ще решат да дойдат с нас? — попитах аз.

— До сутринта почти всички — отговори Джозела.

Съмнявах се. Прекалено много се питаше и възразяваше. Тя каза:

— Ако ти беше жена и трябваше да прекараш тази вечер час-два, преди да заспиш, в размисъл дали да избереш между това да имаш деца и една организация, която да се грижи за теб, или да останеш верен на някакъв принцип, който най-вероятно означава никакви деца и никой, който да се грижи за теб, смятам, че нямаше много дълго да се двоумиш. В края на краищата повечето жени, така или иначе, искат да имат деца. Съпругът е просто нещо, което доктор Ворлърс би нарекъл локалното средство за целта.

— Това ми звучи доста цинично.

— Ако действително смяташ, че това е цинично, изглежда, си много сантиментален. Аз ти говоря за истинските жени, а не тези от измисления свят на фото-киномоделите.

— О — казах аз.

Джозела поседя замислено известно време и постепенно се намръщи. На края каза:

— Това, което ме вълнува, е по колко ли очакват? Аз, разбира се, обичам децата, но естествено трябва да има някаква граница.

Разискванията, които хаотично продължаваха вече повече от час, постепенно започваха да затихват. Майкъл помоли всички, които желаят да се присъединят към този план, да оставят имената си до десет часа на другия ден в кабинета му. Полковникът каза всички, които умеят да карат камион, да му се обадят до 7:00, и събранието приключи.

Ние с Джозела излязохме навън. Вечерта беше мека. Проекторът на кулата отново с упование пробождаше небето. Луната току-що беше излязла иззад покрива на музея. Намерихме някаква ниска ограда, седнахме на нея и се загледахме в сенките на „Скуеър гардън“, заслушани в лекото шумолене на вятъра в клоните на дърветата. Почти безмълвно всеки пушеше цигарата си. Когато свърших моята, хвърлих я настрани и дълбоко поех въздух.

— Джозела — казах аз.

— М-м? — отговори тя все още потънала в собствените си мисли.

— Джозела — отново започнах аз, — ъ-ъ-ъ, тези деца. Аз ъ-ъ-ъ ще съм ужасно горд и щастлив, ако те са не само твои, но и мои.

За миг тя остана неподвижна и безмълвна. После обърна главата си към мен. Русите ѝ коси искряха на лунната светлина, но лицето и очите ѝ бяха в сянка. Чаках, а сърцето така лудо биеше в гърдите ми, че почти ми прилошаваше. С учудващо спокойствие тя отговори:

— Благодаря ти, Бил, скъпи, за мен това също ще бъде щастие.

Въздъгнах. Сърцето ми обаче не се беше успокоило кой знае колко, защото забелязах, че ръката ми трепереше, когато поемах нейната. В този момент не можех да кажа нищо повече. Джозела обаче можеше:

— Но сега това вече не е толкова просто.

Стреснах се.

— Какво искаш да кажеш?

Джозела отговори, обмисляйки думите си:

— Според мен, ако аз бях на мястото на тези хора — тя кимна по посока на кулата, — щях да въведа правило. Щях да разделя жените на групи и да задължа всеки мъж, когато се ожени за момиче, което вижда, да взима и по две слепи момичета. Съвсем сигурна съм, че точно това щях да направя.

Взрях се в лицето ѝ, скрито в сянката.

— Мисля, че не говориш сериозно — запротестирах аз.

— Боя се, че съм съвсем сериозна, Бил.

— Но виж какво...

— Не смяташ ли, че може би и те имат някаква подобна идея — от това, което казаха?

— Нищо чудно — съгласих се. — Но ако те въведат правилото — това е едно, а аз не мога да разбера...

— Искаш да кажеш, че не ме обичаш достатъчно, за да вземеш още две жени?

Преглътнах. После и аз възнегодувах.

— Слушай, всичко това е налудничаво. Не е естествено. Това, което предлагаш.

Джозела вдигна ръка, за да млъкна.

— Изслушай ме, Бил. Знам, че отначало звучи малко шокиращо, но в това няма нищо налудничаво. Всичко е съвсем ясно — но не е много просто. Всичко това — тя посочи с ръка наоколо — ме промени. Като че ли изведнъж започнах да виждам нещата различно. И едно от нещата, което мисля, че виждам, е, че тези от нас, които оцелеят, ще са много по-свързани един с друг, много по-зависими един от друг, по-скоро нещо като... като племе.

През целия ден, докато обикаляхме, виждах нещастни хора, които ще умрат много скоро. И непрекъснато си повтарях: „Господи, какъв късмет!“ А после си казах: „Но това е чудо! Аз с нищо не съм заслужила повече от тези хора. Но то се случи. И ето, аз съм жива и трябва да го оправдая.“ Някак си това ме накара да се почувствувам толкова близо до хората, както никога преди. И оттогава непрестанно се чудя какво мога да направя, за да помогна на някои от тях.

Разбираш ли, Бил, ние трябва да направим нещо, за да оправдаем чудото. Аз можех да бъда едно от тези слепи момичета: ти можеше да бъдеш един от тези блуждаещи мъже. Ние не сме в състояние да направим нищо голямо. Но ако се опитаме да се грижим за няколко от тях и ги направим щастливи според силите си, може би малко ще се отблагодарим — ще заплатим една нищожна частичка от дълга си. Разбираш какво искам да кажа, нали, Бил?

Премислях думите ѝ минута, а може и повече.

— Смятам, че това е най-странният аргумент, който чух днес, не, може би, който изобщо съм чувал. И все пак...

— И все пак съм права, нали. Бил? Знам, че съм права. Опитях се да се поставя на мястото на едно от тези слепи момичета и знам. Ние държим техния шанс за максимално пълноценен живот, поне на някои от тях. Ще им го дадем ли като част от нашата благодарност, или ще

им го отнемем заради предразсъдъците, с които сме били възпитани? Ето докъде се свежда всичко.

Мълчах известно време. Нито за момент не се съмнявах, че Джозела е убедена във всяка дума, която каза. Спомних си как действуват такива решителни жени като Флорънс Найтингейл^[4] и Елизабет Фрай^[5]. С такива жени нищо не можеш да направиш — и много често се оказва, че разрушителните им идеи, в крайна сметка, са били правилни.

— Добре — промълвих най-после. — Ако смяташ, че така трябва да бъде. Надявам се обаче...

Тя ме прекъсна.

— О, Бил, знаех, че ще разбереш. О, как се радвам, толкова се радвам. Направи ме толкова щастлива.

След известно време.

— Надявам се — започнах отново аз.

Джозела ме потупа по ръката.

— Изобщо не бива да се тревожиш, мили. Аз ще избира две хубави, разумни момичета.

— О — казах аз.

Седяхме на стената, хванати за ръце, и гледахме изпъстрените със сенки дървета — но почти не ги забелязвахме или поне аз не ги забелязвах. После в сградата зад нас някой пусна грамофон. Разнесоха се звуците на Щраусов валс. Музиката изпълни празния двор с болезнена носталгия. За миг улицата пред нас се превърна във въображаема бална зала. Вихър от цветове и призрачна луна вместо кристален полилей.

Джозела се плъзна по земята. С протегнати ръце, с потрепващи пръсти и китки, с люлеещо се тяло, тя танкуваше лека като перушинка в голям кръг от лунна светлина. Приблужи се до мен. Очите ѝ искряха. Ръцете ѝ ме канеха.

И ние танкувахме на ръба на едно неизвестно бъдеще, под звуците от ехото на едно изчезнало минало.

---

[1] *Autres temps, autres mœurs.* (фр.) — различни времена, различни нрави. Б.Ред. ↑

[2] Мейфеър — модерен район в лондонския Уест Енд, известен със скъпите си магазини и хотели. Б.пр. ↑

[3] Бригъм Янг (1801–1877) — изтъкнат водач на мормоните в САЩ. Изповядва доктрината за полигамията. След смъртта си оставя 17 съпруги и 47 деца. Б.пр. ↑

[4] Флорънс Найтингейл (1820–1910) — велика реформаторка на английското болнично депо. През време на Кримската война организира грандиозна военна болница (10000 души) в Цариград Б.пр. ↑

[5] Елизабет Фрай (1780–1845) — английска филантропка. Основава асоциация за въвеждане на реформи и подобряване условията в затворите. Б.пр. ↑

ПРОВАЛ

Вървах през непознат изоставен град, някаква камбана биеше печално и един гробовен безплътен глас се носеше из празното пространство: „Зверът избяга! Внимание! Зверът избяга!“ Събудих се и разбрах, че наистина се звънеше. Беше ръчен звънец, от който се раздаваше такова двойно медно дрънчене, че за момент, стреснат от острия му рязък звук, не можех да си спомня къде се намирам. След малко, докато все още седях замаян, до мен долетяха викове: „Пожар! Пожар!“ Изскочих от одеялата и така, както си бях, изтичах в коридора. Там миришеше на дим, чуваше се шум от забързани стъпки, блъскаха се врати. Като че ли най-силният шум идваше някъде отдясно, където звънецът продължаваше да звъни и уплашени гласове да викат, затова се обърнах и се затичах в тази посока. Слаба лунна светлина се процеждаше през високите прозорци в дъното на коридора, като осветяваше пътя ми дотолкова, че да мога да се движа в средата и да избягвам хората, които пипнешком вървяха покрай стените.

Стигнах стълбите. Звънецът все още дрънкаше долу във фойето. Заслизах надолу колкото се може по-бързо сред дим, който все повече се сгъстяваше. Някъде към края на стълбите се спънах и полетях напред. Полумракът внезапно се превърна в тъмнина, в която като облак от игли избухна някаква светлина, и това беше всичко...

Първото нещо беше болка в главата. Следващото — силният блясък, които ме блъсна в очите и ме заслепи като с прожектор. Когато обаче, вече по-предпазливо, започнах да повдигам клепачите си, оказа се, че е обикновен прозорец и при това доста мръсен. Знаех, че лежа на легло, но не се изправих да разузнавам повече, някакво бутало така блъскаше из главата ми, че ми отнемаше всякакво желание да се движа. Лежах неподвижно и изучавах тавана до мига, в който открих, че китките ми са завързани. Откритие, което моментално ме изтръгна от летаргията, независимо от бучащата ми глава. Установих, че беше работено много прецизно. Не болезнено стегнато, но абсолютно

сигурно. Изолационна жица, обвита по няколко пъти около всяка китка и възел, направен там, където не бих могъл да го достигна със зъби. Изругах и се заоглеждах. Стаята беше малка и освен леглото, на което лежах, съвсем празна.

— Хей! — извиках аз. — Има ли някой тук?

След около половин минута навън се чу тътрене на крака. Вратата се отвори и се появи някаква глава. Беше малка глава с груб вълнен каскет на върха. Отдолу висеше разкривена връзка, а на лицето ѝ се тъмнееше небръсната брада. Главата не беше обърната точно към мен, а някъде най-общо в тази посока.

— Здравсти, петле — каза тя доста дружелюбно. — Свести ли се, а? Чакай малко, сега ще ти донеса нещо съгреващо — и изчезна отново.

Инструкцията да чакам беше абсолютно излишна, но не чаках дълго. След няколко минути той се върна, като носеше едно канче с телена дръжка, в което имаше чай.

— Къде си? — попита мъжът.

— Точно срещу теб, на леглото.

Тръгна с протегната напред лява ръка, докато напипа крака на леглото, заобиколи го и ми подаде канчето.

— Заповядай, приятелче. Има малко странен вкус, щото старият Чарли му е ливнал малко ром, но мисля, че няма да имаш нищо против.

Поех канчето, като го крепях с доста усилия между завързаните си ръце. Чаят беше силен и сладък, а за рома не се бяха скъпили. Вкусът може и да беше странен, но ми подеждва като самия еликсир на живота.

— Благодаря. Ти си истински вълшебник. Казвам се Бил.

Той май се казваше Алф.

— Защо е всичко това, Алф? Какво става тук?

Той седна на края на леглото и ми протегна пакет цигари и кибрит. Взех една, запалих първо неговата, после моята и му върнах пакета.

— Нещата стоят така, приятелче. Вчера сутринта в Университета стана малко сбиване — може би си бил там?

Казах му, че съм го видял.

— А, та след тая шега Коукър — това е тоя, дето приказваше — нещо се ядоса. „О’кей“ — каза той някак гадно. „Те сами си го изпросиха. Аз излязох пред тях честно и открито. Сега ще си получат заслуженото.“ Преди това се бяхме срещнали с няколко мъже и едно бабе, които също виждаха, и те се наговориха с него. Бива си го тоя Коукър!

— Искаш да кажеш, че той е организирал цялата работа? Че не е имало никакъв пожар или нещо подобно?

— Пожар! Ще пукна от смях! Само трябваше да опънат няколко жици, да запалят хартия и клечки във фойето и да раздрънкат проклетия звънец. Предположихме, че тези, които могат да виждат, ще дойдат първи, защото все още луната не беше залязла. И точно така стана. Коукър и един друг ги обработваха, когато се спънеха, и ни ги подаваха да ги качваме на камиона. Просто като фасул.

— Хм — казах аз мрачно. — Този Коукър, изглежда, не е глупав. И колко балами се уловихме в капанчето му?

— Около две дузини — въпреки че пет-шест се оказаха слепи. Като натоварихме камиона, колкото побираше, изчезнахме и оставихме останалите да се оправят сами.

Каквото и да беше мнението на Коукър за нас, беше ясно, че Алф не изпитва никаква неприязън. Той като че гледаше на цялата работа като на спорт. Лично мен прекалено много ме болеше, за да го възприемам като спорт, но мислено свалях шапка на Алф. Бях сигурен, че на негово място нямаше да намеря сили да гледам на каквото и да било като на спорт. Допих си чая и взех още една от цигарите му.

— Каква е програмата оттук нататък? — попита го.

— Коукър смята да ни раздели на групи и да прикрепи по един от вас към всяка група. Вие ще се грижите за завличането и един вид ще бъдете нещо като очите на останалите. Изобщо работата ви ще е да ни помогнете да оцелеем, докато някой дойде и сложи край на тоя мор.

— Разбирам — казах аз.

Алф наостри уши. Не беше вчерашен. Беше доловил в тона ми нещо, за което аз самият не предполагах.

— Мислиш, че няма да е скоро ли? — попита той.

— Не знам. Какво казва Коукър?

По всичко изглеждаше, че Коукър не се беше занимавал с подробностите. Алф обаче имаше собствено мнение по въпроса.

— Ако ме питаш мене, смятам, че никой няма да дойде. Ако е имало такъв, той да е дошъл досега. Разбирам да бяхме в някое затънтено провинциално градче, но Лондон! Близко е до акъла, че първо тук трябваше да дойдат. Не, според мен още никой не е дошъл, а това означава, че никога няма да дойде, а това значи, че няма кой да дойде. Господ да ме убие, ако някога съм предполагал, че може да се случи такова нещо.

Нищо не отговорих. Алф не беше от тия, които можеш да будалкаш с повърхностни утешения.

— Май и ти така виждаш нещата? — каза след малко той.

— Положението не е много розово — признах аз, — но все още има надежда. Може би хора от друга страна...

Той поклати глава.

— Трябваше да са дошли досега и по улиците да обикалят коли с високоговорители, за да ни казват какво да правим. Не, братко. Просто няма кой и откъде да дойде. Ето, това е положението.

Известно време мълчахме. След малко той каза:

— Ех, не беше лош животецът — докато го имаше.

После ми разказа как беше живял. Захващал се с най-различни работи и винаги успявал да се занимава с по нещо незаконно и интересно. На края Алф заключи:

— А бе, така или иначе, не живеех зле. А ти какво бачкаше?

Казах му. Професията ми не му направи никакво впечатление.

— Хм, трифиди! Проклети и гадни същества, ако питаш мен. Неестествени, както се казва.

С това разговорът приключи.

Алф си излезе и ме остави да размишлявам с помощта на един пакет от неговите цигари. Премислих положението, но не мога да кажа, че ми хареса. Чудех се как ли го възприемат останалите. Особено ме интересуваше мнението на Джозела.

Станах от леглото и се приближих до прозореца. Шансовете ми не бяха много големи. Вътрешна шахта с дълбочината на четирите етажа под мен, със стени, облицовани с бели плочки, и капак от армирано стъкло на дъното. Оттук не можех да постигна кой знае какво. Алф беше заключил вратата след себе си, но все пак я пробвах. Така, за чиста съвест. Самата стая не ми подсказваше нищо.

Приличаше на стая в долнопробен хотел, с тази разлика, че всичко освен леглото беше изхвърлено навън.

Отново седнах и се замислих. Може би бих могъл даже и с вързани ръце да се справя с Алф — в случай че нямаше нож. Но най-вероятно имаше и това нямаше да е много приятно. Сляп човек, въоръжен с нож, ще се мъчи да те обезвреди. Освен това възникваше проблемът как да разбере покрай колко други трябваше да мина, преди да успея да се измъкна от сградата. И най-вече не исках да навредя на Алф. Струваше ми се по-разумно да изчакам, докато се яви удобен случай — а такъв все някога трябваше да се яви — на един виждащ сред слепци.

След един час Алф отново дойде и донесе чиния с храна, лъжица и ножове.

— Малко е грубичко — извини се той, — но забраниха всякакви вилици и ножове.

Докато се хранех, попитах го за останалите. Не можа да ми каже кой знае колко, а не знаеше и имена, но успях да разбера, че сред заловените е имало и жени. После за няколко часа останах сам и ги прекарах, опитвайки се да се отърва от главоболието си със сън.

Когато Алф отново се появи, за да ми донесе още храна и задължителното канче чай, придружаваше го и човекът, когото той беше нарекъл Коукър. Сега ми се стори много по-изморен от първия път, когато го бях видял. Под мишница носеше купчина книжа. Огледа ме изпитателно.

— Ясна ли ви е идеята?

— Това, което Алф ми каза — отговорих.

— Добре тогава — той хвърли книжата на леглото, изтегли най-горната диплянка и я разтвори. Беше карта на Голям Лондон. Посочи ми един район, дебело очертан със син молив, включващ част от „Хемпстед“ и „Суис Котидж“.

— Това е вашият участък. Групата ви ще работи в този район и в ничий друг. Не може всички да са на едно място. Задачата ви е да откриете храната в този район и да се погрижите хората ви да я получат — нея и всичко друго, от което имат нужда. Ясно ли е?

— В противен случай? — казах аз, като го гледах.

— В противен случай те ще изгладнеят. А като изгладнеят, това няма да е никак добре за вас. Някои от момчетата си ги бива, а и никой

от нас не го прави за развлечение. Така че внимавайте. Утре сутринта ще ви превозим до участъка с камиони. След това вие трябва да се грижите за съществуването им, докато някой дойде да оправи нещата.

— А ако никой не дойде?

— Трябва да дойде — отговори мрачно той. — Както и да е. Това са вашите задължения и още веднъж ви напомням, придържайте се само в собствения си район.

Спрях го, когато вече се канеше да излезе от стаята.

— Има ли тук едно момиче — мис Плейтън?

— Не знам никакви имена.

— Руса, висока около шест фута и шест-седем инча, със сивосини очи.

— Има едно момиче горе-долу толкова високо и русо. Само че не съм ѝ гледал очите. Имам по-важна работа в момента — каза той и излезе.

Разгледах картата. Не бях много възторжен от определения ми район. Част от него действително беше едно доста здравословно предградие, но при така стеклите се обстоятелства място, включващо докове и складове, щеше да ни свърши много повече работа. Съмнявах се, че там изобщо имаше някои по-големи складове, но: „Всички не могат да вземат наградата“ — без колебание би казал Алф, а освен това нямах никакви намерения да се задържам там повече от необходимото.

Когато Алф отново се появи, попитах го дали ще занесе на Джозела една бележка. Той поклати глава.

— Съжалявам, братко, забранено е.

Обещах му, че ще бъде съвсем безобидна, но той остана непреклонен. Не можех да го обвинявам. Нямаше никакви причини да ми вярва, а и не можеше да прочете бележката, за да разбере дали е толкова безобидна, колкото твърдах. Както и да е, и без това нямах нито лист, нито молив, така че се отказах от тази идея. След известно настояване обаче той се съгласи да я уведоми, че съм тук, и да разбере района, в който я изпращаха. Не му се искаше да прави чак толкова много, но трябваше да признае, че ако действително по някакъв начин положението се оправеше, за мен щеше да е много по-лесно да я открия отново, ако знам откъде да започна търсенето.

След това за известно време компания ми правеха единствено собствените ми мисли.

Бедата беше в това, че не бях напълно убеден в правотата на нито един вариант. Човек притежава тази дяволска способност да вижда нещата и от двете им страни. Знаех, че разумът и далновидността подкрепяха Майкъл Бийдли и групата му. Ако те бяха тръгнали, несъмнено и ние с Джозела щяхме да отидем с тях и да работим с тях — и все пак, убеден съм, че нямаше да се чувствам добре. Никога нямаше да съм съвсем сигурен, че нищо не е могло да се направи за потъващия кораб, никога нямаше да се отърва от съмнението, че не съм обявил за разумни собствените си предпочитания. Ако действително нямаше никаква възможност за организирано спасяване, тогава техният вариант да се спаси поне това, което е възможно, беше по-разумен. Но за съжаление разумът далеч не е единственото нещо, от което е изтъкан човекът. Противопоставих се точно на този начин на мислене, за който старият професор беше казал, че е толкова трудно да се промени. И той беше неоспоримо прав, когато казваше колко трудно се възприемат нови принципи. Ако например станеше чудо и неочаквано се появиеше някакъв начин за спасение, много добре знаех каква гадина щях да се чувствам за това, че съм се измъкнал, независимо от подбудите, и как щях да презирам и себе си, и другите за това, че не бяхме останали тук в Лондон да помагаме дотогава, докато е възможно.

Но, от друга страна, ако не дойдеше помощ, как щях да се чувствам за това, че съм си изгубил времето и прахосал напразно усилията, докато по-решителни хора са се заели със спасяването на това, което е било възможно.

Знаех, че трябва да реша веднъж завинаги коя е правилната кауза и да ѝ остана верен. Но не можех. Люшках се. И няколко часа покъсно, когато вече заспивах, аз все още се люшках.

Нямаше начин да разбере какво беше решила Джозела. Нямах никакво лично съобщение от нея. Но Алф беше подал главата си веднъж тази вечер. Съобщението му беше кратко:

— Уестминстър — каза той. — Господи! Не виждам каква кльопачка ще намерят в Парламента.

Рано на другата сутрин Алф влезе и ме събуди. Придружаваше го едър мъжага с неспокойни очи, който попипваше касапския си нож с ненужна показност. Алф се приближи и хвърли един пакет дрехи на

леглото. Другарят му затвори вратата и се облегна на нея, като ме наблюдаваше с опитно око и си играеше с ножа.

— Дай си лапите, братко — каза Алф.

Протегнах ръцете си към него. Той напипа жиците върху китките ми и ги преряза с клещи.

— А сега облечи тази премяна — каза и отстъпи назад.

Докато се обличах, специалистът с ножа наблюдаваше всяко мое движение като ястреб. Когато бях готов, Алф извади чифт белезници.

— Трябва да сложиш и тези — каза той.

Поколебах се. Човекът до вратата престана да се обляга върху нея и насочи ножа си към мен. Очевидно за него това беше най-интересният момент. Реших, че може би не е сега времето за каквито и да било опити, и протегнах ръцете си. Алф напипа китките ми и щракна белезниците. После отиде и ми донесе закуската.

След около два часа другият отново се появи. Ножът му беше на видно място.

— Айде — каза той.

Това беше единствената дума, която изобщо го чух да произнася.

Изпитвайки неприятното усещане от постоянното присъствие на ножа зад гърба си, слязох по стълбите и пресякох преддверието. На улицата ни чакаха два натоварени камиона. Коукър с още двама стоеше до задния капак на единия. Направи ми знак да се приближа. Без да промълви нито дума, прекара една верига през ръцете ми. На двата края на веригата имаше по един каиш. Единият вече беше омотан около лявата китка на як сляп мъж, който стоеше до него, другия той омота около дясната китка на друг с не по-малко бандитска физиономия, така че аз бях между тях. Нямаха намерение да се подлагат на каквото и да било риск.

— На ваше място не бих опитвал никакви глупости — посъветва ме Коукър. — Вие се дръжете добре с тях и те ще се държат добре с вас.

Тримата непохватно се покатерихме отзад в камиона и двете коли потеглиха.

Спряхме някъде около „Суис Котидж“ и се изсипахме на улицата. Виждаха се около двадесетина души, които очевидно безцелно блуждаеха около канавките. При шума от моторите всички до един се обърнаха към нас. С недоверчиво изражение на лицата, като че бяха части от един-единствен механизъм, започнаха с надежда да се

приближават, като от време на време викаха. Шофьорите ни извикаха да се отместим. Върнаха назад, обърнаха колите и изтрополиха натам, откъдето бяхме дошли. Приближаващите се спряха. Един-двама изкрещяха след камионите, повечето отчаяно и безмълвно се върнаха към предишното си блуждаене. На около петдесетина метра имаше една жена, тя изпадна в истерия и заблъска главата си в стената. Доповръща ми се.

Обърнах се към групата си:

— Е, казвайте какво искате най-напред?

— Квартира — отговори един от тях. — Трябва да имаме някакво място, където ще нощуваме.

Реших, че поне това трябва да им намеря. Не можех просто да се измъкна и да ги зарежа така захвърлени на улицата. Като сме стигнали дотук, поне да им намеря някакъв център, нещо като главна квартира, за да могат да стъпят на краката си. Трябваше ни място, където нещата можеха да се докарват и складират, хората да се хранят и да живеят заедно. Преброих ги. Бяха петдесет и двама, четиринайсет от които жени. Най-доброто разрешение щеше да бъде някой хотел. Него поне нямаше да снабдяваме с легла и завивки.

Мястото, което избрахме, беше един поразкрасен пансион, състоящ се от четири свързани помежду си викториански къщи, който ни осигуряваше значително повече неща от един обикновен подслон. Когато влязохме, там вече имаше около половин дузина хора. Един господ знае какво беше станало с останалите обитатели. Тези уплашено се бяха сгушили в един от салоните — старец, възрастна жена, която, както се оказа после, беше управителката, мъж на средна възраст и три момичета. Управителката успя психически да се стегне дотолкова, че ни отправи няколко доста силно звучащи заплахи, но ледът и на най-свирепия ѝ хотелиерски маниер беше доста тънък. Старецът се опита да я подкрепи, като се поразвика малко. Останалите не направиха нищо. Само нервно държаха лицата си обърнати към нас.

Обясних, че се заселваме в хотела. Ако не им харесва, могат да си отидат, ако, от друга страна, предпочитат да останат и делят наравно с нас всичко, което имаме, имат пълна свобода на действие. Не бяха много доволни. По реакцията им се досетих, че някъде в сградата имат таен склад с провизии, които не изгаряха от желание да делят с нас. Когато обаче до съзнанието им достигна, че имаме намерение да

натрупаме по-големи запаси, отношението им видимо се промени и те се приготвиха да извлекат максимална полза от създалото се положение.

Реших, че трябва да остана още един-два дена, докато групата се установи. Подозирах, че Джозела изпитва същите чувства към нейните хора. Умен човек е този Коукър — номерът се нарича „подръж бебето“. Но след това ще се измъкна и ще отида при нея.

През следващите няколко дни системно обработвахме големите магазини в близката околност. Почти всичките бяха еднотипни и при това не много големи. Почти навсякъде преди нас бяха минали други. Витрините бяха в ужасно състояние. Прозорците бяха счупени, навсякъде бяха нахвърляни полуотворени консервени кутии и разсипани пакети, които бяха разочаровали търсещите и сега лежах във вид на лепкава воняща маса сред отломките от счупените стъкла. По принцип загубите бяха малки, вредите повърхностни и ние винаги успяхме да открием по-големите каси вътре или зад магазините недокоснати.

Далеч не беше лесно за слепи хора да носят и маневрират с тежките каси из магазина, да ги изнасят и товарят на ръчните колички. След това трябваше да ги закарат до квартирата и да ги складират. Но с практиката хората постепенно взеха да придобиват известна сръчност.

Това, което най ги затрудняваше, беше необходимостта от моето присъствие. Много малко или нищо не можеше да се върши, ако не бях там да ги ръководя. Беше невъзможно да се действа с повече от една работна група едновременно, въпреки че бихме могли да сформираме дузина. Нито пък нещо можеше да се върши в хотела, докато бях навън със снабдителната група. Освен това времето, което трябваше да прекарвам в разузнаване и проучване на района, беше абсолютно загубено за всички останали. Двама виждащи можеха да свършат двойна работа, че и повече.

Щом започнехме веднъж, целия ден бях прекалено зает, за да мисля за нещо друго освен за конкретната работа, а нощем — прекалено уморен, за да правя нещо друго, освен да заспивам в мига, в който легнех. От време на време си казвах: „До утре вечер ще съм ги подсигурил достатъчно, е, достатъчно поне, за да изкарат още някое време. После ще изчезна оттук и ще намеря Джозела.“

Това звучеше чудесно, но всеки ден си казвах, че утре ще мога да го направя, и всеки ден ставаше все по-трудно. Част от тях бяха започнали да научават някои неща и все пак практически нищо — от тършуването из магазините до отварянето на консервите — не можеше да става без мен. Както вървяха нещата, по всичко изглеждаше, че вместо да намалява, нуждата от мен щеше непрекъснато да нараства.

И вината не беше тяхна. Точно това най-много усложняваше нещата. Някои толкова много се стараеха. И като ги гледах, ставаше ми все по-невъзможно просто така да си затворя очите и да си замина. Десетки пъти на ден проклетисвах този Коукър, че ме забърка в тая работа, но това съвсем не ми помагаше да разреши проблема: и така, продължавах да се чудя как ще свърши всичко...

Първият намек за това, въпреки че тогава не можах да се досетя, се появи на четвъртата, а може да беше и петата сутрин, тъкмо когато се канехме да тръгнем. Една жена извика от стълбите, че горе имало двама болни, и според нея били доста зле.

Това обаче не се хареса на моите кучета, които ме пазеха.

— Слушайте — казах им аз, — до гуша ми дойде тази каторжническа история с веригата. Без нея ще се справяме далеч по-добре, отколкото сега.

— Ха, та да се измъкнеш и да отидеш при старата си тайфа — обади се някой.

— Няма да ви измамя. Ако исках, досега можех да смажа тия двама любители, които си играят на горили, по всяко време на деня или нощта. И не съм го направил, защото нямам нищо против тях, освен че са двама умопомрачени душевадци...

— Ъ-ъ-ъ — запротестира едното куче.

— Но — продължих аз — ако не ме пуснат да проверя какво става с онези хора, могат да очакват, че ще ги смажа във всеки момент от тази минута насетне.

Двамата решиха, че доводът ми е сериозен, но когато влязохме в стаята, внимаваха да не се отдалечават повече от възможностите, които им даваше веригата. Болните се оказаха двама мъже — един млад и един на средна възраст. Имаха висока температура и се оплакваха от нетърпими болки в червата. Тогава все още не разбирах много от тези неща, но не беше нужно да имам чак толкова познания, за да усетя, че положението е тревожно. Не можах да измисля нищо друго освен да

наредя да ги пренесат в една от празните къщи наблизко и да кажа на една от жените да се грижи за тях, доколкото може.

Това беше началото на ден, изпълнен с несполуки. Следващата, но от съвсем различно естество, ни се случи около обяд.

Бяхме преровили почти всички магазини за хранителни стоки в близост до хотела и затова реших да поразширя малко полето на действие. Доколкото си спомнях разположението на квартала, струваше ми се, че около половин миля по на север трябваше да се намира друга търговска улица и затова поведох групата си нататък. Магазина че го намерихме, намерихме го, но заварихме и нещо друго.

Тъкмо завихме зад ъгъла, и ги видях. Спрях се. Пред някакъв магазин за хранителни стоки група мъже извличаха каси и ги товареха на един камион. Като изключим разликата във возилото, имах чувството, че наблюдавам как работят моите хора. Спрях групата си, която се състоеше от около двадесетина души, и се замислих какво да предприема. Склонен бях да се оттеглим, за да избегнем евентуалните неприятности и да си намерим друго, свободно място. Нямахме смисъл да се стига до сблъсък, когато в магазините имаше достатъчно продукти за тези, които бяха достатъчно добре организирани, за да ги вземат. Но не ми беше писано аз да решавам нещата. Още докато се колебаех, един червенокос младеж излезе със сигурна стъпка от магазина. Нямахме никакво съмнение, че можеше да вижда, а секунда след това — че ни беше забелязал.

Той не се двоуми като мен. Бързо бръкна в джоба си и в следващия миг един куршум изплющя и се сплеска в стената до мен.

За момент положението стана драматично. Неговите и моите хора заобръщаха невиждащите си очи един към друг, правейки усилие да разберат какво става. После той стреля отново. Предполагам, че се е целил в мен, но куршумът удари мъжа от лявата ми страна. Той изгрухтя някак учудено и се сгъна с въздишка. Шмугнах се зад ъгъла, влачейки другото куче след себе си.

— Бързо — извиках му аз. — Дай ми ключа от белезниците. Нищо не мога да направя с тях.

Той обаче не направи нищо подобно, а само се захили разбиращо. Беше човек на едната идея.

— Ха — каза ми, — я не ме будалкай.

— О, върви по дяволите, клоун проклет... — извиках, като дърпах веригата, за да примъкна тялото на куче номер едно по-наблизо, така че да се прикрием по-добре.

Идиотът започна да спори. Един господ знае в какви черни помисли ме подозираше тъпият му мозък. Сега вече веригата беше дотолкова отпусната, че можех да си вдигам ръцете. Направих го и стоварих и двата си юмука върху главата му, така че тя се тресна в стената зад него. Това сложи край на възраженията му. Намерих ключа в страничния му джоб.

— Слушайте — казах на останалите. — Всички се обръщате кръгом и тръгвате все направо. И не се разделяйте, защото с вас ще бъде свършено. Хайде вървете.

Отключих едната гривна, отървах се от веригата и се прехвърлих през оградата в някаква градина. Приклеках и се отървах и от другата гривна. После се преместих до най-отдалечения край на оградата и внимателно надникнах. Младежът с пистолета не се беше втурнал след нас, както донякъде бях очаквал. Той все още беше при групата си и й даваше някакви нареждания. И сега, като се замисля, действително, за какво да бърза? При положение, че не бяхме стреляли по него, лесно би могъл да се досети, че не сме въоръжени и че не можем да избягаме много бързо.

Когато си даде нарежданията, той решително тръгна по улицата до мястото, откъдето можеше да вижда моята оттегляща се група, и после тръгна след нея. На ъгъла се спря и огледа двете прострени кучета. Вероятно веригата го наведе на мисълта, че единият от тях е бил очите на нашата група, защото прибра пистолета в джоба си и тръгна след останалите с ленива походка.

Не бях очаквал това и ми беше нужна цяла минута, за да прозря идеята му. Сетих се, че най-изгодната тактика за него е да ги проследи до квартирата ни и да види какви неща ще може да отмъкне оттам. Трябваше да призная, че или по-бързо съобразяваше от мен, или предварително беше мислил повече за евентуалните възможности, които биха се открили. Добре, че бях казал на групата си да се движи все направо. Най-вероятно след време това щеше да им омръзне, но според мен никой не би могъл да намери пътя към хотела и така да го заведе там. А докато се държат заедно, все ще мога по-късно без много усилия да ги събера. Това, което ме вълнуваше в момента, беше какво

да правя с човек, който носи пистолет и няма нищо против да го използва.

В някои части на света можеш да влезеш в първата попаднала ти къща и да си вземеш необходимото ти огнестрелно оръжие. „Хемпстед“ не беше такова място, за съжаление това беше един много порядъчен квартал. Може би някъде би могло да се намери някоя спортна пушка, но трябваше да я търся. Единственото, което успях да измисля, беше да не го изпускам от очи и да чакам съдбата да ми предостави удобна възможност да се справя с него. Откърших един клон от някакво дърво, прехвърлих се обратно през оградата и започнах да почуквам по тротоара с надеждата, че не се отличавам от стотиците слепци, които можеха да се видят как блуждаят по улиците по същия начин.

Известно време улицата вървеше все направо. Червенокосият младеж беше на около петдесетина ярда пред мен, а моята група на още петдесет пред него. Движехме се така вече повече от половин миля. С облекчение видях, че никой от групата не прояви желание да завие в пресечката, която водеше към базата ни. Тъкмо започвах да си мисля колко време ще им трябва, за да разберат, че са вървели достатъчно, когато най-неочаквано нещата взеха друг обрат. Един мъж, който през цялото време се тътреше зад останалите, най-после спря. Изпусна пръчката си и се сви на две с ръце върху корема. После се строполи на земята и се затъркаля от болка. Останалите не се спряха. Сигурно бяха чули стенанията му, но най-вероятно изобщо да не подозираха, че е един от тях.

Младежът го погледна и се поколеба. Промени курса си и се насочи към сгърчената фигура. Спря се на няколко фута от него и го загледа. Може би около двацет секунди стоя и го наблюдава внимателно. После бавно, но много решително извади пистолета от джоба си и го простреля в главата.

При звука от изстрела групата спря. Аз също спрях. Младежът не направи никакъв опит да ги настигне, не само това, той като че загуби всякакъв интерес към тях. Обърна се и тръгна да се връща, като вървеше по средата на улицата. Не забравих ролята си и продължих напред, почуквайки с тояжката. Когато мина покрай мен, той не ми обърна никакво внимание. Аз обаче успях да видя лицето му: беше разтревожено и мрачно, а зъбите му бяха здраво стиснати. Продължих

да се движа по същия начин, докато порядъчно се отдалечих от него, а после бързо настигнах групата. Стреснати от изстрела, те спореха дали да продължават нататък, или не.

Прекъснах ги, като им казах, че сега вече, като не съм свързан с двете си горили с отрицателен коефициент на интелигентност, ще действуваме по съвсем друг начин. Ще отида да намеря някой камион и след около десетина минути ще се върна да ги натоваря и да ги закарам в квартирата.

Наличието на друга организирана група беше повод за нови тревоги, но хотелът се оказа непокътнат. Единствената новина беше, че още двама мъже и една жена бяха получили силни болки в корема и преместени в другата къща.

Направихме всичко, което беше по силите ни, за да бъде защитен хотелът срещу мародери, докато ме нямаше. После сформирах нова група и потеглихме с камиона, този път в друга посока.

Спомних си, че на времето, когато идвах в „Хемпстед“, това често ставаше от края на една автобусна спирка, където имаше скупчени много малки магазинчета и будки. С помощта на картата отново намерих мястото, и то не много трудно. Не само го открих, но то се оказа невероятно запазено. Като изключим два-три счупени прозореца, всичко имаше абсолютно недезен вид.

И все пак имаше разлики. Първо, никога такава тишина не беше обгръщала квартала, независимо дали беше делничен ден или неделя. Освен това и няколко тела лежах на улицата. Но вече бях свикнал дотолкова с тази гледка, че не им обърнах внимание. Между другото, позачудих се защо са толкова малко и стигнах до извода, че повечето хора търсеха някакво прикритие или от страх, или по-късно, когато започнеха да губят сили. В същност това беше и една от причините, поради която не изпитвах никакво желание да влизам в къщите.

Спрях камиона пред един магазин за хранителни стоки и се послушах няколко секунди. Тишината ни обгърна като с одеяло. Не почукваха тояжки, никой не блуждаеше наоколо. Нищо не помръдваше.

— О'кей — казах аз. — Слизайте, момчета.

Заклучената врата на магазина лесно се поддаде. Вътре цареше идеален, недокосван от никого порядък. Имаше качета с масло и сирене, пушени бутове, кашони със захар и всичко останало. Хората

ми се захванаха за работа. Те вече си бяха изработили собствена система и не се чувствуваха така безпомощни. Вече можех да ги оставя да продължават работата сами, докато аз проверих задния склад, а после и мазето.

И точно когато бях долу и изучавах съдържанието на касите, складирани в избата, чух викове, които идваха някъде отвън. Последва тропот от тътрене на обувки някъде по пода над мен. Един полетя в отвора и падна на главата си. Повече не мръдна и не издаде нито звук. Реших, че горе е започнала битка с някоя враждебна банда. Прекрачих падналия човек и внимателно се закатерих по стълбата, като държах едната си ръка над главата, за да се предпазвам.

Първото, което видях, бяха много тътрещи се обувки неприятно близо, идващи към отвора. Бързо изскочих и успях да се измъкна, преди да попаднат върху мен. Излязох тъкмо навреме, за да видя как предната витрина не издържа и се счупи. Трима души отвън влетяха вътре сред счупените стъкла. Дълъг зелен камшик изсвистя след тях и удари единия, както беше легнал. Другите двама се измъкнаха из отломките и препъвайки се влязоха навътре в магазина. Те се притиснаха към останалите и още двама паднаха в отвора.

Трябваше само да зърна едно крайче от този камшик, за да разбера какво се беше случило. Улисан в работа през последните няколко дни, съвсем бях забравил трифидите. Покачен върху една кутия, можех да виждам над главите на хората си. В полето на зрението ми имаше три трифида. Четирима мъже лежаха неподвижно на земята. Чак сега разбрах защо тези магазини бяха останали недокоснати и защо из квартала не се виждаше жива душа. Вече се проклинах, че не бях огледал по-внимателно телата, които лежаха на улицата. Само един белег от ужилване ако бях забелязал, предупреждението щеше да бъде достатъчно.

— Спрете! — извиках. — Останете по местата си.

Скочих от кутията, избутах настрана мъжете, които бяха стъпили върху обърнатия капак, и го затворих.

— Тук зад вас има врата. Влизайте внимателно.

Първите двама влязоха внимателно. После един трифид изплющя с жилото си, което беше промушил през счупената витрина. Един от мъжете изкрещя и падна. Другите изпаднаха в паника и ме

повлякоха напред. На вратата се задръстихме. Зад нас жилата изплющяха още два пъти, преди да успеем да се приберем.

В задната стаичка се огледах задъхано. Бяхме седем човека.

— Стойте — казах отново. — Тук сме добре.

Върнах се до вратата. Задната част на магазина беше извън обсега на трифидите — докато стоях навън. Успях необезпокояван да стигна до капака и да го повдигна. Двамата, които бяха паднали след моето измъкване, се показаха. Единият крепеше счупената си ръка, другият беше само ожулен и псуваше.

Задната стаичка водеше към малко дворче, на противоположния край на което в осемфутовата тухлена ограда имаше врата. Аз обаче бях станал предпазлив. Вместо да се отправя директно към вратата, качих се на покрива на една барачка и се огледах. Виждаше се, че от вратата се излиза на тясна алея, която преминава покрай целия блок. Алеята беше празна. Но отвъд отсрещната ограда, която като че ли ограничаваше градините на няколко частни къщи, успях да забележа върховете на два трифида, които стояха неподвижно в храстите. Нищо чудно да бяха и повече. Оградата от тази страна беше по-ниска, а височината им им даваше възможност да нанасят удари с жилата си и през стената. Обясних положението на останалите.

— Гадни, неестествени същества — каза един. — Винаги съм ги ненавиждал, проклетниците.

Продължих да наблюдавам по-нататък. Сградата през една от тази, в която бяхме, се оказва служба за даване на автомобили под наем. Три коли стояха на двора. Не беше лесна работа да прехвърля групата през двете междинни огради, особено този със счупената ръка, но в края на краищата успяхме. Успях някак си и да ги натикам всичките в един голям дамлер^[1]. Когато всички бяха настанени, отворих вратите към улицата и изтичах обратно в колата.

Трифидите веднага се заинтересуваха. Тяхната невероятна чувствителност към звука им беше подсказала, че става нещо. Още докато изкарвах колата на улицата, два от тях вече се прокрадваха към входа. Жилата им изплющяха към нас и плеснаха върху затворените прозорци, без да ни навредят. Направих рязък завой, бутнах единия и го премазах. После излязохме на улицата и се отправихме към някоя по-здравословна зона.

Вечерта, която последва, беше за мен най-ужасната от началото на бедствието. Освободен от двете горили, бях се преместил в една помалка стаичка, където можех да бъда сам. Наредих шест запалени свещи върху полицата на камината и дълго останах да седя в едно кресло, опитвайки се да обмисля нещата. Когато се върнахме в хотела, разбрахме, че един от разболелите се предната вечер беше починал, другият очевидно също умираше, а имаше и четири нови случая. Още преди да завършим вечерята си, легнаха още двама. Нямах никаква представа каква беше тази болест. При липсата на санитарни условия и по начало както стояха нещата, можеха да бъдат няколко болести. Помислих си за коремен тиф, но имах някаква мъглява представа, че краткостта на инкубационния период изключваше тази възможност. Не че щеше да има голямо значение, ако знаех. Всичко, което знаех, беше, че е нещо достатъчно ужасно, за да накара червенокосия младеж да използва пистолета си и да се откаже да преследва групата.

Започна да ми се струва, че услугата, която правех на моите хора, беше доста съмнителна. Бях успял да запазя живота им, заобиколен от враждебна банда, от една страна, и трифиди, нахлуващи от другата. А сега се появи и тази болест. И като теглих чертата, оказа се, че само бях отложил за известно време гладната им смърт.

Така, както стояха нещата в момента, просто не знаех какво да правя по-нататък.

Освен това и Джозела не излизаше от съзнанието ми. Съвсем вероятно беше същите неща, а може би и по-лоши да ставаха и в нейния район...

Улових се, че отново мисля за Майкъл Бийдли и групата му. Преди знаех, че те разсъждават логично, сега започнах да мисля, че тяхната хуманност е по-истинска. Те бяха разбрали, че е безнадеждно да се опитват да спасяват другите, освен може би отделни единици. Да се подхранват напразните надежди на останалите беше малко повече от жестоко.

Освен това оставаше въпросът за нас. Ако изобщо в нещо имаше смисъл, то за какво бяхме оцелели? Във всеки случай не за да се похабим за една загубена кауза...

Реших на другия ден да тръгна да търся Джозела и заедно да решим какво да правим...

Бравата на вратата изщрака. После самата врата бавно се отвори.

— Кой е там? — попитах.

— О, вие сте тук — каза млад женски глас.

Тя влезе и затвори вратата след себе си.

— Какво искате?

Беше висока и стройна. Според мен още нямаше двайсет години. Косата ѝ беше леко къдрава. С цвят на кестен. Мълчеше, но човек не можеше да не я забележи — формите ѝ, цялата ѝ структура го налагаше. По гласа и движението ми беше разбрала къде се намирам. Златистокафявите ѝ очи гледаха малко над лявото ми рамо, иначе бих се заклел, че ме изучава.

Тя не отговори веднага. Тази несигурност никак не подхождаше на всичко останало у нея. Седях и чаках да заговори. Някаква буца заседна в гърлото ми. Виждате ли, тя беше млада и красива. За нея животът сега трябваше да започва. Може би прекрасен живот... А нима младостта и красотата не се свързват винаги с нещо мъничко тъжно...?

— Вие ще си отидете оттук? — каза тя. Наполовина въпросително, наполовина уверено, тихо и малко плахо.

— Никога не съм казвал подобно нещо — възпротивих се аз.

— Да — съгласи се тя, — но така говорят останалите — и те са прави, нали?

Нищо не отговорих. Тя продължи:

— Вие не можете да го направите. Не можете да ги оставите просто така. Те имат нужда от вас.

— От мен тук няма никаква полза. Всички надежди са напразни.

— Но представете си, окаже се, че не са напразни?

— Не е възможно. Вече не. Ако нещо можеше да се случи, досега трябваше да се е случило.

— Но ако все пак, въпреки всичко нещо... а вие просто сте си тръгнали?

— Не смятате ли, че съм мислил за това? От мен тук няма никаква полза, казвам ви. Моята помощ е като лекарствата, които инжектират на болния, за да продължат още малко живота му. Никаква лечебна стойност. Просто едно отлагане.

Няколко секунди момичето мълча. После промълви несигурно;

— Животът е много ценен... даже и така. — Самообладанието ѝ почти я напусна.

Нищо не можех да ѝ отговоря. Тя се посъвзе.

— Вие можете да ни помогнете да оживеем. Винаги съществува възможност — някоя мъничка възможност нещо да се случи. Даже сега.

Вече бях казал какво мисля по въпроса. Не го повторих.

— Толкова е трудно — промълви тя като че на себе си. — Само ако можех да ви видя... Но тогава, разбира се, ако можех... Млад ли сте? По гласа ви разбирам, че сте млад.

— Под трийсетте съм и съвсем обикновен на вид.

— Аз съм на осемнайсет. Това беше рожденият ми ден — денят, в който падна кометата.

На това не можеше да се каже нищо, което да не прозвучи жестоко. Продължавахме да мълчим. Забелязах, че здраво стиска ръцете си. После ги отпусна покрай тялото си. Кокалчетата ѝ бяха съвсем побелели. Момичето като че понечи да заговори, но се отказа.

— Какво има? — попитах я. — Какво мога да направя аз, освен да продължа всичко това още малко.

Тя захапа устни. После поде:

— Те... те казаха, че може би сте самотен. Помислих си, че ако... — гласът ѝ потрепера и кокалчетата ѝ побеляха още повече... — може би, ако имахте някой... Искам да кажа, някой тук... вие... вие може би нямаше да искате да ни напускате. Може би бихте останали с нас.

— О, господи — тихо изстенах аз.

Погледнах я. Стоеше неестествено изправена. Устните ѝ леко потрепваха. Тя щеше да има обожатели, готови на всичко за една нейна усмивка. Щеше да бъде щастлива и безразлична, а после — щастлива, че обича. За нея животът щеше да е очарователен, а любовта много сладка...

— Ще бъдете мил с мен, нали? Виждате ли, аз никога...

— Спрете! Спрете! — извиках. — Не трябва да ми казвате тези неща. Вървете си, моля ви.

Но тя не си тръгна. Остана загледана право в мен с очи, които не ме виждаха.

— Вървете си! — повторих аз.

Не можех да издържам на упрека ѝ. Това не беше просто тя, това бяха хиляди и хиляди погубени млади живота.

Момичето се приближи.

— Но вие май плачете — каза то.

— Вървете си! За бога, вървете си!

Тя се поколеба, после се обърна и пипнешком намери пътя до вратата.

— Можете да им предадете, че оставам — казах след нея аз.

Първото нещо, което ми направи впечатление на следващата сутрин, беше миризмата. От време на време бях усещал този дъх и преди, но за щастие времето беше студено. А сега открих, че съм спал доста до късно в един вече топъл ден. Няма да описвам с подробности тази миризма; тези, които я познават, никога няма да я забравят за останалите — тя не се поддава на описание. Излъчваше се от всеки град и всяко село от седмици наред и се разнасяше с всеки полъх на вятъра. И когато тази сутрин се събудих, за да я усетя осезателно, това окончателно ме убеди, че краят е дошъл. Смъртта е просто един шокиращ свършек на жизнеността. Разложението обаче е окончателният, истинският край.

Останах известно време в леглото, потънал в размисъл. Единственото, което можех да направя сега, беше да натоваря групата си на камиони и на смени да ги закарам някъде в провинцията. А всички провизии, които бяхме събрали? Те също трябваше да се натоварят и да се превозят — а аз бях единственият способен да шофира... Това щеше да ни отнеме дни... ако имахме дни...

Освен това започвах да се чудя какво става из сградата. Хотелът беше странно тих. Заслушах се и успях да доловя нечии стонове, долитаци от съседната стая, и освен тях нищо друго. Скочих от леглото и бързо се заобличах, обхванат от силно безпокойство. Излязох от стаята и отново се заослушах. Из къщата не се чуваха никакви стъпки. Внезапно изпитах отвратителното усещане, че историята се повтаря и аз отново съм в болницата.

— Хей! Има ли някой тук? — извиках силно.

Отговориха ми няколко гласа. Отворих близката врата. Вътре имаше един мъж. Изглеждаше много зле и бълнуваше. Нищо не можех да направя. Отново затворих вратата.

Стъпките ми силно отекваха по дървените стълби. На следващия етаж ме повика женски глас: „Бил, Бил.“

На леглото в една малка стаичка лежеше момичето, което ме беше посетило снощи. Когато влязох, обърна главата си към мен.

Разбрах, че и тя също беше болна.

— Не се приближавайте. Вие ли сте, Бил?

— Да.

— Така си и мислех. Вие все още можете да ходите; те трябва да пълзят. Радвам се, Бил. Казах им, че няма да си отидете просто така, но те решиха, че сте си отишли. Сигурно вече всички са си отишли, всички, които можеха.

— Бях заспал — казах аз. — Какво се е случило?

— Все повече и повече хора се разболяват. Уплашиха се...

— Какво мога да направя за вас? — попитах безпомощно. — Мога ли нещо да ви донеса?

Лицето ѝ се изкриви. Тя обвини тялото си с ръце и се сгърчи. Когато спазмата премина, по челото ѝ се стичаха капки пот.

— Моля ви, Бил. Аз не съм много смела. Ще ми дадете ли нещо, за да се свърши по-бързо?

— Да — казах. — Това мога да направя.

След десет минути се върнах от аптеката. Подадох ѝ чашата с вода и пяхнах хапчето в другата ѝ ръка. Тя го подържа малко. После каза:

— Толкова безсмислено — а би могло да бъде съвсем различно. Сбогом, Бил. И благодаря ви, че се опитахте...

Гледах я как лежи на леглото и си мислех, че има нещо, което прави всичко още по-безсмислено — чудех се колко ли щяха да кажат: „Вземи ме със себе си“, докато тя беше казала: „Остани с нас.“

А аз даже не научих името ѝ.

---

[1] Дамлер — марка скъп лек автомобил, носещ името на едноименната компания, която сега е част от компанията „Бритиш Лейлънд“. Б.пр. ↑

ЕВАКУАЦИЯ

Споменът за червенокосия младеж, който беше стрелял по нас, изигра основна роля в избора ми на път до Уестминстър.

От шестнайсетгодишна възраст интересът ми към оръжията беше силно намалял, но в условия, които ни връщаха към дивачеството, излизаше, че човек трябва да е готов да се държи малко или повече като дивак, или най-вероятно не след дълго да престане да се държи по какъвто и да било начин. На улица „Сейнт Джеймс“ имаше няколко магазина, където с най-голяма изтънченост можеха да ви продадат всякакви смъртоносни съоръжения — от пушка за стреляне по гарги до пушки за слонове.

Излязох от магазина със смесени усещания. От една страна, се чувствавах подсигурен, от друга — малко нещо бандит. Отново се бях снабдил с полезен ловджийски нож. В джоба ми се намираше пистолет с прецизната изработка на лабораторен уред. На седалката до мен лежах дванайсеткалибрена заредена пушка и кутия с патрони. Бях предпочел ловната пушка пред карабината — трясъкът ѝ е не по-малко убедителен и освен това обезглавява трифид с прецизност, която рядко може да се постигне с куршум. А сега вече трифиди можеха да се видят и в самия център на Лондон. Те все още като че избягваха улиците, когато можеха, но бях забелязал няколко да се клатушкат из „Хайд парк“ и други в „Грийн парк“. Най-вероятно това бяха обезвредени декоративни екземпляри — но от друга страна, може и да не бяха.

И така стигнах до Уестминстър.

Смъртта, краят на всичко, тук най-ясно биеше на очи. По улиците цареше обичайният безпорядък на захвърлени автомобили. Виждаха се много малко хора. Срегнах само трима, които се движеха. Двама почукваха с тояжките си из канавките на „Уайтхол“, третият беше на площада пред Парламента. Седеше недалеч от статуята на Линкълн и стискаше най-ценното си притежание — пушен свински

бут, от който с усилие режеше разръфано парче с помощта на някакъв тъп нож.

И над всичко това се извисяваше Парламентът. Стрелките на часовника му бяха спрели на шест часа и три минути. Трудно беше да се повярва, че всичко това вече нищо не означаваше, че сега то беше само една претенциозна купчина от несигурни камъни, които можеха да се разпаднат и в мир. Нека се сипят рушащите се купички върху терасата — вече няма да има възмутени членове, които да се оплакват, че рискуват безценния си живот. В тези зали, чието ехо на добри намерения и тъжна целесъобразност на времето беше отекувало по света, таваните също можеха да паднат, когато им дойдеше времето — нито ще има кой да ги спре, нито някой ще го интересува. И покрай всичко това Темза невъзмутимо продължаваше да си тече. И така щеше да си тече, докато дигите се срутят, водата се разлее и Уестминстър отново се превърне в предишния мочурлив остров.

Превъзходно изваяно върху чистото небе се издигаше Абатството, сребристосиво. Извисяваше се сред мимолетните израстъци наоколо, уединено в спокойствието на столетията. Основите му солидно бяха впити назад във вековете, предопределени може би още стотици години да съхраняват надгробните паметници на тези, чиито дела сега бяха напълно разрушени.

Не се бавих дълго там. Вярвах, че в годините занапред хора, обзети от романтична меланхолия, щяха да идват и да гледат старото Абатство. Но подобна романтика е сплав на трагедията и спомена, а за мен всичко това беше настояще.

Освен това ме обземаше и някакво ново чувство — страхът от самотата. Не бях оставал сам, откакто излязох от болницата и тръгнах по „Пикадили“, но тогава съществуваше зашеметяващата новост на всичко, което виждах. Сега за пръв път започвах да изпитвам ужаса, който истинската самота крие за по природа стадните видове. Чувствувах се разголен, изложен на всички страхове, които пъплеха...

Насилих се да подкарам колата по „Виктория стрийт“. Самият звук на двигателя ме плашеше с екота си. Инстинктът ми подсказваше да я оставя и тихо да се промъквам пеша, търсейки безопасност в хитростта, като звяр в джунглата. Наложих се да впрегна цялата сила на волята си, за да продължа да действувам според плана си. Защото

знаех какво щях да направя, ако аз бях разпределен в този район — щях да търся провизии в най-големия му универсален магазин.

Разбира се, продоволственият отдел за армията и флота вече беше оголен, но сега там нямаше никой.

Излязох от един страничен изход. Някаква котка душеше нещо върху паважа, което приличаше на вързоп, но не беше. Плеснах с ръце. Тя изфуча и бавно се отдалечи.

Изад ъгъла се показа човек. Върху лицето му беше изписано злорадо тържество и той упорито търкаляше голяма пита кашкавал по средата на улицата. Когато чу стъпките ми, спря питата, седна върху нея и свирепо заразмахва тоягата си. Върнах се обратно в колата, която бях оставил на главната улица.

Най-вероятно беше Джозела също да избере някой хотел за главна квартира. Спомних си, че имаше няколко около гара „Виктория“, и подкарах натам. Оказа се обаче, че хотелите бяха много повече, отколкото си мислех. След като бях преброял двайсетина и повече, без да намеря никакви следи от организирано запасяване с провизии, започна да ме обзема отчаяние.

Затърсих някого, когото бих могъл да попитам. Съществуваше възможност някой все още жив да го дължи на нея. Откакто пристигнах в района, бях видял не повече от шест души, способни да се движат. Но тук като че ли нямаше никой. И все пак най-после се натъкнах на една старица, сгушена върху стълбите на някаква къща на „Бъкингъм Пелъс роуд“.

Тя драскаше с изпочупените си нокти върху една консервена кутия, като ту ругаеше, ту хлипаше. Отидох до едно съседно магазинче и върху най-горната лавица открих половин дузина забравени бобени консерви. Намерих и отварачка и се върнах при старицата. Тя все още безрезултатно дращеше по кутията си.

— Това по-добре го хвърлете. Кафе е — казах ѝ. Пъхнах отварачката в ръцете ѝ и ѝ подадох една от консервите.

— Слушайте, знаете ли нещо за едно момиче, което трябва да се намира някъде наоколо? Момиче, което вижда? Би трябвало да се грижи за някаква група.

Нямах големи надежди, но нещо трябва да е помогнало на старицата да оцелее по-дълго от останалите. Когато кимна, стори ми се прекалено хубаво, за да е истина.

— Да — каза тя и започна да отваря кутията.

— Наистина ли? Къде е тя?

Някак си и през ум не ми минаваше, че това може да не е Джозела. Бабата обаче поклати глава.

— Не знам. Бях с нейната група известно време, но ги загубих. Стара жена като мен не може да се движи с младите, така че ги загубих. Те не се спират заради някаква си бедна старица и аз вече не можах да ги намеря.

Тя продължи съсредоточено да отваря консервата.

— Къде живее? — попитах аз.

— Всички бяхме в някакъв хотел. Не знам къде е, иначе щях да го намеря.

— Не знаете ли името на хотела?

— Не. Няма никакъв смисъл да знаеш имена, когато нито ти, нито някой друг вижда, за да може да ги прочете.

— Но все пак трябва да си спомняте нещо за него.

— Не, нищо не помня.

Тя вдигна кутията и предпазливо подуши съдържанието.

— Слушайте — казах студено аз, — искате да задържите тези консерви, нали?

Бабата направи движение с ръка, за да ги събере всичките около себе си.

— Тогава най-добре ще е да ми кажете всичко, каквото можете, за този хотел — продължих аз. — Например трябва да знаете дали е голям или малък.

Тя се замисли с една ръка все още обгърнала консервите.

— Долу звучеше някак кухо — като да беше голямо. Май беше и шик — в смисъл, имаше от тия, безшумните килими, хубави легла и хубави чаршафи.

— И нищо друго?

— Не, доколкото си... А, да, спомних си още нещо. Отвън имаше две малки стъпала и една от тия врати, дето все се въртят.

— Ето, това е по-добре. Съвсем сигурна ли сте? Ако не мога да го намеря, вас винаги мога да намеря. Знаете това, нали?

— Самата божа истина, мистър. Две малки стъпала и врата, дето все се върти.

После зарови в една раздърпана чанта до нея, измъкна някаква мръсна лъжица и започна да яде от боба с такава наслада, като че той беше едно от райските блаженства.

Оказа се, че има още повече хотели, отколкото си мислех, и удивително голям брой от тях имаха въртящи се врати. Но продължавах търсенето. И когато действително го намерих, нямаше никакво съмнение, че това е мястото. Следите и миризмата ми бяха прекалено познати.

— Има ли някой тук? — извиках аз в ечация салон.

Тъкмо се канех да продължа навътре, когато от единия ъгъл се разнесе стенание. Там, в една полутъмна ниша, някакъв мъж лежеше върху канапе. Даже и в мрачината можех да разбера, че е много зле. Не се приближих прекалено. Той отвори очи. За миг си помислих, че може да вижда.

— Тук ли сте? — попита човекът.

— Да, искам да...

— Вода — каза той. — За бога, дайте ми малко вода.

Отидох в трапезарията и до нея открих сервизното помещение. Крановете бяха сухи. Изцърках два сифона в една голяма кана и му я занесох с чаша. Оставих ги на земята така, че да може да ги стигне.

— Благодаря ти, братко. Ще се справя сам. Стой по-далеч от мен.

Потопи чашата в каната и я пресуши.

— Господи — въздъхна той. — Как бях жаден! — И изпи още една чаша. — Какво правиш тук, братко? Това място не е никак здравословно.

— Търся едно момиче — едно момиче, което може да вижда. Казва се Джозела. Тук ли е?

— Тя беше тук. Но много си закъснял, приятелю.

Внезапно подозрение ме прободеше като с нож.

— Вярвам, не искате да кажете, че е...?

— Не, успокой се, братко. Не е болна от моята болест. Просто замина — както всички останали, които можеха.

— Къде замина, знаеш ли?

— Това не мога да ти кажа, братко.

— Разбирам — промълвих тежко аз.

— Ти също трябва да тръгваш, приятелю. Ако се помотаеш още малко наоколо, и ще останеш заедно с мен.

Беше прав. Известно време го гледах, после попитах:

— Искаш ли да ти донеса нещо друго?

— Не, това ще ми стигне. Май скоро от нищо няма да имам нужда. — Замълча. После добави: — Довиждане, братко, и много ти благодаря. А ако я намериш, хубаво се грижи за нея — тя е добро момиче.

Малко по-късно, докато приготвях вечерята си от консервирана шунка и бутилирана бира, хрумна ми, че не бях попитал мъжа кога е заминала Джозела, но реших, че в неговото състояние не беше много вероятно да има ясна представа за времето.

Единственото място, за което се сещах, че мога да отида, беше сградата на Университета. Реших, че Джозела би трябвало да си помисли същото, а имаше вероятност и някои други от разпиляната ни група да се върнат там в усилията си да се съберат отново. Вероятността обаче не беше голяма, защото здравият разум би трябвало да ги накара да напуснат града още преди няколко дни.

Две знамена все още висяха над кулата, неподвижни в топлия вечерен въздух. От около двете дузини камиони, които бяхме докарали в предния двор, четири все още си стояха там, очевидно недокосвани. Паркирах колата до тях и влязох в сградата. Стъпките ми проечеха в тишината.

— Ало! Ало! — развиках се. — Има ли някой тук?

Гласът ми ечеше из коридори и шахти, затихваше до пародиен шепот, а после настъпваше тишина. Отидох до вратата на другото крило и извиках отново. И още веднъж ехото замря ненарушено и меко се разсипа като прах. И чак тогава, когато се обърнах, видях, че на гърба на външната врата нещо беше написано с тебешир. Големите букви съобщаваха само един адрес:

ТИНШАМ МЕНЪР
ТИНШАМ
ДИВАЙЗИС — УИЛТШЪР

Това поне беше нещо.

Гледах адреса и размишлявах. След по-малко от час щеше да се здрачи. Според мен Дивайзис беше на около стотина мили, а може и

повече. Излязох отново навън и разгледах камионите. Един от тях беше последният, който аз бях докарал — този, в който бяха складирани презрените Противотрифидни снаряжения. Спомних си, че остатъкът от товара се състоеше от полезни и разнообразни хранителни и други припаси. Много по-добре беше да пристигна с тях, отколкото с лека кола и с празни ръце. Но независимо от това, при положение че не беше толкова спешно, нямах никакво намерение да карам каквото и да било, а най-малкото тежко натоварен камион, през нощта по пътища, от които здравият разум с основание можеше да очаква многобройни изненади. Ако ми се случеше някаква повреда, а шансовете за това бяха големи, щях да загубя много повече време, докато намеря друг камион и прехвърля товара на него, отколкото ако прекарах нощта тук. Едно тръгване рано сутринта предлагаше много по-добри перспективи. Прехвърлих кутията с патроните от колата в кабината на камиона, да бъдат готови. Пушката задържах у себе си.

Намерих стаята, от която бях побягнал при фалшивата тревога точно както я бях оставил. Дрехите ми висяха върху един стол, даже табакерата ми и запалката лежах там, където ги бях оставил — до импровизираното ми легло. Все още беше много рано, за да си мисля за сън. Запалих цигара, прибрах табакерата в джоба си и реших да изляза навън.

Преди да вляза в градината на „Ръсел скуеър“, внимателно я огледах. Бях станал подозрителен към откритите пространства. И естествено, забелязах един трифид. Беше в северозападния край и стоеше абсолютно неподвижен, но значително надвишаваше околните храсти. Приближих се и само с един изстрел отнесох върха му. Едва ли звукът, който, се разнесе над смълчания площад, щеше да бъде пострашен, ако бях стрелял с гаубица. Когато се убедих, че няма други спотаени наоколо, влязох в градината и седнах, подпрял гръб на едно дърво.

Седях така може би двадесетина минути. Слънцето беше ниско и половината площад беше потънал в сянка. Скоро трябваше да се прибирам. Докато все още беше светло, можех да се контролирам; в тъмното страховете тихичко пропълъзяваха около мен. Вече се връщах назад, към примитивното състояние. Може би нямаше да е далеч времето, когато щях да прекарвам часовете тъмнина, обзет от необясними страхове, както далечните ми праотци, които недоверчиво

са гледали от пещерата тъмнината на нощта. Все отлагах да огледам площада още веднъж, макар че чувствавах, че това беше страница от историята, която трябваше добре да запомня, преди да се обърна. И тогава чух хрущенето на стъпки по улицата — много слаб шум, но в околната тишина звучащ като триенето на воденични камъни.

Обърнах се с пушка в ръка. Робинзон Крузо сигурно не е бил по-стреснат при вида на отпечатъците върху пясъка, отколкото аз при шума от стъпките, защото това не беше колебливата походка на слепец. В здрачевината успях да забележа движението на огънче. Когато сви от улицата и влезе в градината, видях, че това беше мъж;

Очевидно той ме беше забелязал, преди да го чуя, защото вървеше право към мен.

— Няма нужда да стреляте — каза той, широко разтворил празните си ръце.

Не можах да го позная, докато не се приближи на няколко ярда. Едновременно и той ме позна.

— О, това сте бил вие — каза той.

Все още не свалях пушката.

— Здравейте, Коукър. Какво целите отново? Може би искате да отида при някоя друга от вашите групички? — попитах аз.

— Не. И можете да свалите това нещо. На всичкото отгоре вдига много шум. По него ви открих. Не — повтори той. — Беше ми достатъчно. Ще се махам оттук.

— И аз — казах и свалих пушката.

— Какво стана с вашите хора? — попита той.

Разказах му. Коукър кимна.

— Същото и с моите. Предполагам, че същото се е случило и с другите. Все пак опитахме се...

— Но тръгнахте по грешен път.

Той кимна отново.

— Да — призна Коукър. — Май вашата група беше на прав път от самото начало. Само че преди една седмица това нито звучеше, нито изглеждаше така.

— Преди шест дни — поправих го аз.

— Седмица.

— Не, сигурен съм — о, по дяволите, като че ли това сега има някакво значение — казах аз. — При така стеклите се обстоятелства —

продължих, — какво ще кажете, да обявим амнистия и да започнем отново?

Коукър се съгласи.

— Грешката беше моя — повтори той. — Бях сигурен, че именно аз гледам сериозно на нещата, но се оказа, че не съм гледал достатъчно сериозно. Не можех да повярвам, че това ще продължи или че няма да дойде отнякъде помощ. А погледнете сега! И така трябва да е навсякъде. Европа, Азия, Америка. Помислете си, Америка унищожена по този начин! Но сигурно е така. Ако не беше така, те отдавна да са тук, да помагат и да оправят бъркотията. Така щяха да постъпят. Не, според мен вие разбрахте нещата по-добре от самото начало.

Замислихме се. След известно време го запитах:

— Тази болест, епидемия — какво е това според вас?

— Да пукна, ако знам. Мислех, че е коремен тиф, но някой каза, че той се развивал по-бавно — така че не знам. Не ми е ясно защо аз самият не съм се заразил — освен че можех да стоя настрана от болните и да се грижа храната ми да бъде чиста. Ядях само консерви, които сам отварях и пиех само бутилирана бира. Както и да е, макар че досега имах късмет, вече нямам никакви намерения да се мотая тук. А вие накъде ще тръгнете?

Казах му за адреса, написан с тебешир върху вратата. Той още не го беше видял. Бил на път за Университета, когато гърмежът от пушката ми го накарал предпазливо да се примъкне насам.

— Смятам — започнах аз и рязко спрях. От една улица западно от нас долетя шум от тръгваща кола. Тя бързо набра скорост и постепенно заглъхна в далечината.

— Е, поне още някой е останал — каза Коукър. — А кой ли е написал адреса? Имате ли някаква представа кой може да бъде?

Вдигнах рамене. Логично беше да се предположи, че е някой завърнал се член от групата, нападната от него, или някой виждащ, когото той не беше успял да залови. Не можеше да се разбере кога е написан адресът. Коукър се замисли.

— Ще е по-добре да сме заедно. Ще се помъкна с вас, пък да видим какво ще стане. О'кей?

— О'кей — казах аз. — Предлагам сега да се прибираме и утре да потеглим рано.

Когато се събудих, Коукър още спеше. Облякох скиорския костюм и тежките обувки — дрехи далеч по-удобни от тези, с които неговата група ме беше снабдила. Когато се върнах, носейки чанта с подобрани пакети и консерви, той също беше станал и се беше облякъл. Докато закусвахме, решихме, че ще бъдем по-добре посрещнати в Тиншам, ако вместо да пътуваме заедно, всеки от нас закара по един натоварен камион.

— И проверете дали прозорецът на кабината ви се затваря — подсетих го аз. — Около Лондон има много разсадници за трифиди, особено на запад.

— А-ха, видях няколко от тези гадости наоколо — каза небрежно той.

— Аз ги видях и да действуват — информирах го.

Още в първия гараж по пътя разбихме една помпа и напълнихме резервоарите. После, гърмейки по улиците като танкова бригада, се отправихме на запад. Напред карах аз с тритонния си камион. Напредването беше изнурително. Непрекъснато трябваше да заобикаляме някое изоставено возило. Понякога две или три изцяло задръстваха пътя и тогава се налагаше много бавно да се избута едното настрани. Малко коли бяха пострадали. Изглежда, слепотата е дошла бързо, но не така внезапно, че шофьорите да загубят контрол над машините. Повечето бяха успели да отбият колите встрани и тогава да спрат. Ако катастрофата беше станала през деня, главните улици щяха да бъдат абсолютно непроходими и за да успеем да се измъкнем от центъра по страничните улички, щяха да са ни необходими цели дни, изгубени предимно в попадане на непреодолими струпвания на коли, връщане назад и търсене на нови пътища. Но при сегашните обстоятелства като цяло напредвахме значително по-бързо, отколкото очаквахме, а когато след няколко мили забелязах една обърната извън платното кола, разбрах, че се движим по път, по който други вече бяха минавали и частично разчистили.

Напускайки покрайнините на Стейнс, вече можехме да кажем, че най-после сме оставили Лондон зад гърба си. Спрях и отидох отзад при Коукър. Когато и той изгаси мотора, обгърна ни тишина, плътна и неестествена, нарушавана само от пукането на изстиващия метал. Изведнъж осъзнах, че откакто бяхме тръгнали, не бях видял никакво живо същество освен няколко лястовичи. Коукър се измъкна от

кабината си. Застана на средата на пътя и започна да се оглежда и слуша.

*А там далеч пред нас лежат
пустини от безкрайна вечност...*

— промърмори той.

Внимателно го изгледах. Мрачното му замислено изражение изведнъж премина в усмивка.

— Или може би предпочитате Шели?

*Наричам се Озимандиас, цар на царете,
погледни делата ми, надменни, и се ужаси!*

— Е, хайде да хапнем нещо.

— Коукър — казах аз, когато вече приключвахме обяда си. Бяхме седнали върху тезгяха в един магазин и ядохме бисквити с мармалад. — Вие съвсем ме сбъркахте. Какъв сте вие? Първия път, когато ви видях, декламирахте — ще ме извините за подходящата дума — на нещо като хамалски жаргон. Сега ми цитирате Марвъл. Нищо не разбирам.

— Аз също никога не съм го разбирал — усмихна се той. — Сигурно защото съм хибрид. Никога не съм знаел какъв съм. Майка ми също не знаеше или поне не можеше да го докаже и смяташе, че именно заради това не може да ми получава издръжката. Като бях малък, това ме озлоби и когато завърших училище, тръгнах по събрания — каквито и да са, стига там да се протестираше срещу нещо. И там естествено се свързах с тези, които ги посещаваха. Предполагам, че им бях забавен. Както и да е, започнаха да ме водят по разни псевдоинтелигентски политически събирания. По едно време обаче ми писна да бъда забавен и да слушам смеха им, когато казвах каквото мисля, който ми се струваше някак си двойствен — от една страна, се смееха на думите ми, а от друга, на самия мен. Реших, че имам нужда от техните знания и тогава може би и аз щях да мога да им

се посмея. Започнах да посещавам вечерно училище и да се упражнявам да говоря като тях — можеше да ми се наложи да го използвам. Толкова много хора като че ли въобще не разбират, че за да те приемат другите сериозно, трябва да говориш на собствения им език. Ако говориш грубо и цитираш Шели, смятат те за забавен, нещо като циркаджийска маймунка, но не обръщат никакво внимание на думите ти. Затова трябва да говориш на жаргона, който те са свикнали да приемат сериозно. И обратно. Половината от това, което политическата интелигенция говори на работниците, въобще не достига до тях, и не толкова че те са много по-умни от слушателите си, а защото болшинството от хората слушат гласа, а не думите и шартират голяма част от чутото, защото им звучи превзето, а не като обикновен нормален говор. И така стигнах до извода, че трябва да се науча да си служа с два вида език и да ги използвам на място в съответната ситуация, а от време на време неочаквано можех да ги използвам и не на място. Нямате представа какво удивително въздействие има. Чудесно нещо е тая английска кастова система. Оттогава успехът ми на оратор беше осигурен. Е, не беше съвсем постоянна работа, но пък беше интересна и разнообразна. Уилфред Коукър. Адрес — събрания. Тема — без тема. Това съм аз.

— Какво искате да кажете с това „тема — без тема“?

— Ами аз просто казвам думи, точно така както печатарят ги печата. Той не е длъжен да вярва на всичко, което печата.

За сега реших да сменя темата:

— Как се случи, че вие не сте като останалите? Не сте били в болница, нали?

— Аз? Не. Просто така се случи, че говорех на едно събрание, на което протестирахме срещу намесата на полицията в една стачка. Започнахме някъде около шест часа, а около шест и половина самата полиция дойде да го разтури. Намерих една врата, през която се спуснах в мазето. Полицайте също слязоха долу да поогледат, но не ме откриха, защото се бях заровил в една купчина талаш. Пообиколиха още малко наоколо, после всичко утихна. Аз обаче продължих да се крия. Нямах никакви намерения да попадам в някое хитро капанче. Освен това ми беше много удобно и без да усетя, съм заспал. Сутринта, докато предпазливо душех насам-натам, открих, че всичко това се беше случило.

Той замълча и се замисли.

— И така, край на ораторската ми кариера. Надали отсега нататък ще има голяма нужда от необикновените ми способности.

Не му възразих. Привършихме обяда си. Коукър слезе от тезгяха.

— Хайде. По-добре да вървим. „Утре към свежи поля и пасища нови“ — ако искате, един съвсем банален цитат този път.

— Не само че е банален, ами е и неточен — казах аз. — Не са „поля“, а „гори“.

Коукър се намръщи и се замисли.

— Ех, прав сте, приятелю, така е — призна той.

Усетих как не само на Коукър, но и моето настроение започна да се оправя. Видът на откритата шир някак си като че обнадеждаваше. Вярно е, че младите зелени посеви никога нямаше да бъдат ожънати, след като узрееха, нито плодовете прибрани от дърветата. Вярно е, че тези поля никога нямаше да изглеждат така спретнати и подредени, както бяха сега, но независимо от това те щяха да продължават да съществуват по свой собствен начин. Те не бяха като градовете стерилни и завинаги мъртви. Тук човек можеше да работи, да се грижи за тях и все още да намери някакво бъдеще. Сред тях съществуването ми от предишната седмица ми се стори като това на пълх, който се храни с трохи и се рови из буницата. И колкото повече гледах тези поля, толкова повече на душата ми олекваше.

Някои градове, които срещаме по пътя си, Риидинг или Нюбъри, ни връщаха лондонското настроение за известно време, но това бяха просто спадове в кривата на съживяването.

Човешкият мозък притежава едно изключително свойство — неспособността му дълго да съхранява трагичното настроение. По това той прилича на феникса. Дали е полезно или вредно, не знам, но то е част от волята да оцелееш и същевременно благодарение на него за човечеството е било възможно да започва все нови и нови унищожителни войни. Но това е необходим елемент на нашия житейски механизъм, елемент, благодарение на който човек винаги спира да плаче, па макар и да се е преобърнал целият керван. Драматичното в крайна сметка трябва да се превърне в нещо обикновено, ако искаме животът да е поносим. Под тези сини небеса, в които няколко бели облачета плуваха като космически айсберги, споменът за градовете вече не беше така подтискащ и усещането, че

съществуваме, ни ободри като живителен ветрец. Може би това няма да ме извини, но поне ще обясни защо докато карах, на няколко пъти с удивление се хващах, че си пея.

В Хънгърфорд спряхме за още храна и гориво. И колкото повече мили изминавахме из този недокоснат край, толкова по-силно ни обземаше усещането за избавление. Полята все още не изглеждаха самотни. Само заспали и дружелюбни. Даже видът на случайните групички трифиди, клатушкащи се през нивята или почиващи, заровили корените си в пръстта, при това настроение не ми изглеждаха враждебни. Сега те отново бяха просто обект на подтиснатите ми професионални интереси.

Близо до Дивайзис отново спряхме и за последен път извадихме картата. Не след дълго свихме вдясно по един страничен път и влязохме в село Тиншам.

ТИНШАМ

Вероятността някой да пропусне Менър^[1] беше минимална. Селцето се състоеше от няколко къщички, след които започваше оградата на имението. Тръгнахме покрай нея и скоро стигнахме до масивна порта от ковано желязо. Зад вратата стоеше млада жена, върху чието лице трезвата сериозност на отговорността беше убила всичко човешко в изражението. Беше въоръжена с ловна пушка, която стискаше не на най-безопасните места. Сигнализирах на Коукър да спре и ѝ извиках. Устните ѝ се раздвижиха, но от бръмченето на мотора до мен не достигна нито дума. Изгасих.

— Това ли е Тиншам Менър? — попитах я аз. Лъжех се обаче, ако смятах, че ще ми издаде това или нещо друго.

— Откъде сте? И колко души сте? — контрира ме тя.

Щеше ми се да не си играе с пушката точно по този начин. Набързо и държейки под око несигурните ѝ пръсти, обясних кои сме, защо идваме, най-общо какво носим и гарантирах, че в камионите няма други скрити хора. Съмнявах се обаче, че до съзнанието ѝ изобщо достигна нещо. Очите ѝ бяха втренчени в моите с онова печално-замислено изражение, което е толкова характерно за хрътките, но даже и от тях не вдъхва доверие. Думите ми почти нищо не допринесоха за разпръсването на тази всеобхватна подозрителност, която прави прекалено добросъвестните толкова досадни. Когато отиде да провери истинността на думите ми, преглеждайки каросериите на камионите, надявах се, заради нея самата, че няма да се натъкне на някоя укрита групичка, което да оправдае подозренията ѝ. Признанието, че е доволна, щеше да подрони авторитета ѝ на надежден часовой, но в края на краищата, макар и резервирано, тя се съгласи да ни допусне вътре.

— Завийте вдясно — извика ми тя, като минавах покрай нея, и веднага се зае да осигурява безопасността на портата. След къса алея с брястове се простираше парк, подреден в стила на късното осемнайсетото столетие, осеян с дървета, разгърнали се в цялото си

величествено великолепие. Къщата, когато и тя се появи, не беше никак величествена от архитектурна гледна точка, но в замяна на това беше доста голяма. Тя лъкатушеше върху значителна площ и през различни строителни стилове, като че ли нито един от бившите ѝ собственици не е могъл да устои на изкушението да остави своя лична следа върху нея. Всеки от тях, макар и уважавайки делата на праотците си, очевидно беше сметнал за личен дълг да изрази духа на своето време. В резултат на това убедено незачитане на предишните стилове се беше получила една упорита и своенравна къща. Несъмнено тя беше смешна, но същевременно някак си дружелюбна и надеждна.

Дясната алея ни заведе до широк стопански двор, където вече бяха паркирани няколко коли. Наоколо се намираха конюшните и сградите за каретите, които очевидно се простираха на площ от няколко акра. Коукър спря до мен и излезе от кабината. Наоколо нямаше никой.

Влязохме в главната постройка през отворената задна врата и тръгнахме по дълъг коридор, който ни заведе до кухня с царски размери. Вътре ухаеше на готвено. Откъм вратата в другия край на помещението долиташе шум от гласове и тракане на чинии, но трябваше да преминем през още един коридор и още една врата, за да достигнем до тях.

Това, предполагам, е било помещението за прислугата в ония времена, когато тя е била достатъчно многобройна, че да има нужда от маси, на които спокойно можеха да се поберат стотина и повече човека. Сега около тях на дървени пейки бяха насядали около петдесет-шестдесет души, за които от пръв поглед можех да кажа, че бяха слепи. Докато те търпеливо чакаха, няколко други, които виждаха, бяха много заети. На една странична маса три момичета усърдно режеха пилета. Приблжих се до едно от тях.

— Току-що пристигнахме — казах аз. — Какво да правим?

Тя спря за момент, като продължаваше да стиска вилицата и оправи с опакоето на ръката си падналата на челото ѝ къдрица.

— Ще ни помогнете много, ако един от вас се заеме със зеленчуците, а другият с чиниите.

Захванах се с две големи качета със зеле и картофи. Докато ги разпределях, оглеждах присъстващите. Джозела не беше сред тях, а не можах да открия и нито един от по-забележителните представители

на групата, които бяха излезли с предложения в сградата на Университета, въпреки че лицата на някои от жените ми се сториха познати.

Процентът на мъжете беше значително по-висок, отколкото в другата група, а подборът им — странен. Няколко от тях биха могли да минат и за лондончани или поне за граждани, но болшинството бяха облечени в селски работни дрехи. Изключение от двата вида правеше един свещеник на средна възраст. Това обаче, което ги обединяваше, беше слепотата.

При жените разнообразието беше по-голямо. Някои бяха с градски дрехи, съвсем неподходящи за тази обстановка, други вероятно бяха местни жителки. От последната група само едно момиче виждаше, но другата се състоеше от около половин дузина, които виждаха, и няколко, които, макар и слепи, бяха доста сръчни.

Коукър също беше огледал обстановката.

— Много странна сбирщина — забеляза той. — Открихте ли я вече?

Поклатих глава, разбрал с отчаяние, че много повече съм залагал на надеждата, че ще я намеря тук, отколкото съм си давал сметка пред самия себе си.

— Интересно — продължи Коукър. — Тук практически няма никой от тези, които отвлякох заедно с вас, освен онова момиче, което реже на края на масата.

— Тя позна ли ви? — попитах го аз.

— Мисля, че да. Хвърли ми много мръсен поглед.

Когато с рязането и сервирането беше приключено, ние си взехме чиниите и си намерихме място до масата. За готвенето и храната не можеше да се каже нищо лошо, а и след като цяла седмица бяхме яли студени консерви, интересът ни към топлата храна беше силно изострен. Когато се нахранихме, някой почука по масата. Свещеникът се изправи, почака всички да замълчат и заговори:

— Приятели мои, сега, когато изтича още един ден, време е да възобновим нашите благодарности към бога за неговото висше милосърдие да ни запази в това нещастие. Искам всички да му се помолим да съжали всички онези, които все още се скитат самотни в тъмнина, и да насочи стъпките им насам, където ще можем да ги подкрепим. Нека всички отправим молба към него да ни помогне да

преживеем всички мъки и изпитания по пътя си и в неговото време и с неговата помощ да успеем да изиграем ролята си в повторното съграждане на един по-добър свят за негова още по-голяма слава.

Той сведе глава.

— „Велики и премислостиви боже...“

След „амин“-а свещеникът подхвана химн. Когато и той беше изпят, хората се разделиха по групички, като всеки се държеше за съседа си, и четири от момичетата, които виждаха, ги изведоха.

Запалих цигара. Коукър разсеяно взе една от моите и без да каже нито дума, запуши. Едно момиче се приближи към нас.

— Ще ни помогнете ли да разчистим? — попита тя. — Надявам се, че мис Дюран скоро ще се върне.

— Мис Дюран? — повторих аз.

— Тя се занимава с организацията — обясни момичето. — С нея ще се разберете за всичко.

Един час по-късно, когато почти се беше здрачило, чухме, че мис Дюран се е върнала. Открехме я в малка стаичка с вид на кабинет и осветена само от двете свещи на бюрото. Веднага я познах. Това беше мургавата жена с тънките устни, която беше говорила на събранието от името на опозицията. В момента цялото ѝ внимание беше насочено към Коукър. Изражението ѝ не беше по-благо, отколкото по време на предишния случай.

— Съобщиха ми — каза тя студено, гледайки Коукър с такова отвращение, като че ли беше някаква тиня, — съобщиха ми, че вие сте човекът, който организира нападението върху сградата на Университета.

Той се съгласи и заचाка.

— Тогава бих могла още сега и завинаги да ви кажа, че тук, в нашето общество, няма място за такива брутални методи, нито пък имаме намерение да ги толерираме.

Коукър леко се усмихна. После ѝ отговори в най-добрия стил, характерен за средната класа:

— Това е въпрос на виждане. Има ли кой да отсъди кои са били по-брутални? Тези, които сметнаха, че са отговорни пред настоящето, и останаха, или онези, които смятаха, че са отговорни пред бъдещето, и заминаха?

Тя продължи да го гледа твърдо. Изражението ѝ остана непроменено, но очевидно с други очи гледаше на човека, с когото трябваше да се занимава. И отговорът, и мисленето му не бяха точно това, което беше очаквала. Засега обаче го изостави и се обърна към мен.

— И вие ли участвахте в тази работа?

Обясних, че не съм бил чак дотам съгласен с идеите на Коукър, и на свой ред я запитах:

— А какво стана с Майкъл Бийдли, Полковника и останалите?

Въпросът ми не беше посрещнат добре.

— Отидоха на друго място — отговори рязко тя. — Това е чисто, почтено общество с християнски норми на поведение и ние възнамеряваме да ги съблюдаваме. Тук няма място за хора със свободни разбирания. Декадансът, аморалността и безбожието бяха причина за почти всички злини на този свят. И задължение на тези, които успяхме да оцелеем, е да се погрижим в новото общество, което ще построим, това да не се повтаря. Циниците и големите „умници“ трябва да разберат, че не са ни нужни, независимо с какви блестящи теории се опитват да замаскират своята безнравственост и материализъм. Ние сме християнско общество и възнамеряваме да останем такива. — Тя предизвикателно ме изгледа.

— Значи се разделихте, така ли? — попитах аз. — А те къде отидоха?

Мис Дюран отговори с леден глас:

— Те продължиха, а ние останахме тук. Това е по-важното в случая. Ако се държат настрана с вредното си влияние, могат да вървят към собствената си гибел, където си искат. И тъй като са решили, че стоят над Божиите закони и нормите на възпитанието, сигурна съм, че проклятието ще ги стигне.

Тя приключи декларацията си с такова вирване на брадичката, от което трябваше да заключа, че всеки мой опит да науча още нещо за тях би бил чисто губене на време. После се обърна към Коукър:

— Какво можете да правите?

— Доста неща — каза спокойно той, — но предлагам първоначално да върша всякаква работа, докато разбере къде ще съм най-полезен.

Мис Дюран се поколеба леко смутена. Очевидно беше възнамерявала тя да вземе решението и да даде инструкциите, но промени плановете си.

— Добре, огледайте се наоколо и утре вечерта елате отново да поговорим.

Но Коукър не можеше да бъде отпратен толкова лесно. Интересуваха го точните размери на имението, броят на хората в къщата, колко от тях виждаха и колко бяха слепи и още много други неща. И на всичките успя да получи отговор.

Преди да излезем, попитах за Джозела. Мис Дюран се намръщи.

— Като че ли това име ми е познато. Откъде, откъде...? О, не говори ли тя от името на консерваторите при последните избори?

— Мисля, че не. Тя ъ-ъ-ъ е написала някаква книга — признах аз.

— Тя — каза мис Дюран и тогава забелязах, че започна да си припомня. — О, тази!... Е, мистър Мейсън, струва ми се, че тя ще е последният човек, който би проявил интерес към нашето общество.

Навън в коридора Коукър се обърна към мен. Все още не беше толкова тъмно, че да не успея да забележа усмивката му, като отбелязваше:

— Малко потискаща е нейната праволинейност. — Вече без усмивка той добави: — Странна личност, нали. Гордост и предразсъдъци. Иска помощ. Знае, че има огромна нужда от нея, но нищо на света не е в състояние да я накара да го признае.

Той се спря пред една отворена врата. Вече се беше стъмнило дотолкова, че да не можем да различим нищо в стаята, но когато бяхме минали покрай нея на идване, имаше достатъчно светлина, за да разберем, че е една от мъжките спални.

— Ще вляза да си поговоря с хората. Ще се видим по-късно.

Коукър бавно влезе вътре и бодро поздрави цялата стая.

— Здравейте, момчета! Как вървят работите?

Отправих се към трапезарията. Единствената светлина там се излъчваше от три свещи, подредени една до друга върху една от масите. Близо до тях едно момиче ожесточено се взираше в някаква дреха, която кърпеше.

— Здравейте — каза тя. — Ужасно е, нали? Как за бога тези хора на времето са успявали да вършат някаква работа изобщо, след като се

е стъмнело?

— И при това то не е било толкова отдавна — казах аз. — Такова е било нашето минало, такова е и нашето бъдеще — освен ако някой не ни научи как се правят свещи.

— Сигурно е така — тя вдигна глава и ме изгледа. — Нали вие дойдохте от Лондон днес?

— Да — потвърдих аз.

— Много ли е зле там?

— Свършено е.

— Сигурно сте бил свидетел на ужасни неща? — предположи тя.

— Да — отговорих кратко. — А вие откога сте тук?

Без повече подкани момичето ми описа как най-общо стояха нещата.

При нападението си върху сградата на Университета Коукър беше успял да залови всички, които можеха да виждат с изключение на половин дузина. Тя и мис Дюран били в числото на пропуснатите. На другия ден мис Дюран направила не много сполучлив опит да се справи с положението. И дума не можело да става да тръгнат веднага, защото сред тях имало само един, който някога се бил опитвал да кара камион. През този и почти през целия следващ ден те били в същите отношения с групата си, както аз бях с моята в „Хемпстед“. Но късно на втория ден Майкъл Бийдли и още двама се върнали, а през нощта се прибрали още няколко. До обяд на третия ден те вече имали шофьори за около дузина коли. Решили, че е по-разумно да тръгнат веднага, вместо да чакат случайното завръщане на някои други.

Тиншам Менър било избрано за временно убежище, като горедолу единствената причина била, че Полковника го знаел като място, което би могло да им осигури компактна изолация. А тя била едно от техните основни изисквания.

Явно групата била зле подбрана и водачите ясно го съзнавали. На другия ден след пристигането им се състояло събрание, помалобройно, но не по-различно от онова, предишното, проведено в сградата на Университета. Майкъл и неговата група заявили, че ги чакала прекалено много работа и нямали никакви намерения да си хабят енергията, успокоявайки някакви си личности, затънали в дребни предразсъдъци и разправии. Положението било прекалено сериозно за такива неща, а времето неумолимо напредвало. С това Флорънд Дюран

се съгласила. Но всичко, което се случило със света, било достатъчно ясно предупреждение. Тя не била способна да разбере как е възможно да съществуват някои хора толкова слепи и неблагодарни за чудото, което ги било съхранило, и на всичкото отгоре да обмислят как да осъществят подривните теории, които вече цял век разклащали вярата в бога. Лично тя нямала никакво желание да живее в една община, където щяло да има хора, които непрекъснато се стремят да покварят простата вяра на онези, които не се срамували да покажат своята благодарност към бога, съблюдавайки законите му. Тя самата не по-зле разбирала, че положението е сериозно. И единственият правилен начин на действие бил да се обърне по-задълбочено внимание на божието предупреждение и веднага да се върнем към неговото учение.

Разделянето на две се оказало много неравностойно. Групата, поддържаща мис Дюран, се състояла от пет момичета, които виждат, около дузина слепи момичета, няколко мъже и жени на средна възраст — също слепи, и нито един мъж, който вижда. При това положение нямало спор, че тези, които трябвало да заминат, били хората на Майкъл Бийдли. И тъй като камионите били все още натоварени, нямало нищо, което да ги задържа повече на това място и още ранния следобед те заминали, оставяйки мис Дюран и нейните последователи да се удавят в собствените си принципи.

Чак тогава те за пръв път проучили възможностите на имението и околностите му. Централната част на къщата била затворена, но очевидно помещенията за прислугата съвсем доскоро били обитавани. По-късно, в градината, се изяснило каква била съдбата на тези, които се грижели за имението. Телата на мъж, жена и момиче лежали сред купчина разпилени плодове. Недалеч от тях два трифида, зарили корените си в земята, чакали търпеливо. В другия край на имението, близо до фермата, положението било същото. Дали трифидите били проникнали в парка през някоя отворена врата, или някои необезвредени екземпляри отвътре са успели да се освободят, не било ясно, но с тази опасност трябвало да се преборят бързо, преди да бъдат дадени други жертви. Мис Дюран изпратила едно момиче, което можело да вижда, да обиколи имението по оградата и да затвори всички врати и вратички, а тя самата проникнала в оръжейната, откъдето се снабдила с пушки. И въпреки неопитността си тя и една друга млада жена успели да уцелят върховете на всички трифиди,

които намерили — двадесет и шест на брой. В границите на имението повече не били забелязани и всички се надявали, че нямало други.

От обиколките, които предприемали из селото на следващия ден, станало ясно, че в околността има значителен брой трифиди. Оцелелите местни жители били или такива, които се затворили по домовете си, разчитайки на собствените си хранителни запаси, или такива, които през кратките си снабдителни експедиции имали късмет да не срещнат трифиди. Завели в имението всички живи, които успели да открият. Те били здрави, а повечето от тях и силни, но за момента поне по-скоро били в тежест, защото до един били слепи.

През деня пристигнали още четири млади жени. Две от тях дошли с натоварен камион, който шофирали на смени. С тях имало и едно сляпо момиче. Другата била сама в лека кола. След като огледала набързо мястото, тя обаче заявила, че тук не ѝ допада, и си заминала. От продължилите да пристигат през следващите дни останали само двама. Всички, които пристигали, били жени. Имало само двама мъже. Очевидно болшинството от мъжете са се оказали по-безскрупулни и безмилостни, отървали са се рано от отрядите, сформирани от Коукър, и са успели да се върнат навреме, за да се присъединят към първоначалната група.

За Джозела момичето нищо не можа да ми каже. Съвсем ясно беше, че за пръв път чуваше името ѝ, а опитите ми да я опиша не събудиха никакви спомени.

Все още разговаряхме, когато изведнъж електрическите лампи светнаха. На лицето на момичето се изписа такова благоговение, като че ли гледаше някакво небесно откровение. Тя духна свещите и продължи да шие, от време на време поглеждайки към крушките, като че ли искаше да се увери, че все още са там.

След няколко минути в трапезарията влезе Коукър.

— Това, предполагам, е ваше дело — казах аз и кимнах към лампата.

— Да — потвърди той. — Тук си имат собствен генератор. Реших, че е по-добре да използваме горивото, вместо да го оставим да се изпари.

— Да не искате да кажете, че бихме могли да имаме електричество през цялото време, откакто сме тук? — попита момичето.

— Да, ако само си бяхте направили труда да пуснете мотора — отговори ѝ Коукър, като я гледаше. — Щом сте искали светлина, защо не сте се опитали да я пуснете?

— Не знаех, че тук има такова нещо, а освен това не разбирам нищо нито от машини, нито от електричество.

Коукър не свалеше замисления си поглед от нея.

— Значи просто продължихте да си седите в тъмното — забелязатой. — И още колко смятате, че е вероятно да живеете, ако продължавате така да си седите в тъмното, в момент, когато толкова много неща трябва да се направят?

Тя се стресна от тона му.

— Какво съм виновна аз, че не разбирам нищо от тези неща?

— Моето мнение е съвсем различно. Не само че имате вина, но това е една самосъздадена вина. На всичкото отгоре вие изпитвате задоволство от манията, че сте прекалено духовно извисена, за да разбирате нещо от техника. Това е една еснафска и много глупава форма на суетата. Всеки човек се ражда, без да знае нищо за каквото и да било, но нали господ затова му е дал, на мъжа и на жената, мозък — за да се научи. И неспособността да се използва този мозък не е добродетел, с която трябва да се хвалим: даже при жените този недостатък трябва да се осъжда.

По съвсем понятни причини момичето изглеждаше раздразнено. Самият Коукър беше раздразнен още от самото си влизане. Тя каза:

— Всичко това е чудесно, но хората мислят по различен начин. Мъжете разбират как работят машините и електричеството, жените по принцип не се интересуват много от тези неща.

— Не ми пробутвайте тази смесица от митове и превземки. При мен тя не минава — каза Коукър. — Вие отлично знаете, че жените могат да боравят — или по-скоро можеха — с най-сложните и фини машини, когато си направеха труда да ги разберат. А обикновено тях просто премного ги мързи да си направят този труд, освен ако това не им се налага. Защо да се мъчат, след като е станало традиция привлекателната безпомощност да се възприема като женска добродетел — а работата просто да се хързулне върху някой друг? Това е поза, която обаче никой няма сметка да развенчава. Напротив — тя даже се насърчава. Мъжете ги подкрепят в целия този цирк, като храбро поправят прахосмукачката на „горката си женичка“ и ловко

подменят изгорелия бушон. Цялата комедия е приемлива и за двете страни. Суровата практичност допълва духовната изтънченост и очарователната безпомощност — и в крайна сметка баламата, който си цапа ръцете, е Той.

Набрал хубава инерция, Коукър разпалено продължи:

— Досега можехме да си разрешим лукса да приемаме за забавни тази умствена леност и паразитизъм. Независимо от факта, че доста поколения преди нас също са говорили за равенство между половете, жената има прекалено голям интерес от тази зависимост, за да се съгласи да я изгуби. Условията са се променяли и в зависимост от това тя също е правела необходимите минимални промени в своето поведение, но те винаги са били минимални — и при това винаги се е сърдела. — Той замълча. — Съмнявате ли се? Добре, да приемем факта, че нахалничкото девойче и интелектуалката по свой начин са разигравали комедията за висшата чувствителност — но дойде войната и наложи обществената отговорност и дълга — и тогава и двете станаха компетентни инженери.

— Да, но те не са били добри инженери — забеляза тя. — Всички така казват.

— Да-а-а, защитният механизъм в действие. Разрешете ми да отбележа, че почти всеки е имал интерес да говори така. Както и да е — призна той, — до известна степен това беше вярно. И защо? Защото почти всички не само че трябваше да учат бързо, и то без подходяща основа, но също трябваше и да забравят внимателно и с години насърчаваните навици да мислят, че подобни интереси са им чужди и прекалено груби за нежните им натури.

— Не разбирам защо е нужно да дойдете и да се нахвърлите върху мен с всички тези неща — каза момичето. — Аз не съм единственият човек, който не е пуснал тази нещастна машина.

Коукър се усмихна.

— Имате право. Не е честно. Просто когато открих, че генераторът е там, готов за работа, а никой не си помръдва и малкия пръст, това ме ядоса. Глупавото безсилие ми действа по този начин.

— Тогава мисля, че всичко това можехте да го кажете на мис Дюран, а не на мен.

— Не се безпокойте, ще ѝ го кажа. Но това не е само нейна работа. Тя е ваша и на всички останали. И разберете, това ви го казвам

съвсем сериозно. В живота ни настъпиха доста радикални промени. Вече не можете да кажете: „О, боже, нищо не разбирам от това нещо“ и да го оставите някой друг да го свърши вместо вас. Разсъдъкът на никой вече няма да бъде дотолкова замъглен, че да не може да различи безгрешното невежество от невинността — положението е прекалено сериозно. Нито пък невежеството ще бъде вече оригинално или смешно. То ще бъде опасно, много опасно. И ако всички ние колкото е възможно по-бързо не започнем да разбираме от много неща, от които преди не сме се интересували, нито ние, нито тези, които зависят от нас, ще преживеят тази катастрофа.

— Не разбирам защо трябва да изливате върху мен цялото си пренебрежение към жените — и то само заради някаква стара мръсна машина — каза тя заядливо.

Коукър погледна нагоре.

— Велики боже! А аз досега обяснявах, че жените имат всички възможности и само трябва да си направят труда да ги използват.

— Вие казахте, че сме паразити. Не е много приятно да ти кажат такова нещо.

— Аз не се мъча да ви говоря приятни неща. А това, което действително казах, е, че в света, който изчезна, жените имаха голям интерес да играят ролята на паразити.

— И всичко това само защото нищо не разбирам от някаква си смрадлива стара машина.

— По дяволите! — извика Коукър. — Няма ли да оставите тази машина за момент.

— Тогава защо...?

— Така се случи, че използвах машината като символ. Идеята е, че всички ние вече трябва да учим не само това, което ни харесва, а колкото се може повече за това как да управляваме и поддържаме една община. Мъжете не могат вече само да попълват изборната бюлетина и да прехвърлят задължението върху някой друг. И вече няма да се смята, че една жена е изпълнила всичките си задължения към обществото, ако само е успяла да накара някой мъж да я издържа и да ѝ осигури местенце, където тя ще може безотговорно да създава деца, които някой друг ще възпитава.

— Не разбирам какво общо има всичко това с машините...

— Слушайте — каза търпеливо Коукър, — ако вие имате дете, като дивак ли искате да израсне, или като цивилизован човек?

— Като цивилизован човек, разбира се.

— Добре, тогава трябва да се погрижите това дете да бъде заобиколено от една цивилизована среда, в която да расте. Нормите, които то ще научи, ще ги научи от нас. Ние всички трябва да разбираме колкото се може повече и да живеем колкото се може поинтелигентно, за да сме в състояние да му дадем всичко според силите си. Това означава, че от всички нас се изисква много труд и повече мислене. С промяната на условията трябва да се променят и възгледите ни.

Момичето събра ръкоделието си. Известно време критично наблюдава Коукър.

— С тези разбирания, мисля, че групата на мистър Бийдли ще ви допада повече — каза тя. — Тук нямаме никакви намерения да променяме възгледите си или да се отказваме от принципите си. Точно затова се отделихме от другата група. Така че ако животът при едни порядъчни и почтени хора не ви харесва, смятам, че ще е по-добре да отидете някъде другаде — и като издаде звук, който поразително приличаше на подсмърчане, тя си излезе.

Коукър гледа след нея, докато напусна стаята. Когато вратата се затвори, той изрази чувствата си с хамалско красноречие. Аз се разсмях.

— Какво очаквахте? — попитах го. — Нахълтват тук и започват да говорят на това момиче, като че ли тя е някакво сорище от правонарушители и освен това е отговорна за цялата западна обществена система. И когато тя се обижда, вие сте силно учуден.

— Но все пак човек очаква, че тя ще види здрав разум във всичко това — промърмори той.

— Не виждам защо. Повечето от нас не търсят здрав разум, а виждат навика. Тя ще се опълчи срещу всички изменения, разумни или не, които са в разрез с втълпените ѝ разбирания за това кое е правилно и кое прилично — и ще бъде съвсем искрено убедена, че проявява устойчивост и сила на характера. Покажете на някого, който току-що е загубил дома си, Елисейските полета, и той въобще няма да им обърне внимание: оставете го да поживее малко там и той ще започне да мисли, че домът му е приличал на тях, но е бил по-уютен. С времето тя

ще се пригоди — тъй като трябва да го направи — и ще продължи убедено да отрича, че го е направила.

— С други думи, импровизирай в момента. Не се опитвай нищо да планираш. Така доникъде няма да я докараме.

— Точно тук трябва да се прояви ръководителят. Той планира нещата, но е достатъчно умен, за да не го казва. И когато промените станат необходими, той ги прокарва като отстъпка — временна, разбира се — пред обстоятелствата. А ако е и талантлив, прокарва отстъпките в правилна последователност и в окончателна форма. Срещу всеки план винаги ще се намерят съкрушителни възражения, но отстъпки трябва да се правят — в критични обстоятелства.

— Много макиавелски ми звучи. Обичам да знам към какво се стремя и да се движа право към целта.

— Повечето хора не обичат, макар че може би ще твърдят противното. Те предпочитат да ги увещават, примамват или даже принуждават. По този начин никога не грешат: а ако има грешка, причината винаги е в нещо друго или в някой друг, т.е. извън тях. Да се върви напред — това е механистично виждане, а хората по принцип не са машини. Те имат свои собствени мозъци — предимно селски мозъци, които се чувствуват най-добре, когато са на познат терен.

— Тогава според вас излиза, че шансовете на Бийдли не са много големи. Той е зает само с планове, просмукан е от тях до мозъка на костите си.

— Бийдли ще си има своите проблеми. Но хората от неговата група поне направиха някакъв избор, а тези тук всичко отричат. Това, което ги обединява, е единствено навикът да се съпротивляват на всеки план — замълчах. После добавих: — Знаете ли, това момиче обаче беше право за едно нещо. По-добре ще се чувствувате с другата група. Нейната реакция беше пример за това, което ще получите, ако се опитате да ръководите тези хора по вашите методи. Човек не може да закара стадо овце до пазара по една абсолютна права линия, но все пак има начини да ги закара дотам.

— Тази вечер сте необичайно циничен и използвате много метафори — отбеляза Коукър.

— Няма нищо цинично в това, да забележиш как овчарят се справя с овцете си.

— Но да се гледа на хората като на овце може да се стори цинично на някои.

— То не е толкова цинично и значително по-човешко, отколкото да гледаш на тях като на механизми, пригодени за дистанционно управление.

— Хм — каза Коукър. — Трябва да си помисля върху това.

---

[1] Менър (manor) англ. ист. — имение с господарска къща. Б.пр.

↑

...И ПО-НАТАТЪК

На следващата сутрин действах абсолютно безсистемно. Оглеждах се, помогнах тук-таме и задавах много въпроси.

Бях прекарал отвратителна нощ. Докато не легнах, все още не съзнавах напълно до каква степен бях разчитал, че ще намеря Джозела в Тиншам. И въпреки че бях много уморен след пътуването през деня, не можех да заспя; лежах буден в тъмното и усещах, че съм се провалил, а нямах никакви други планове. Така доверчиво бях прегърнал идеята, че тя и групата на Бийдли ще са тук, че не бях сметнал за нужно да измислям друг вариант, ако не ги намеря. И тогава за пръв път ми хрумна, че даже и да успея да ги настигна, това все още не означаваше, че ще я открия. Фактът, че беше напуснала Уестминстър малко преди да я потърся, във всеки случай означаваше, че трябва да е доста назад от основната група. Очевидно това, което се налагаше да направя, беше да разпитам подробно всички пристигнали в Тиншам през предните два дни.

Засега трябваше да приема, че Джозела е тръгнала насам. Това беше единствената ми следа. Оттук следваше да приема, че се е върнала в Университета и е намерила написания върху вратата адрес — при положение, че съществуваше напълно реалната възможност тя изобщо да не е ходила там, а отвратена от всичко, да се е измъкнала по най-бързия начин от зловонието, в което се беше превърнал Лондон.

Мисълта обаче, с която трябваше да се боря най-отчаяно, беше възможността тя да се е заразила от неизвестната за мен болест, унищожила и двете групи. Но тази възможност нямаше да обмислям, докато не ме принудеха обстоятелствата.

И тогава това напрегнато будувание в малките часове ме накара да осъзная ясно, че стремежът ми да се присъединя към групата на Бийдли беше нещо съвсем вторично пред желанието ми да намеря Джозела. Ако в крайна сметка ги намерех и тя не беше с тях... е, каква щеше да бъде следващата ми крачка щях да реша в зависимост от

обстоятелствата, но във всеки случай нямаше да е примирение със съдбата...

Когато се събудих, леглото на Коукър вече беше празно и аз реших да посветя сутринта главно на събиране на информация. Една от трудностите беше, че като че ли на никой не му беше хрумвало да записва имената на онези, на които Тиншам не се бе харесал и отминали нататък. Името на Джозела не говореше нищо на тези хора, с изключение на няколко, които си припомниха с неодобрение. Опитите ми да я опиша не събудиха никакви конкретни спомени. Във всеки случай момиче, облечено в морскосин скиорски костюм, не беше идвало — това успях да установя, — но пък защо трябваше все още да бъде облечена с него. Приключих с въпросите си, след като безкрайно бях досадил на всички и удвоил собственото си безсилие. Съществуваше много малка възможност едно от момичетата, което беше дошло и заминало в деня преди нашето пристигане, да е била тя, но не ми се струваше вероятно Джозела да остави толкова бледи следи в съзнанието на хората — особено като се вземат пред вид предразсъдъците...

Коукър се появи чак на обед. Занимавал се с основно проучване на имението. Беше направил списък на животните и броя на ослепелите сред тях. Проверил земеделските сечива и машини. Открил източниците на прясна вода. Прегледал хранителните складове — и за хора, и за животни. Научил кои от момичетата са били слепи още преди катастрофата и прикрепил останалите към тях, да ги обучават доколкото могат.

Установил, че болшинството от мъжете са силно подтиснати от доброжелателното уверение на свещеника, че ще могат да вършат много полезни неща, като например ъ-ъ-ъ, да плетат кошници и ъ-ъ-ъ, да тъкат, и направил всичко възможно да ги ободри и обнадежди с подобри перспективи. Срещнал мис Дюран и ѝ казал, че ако в най-скоро време не се измисли някакъв начин слепите жени да поемат част от работата, тежаща върху плещите на другите, цялата система ще рухне само за десетина дни; и също, ако случайно бог откликне на молбите на свещеника при тях да дойдат още слепци, имението ще стане абсолютно неуправляемо. И тъкмо започнал да я информира за другите си наблюдения, наблягайки на необходимостта незабавно да се започне събиране на хранителни припаси и изработване на приспособления, с

чиято помощ слепите мъже да могат да вършат полезна работа, когато тя рязко го прекъснала. Ясно виждаше, че била много по-обезпокоена, отколкото признавала. Решителността, която я довела до скъсване отношенията с другата група, и сега я накарала с неблагодарност и и гняв да избухне пред него. На края го уведомила, че според информацията, която получила, нямало никаква вероятност както той, така и възгледите му да се окажат подходящи за нейната община.

— Бедата на тази жена е, че иска да командува — каза Коукър. — То е в кръвта ѝ — съвсем отделно от висшите ѝ принципи.

— Абсолютна клевета — възпротивих се аз. — Може би искате да кажете, че нейните принципи са толкова непогрешими, че тя трябва да е отговорна за всичко — и оттук, следва, че е нейно задължение да води останалите.

— Все същото — отговори той.

— Да, но звучи много по-добре.

Коукър се замисли за момент.

— Ако веднага не се заеме да организира работата в имението, ще направи така, че тук ще настъпи невероятен хаос. Прегледахте ли оборудването?

Поклатих глава. Разказах му какво съм правил сутринта.

— Струва ми се, че шансовете ви не са много големи. Какво ще правите при това положение?

— Ще тръгна след групата на Майкъл Бийдли.

— А ако тя не е с тях?

— Нищо друго не ми остава, освен да се надявам, че е. Трябва да бъде. Къде другаде би могла да бъде?

Той понечи да каже нещо, но се отказа. После продължи:

— Мисля да дойда с вас. Много вероятно е и онези да не ми се зарадват повече от тези тук, като се имат пред вид някои неща, но все някак ще го преживея. Видях как едни хора загинаха и разбирам, че и с тези ще стане същото — по-бавно и може би по-мъчително. Не е ли странно? Като че ли в този момент благопристойните намерения са най-опасни. И дявол го взел, срамота е, защото това място би могло да съществува, въпреки големия брой на слепите. Нужно е само да се взема от Тиншам и това може да продължи още доста време. Организацията е единственото, което липсва.

— И желание за организация — допълних аз.

— Да, и това също — съгласи се той. — Знаете ли, бедата е там, че въпреки всичко, което се случи, тези хора още не са проумели нещата. Те не желаят да се залавят за работа — защото така ще признаят, че е дошъл краят. Някъде в дъното на съзнанието им мъждука надеждата, че са на нещо като лагер, че зависят от някого и все още чакат нещо да се случи.

— Това е вярно, но тук няма нищо чудно — съгласих се аз. — На нас самите ни трябваше доста време, докато се убедим в противното, а те не са видели това, което ние видяхме. И действително тук, извън градовете, всичко изглежда някак си не толкова внезапно, не така окончателно.

— Добре, но все пак те трябва да започнат да проумяват, и то скоро — ако искат да оживеят — каза Коукър и отново огледа помещението. — Няма да стане никакво чудо, което да ги спаси.

— Дайте им време. И те ще се убедят в това, както и ние самите. Вие винаги толкова бързате. Та времето вече не е пари.

— Парите вече нямат значение, но времето има. Трябва да се помисли за жътвата, да се стъкми мелница, за да се смеле брашното, да се осигури храна за животните за през зимата.

Поклатих глава.

— Всички тези неща не са толкова спешни, Коукър. В градовете сигурно има огромно количество брашно и както изглежда, прекалено малко хора, които да го използват. Още много дълго ще можем да живеем от стария капитал. Ако действително има нещо, което трябва да се направи незабавно, то е да се обучат слепите да работят, преди да имаме нужда от тяхната помощ.

— Все едно, но ако тук нещо не се направи, тези, които виждат, няма да издържат дълго. И трябва да грохнат само един или двама и мястото ще се превърне в истински ад.

С това трябваше да се съглася.

Късно следобед успях да открия мис Дюран. Като че ли никой друг не знаеше и не се интересуваеше къде беше отишъл Майкъл Бийдли с групата си, но не можех да повярвам, че не са оставили указания за онези, които биха искали да ги последват. Мис Дюран не остана никак доволна. Отначало даже помислих, че няма да ми каже. И това не се дължеше само на явното ми предпочитание към компанията на другите. Загубата даже и на един здрав мъж, пък бил той и с

неподходящи разбирания, беше много сериозна при сегашните обстоятелства. Въпреки всичко обаче тя предпочете да не прояви слабост, като ме помоли да остана. На края рязко каза:

— Имаха намерение да се отправят някъде към Бииминстър в Дорсет. Нищо повече не мога да ви кажа.

Върнах се и съобщих това на Коукър. Той се огледа наоколо. После поклати глава, но някак скръбно.

— О'кей, утре се отписваме от този пансион.

— Говорите като пионер — казах аз. — Или по-скоро като пионер, отколкото като англичанин.

В девет часа на другата сутрин бяхме вече изминали около дванайсет мили от пътя си, пътувайки както преди с двата камиона. Постави се въпросът, дали да не вземем някоя по-удобна кола и да оставим камионите на хората от Тиншам, но аз не исках да се разделям с моя. Лично бях събирал багажа и знаех точно какво има в него. Освен сандъка с противотрифидни снаряжения, които бяха предизвикали силното неодобрение на Майкъл Бийдли, бях си разрешил малко да разширя съдържанието на товара си и бях подбрал неща, които сметнах, че трудно ще се намерят извън големите градове; неща като малък набор от батерии, няколко помпи, комплекти с хубави инструменти. Всички тези неща по-късно щяха да могат да се намират, но в един период от време здравият разум трябваше да ни държи далеч от градове с всякаква големина. Обитателите на Тиншам имаха начин да се снабдяват от градове, все още незасегнати от болестта. Два товара така или иначе нямаше да имат голямо значение за тях, затова си тръгнахме, както бяхме дошли.

Времето се беше задържало хубаво. В по-високите части въздухът все още беше чист, въпреки че повечето села бяха вече неприятни. Много рядко виждахме някоя неподвижна фигура, лежаща сред полето или край пътя. Както и в Лондон, изглежда, някакъв инстинкт беше подтикнал хората да си намерят прикритие. Улиците в селата бяха празни, а полята наоколо пусти, като че целият човешки род и повечето животни се бяха изпарили. Така беше, докато стигнахме в Стийпъл Хъни.

От хълма, по който се спускаше пътят, се виждаше цялото село. То се беше скупчило от другата страна на каменен мост, прекрачил игрива рекичка. Беше малко и тихо селце, сгушило къщите си около

една сънлива църквица и заобиколено от пунктира на бяло варосаните си стени. Зидът му говореше, че близо век и повече тук не се беше случвало нищо, което да наруши спокойния живот под сламените покриви. Но както и в другите села, сега тук нищо не помръдваше, нито един комин не пушеше. И точно когато вече бяхме преполовили хълма, някакво движение привлече погледа ми.

На другия край на моста, от лявата страна, една от къщите беше малко настрани от пътя, така че прозорците ѝ гледаха косо към нас. На една скоба върху стената беше закачен надпис „Странноприемница“ и от прозореца точно над надписа нещо бяло се ветрееше. Като приближихме, успях да различа човека, който се беше надвесил навън и енергично ни махаше с някакъв пешкир. Заклучих, че е сляп, иначе щеше да излезе на пътя да ни спре. Размахваше пешкира прекалено жизнено, за да е болен.

Сигнализирах на Коукър и спрях, щом преминахме моста. Човекът на прозореца отпусна пешкира си. Извика нещо, което не можах да чуя от шума на моторите, и изчезна. И двамата изгасихме двигателите. Беше толкова тихо, че можехме да го чуем как тропа по дървената стълба вътре в къщата. Вратата се отвори и той излезе навън, като държеше двете си ръце протегнати напред. В този миг нещо като светкавица изплющя от храстите вляво и го удари. Той извика само веднъж и се строполи на земята.

Взех пушката и излязох от кабината. Пообиколих малко, преди да успея да различа трифида, притаил се в сянката на един храст. После отнесох с изстрел върха му.

Коукър също беше слязъл от камиона и застанал близо до мен. Погледна човека на земята, а после обезглавения трифид.

— Той беше... не, по дяволите, не може да го е чакал, нали? — каза той. — Трябва да се е случило просто така... Той не е знаел, че човекът ще излезе точно от тази врата... Искам да кажа, той не е могъл да знае, нали?

— А може би е могъл? Всеки случай, действуваше поразително точно — казах аз.

Коукър ме изгледа с безпокойство.

— Дяволски точно. Но вие не вярвате, че те наистина...?

— Съществува някаква негласна уговорка да не се вярват разни неща, свързани с трифидите — казах, а после добавих: — наоколо

може да има и други.

Огледахме внимателно всички скришни места в близост до къщата, но нищо не открихме.

— Ще ми се да пийна нещо — предложи Коукър.

Като изключим праха по тезгяха, малкият бар в странноприемницата изглеждаше съвсем нормално. И двамата си наляхме уиски. Коукър изпразни своята чаша на един дъх. После разтревожено се обърна към мен.

— Тази работа не ми хареса. Не, изобщо не ми хареса. Бил, вие трябва да знаете много повече за тези отвратителни неща от останалите хора. Той не беше... Искам да кажа случайно е бил там, нали?

— Според мен... — започнах, а после замълчах и се заслушах в бързото барабанене навън. Отидох до прозореца и го отворих. Изпразних и втория спусък във вече обезглавения трифид, но този път ниско в основата на стеблото. Барабаненето спря.

— Бедата с трифидите — казах аз, след като отново напълнихме чашите си — е главно в това, което не знаем за тях. — Разказах му една-две от теориите на Уолтър. Коукър ме гледеше стреснато.

— Но вие не мислите, че те наистина „разговарят“, когато потропват така?

— Никога не съм бил сигурен — признах аз. — Но стигам дотам, че смея да твърдя, че това е някаква сигнализация. Уолтър обаче го смяташе за истински „говор“ — а той действително знаеше за тях много повече от всички мои познати.

Изхвърлих двете празни гилзи и отново заредих пушката.

— И той наистина е споменавал за тяхното преимущество пред слепия човек?

— Да, това беше преди няколко години — забелязах аз.

— И все пак — странно съвпадение.

— Нетърпелив сте, както винаги. Почти всеки удар на съдбата може да се приеме за странно съвпадение, ако човек се замисли по-внимателно или изчака по-дълго.

Допихме чашите си и тръгнахме да излизаме. Коукър погледна през прозореца, хвана ръката ми и посочи навън. Два трифида току-що бяха излезли иззад ъгъла и се насочваха към храста, в който се беше притаил първият. Изчаках ги да спрат, а после обезглавих и двата.

Излязохме през прозореца, където не можеше да ни стигне никакъв трифид, и като внимателно се оглеждахме, се отпавихме към камионите.

— Още едно съвпадение? Или може би идваха да проверят какво е станало с приятелчето им? — попита Коукър.

Излязохме от селото, като се движехме по тесни междуселски пътища. Струваше ми се, че сега срещаме повече трифиди, отколкото през първото ни пътуване — или може би просто бях станал почувствителен към присъствието им? Но нямаше нищо чудно и да бях прав, защото тогава се движехме все по главни пътища, а от опит знаех, че се стараят да избягват твърдите повърхности, те някак си не са удобни за корените им, подобни на крайници. Постепенно обаче се убедих, че сега наистина срещаме повече, и даже започна да ми се струва, че те не са съвсем безразлични към нас. Разбира се, не можех да бъда сигурен, че тези, които виждахме да ни приближават, не се движеха в тази посока просто случайно.

По-сериозен инцидент се случи, когато един изплющя срещу мен, като минавах покрай някакви храсти. За щастие все още не беше усвоил прицелването по движещо се превозно средство. Малко беше поизбързал и остави следите си във вид на малки капчици отрова върху предното стъкло. Преди да успее да удари отново, вече бях отминал. Но оттогава, въпреки горещината, винаги държах прозореца откъм моята страна затворен.

През последната седмица бях се замислял за трифидите само когато ги срещнех. Тези, които бях видял в къщата на Джозела, и онези, нападнали групата ми в района на „Хемпстед“, ме разтревожиха, но през по-голямата част от времето винаги имаше поспешни неща, за които да се тревожа. Но сега, като се замислях за нашето пътуване, състоянието на имението в Тиншам, преди мис Дюран да го разчисти с помощта на ловните пушки, и положението в селата, през които минавахме, започнах да си задавам въпроса, каква част от жителите дължаха изчезването си на трифидите.

В следващото село карах бавно и се оглеждах внимателно. В някои градини лежах тела, които бяха там от няколко дни — и почти винаги недалеч от тях успявах да забележа и по някой трифид. Имах чувството, че трифидите атакуваха само на такива места, където имаше мека почва, в която да заровят корените си, докато чакат. Много

рядко можеше да се види някое тяло, но никога трифид там, където входните врати на къщите излизаха право на улицата.

Струваше ми се, че се досещах какво беше станало в повечето села. Хората, излезли да търсят храна, са били в сравнителна безопасност, докато са се движели из павираните участъци, но в момента, в който са се отделяли от тях или даже са минавали покрай някоя градинска ограда или стобор, опасността жилото да изплющи е била много голяма. Преди да паднат, някои са успявали да извикат и когато не са се връщали, останалите започнали да се страхуват. От време на време, подгонени от глада, някои отново излизали. Една малка част може би са имали късмет и са се връщали, но повечето са се загубвали и скитали до пълно изтощение или докато попаднали в обсега на някой трифид. Останалите вероятно са се досещали какво става. Тези, които имали градина, може би са чували изплющяването на жилото и разбирали, че пред тях има два пътя — или да умрат от глад в къщи, или да споделят участта на тези, които вече били излезли. Много оставали вътре, като се хранели с припасите, които имали, докато чакали помощ, която никога нямало да дойде. В подобно положение трябва да е бил и човекът от странноприемницата в Стиипъл Хъни.

Мисълта, че съществуваше възможност в някои от къщите, покрай които минавахме, все още да има хора, успели да издържат досега, не беше никак приятна. Отново изникваше същият въпрос, пред който бяхме изправени в Лондон — чувството, че човек е длъжен, според всички норми на цивилизацията, да се опита да ги намери и да направи нещо за тях, и отчайващата истина за пропилените усилия, с които щеше да завърши всеки подобен опит, както беше станало и преди.

И отново същият въпрос. Какво може да направи човек, имащ най-добрите намерения, освен да удължи страданието? Да поразмахва чистата си съвест още малко, за да види отново резултата от напразните си усилия.

Няма никакъв смисъл, твърдо реших аз, да се влиза в района на земересението, докато сградите все още падат — спасителните операции трябва да започнат чак след като всички трусове затихнат. Но здравият разум съвсем не правеше нещата по-лесни. Старият професор

беше прекалено прав, когато подчерта колко трудно приспособимо е човешкото съзнание...

Трифидите усложняваха нещата до неочаквани размери. Разбира се, имаше много други разсадници освен плантацията на нашата компания. В тях ги отглеждаха за нас, за частни лица или за разни други клонове на индустрията, в които се използваха техните деривати. Мнозинството от тези разсадници, по климатични съображения, се намираха в южната част на страната. И въпреки всичко, ако това, което вече бяхме видели, беше показател за начина, по който се бяха освободили и разпространили, изглежда, броят им е бил далеч по-голям, отколкото предполагах. Перспективата, че с всеки изминат ден все повече от тях съзряваха, а подрязаните екземпляри възобновяваха жилата си, съвсем не беше успокоителна...

Със само още две спирания, едното за храна, а другото за гориво, напредвахме добре и около четири и половина следобед влязохме в Бииминстър. Стигнахме самия център на града, а следи, които да подсказват присъствието на групата на Бийдли, все още не бяхме видели.

На пръв поглед градът беше точно толкова лишен от живот, колкото всички останали, през които бяхме минали този ден. Главната търговска улица, в която навлязохме, беше гола и пуста, с изключение на два камиона, паркирани в единия ѝ край. Бяхме изминали около двайсетина ярда, когато иззад единия камион излезе човек с насочена карабина. Той съзнателно стреля над главата ми, а после свали мерника.

В ЗАДЪНЕНА УЛИЦА

Върху подобно предупреждение не правя никакъв коментар. Спрях.

Мъжът беше едър и рус. С пушката боравеше съвсем свойски. Без да я премества от целта си, той посочи два пъти настрани с глава. Приех го като знак да изляза от кабината. Слязох и показах празните си ръце. Когато наближих единия от паркираните камиони, иззад него се появиха още един мъж и едно момиче. Гласът на Коукър се разнесе зад мен:

— По-добре свали тази пушка, приятелю. Всички сте ми на мерника.

Русокосият се заозърта. Ако исках, това беше моментът да се нахвърля върху него, но само му казах:

— Той е прав. Но както и да е, идваме със съвсем мирни намерения.

Мъжът свали карабината, но не беше много убеден. Коукър излезе иззад прикритието на моя камион, заради който никой не беше забелязал появата му.

— Що за идея? Да се изядем като кучета ли? — каза той.

— Само двамата ли сте? — попита вторият мъж.

Коукър го изгледа.

— А вие какво очаквате? Митинг? Да, само двамата сме.

Тримата видимо си отдъгнаха. Русият обясни:

— Мислехме, че сте банда от някой голям град. Очакваме подобни нападения заради хранителните ни припаси.

— О — каза Коукър. — От което можем да си направим извода, че скоро не сте били в някой по-голям град. Ако това е единственият ви проблем, спокойно можете да го забравите. Всички банди, доколкото ги има, в момента са заети със съвсем други неща. В същност, ако мога така да се изразя, правят същото, което и вие.

— Мислите ли, че няма да дойдат?

— Абсолютно сигурен съм — той ги изгледа. — Вие от групата на Бийдли ли сте?

Тримата озадачено се спогледаха.

— Жалко — каза Коукър. — Това щеше да е първият ни успех от доста време насам.

— А каква е тази група на Бийдли? — попита русият. След толкова часове шофиране в напечената от слънцето кабина се чувствувах съвсем изсъхнал и повехнал. Предложих за разговора да намерим някое по-подходящо място от средата на улицата. Заобиколихме техните коли, газейки сред познатите купища от бисквитени кутии, сандъци с чай, парчета бекон, чували със захар, пакети сол и всичко останало, докато стигнахме до малко барче. Пред чаша бира ние с Коукър накратко им разказахме какво бяхме правили и какво знаехме. После дойде техният ред.

По всичко изглеждаше, че те бяха по-активната половина от една група, състояща се от шест човека. Останалите трима — две жени и един мъж — бяха настанени в къщата, избрана за тяхна база.

Някъде около обед на седми май, вторник, русокосият и момичето пътували с неговата кола към западната част на страната. Отивали да прекарат двуседмичната си ваканция в Корнуол и карали доста бързо до мига, в който иззад един завой близо до Крюкърн внезапно изскочил двуетажен автобус. Колата решително налетяла върху автобуса и последното нещо, което си спомнял русият, бил ужасяващият силует на автобуса, който му се сторил висок като планина, надвиснала точно над него.

Събудил се в някакво легло, за да открие, като мен, че наоколо царяла тайнствена тишина. Освен едно общо чувство за болка, няколко порязвания и пулсиращ главобол като че ли нямал кой знае какви повреди. И когато, каза той, прекалено дълго никой не дошъл, станал и проучил мястото, за да разбере, че се намира в малка селска болница. В едно отделение открил момичето и още две жени, едната от които била в съзнание, но неподвижна поради гипсираните си крак и ръка. В съседното имало двама мъже — единият бил сегашният му другар, а другият също бил с гипсиран крак. В цялата болница имало всичко единайсет души, осем от които виждали. От слепите двама били тежко болни и приковани на легло. Като начало неговото положение било значително по-загадъчно от моето. Те останали в малката болница,

като правели всичко според силите си за тежко болните, чудели се какво се е случило и се надявали, че все някой ще се появи, за да им помогне. Нямали никаква представа от какво били болни двамата слепи пациенти, нито как да ги лекуват. Единственото, което можели да направят за тях, било да ги хранят и да се опитват да облекчат страданията им. И двамата починали на следващия ден. Един от останалите мъже изчезнал, без никой да разбере кога си е отишъл. Онези, които били в болницата за наранявания, получени при преобръщането на автобуса, били все местни хора. Щом почувствували, че са се пооправили, тръгнали да търсят близките си. И така, в крайна сметка, останали шест човека, двама от които със счупени крайници.

До този момент те вече били осъзнали, че случилото се е достатъчно сериозно, което означавало, че поне за известно време трябвало да се грижат сами за себе си, но все още цялата истина била твърде далеч от тях. Решили да напуснат болницата и да си намерят някое по-подходящо място, защото предположили, че в градовете сигурно имало много повече виждащи и че вследствие дезорганизацията властта сигурно е попаднала в ръцете на тълпата. От този ден те започнали да очакват настъплението на тези тълпи, което според тях щяло да стане след привършването на хранителните запаси по градовете, и си ги представяли като една ненаситна армия, помитаща всичко по пътя си. Затова главната им грижа била да съберат достатъчно припаси и да се приготвят за обсадата.

И когато ги уверихме, че това е последното нещо, което има вероятност да им се случи, те се спогледаха някак тъжно.

Странна беше тази тройка. Русокосият се оказа служител във фондовата борса и се наричаше Стивън Бренел. Приятелката му беше симпатично, добре сложено момиче, което от време на време инсценираше раздразнителност, но не и искрено удивление пред следващата изненада, която животът можеше да ѝ поднесе. Беше изкарвала прехраната си по доста мъгляв начин, като например — моделирала рокли и после ги продавала, изпълнявала дребни роли в киното, след като пропуснала възможността да отиде в Холивуд, изпълнявала функцията домакин в някакви странни клубове и подпомагала всички подобни свои дейности по най-всевъзможни начини, стига да се появяла подходяща възможност — очевидно една

от тези „възможности“ била и предстоящата ваканция в Корнуол. Тя споделяше непоклатимото убеждение, че нищо сериозно не би могло да се случи на Америка и че всичко се свеждаше до въпроса да се издържи, докато дойдат американците, за да оправят нещата. Това беше най-неразтревоженият човек, когото срещаш от началото на катастрофата, въпреки че от време на време въздишаше по ярките светлини, които, надяваше се тя, американците ще побързат да оправят.

Третият член, мургавият млад човек, страдаше от силна неудовлетвореност. Беше работил непрекъснато и пестял усилено, за да открие свой собствен магазин за радиочасти. Той имаше амбиции. „Да вземем Форд — казваше младежът — или да вземем лорд Нъфилд — той е започнал от работилница за велосипеди, не по-голяма от моя магазин, а виждате ли докъде е стигнал! Точно това смятах да направя и аз. А сега погледнете как идиотски се обърка всичко! Не е честно!“ Съдбата, според него, не искаше вече фордовци и нъфилдовци — но той нямаше никакво намерение да се примири с тая работа. Това било само един период, изпратен му за изпитание — един ден той щял да застане в своя магазин за радиочасти, твърдо стъпил на първото стъпало към милионерството.

Но най-голямото ни разочарование при срещата с тях беше, че не знаеха нищо за групата на Бийдли. Между другото, единствената група, с която се бяха сблъскали, била в някакво село близо до границата с Девън, където няколко мъже, въоръжени с ловни пушки, ги посъветвали втори път да не отиват натам. Според тях тези мъже били местни жители. Коукър предположи, че това означава малобройна група.

— Ако принадлежаха към по-голяма, щяха да проявят по-малко нервност и повече любопитство — заяви той. — Но ако хората на Бийдли са някъде наоколо, трябва да можем да ги намерим по някакъв начин.

Той предложи на русокосия:

— Вижте, какво ще кажете да дойдем с вас? Ние ще се грижим за себе си, а когато ги намерим, за всички ни ще стане по-леко.

Тримата въпросително се спогледаха, а после кимнаха.

— Добре, помогнете ни да натоварим и веднага тръгваме — съгласи се мъжът.

Видът на „Чаркот Олд Хауз“ говореше, че на времето това е било укрепено имение. Сега отново го укрепваха. Някога, в миналото, защитният ров е бил пресушен. Стивън обаче смяташе, че ефикасно е успял да разруши дренажната система, така че постепенно той пак щял да се напълни. Имаше план да взриви изградените преградни стени и по този начин да възстанови пълния кръг. Но според чутото от нас излизаше, че това май няма да е необходимо, в резултат на което го обзе известна тъга и разочарование. Каменните стени на къщата бяха дебели. Поне от три прозореца на предната фасада стърчаха дулата на картечници, а Стивън ни посочи и още две, качени на покрива. Вътре беше складиран малък арсенал от бомби, снаряди и както гордо ни показва, няколко огнехвъргачки.

— Открихме оръжеен склад — обясни той. — Цял ден загубихме, докато домъкнем дотук всичко това.

И като гледах тези купища с оръжие, за пръв път осъзнах, че катастрофата със своята всеобхватност се беше оказала по-милостива от някои неща, които на пръв поглед не изглеждаха така фатални. Ако десет или петнайсет процента от населението беше оцеляло, имаше голяма вероятност малките групички като тази действително да се наложи да влизат в боеве с изгладнели банди, за да запазят собствения си живот. Но при сегашните обстоятелства може би всичките войнствени приготовления на Стивън бяха напразни. Те обаче имаха приспособление, което можеше да се окаже много полезно. Посочих огнехвъргачките.

— Тези трябва да вършат добра работа срещу трифидите.

Той се усмихна.

— Прав сте. Много са ефективни. Точно за това ги използваме. И между другото, единственото нещо според мен, което ги кара да бягат. Човек може да си стреля по тях, докато ги разпердушени, и няма да се помръднат. Предполагам, че не могат да разберат откъде идва опасността. Но малко да ги близне пламъкът и ще се пребият да бягат.

— Създавали ли са ви много главоболия? — попитах аз.

Според него не бяха. От време на време един, най-много два или три се приближавали, но бързо ги опърляли и прогонвали. По време на експедициите си обикновено се движели с коли из застроени райони, където вероятността да се срещнат трифиди е много малка.

Тази вечер, след като се стъмни, всички се качихме на покрива. Все още беше рано и нямаше луна. Около нас цареше пълен мрак. Колкото и да се вирахме, никой не успя да забележи и искрица от сигнална светлина. Нито пък някой си спомняше през деня да е забелязал отнякъде да се издига дим. Когато отново слязохме в осветената от лампата стая, беше ме обзело отчаяние.

— При това положение имаме само една възможност — каза Коукър. — Ще трябва да разделим областта на райони и да ги претърсим.

Но не го каза с убеждение. Подозирах, че и той като мен смяташе, че най-вероятно групата на Бийдли ще продължи да дава светлинни сигнали през нощта и някакви други, може би димни, през деня.

Така или иначе, други предложения нямаше, така че се заехме да разпределяме картата на райони, като се стремяхме във всеки да попадне и някоя височина с добър изглед.

На следващия ден отидохме до града с камион и оттам вече с по-малки коли започнахме издирването. Твърдо мога да заявя, че след обиколката ми из Уестминстър, когато търсех следите на Джозела, този беше най-тежкият ми ден.

Съвсем в началото не беше толкова лошо. Пред мен се простираха пътят, залян от слънчева светлина, и младата зеленина на ранното лято. Срецах табели, които сочеха към Икзитър, Уест и други места, като че ли животът все още си продължаваше по старому. Понякога, макар и рядко, виждах птици. А имаше и диви цветя из полята, които изглеждаха така, както винаги са изглеждали.

От друга страна обаче, картината не беше толкова привлекателна. По полето лежеше мъртъв добитък или слепешката блуждаеше наоколо. Неиздоените крави болезнено мучаха. Овце, заплели се в къпинак или бодлив тел, лесно се бяха отказали от борбата и покорно чакаха смъртта; други пасяха безразборно или неподвижно загиваха от глад с упрек в слепите очи.

Минаването покрай фермите вече беше много неприятно. За да съм в безопасност, отварях прозореца на колата не повече от инч, но затварях даже и него всеки път, когато забележех някоя ферма на пътя.

Трифиди имаше в изобилие. Понякога ги виждах, че вървят през полето или неподвижно стоят покрай храстите. В много дворове си

бяха харесали бунищата, където се бяха настанили, докато изчакат труповете да достигнат определената степен на гнилост. Сега ги гледах с отвращение, каквото никога преди не бях изпитвал към тях. Ужасни, неизвестни същества, които някой от нас някак си беше създал, а останалите в безгрижната си лакомия завъдили по целия свят. В случая даже не можеше да се вини и природата. Някак си ги бяхме отгледали, така както отглеждахме цветя или гротескни пародии на кучета... Започнах да ги ненавиждам, и то не толкова за навика им да се хранят с мърша, колкото заради факта, че те като че ли единствени можеха да блаженствуват от нашето нещастие...

Колкото повече напредваше денят, толкова по-силно ме обземаше чувството за самота. Спирах на всеки хълм или височинка и доколкото ми разрешавах възможностите на бинокъла, внимателно оглеждах околността. Веднъж забелязах дим, но когато стигнах до източника, оказа се, че е някакъв малък влак, изгорял на линията — така и не разбрах как е станало това, тъй като наоколо нямаше абсолютно никой. Друг път видът на развяващо се флагче ме накараваше да хукна към къща, която заварвах потънала в тишина, но не и празна. А когато на един от съседните хълмове се мярна нещо бяло, бързо насочих бинокъла натам, за да видя само няколко овце, които панически бягаха, докато един трифид непрекъснато, но безрезултатно шибаше вълнестите им гърбове. Никъде не се виждаше и помен от живи човешки същества.

Когато спирах да се храня, не се бавех повече, отколкото ми беше необходимо. Ядях бързо, заслушан в тишината, която започваше да ми действа на нервите, и припряно отново потеглях, за да мога да чувам поне шума на двигателя.

Даве започнах да си представям разни работи. Веднъж видях ръка да ми маха от един прозорец, но когато приближих, ръката се оказа разлюляно пред прозореца клонче. Друг път забелязах човек, спрял на сред полето, който се обърна и ме изгледа, но бинокълът ми показа, че той нито е могъл да спре, нито да се обърне: беше плашило. Чувах гласове, които ме викаха едва доловимо през шума на двигателя. Спирах и загасях мотора. Нямаше гласове, нямаше нищо: само далеч, някъде много далеч, мучеше неиздоена крава.

И тогава си помислих, че тук-там, разпръснати из околността, сигурно има мъже и жени, които мислят, че са абсолютно сами,

единствени оцелели. И изпитах към тях такава жал, каквато изпитвах към всички, сполетени от нещастieto.

Следобед, отпаднал духом и силно обезверен, упорито продължавах да кръстосвам моя участък от картата, защото все още се надявах, че това, което ми подсказваше вътрешното чувство, може и да не е истина. На края обаче се убедих, че ако въобще в моя район имаше някоя по-многобройна група, то тя съзнателно се криеше. Разбира се, не бях успял да мина по всеки страничен път и алея, но почти можех да се закълна, че звукът от съвсем анемичния ми клаксон е достигнал до всяко кътче. Приключих издирването и се върнах при паркирания камион в най-мрачното настроение, на което никога не съм подозирал, че съм способен. Все още никой от останалите не се беше върнал и за да убия времето, а и защото изпитвах силна нужда да прогоня този мраз, настанил се в душата ми, влязох в близкото барче и си налях чаша хубав коняк.

Стивън беше следващият. По всичко изглеждаше, че експедицията му се беше отразила по същия начин, защото той само поклати глава в отговор на въпросителния ми поглед и веднага посегна към отворената от мен бутилка. След десетина минути към нас се присъедини и амбициозният радиотехник. Той водеше със себе си рошав младеж с див поглед, който, по всичко личеше, не се беше бръснал и мил от няколко седмици. Тази личност била на път; очевидно това е била единствената му професия. Една вечер — за деня не беше сигурен — той си намерил хубав хамбар, в който удобно можел да прекара нощта. И тъй като този ден бил изминал много повече мили от обикновено, заспал моментално, щом легнал. На сутринта се събудил в някакъв кошмар и като че все още не беше съвсем сигурен дали лудият е той, или светът около него. Според нас той наистина беше малко луд, но независимо от това все още имаше съвсем ясна представа за какво се използва бирата.

Беше минал още около половин час, когато се появи Коукър. Придружаваше го едно кутре вълча порода и една невероятна стара дама, облечена, както по всичко личеше, в най-хубавите си дрехи. Нейният чист и изряден вид се набиваше на очи точно толкова, колкото липсата му при другия ни новобранец. Пред прага на бара тя благовъзпитано се поколеба. Коукър я представи.

— Това е мисис Форсет, единственият собственик на Универсалните магазини на Форсет — десетина къщички, две кръчми и една църква — цялата тази колекция известна като Чипингтън Дърни. И мисис Форсет умее да готви. Господи, как готви!

Мисис Форсет ни изгледа с достойнство, пристъпи напред доверчиво, седна предпазливо и се остави да я принудим да изпие чаша портвайн, последвана от още една.

В отговор на въпросите ни тя си призна, че фаталната вечер и последвалата я нощ спала необичайно дълбоко. Не се впусна в подробности за причината, а и ние не я питахме. И тъй като нищо не я събудило, тя продължила да спи до обяд на другия ден. Когато се събудила, не се чувствувала добре и затова до към средата на следобед не направила никакъв опит да стане. Наистина, сторило ѝ се малко странно, че никой не я търси в магазина, но решила, че провидението се грижи за нея. Когато най-после станала и отишла до вратата, видяла, че „едно от тези ужасни трикраки неща“ стояло в градината ѝ, а някакъв мъж лежал на пътеката близо до входната врата — поне можала да види краката му. Тя тъкмо се канела да излезе, за да отиде при него, когато забелязала, че трифидът се размърдал и успяла да затръшне вратата точно навреме. Ясно беше, че моментът е бил отвратителен и споменът за него така я развълнува, че тя си наля още една чаша портвайн.

След тази случка мисис Форсет зачакала да дойде някой и да махне трифида и човека. Действително, струвало ѝ се, че необяснимо дълго се бавят, но пък съдържанието на магазина ѝ осигурявало един съвсем приличен живот. Все още чакала, обясни тя, като със затрогваща разсеяност си наливаше четвърта чаша портвайн, когато Коукър, заинтересуван от дима, излизащ от нейното огнище, обезвредил трифида и влязъл.

Тя му дала храна, а той от своя страна ѝ дал съвет. Не било лесно да я накара да разбере действителното положение. На края ѝ предложил да поразгледа селото, като отваря очите си на четири за трифиди, и казал, че към пет часа ще се върне да разбере как ѝ е подействувал огледът. Когато се върнал, намерил я облечена, стегнала багажа си и съвсем готова за път.

Прибрахме се в „Чаркот Олд Хауз“ и вечерта отново наобиколихме картата. Коукър започна да определя новите зони за

издирване. Гледахме го без никакъв ентузиазъм. На края Стивън каза това, което всеки, а според мен и Коукър, си мислеше.

— Слушайте, ние покрихме район в радиус от петнайсет мили. Съвсем ясно е, че не са някъде наблизно. Или информацията ви е погрешна, или те са решили да не спират тук, а са продължили нататък. Според мен ще бъде абсолютно губене на време, ако продължаваме да търсим по този начин.

Коукър остави пергела, с който работеше.

— Тогава какво предлагате?

— Струва ми се, че бихме могли да покрием много по-голяма площ, и то много по-бързо, по въздуха. А и по-успешно. Залагам си главата, че всеки, който чуе шум от самолетен двигател, ще се покаже и ще даде някакъв знак.

Коукър закима.

— Как не се сетихме за това по-рано. Тук някъде трябва да има някакъв хеликоптер, разбира се, но къде да го намерим и кой ще го кара?

— О, аз мога да подкарам една от тези машинки — каза уверено радиотехникът.

В тона му се почувствува нещо неестествено.

— Летели ли сте някога? — попита го Коукър.

— Не — призна радиотехникът, — но мисля, че не е кой знае колко сложно. Само трябва да му хванеш цаката.

— Хм — каза Коукър, гледайки го с недоверие.

Стивън си спомни, че недалеч се намирали две бази на ВВС, а от Йовил започвал маршрутът на въздушните таксита.

Въпреки всичките ни съмнения радиотехникът удържа думата си. Той непоклонливо вярваше, че вроденият му инстинкт към машините няма да го подведе. След като се поупражнява половин час, той вдигна хеликоптера във въздуха и го закара в Чаркот.

Четири дни машината кръжеше из въздуха, като все повече разширяваше кръговете си. Два дни наблюдаваше Коукър, останалите два го заместих аз. Всичко, което открихме, бяха десет малки групички. В нито една от тях не знаеха нищо за хората на Бийдли и в нито една от тях не открих Джозела. Когато намерехме някоя група, кацахме. Обикновено бяха по двама или трима. Най-голямата се състоеше от седем човека. Посрещаха ни радостно развълнувани, но

скоро, щом разберяха, че и ние сме представители на подобна група, а не авангард на спасителната операция в общ мащаб, интересът им бързо спаднаше. Това, което можехме да им предложим, не се различаваше съществено от това, което вече имаха. Някои от тях, под влияние на изживяното разочарование, безразсъдно ни обиждаха и заплашваха, но повечето просто изпадаха в предишното си униние. Всички до един не проявяваха желание да се присъединят към други групи и по-скоро бяха склонни да се запасят с каквото могат и се устроят колкото е възможно по-удобно, докато чакат пристигането на американците, които бяха длъжни да намерят някакъв изход. Тази идея като че беше широко разпространена и здраво заседнала в съзнанието на хората. И опитите ни да ги убедим, че ако има оцелели американци, то те са прекалено заети със своето собствено спасяване, се приемаха с охота, с която човек посреща кофа студена вода във врата си. Американците, уверяваха ни те, никога няма да допуснат подобно нещо да се случи в собствената им страна. Но въпреки всичко и независимо от тази фикс-идея за всесилния янки оставяхме на всяка група по една карта, където беше отбелязано приблизителното местонахождение на откритите вече групи, в случай че променят мнението си и решат да се съберат, за да си помогнат сами.

Тези полети съвсем не бяха връх на удоволствието, но във всеки случай бяха за предпочитане пред самотното издирване по земята. На края и на четвъртия безплоден ден обаче се взе решение търсенето да се прекрати.

Поне другите взеха такова решение. Аз имах различно мнение по въпроса. Бях лично заинтересован, а те не бяха. Когато и да намереха те, сега или по-нататък, щеше да бъде чужд за тях. Аз търсех групата на Бийдли като средство, а не като крайна цел. Ако ги намерех и разберях, че Джозела не е с тях, тогава щях да продължа търсенето. Не можех обаче да очаквам останалите да продължат да си губят времето с това издирване само заради мен.

Интересно беше, че през цялото това време не срещнах нито един човек, който търси друг човек. Всички, като изключим Стивън и приятелката му, бяха завинаги откъснати от приятели и роднини, които да ги свързват с миналото, и започваха нов живот с хора, които им бяха съвсем чужди. Доколкото разбирах, единствен аз бях завързал бързо

нова връзка — и то толкова краткотрайна, че тогава едва ли осъзнавах колко важно е това за мен...

След като решението да прекратим търсенето беше взето, Коукър каза:

— Хубаво, но сега трябва да обмислим какво ще правим оттук нататък.

— Ами ще събираме запаси за зимата и ще караме както досега. Какво друго бихме могли да правим? — попита Стивън.

— Мислех за това — отговори Коукър. — Може би до едно време ще е добре, но какво ще правим после?

— Е, ако действително съвсем закъсаме за провизии, наоколо има още толкова много — каза радиотехникът.

— А американците ще дойдат преди Коледа — обяви приятелката на Стивън.

— Слушайте — търпеливо отвърна Коукър, — не можете ли за известно време да се държите така, като че ли американците са се изпарили от този свят? Опитайте се да си представите свят, в който няма никакви американци — можете ли?

Момичето го гледаше втрещено.

— Но... трябва да има — каза тя.

Коукър тъжно въздъхна и насочи вниманието си отново към радиотехника.

— Тези запаси няма да ги има вечно. Доколкото мога да проумея, в този съвсем нов свят ни е даден много добър старт. Завещан ни е достатъчно капитал от всичко, с който можем да започнем, но той няма да трае вечно. Да, ние не бихме могли да изядем всички хранителни запаси, които съществуват в момента, даже поколения напред, но те ще се развалят. И много от тях — съвсем скоро. Това се отнася не само за храната. Всичко, макар и по-бавно, но съвсем сигурно ще се разпадне. Ако догодина искаме да ядем пресни неща, ще трябва да ги отгледаме сами. Ще дойде време също, когато всички трактори ще са се износили или ръждясали и няма да има повече гориво, за да ги подкараме — така или иначе ще се наложи да се обърнем към природата и да благословим конете — ако ги има. Това е само отсрочка — просто една изпратена от съдбата отсрочка, — докато преодолеем първоначалното зашеметяване и започнем да се организираме, но не е повече от отсрочка. По-късно ще трябва да орем, а още по-късно да се научим

как се правят палешници, а след това ще се наложи да се научим и как се топи желязото, за да направим палешниците. В този момент ние се намираме на път, който ще ни връща назад, назад и още по-назад, докато успеем — ако изобщо успеем — да се научим да произвеждаме всички неща, които износваме. И чак тогава ще можем да спрем и да преодолеем тази инерция, която ни връща назад към дивачеството. Но веднъж направили това, може би ще успеем отново да запълзим нагоре.

Той се огледа, за да разбере дали следваме мисълта му.

— Ние можем да направим това — ако пожелаем. Най-ценната част от нашето добро наследство са знанията. Благодарение на тях ние няма да започнем оттам, откъдето са започнали прадедите ни. Всичко, което ни е необходимо, го пише в книгите, само трябва да си направим труда да го намерим.

Останалите любопитно го наблюдаваха. За пръв път го виждаха изпаднал в едно от ораторските си настроения.

— Обаче — продължи той, — доколкото аз съм могъл да науча, четейки история, това, което е необходимо, за да се развиват и използват знанията, е свободно време. Там, където всеки трябва да работи непрестанно само за да осигури прехраната си и няма свободно време за мислене, там знанието е в застои и хората също. Мисленето трябва да се извършва преди всичко от хора, които пряко нищо не произвеждат — от хора, които на пръв поглед изглежда, че живеят изцяло на гърба на другите, но в действителност представляват едно дългосрочно капиталовложение. Знанието се е развивало в градовете и големите институти — а селото със своя труд ги е поддържало. Съгласни ли сте с това?

Стивън сбърчи вежди.

— Горещо-долу. Но не разбирам накъде биете?

— Ето накъде. Броят на хората в общината. Една община с нашата сегашна големина не може да се надява на повече освен да просъществува за кратко и постепенно да загине. Ако останем тук толкова, колкото сме сега — десет души, — крайт съвсем неизбежно ще бъде бавна и безполезна смърт. Ако има деца, времето, което ще можем да им посветим, откъсвайки го от работата, ще бъде достатъчно само да им дадем едно съвсем елементарно образование. Още едно поколение и ще се превърнем в диваци или тъпанари. За да си запазим,

за да можем въобще да използваме знанията в библиотеките, ние трябва да имаме учителя, лекаря и ръководителя и трябва да сме в състояние да ги храним, докато ни помагат.

— Е? — каза Стивън след кратка пауза.

— Мислех си за това място, което видяхме с Бил в Тиншам. Разказахме ви за него. Жената, която се опитва да го ръководи, има нужда от помощ, при това — голяма нужда. Тя разполага с около петдесет-шейсет човека, от които виждат само десетина. Затова не може да се справи. И тя знае, че не може, но не желаше да го признае пред нас. Не искаше да се чувствава наш дължник, като ни помоли да останем. Но ако се върнем и ѝ предложим да останем, сигурен съм, че ще се чувствава много щастлива.

— Милостиви боже! — възкликнах аз. — Мислите ли, че съзнателно ни е изпратила в невярна посока?

— Не зная. Може би съм несправедлив към нея, но ми се струва странно, че не видяхме и не чухме нищичко за Бийдли и компания. Не е ли така? Но независимо дали го е направила съзнателно или не, резултатът е същият, защото съм решил да се върна там. Ако искате да чуете причините — ето ги. Те са две. Първо, ако някой не хване здраво в ръце тази община, тя ще загине — което ще бъде загуба и срам за всички хора там. Втората е, че местоположението на онова имение е много по-добро от това. Разполага със стопанство, на което му трябва много малко, за да бъде в пълен ред. Практически това е една напълно самозадоволяваща се единица, която при нужда може и да се разшири. Докато тук, за да постигнем подобно ниво, ще е необходим много повече труд.

Това, което е най-важно обаче — че общината е достатъчно многобройна. Дотолкова, че да можем да си позволим да отделим време за учене — да обучим сегашните слепи и техните виждащи деца, които ще се родят по-късно. Вярвам, че това е възможно, и ще направя всичко, което е по силите ми, за да успея — и ако високомерната мис Дюран не може да го приеме, да ходи да се хвърли в реката.

— Сега въпросът е този. Мисля, че бих могъл да се оправя и сам, но знам, че ако отидем всички заедно, ще успеем да реорганизираме имението и да започнем работа само след няколко седмици. И тогава ще заживеем в една община, която ще се разраства и ще има дяволски добри шансове да издържи на всичко. Другата възможност е да си

останете една малка групичка, която с времето ще изпада във все по-голяма самота и отчаяние. Така че какво ще кажете за моето предложение?

Въпроси и разисквания имаше, но колебание — не. Тези от нас, които бяха участвували в издирването, бяха се докоснали до ужаса на самотата, която ни очакваше. От друга страна, никой не беше свързан със сегашното ни жилище. То беше избрано само заради защитните му възможности, но едва ли би могло да ни предложи нещо друго. И почти всички вече се чувствуваха подтиснати от тази изолация. Затова мисълта за по-голяма и по-разнообразна компания сама по себе си беше привлекателна. Само след един час вече ни занимаваха въпросите, свързани с транспорта и подробностите по преместването, така че предложението на Коукър, малко или повече, беше възприето. Единствено приятелката на Стивън изказа известни съмнения:

— Това място Тиншам не е ли много отдалечено? — разтревожено попита тя.

— Не се безпокойте — успокой я Коукър. — Отбелязано е на всички хубави американски карти.

Същата нощ разбрах, че няма да отида с останалите в Тиншам. По-късно може би, но все още не...

Първият ми порив беше да тръгна с тях, пък било то само поради една причина — да изтръгна от мис Дюран истинското местонахождение на Бийдли и групата му. Но после, отново смутен, трябваше да призная пред себе си, че не знаех дали Джозела е с тях. Даже напротив — според цялата информация, която бях успял да събера, тя не беше с тях. Вече бях почти сигурен, че не беше минавала през Тиншам. Но ако не беше тръгнала да ги търси, тогава къде можеше да е отишла? Едва ли в сградата на Университета е имало друг адрес, който не бях успял да забележа...

И тогава в съзнанието ми като светкавица проблясна една мисъл. Спомних си за разговора, който водехме в онзи разкошен апартамент. И сега я виждах как седеше облечена в синята вечерна рокля и диамантите проблясваха на светлината на свещите... „Какво ще кажеш за Съсекс Даунс? Знаем една чудесна стара ферма малко на север...“ Сега вече знаех какво трябва да правя...

На другата сутрин казах на Коукър. Той ми съчувствуваше, но беше ясно, че се старее да не подклажда прекалено много надеждите

ми.

— О'кей. Направи както смяташ, че е най-добре — съгласи се той. — Надявам се... е, както и да е, знаеш къде ще бъдем, така че можете да дойдете и двамата и да помогнете да стъпим на врата на тази жена, за да започне да разсъждава разумно.

Същата сутрин времето се развали. Когато отново седнах в познатия камион, дъждът се лееше като из ведро. И въпреки всичко се чувствувах въодушевен и изпълнен с надежди; и даже да валеше десет пъти по-силно, това пак не можеше да развали настроението ми или да промени плановете ми. Коукър излезе да ме изпрати. Знаех защо толкова държеше на това, въпреки че не ми го беше казал. Все още го тормозеше споменът за първите му прибързани действия и последствията от тях. Застана до кабината. Косата му беше залепнала, във врата му се стичаше вода. Протегна ръката си.

— И внимавай, Бил. Както знаеш, вече няма линейки, а тя ще предпочете да пристигнеш цял. Желая ти успех. И ме извини за всичко пред дамата, когато я намериш.

Той каза „когато“, но тонът му означаваше „ако“. Пожелах им всичко хубаво в Тиншам. После отпуснах амбриажа и се понесох по калния път.

С НАДЕЖДА НА ПЪТ

Дребни несполуки ми отровиха сутринта. Отначало влезе вода в карбуратора. После се заблудих и изминах десетина мили на север, мислейки, че се движа в западна посока. А още преди да успея напълно да коригирам курса, се появи повреда в запалителната система и трябваше да спра на някакъв пуст баир, отдалечен на много мили от всичко. Дали причината беше в тези закъснения, или реакцията и без това си беше съвсем естествена, не знам, но във всеки случай ведрото настроение, с което бях тръгнал, силно се помрачи. Докато успея да отстраня повредата, стана един часът и времето се проясни.

Слънцето изгря. Всичко изглеждаше бодро и освежено, но даже и това, даже и фактът, че следващите двайсет мили нищо не ми се случи, не бяха в състояние да подобрят мрачното настроение, което все по-силно ме обземаше. Сега, когато в истинския смисъл на думата бях съвсем сам, не можех да противодействувам на чувството за самота. И изпитвах същото, което бях изпитвал в деня, когато се разделихме, за да търсим групата на Майкъл Бийдли, само че два пъти по-силно... До този момент винаги бях възприемал самотата като нещо неприятно, като липса на компания и, разбира се, като нещо временно... В този ден разбрах, че тя означава нещо много повече. Това е чувство, което може да подтиска и смазва, да изкривява реалността и да си прави лоши шеги с разума. Нещо, което враждебно се спотайва наоколо, опъва до скъсване нервите от страхове и нито за миг не те оставя да забравиш, че няма кой да ти помогне, няма кой да се загрижи за теб. Човек се чувства като нищожен атом, запилян нейде в огромното пространство, а самотата чака своя случай, за да го насили със страхове, и то страхове ужасни — в същност точно това тя се опитваше да направи и с мен; и точно това човек никога не трябва да допуска...

Да лишиш едно стадно същество от себеподобните му означава да го осакатиш, да се опълчиш срещу природата му. Затворникът и

отшелникът знаят, че някъде отвъд стените на техните затвори стадото съществува и те са част от него. Но когато стадото вече го няма, за стадното същество вече няма живот. Сега то не е част от цялото, то е някаква странна единица без собствено място в този свят. И ако в такъв момент човек не се вкопчи здраво в разума си, тогава действително е загубен; и то загубен така цялостно, така ужасяващо, че състоянието му може да се сравни само с нервната конвулсия на крайниците във вече мъртвия организъм.

Сега ми бяха нужни много повече усилия от преди. И единствено надеждата, че на края на пътуването си ще намеря другар, ме възпираше да не обърна обратно и потърся облекчение в присъствието на Коукър и останалите.

Гледките, които виждах по пътя си, нямаха нищо общо с това. И макар че някои от тях бяха ужасяващи, вече бях претръпнал към подобни неща. Ужасът от тях беше изчезнал, по същия начин както изчезва в историята ужасът, витаещ над големите бойни полета. Нито пък вече възприемах тези неща като част от огромна покъртителна трагедия. Една борба беше обзела съществото ми в момента, един личен конфликт с вродените инстинкти на моя вид. Това бе продължителна защитна реакция, чийто край беше предварително обречен на провал. Дълбоко в сърцето си бях убеден, че няма да издържа дълго сам.

За да отвлека мислите си от това, карах по-бързо, отколкото трябваше. В някакво малко градче, чието име забравих, завих зад един ъгъл и налетях право върху някакъв фургон, който беше запречил цялата улица. За щастие здравият ми камион се отърва само с няколко драскотини, но двете возила успяха да се заклецят така дяволски сполучливо, че да ги разделя — сам и на това тясно място — се оказа една мъчителна операция. Разрешаването на този проблем ми струваше цял час, но пък насочи мислите ми към много по-практични неща.

След това се движех далеч по-предпазливо с изключение само на няколко минути след като бях навлязъл в Ню Форист. Причината беше, че през дърветата успях да зърна хеликоптер, който кръжеше на не много голяма височина. Изчислих, че трябваше да пресече пътя ми някъде доста пред мен. За нещастие дърветата растяха съвсем близо до шосето и сигурно го правеха абсолютно невидимо от въздуха.

Натиснах силно газта, но когато стигнах до по-откритото пространство, хеликоптерът се беше превърнал в точка, която бързо се отдалечаваше на север. Но въпреки всичко като че самото му съществуване приповдигна духа ми.

Няколко мили по-нататък пресякох малко селце, стройно подредено около една триъгълна поляна. На пръв поглед тази смесица от сламените покриви и червените керемиди на къщурките, тези потънали в цветя градинки ми се сториха очарователни като на картинка. Но това не ме накара да се заглеждам по-отблизо в дворовете, покрай които минавах; чуждите форми на трифидите нелепо се извисяваха над цветята в твърде много от тях. Почти бях излязъл от селото, когато от една от последните къщи изскочи дребна фигурка и се затича срещу мен, размахвайки и двете си ръце. Спрях, огледах се за трифиди — това вече ми беше станало рефлекс, — взех пушката и слязох от камиона.

Детето беше облечено в синя памучна рокличка, бели чорапки и сандалки. Изглеждаше ми около девет-десет годишно. Красиво малко момиченце — това личеше даже и сега, въпреки че тъмнокафявите ѝ къдрици бяха несресани, а лицето ѝ размазано от сълзи. Тя ме задърпа за ръкава.

— Моля ви, моля ви, елате да видите какво стана с Томи — настойчиво каза детето.

Стоях и я гледах изумено. Ужасната самота, която бях изпитвал през целия ден, изчезна. Като че ли съзнанието ми изхвъркна от ковчега, който сам му бях оковал. Исках да я грабна и да я притисна до себе си. Чувствувах, че сълзи напират в очите ми. Протегнах ѝ ръката си и тя я пое. Заедно влязохме в градината, откъдето беше дошла.

— Томи е там — каза тя и посочи с пръст. Малко момченце, около четиригодишно, лежеше на миниатюрната моравка сред цветните лехи. Само един поглед ми беше достатъчен, за да разбере защо е там.

— Онова нещо го удари — каза момиченцето. — Удари го и той падна. Искаше да удари и мен, когато се опитвах да му помогна. Ужасно нещо!

Огледах се и забелязах върха на един трифид, който се издигаше над градинската ограда.

— Запуши си ушите, защото ще гръмна — казах ѝ аз.

Тя ги запуши и аз отнесох върха на трифида.

— Ужасно нещо — повтори детето. — Мъртво ли е вече?

Тъкмо се канех да потвърдя, когато трифидът затрака с пръчици по стеблото си, точно както беше направил онзи в Стиипъл Хъни. Натиснах и втория спусък, както тогава, за да го накарам да млъкне.

— Да — казах аз. — Сега вече е мъртво.

Отидохме при момченцето. Огнената следа от жилото ярко се открояваше върху бледата му бузка. Нещастие то трябва да беше станало преди няколко часа. Тя коленичи до него.

— Безсмислено е — казах й нежно.

Детето ме погледна с нови сълзи, бликнали в очите.

— Томи също ли е мъртъв?

Клекнах до нея и поклатих глава.

— Страхувам се, че е така.

След малко тя каза:

— Горкият Томи! Ще го погребем ли — както погребяхме кученцата?

— Да.

Единственият гроб, който изкопах в това повсеместно нещастие — и той беше много малък. Момиченцето набра букетче цветя и го постави отгоре. После се качихме на камиона и потеглихме.

Казваше се Сюзън. Много отдавна, както й се струваше, нещо се случило с майка й и баща й и те вече не можели да виждат. Баща й излязъл, за да се опита да потърси помощ, и повече не се върнал. По-късно излязла майка й, като изрично забранила на децата да напускат къщата. Когато се върнала, тя плачела. На следващия ден отново излязла: този път не се върнала. Децата изяли всичко, което могли да намерят, след което започнали да огладняват. На края Сюзън била толкова гладна, че нарушила забраната и отишла да потърси помощ от мисис Уолтън в магазина. Самият магазин бил отворен, но мисис Уолтън я нямало. Никой не дошъл, когато Сюзън извикала, затова тя решила да си вземе малко сладкиши, бисквити и бонбони и по-късно да каже на мисис Уолтън. Докато се връщала, видяла няколко от онези неща. Едно от тях се помъчило да я удари, но не могло да прецени ръста й и жилото минало над главата й. Това много я уплашило и остатък от пътя до в къщи тя тичала. След това вече много внимавала с тези неща и през време на следващите си експедиции научила и Томи

да бъде внимателен. Но Томи бил толкова мъничък, че просто не е могъл да види онова, което се е криело в съседната градина, когато излязъл да си играе тази сутрин. Сюзън се опитвала няколко пъти да стигне до него, но колкото и предпазлива да била, забелязвала как върхът на трифида започвал да потрепва и леко да се поклаща...

Около час по-късно реших, че е време да спрем за през нощта. Оставих детето в камиона, докато обиколя няколко къщи и избира подходяща за целта, а после седнахме да вечеряме заедно. Не разбирах много от малки момиченца, но това, изглежда, беше способно да унищожи неимоверни количества храна, признавайки си междувременно, че диетата, състояща се предимно от сладки, бисквити и бонбони, се оказала далеч не толкова задоволителна, колкото тя предполагала. След като с общи усилия я поизмихме и аз под нейно ръководство започнах умело да си служа с четката ѝ за коса, резултатите започнаха да ме задоволяват. А тя от своя страна като че успя за известно време да забрави всичко, което се беше случило, в радостта си, че има с кого да говори.

Разбирах я. Аз самият изпитвах абсолютно същото. Скоро обаче, след като я бях сложил да си легне и слязох долу, чух хлипане. Върнах се отново при нея.

— Недей, Сюзън, недей. Знаеш ли, Томи в същност не е усетил никаква болка. Толкова бързо става всичко. — Седнах на леглото до нея и хванах ръката ѝ.

— Не е само заради Томи — каза Сюзън. — А след Томи, когато нямаше никой, съвсем никой. Толкова се страхувах...

— Знам — казах ѝ. — Наистина знам. Мене също ме беше страх. Тя ме погледна.

— Но сега не ви е страх, нали?

— Не. И ти също не се страхуваш. Така че, виждаш ли, просто трябва да сме заедно и взаимно да си даваме смелост.

— Да — съгласи се сериозно тя. — Мисля, че така ще бъде добре...

После поговорихме още малко, докато накрая детето заспа.

* * *

— Къде отиваме? — попита на другата сутрин Сюзън, когато тръгнахме.

Казах ѝ, че търсим една жена.

— А тя къде е?

В това не бях сигурен.

— Кога ще я намерим?

И тук информацията ми беше много незадоволителна.

— А хубава ли е?

— Да — казах аз, доволен, че най-после мога да дам по-определен отговор.

Това, по необясними причини, като че зарадва Сюзън.

— Добре — одобри тя и сменихме темата. Опитах се, заради нея, да заобикалям по-големите градове, но и извън тях беше невъзможно да се избягнат много неприятни гледки. След известно време престанах да се преструвам, че те не съществуват. Сюзън обаче ги наблюдаваше със същия безпристрастен интерес, с който разглеждаше и обикновения пейзаж. Те не я плашеха, въпреки че я озадачаваха и възбуждаха въпроси. И след като размислих, че светът, в който ще порасне, едва ли ще има нужда от прекалената изисканост и евфемизмите, с които аз бях възпитан, се стараех да коментирам всички тези ужаси и странности съвсем обективно. Това се оказа полезно и за мен.

Около пладне облаците се сгъстиха и отново заваля. Когато в пет часа спряхме точно пред Пулборо, дъждът все още се лееше.

— Накъде ще вървим сега? — попита Сюзън.

— Точно това — признах аз — е най-големият ни проблем. Някъде натам е — неопределено магнах с ръка в посока на веригата от хълмове, която прозираше в мъглата.

Напрягах се да си спомня какво още беше казала Джозела за мястото, но освен че къщата се намирала на северните склонове и впечатлението, с което бях останал, че била с изглед към ниска блатиста равнина, отделяща възвишенията от Пулборо, нищо друго не можех да се сетя. Сега, когато бях дошъл чак дотук, тези указания като че не бяха съвсем достатъчни: хълмовете се простираха на изток и на запад, докдето погледът ми стигаше.

— Може би първото, което трябва да направим, е да се опитаме да открием дали отнякъде не се издига пушек — предложих аз.

— В този дъжд е ужасно трудно да се види каквото и да било — забеляза Сюзън практически и съвсем правилно.

След половин час дъждът послушно спря за малко. Слязохме от камиона и седнахме един до друг на една ограда. Известно време внимателно разглеждахме по-ниските склонове на възвишенията, но нито острите очи на Сюзън, нито моят бинокъл успяха да открият дим или следи от някаква дейност. После отново заваля.

— Гладна съм — каза Сюзън.

В този момент храната беше последното нещо, което ме интересуваше. Сега, след като бях толкова близо, нетърпението ми да разбере дали моето предположение е вярно, засенчваше всичко останало. Докато Сюзън все още се хранеше, изкачих се с камиона малко по-нагоре по хълма зад нас, за да разширя кръгозора си. В промеждутъците между пристъпите на пороя, при отслабваща светлина ние внимателно, но безрезултатно изучавахме другия край на долината. Цялата равнина беше безжизнена. Нищо не се помръдваше, с изключение на няколко овце и говеда и някой случаен трифид, който, поклащайки се, пресичаше нивата под нас.

По едно време ми хрумна идея и реших да сляза долу до селото. Не ми се искаше да вземам Сюзън, защото знаех, че мястото ще е много неприятно, но не можех да я оставя сама. Когато стигнахме, установих, че гледките я разстройваха много по-малко, отколкото мен. Децата имат различно понятие за ужасното, докато не ги научим от кои неща е най-уместно да се шокират. Подтиснатият бях само аз. Нещата, които я заинтригуваха, бяха много повече от тези, които я отблъскваха. А ако беше изпитала някаква печал, то тя изцяло се компенсира с радостта от един огненочервен копирен шлифер, с който се екипира, въпреки че ѝ беше с няколко номера по-голям. Моите издирвания също бяха възнаградени. Върнах се в камиона натоварен с един фар, притежаващ качествата на малък прожектор. Бях го взел от един „Ролс-Ройс“, явно собственост на някоя знаменитост.

Инсталирах някак си това чудо на нещо като ос близо до страничния прозорец на кабината и го подготвих за включване. Когато всичко беше готово, не ми оставаше нищо друго освен да чакам да се стъмни и да се надявам, че дъждът ще понамалее.

Когато вече беше съвсем тъмно, дъждовните капки се бяха превърнали в случайни пръски. Включих фара и великолепен лъч

прониза нощта. Бавно обръщах прожектора ту на една, ту на друга страна, като държах лъча на равнището на отсрещните хълмове и развълнувано се опитвах едновременно да наблюдавам цялата верига, за да зърна ответната светлина. Обходих височините десетина или повече пъти, като на края на всеки кръг изключвах прожектора за няколко секунди и напрегнато търсехме и най-малкия проблъсък в тъмнината. Но всеки път нощта си оставаше катраненочерна. А после отново заваля — този път още по-силно. Насочих лъча право напред и зачаках, заслушан в барабаненето на капките върху покрива на кабината. Сюзън спеше, облегната на ръката ми. Измина цял час, преди барабаненето да премине в тих ромон и на края да спре. Когато отново зашарих отсреща с прожектора, Сюзън се събуди. Тъкмо бях завършил шестия кръг, когато тя извика:

— Гледай, Бил! Ето я! Ето я светлината!

Ръката ѝ сочеше няколко градуса вляво от нас. Изгасих фара и проследих линията на пръста ѝ. Трудно ми беше да се убедя. Ако не беше зрителна измама, беше нещо бледо, като далечното мъждукане на светулка. На всичкото отгоре още докато се вирахме, завесата на дъжда отново се спусна и когато най-последно бинокълът беше в ръцете ми, вече нищо не се виждаше.

Не смеех да се помръдна. Страхувах се да не би светлината, ако изобщо това беше светлина, да не се вижда от по-ниско място. Още веднъж насочих лъча напред и зачаках търпеливо — доколкото това изобщо беше възможно. Измина почти още цял час, преди дъждът отново да спре. Още в същия миг изгасих прожектора.

— Светлина е! — извика Сюзън възбудено. — Гледай! Гледай!

Наистина беше светлина. И достатъчно ярка, за да премахне всичките ми съмнения, въпреки че и бинокълът не ми разкри никакви подробности.

Включих фара отново и предадох по морзовата азбука буквата „В“ — това беше единствената буква, която знаех, освен „SOS“, така че и тя трябваше да свърши работа. Другата светлинка премигна и после започна серия от къси и дълги светвания, които за съжаление нищо не ми говореха. Предадох две „В“-та за всеки случай, нанесох приблизителното местонахождение на светлината на нашата карта и запалих фаровете на камиона.

— Това ли е дамата? — попита Сюзън.

— Трябва да е тя — казах аз. — Трябва да е тя!

Пътуването беше мъчително. За да се пресече ниската блатиста равнина, трябваше да се хване пътят, който минаваше малко на запад от нас, и после отново да се тръгне на изток в подножието на хълмовете. Още не бяхме изминали и една миля, когато нещо окончателно скри светлинката от погледите ни и за да ни затрудни още повече в ориентирането из тъмните черни пътища, дъждът най-добросъвестно отново заваля. И тъй като сега нямаше кой да се грижи за дренажните шлюзи, някои ниви вече бяха наводнени, а на места водата заливаше и пътя. Поради всичко това се налагаше да шофирам с досадна предпазливост в момент, когато единственото ми желание беше да натисна газта до тенекия.

Щом достигнахме отсрещния край на долината, се отървахме от наводнените пътища, но и тук не напредвахме много по-бързо поради безбройните примитивни отклонения и най-невероятни завой. Трябваше да концентрирам цялото си внимание върху кормилото, докато детето се взираше в хълмовете, покрай които минавахме, търсейки отново да зърне изчезналата светлинка. Стигнахме мястото, където линията на моята карта пресичаше пътя, на който поне ми се струваше, че се намираме, а от нашата цел нямаше и следа. Опитах следващия завой нагоре по хълма, а след това ми беше необходим половин час, за да се върна отново на пътя от варницата, пред която се бях озовал.

После продължихме по долния път. И тук Сюзън забеляза, че нещо проблясва в клоните на дърветата от дясната ни страна. Следващият завой се оказа по-щастлив. Той ни извъртя по хълбока на хълма така, че пред погледа ни блесна малък ярко осветен прозорец на половин миля или повече по-нагоре от нас.

Но даже и тогава, даже с помощта на картата не беше лесно да намеря отсечката, която водеше към него. Криволичехме насам-натам, все още изкачвайки се на ниска предавка, но всеки път, когато зървахме прозореца, той беше малко по-близо. Пътят не беше правен за такива тежки камиони. На по-тесните места трябваше да се провираме между храсталаци и къпинаци, които драскаха отстрани на колата, като че ли се опитваха да ни спрат.

Но най-после някой размаха фенер на пътя пред нас. После се премести, за да ни покаже вратата. После остави фенера на земята.

Приближих се на около един-два ярда от него и спрях. Още докато отварях вратата, внезапно ме заслепи светлина от джобно фенерче. Успях само да зърна някаква фигура в мушама, която лъщеше от дъжда.

Леко потрепване наруши наложения спокоен тон на гласа, който каза:

— Здравей, Бил. Много се забави.

Скочих от кабината.

— О, Бил. Не мога... о, скъпи, толкова се надявах... О, Бил — говореше Джозела.

Съвсем бях забравил за Сюзън, когато отгоре долетя глас:

— Глупчовци, ами вие целите се намокрихте. Защо не се целувате вътре?

ШЪРНИНГ

Чувството, с което пристигнах в „Шърнинг Фарм“ — същото това чувство, което ми подсказваше, че е дошъл краят на всичките ми беди — е интересно само дотолкова, доколкото илюстрира колко измамни могат да бъдат чувствата. Намерих и прегърнах Джозела, но това, което си мислех, че естествено трябва да последва, а именно да я взема със себе си и да я заведа при другите в Тиншам, не стана по няколко причини.

От мига, в който ми беше хрумнала идеята за нейното вероятно местонахождение, трябва да призная, че бях си я представял малко като героиня от филмите, която смело се бори срещу природните стихии и т.н., и т.н. В известна степен сигурно се е борила, но положението се оказа съвсем различно от очакваното. Простичкият ми план, според който само трябваше да кажа: „Скачай в колата. Отиваме при Коукър и тайфата му“, рухна още от самото начало. И изобщо човек трябва да знае, че нещата не винаги се оказват толкова прости и от друга страна, удивително е колко често по-хубавото е така замаскирано, че го смятаме за по-лошо.

Не че не предпочетох Шърнинг пред Тиншам — само че присъединяването ни към една по-голяма група очевидно беше по-разумният ход. И все пак в Шърнинг беше очарователно. Думата „ферма“ се употребяваше вече само по навик. Мястото е престанало да бъде ферма преди около двацет и пет години и макар че все още приличаше на ферма, в същност това си беше една истинска вила. Съсекс и околностите му бяха изпъстрени с такива къщи и вили, в които изморени лондончани търсеха покой. Отвътре къщата беше модернизирани и реконструирана до такава степен, че едва ли бившите ѝ обитатели биха разпознали някоя стая. Отвън беше спретната и чиста. Дворовете и сайвантите имаха по-скоро крайградски, отколкото селски вид. Там от години не беше стъпвал животински крак с изключение на няколко ездитни коне и понита. В стопанския двор нямаше никакви утилитарни гледки; не се разнасяха груби миризми;

беше постлан с неравна пръст, обрасла с трева, и приличаше на игрище за кегли. Нивите, към които изпод потъмнелите червени керемиди гледаха прозорците, отдавна се обработваха от собствениците на други ферми, богати на повече плодородна земя. Но сайвантите и хамбарите бяха в добро състояние.

Сегашните собственици на къщата, приятелите на Джозела, подтиквани от амбицията някой ден да се занимават със селско стопанство, дълго време бяха устоявали на съблазнителни предложения, надявайки се че някога, по някакъв начин — какъв, точно и на тях не им беше ясно — ще съберат достатъчно пари и ще започнат да откупват земята, която по право им принадлежеше.

С кладенеца и собствения си генератор фермата имаше много преимущества, но след като се поогледах наоколо, разбрах какво е имал пред вид Коукър, когато говореше за необходимостта от колективни усилия. Нямах никаква представа от селско стопанство, но чувствавах, че ако имахме намерение да останем тук, трябваше да хвърлим много труд, за да се изхраним шестимата.

Когато Джозела пристигнала, другите трима вече били там. Това бяха Денис и Мери Брент и Джойс Тейлър. Денис беше собственикът на къщата. Джойс им гостувала с доста неопределена цел — отначало да прави компания на Мери, а по-късно, когато се родяло детето, което Мери очаквала, да се занимава с домакинството.

Вечерта на зелените сияния — може би на кометата, бихте казали вие, ако все още вярвате в тази комета — в къщата имало още двама души — Джоан и Тед Дентън, които прекарвали там едноседмичната си ваканция. И петимата излезли в градината да наблюдават небесните фойерверки. На сутринта и петимата се събудили в един свят, в който царяла непрогледна тъмнина. Отначало се опитали да телефонират, но когато открили, че това е невъзможно, с надежда зачакали пристигането на прислужничката. Когато и тя не дошла, Тед заявил, че ще направи опит да разбере какво се е случило. Денис щял да го придружи, но тъй като жена му била почти в истерия, наложило се да остане. И Тед тръгнал сам. Той не се върнал. По-късно същия ден, без да каже дума на никого, Джоан се измъкнала. Вероятно искала да се опита да намери съпруга си. Тя също изчезнала безследно.

Денис се ориентирал за времето, като докосвал стрелките на часовника. Късно следобед това бездейно седене и чакане станало непоносимо. Той искал да се опита да слезе до селото. И двете жени се противопоставили. Склонил да остане заради състоянието на Мери. Джойс решила тя да опита. Отворила вратата и започнала да опипва пътя си с протегнатата напред пръчка. Едва била прекрачила прага, когато нещо изсвистяло и се стоварило върху лявата ѝ ръка, изгаряйки я като с нажежено желязо. Тя с писък отскочила назад и рухнала в антрето, където я намерил Денис. За щастие била в съзнание и стенойки, съобщила за болката в ръката си. Денис напипал подутата резка и се досетил за произхода ѝ. И въпреки слепотата той и Мери някак си успели да направят промивка с топла вода. Докато тя подгръвала чайника, той наложил турникет и направил всичко възможно да изстиска отровата. След това се наложило да я пренесат горе, където няколко дни останала на легло, докато се разнесе въздействието на отровата.

Междувременно Денис проверил първо главния, а след това и задния вход на къщата. Леко открехвал вратата и предпазливо провирал през цепката метлата на височина един човешки бой. И всеки път изсвистявало жило и дръжката леко потрепвала в ръката му. На един от прозорците се случило същото. Край останалите като че било чисто. Щял да се опита да се измъкне през един от тях, ако не били отчаяните протести на Мери. Тя била сигурна, че щом имало трифиди близо до къщата, то наоколо с положителност имало и други, и не му разрешила да рискува.

За щастие имали достатъчно храна, с която можели да изкарат известно време, въпреки че им било трудно да я приготвят; а Джойс, въпреки високата температура, като че ли се справяла с трифидната отрова, така че излизането не било чак толкова спешно. На следващия ден Денис посветил всичките си усилия на изработването на нещо като шлем. Мрежата, с която разполагал, била доста едра и затова се наложило да го направи на няколко пласта, завързани един върху друг. Това му отнело доста време, но екипиран с него и чифт здрави ръкавици, късно същия ден той вече можел да тръгне за селото. Още не бил се отделил и на три крачки от къщата, когато един трифид го ударил. Той обаче успял да го напипа и извил стеблото му. След една-две минути второ жило изплющяло върху шлема. Не могъл да намери

този трифид, за да се счепка и с него, въпреки че той му нанесъл още пег-шест удара, преди да се откаже. После успял да стигне до барачката за инструменти, откъдето се озовал на пътя, но вече натоварен с три кълбета канап, който размотавал, докато вървял, за да може по него да се върне обратно.

По пътя още няколко жила изплющели върху шлема му. Било му необходимо неимоверно много време, за да измине разстоянието от около миля до селото и още преди да го достигне, канапът му се свършил. И през цялото време, докато вървял и се препъвал, го обгръщала такава дълбока тишина, че той се уплашил. От време на време спирал и извиквал, но никой не му отговарял. Неведнъж решавал, че се е изгубил, но когато усетил под краката си по-гладка пътна настилка, вече знаел къде се намира. Окончателно се убедил в това и когато се натъкнал на един пътен знак. Пипнешком продължил нататък.

След, както му се сторило, безкраен период от време усетил, че стъпките му звучат по-различно; чувало се слабо ехо. Отбил се встрани и открил тротоар, а после и стена. Малко по-нататък напипал и пощенска кутия, закрепена на стената, и разбрал, че най-после се намира в селото. Извикал още веднъж. Някакъв глас — женски глас — му отвърнал, но понеже идвал отдалеч, не разбрал думите. Той извикал отново и тръгнал по посока на гласа. Внезапен писък прекъснал отговора. След това отново настъпила тишина. И чак тогава Денис започнал да осъзнава, че положението в селото не било по-добро от това в собствения му дом. Седнал върху обраслия с трева тротоар и се замисли какво да предприеме по-нататък.

По захладнелия въздух познал, че нощта е настъпила. Излизало, че е бил навън цели четири часа и сега не му оставало нищо друго освен да се върне обратно. Но независимо от всичко не виждал защо трябва да се връща с празни ръце... Тръгнал почуквайки с тояжката си по стената, докато най-накрая тя иззвънтяла върху една от ламаринените реклами, които украсявали селския магазин. Докато изминавал последните петдесет-шестдесет ярда, три жила изплющели върху шлема му. Четвъртото го ударило, когато отварял вратата, и той се препънал в тяло, лежащо върху тротоара. Човешко тяло, съвсем изстинало.

Останал с впечатлението, че и други са били в магазина преди него. Независимо от това обаче намерил едно прилично парче бекон. Пуснал го в един чувал заедно с пакетчета масло или маргарин, бисквити и захар и добавил един набор от консервени кутии, които взел от рафта, който, доколкото си спомнял, бил за хранителни продукти. Във всеки случай консервите от сардела не можел да сбърка. След това потърсил и успял да намери още около дузина кълбета канап, метнал чувала на рамо и се отправил към къщи.

Веднъж сбъркал пътя и му коствало много усилия да превъзмогне обземащата го паника, да се върне и да се преориентира. На края обаче се убедил, че отново е на познатата алея. Опипвайки с ръце земята, успял да намери канапа, който водел към къщи, и го завързал за този, който водел към селото. Оттам обратният път бил сравнително лесен.

През следващата седмица той още два пъти ходил до селския магазин и всеки път трифидите около къщата и в околността като че ли били повече. И така, на тези трима души, изолирани във фермата, не им оставало нищо друго освен да чакат и да се надяват. А после станало чудото. Джозела пристигнала.

Веднага ми стана ясно, че идеята за незабавно преместване в Тиншам трябва да се изостави. От една страна, Джойс Тейлър все още беше много слаба — като я видях, останах силно изненадан, че изобщо е жива. Бързата намеса на Денис беше спасила живота ѝ, но невъзможността да ѝ осигурят необходимите лекарства или даже подходяща храна през следващата седмица беше забавила оздравителния процес. Поне още една-две седмици не биваше да се опитваме да я местим. От друга страна, датата, на която Мери трябваше да роди, приближаваше, така че тя също не беше редно да пътува. Единственото, което ни оставаше, беше да изчакаме в Шърнинг, докато тези две кризисни състояния преминат.

И отново тършуването и плякосването станаха мое основно задължение. Този път обаче списъкът беше много по-голям. В него влизаха не само хранителни продукти, а и бензин за генератора, кокошки носачки, две крави, които скоро се бяха отелили (и все още бяха живи, въпреки че ребрата им стърчаха), медицински принадлежности за Мери и удивително количество дреболии.

Това беше най-плътно обкръжената от трифиди местност от всички, които бях видял досега. Почти всяка сутрин откривах по един-два новопристигнали да се спотайват около къщата и първата ми работа за деня беше да прострелвам върховете им, докато най-последна направих мрежеста ограда, която ги държеше извън градината. Даже и тогава идваха съвсем близо и демонстративно се мотаеха наоколо, докато не се справехме с тях.

Отворих няколко сандъка с противотрифидно снаряжение и научих малката Сюзън да борава със специалните пушки. Съвсем скоро тя се превърна в абсолютен експерт по обезвреждането на нещата, както продължаваше да ги нарича. След което сметна за свой дълг ежедневно да им отмъщава.

От Джозела научих какво ѝ се беше случило след фалшивата тревога в сградата на Университета.

Извозили я с групата ѝ точно както и мен, но подходът ѝ към двете жени, към които била завързана, бил съвсем безцеремонен. Поставила им въпроса кратко и ултимативно: или ще ѝ осигурят пълна свобода и тя ще им помага, доколкото може, или, в случай че продължават да я насилват, най-вероятно нямало да е далеч мигът, в който щяло да се окаже, че пият синилна киселина и ядат цианкалий по нейна препоръка. Можели да избират. Хората излезли разумни.

За това, което беше последвало, разказите ни много малко се различаваха. Когато групата ѝ на края се разпаднала, Джозела разсъждавала точно както и аз. Взела кола и отишла в „Хемпстед“ да ме търси. Не срещнала нито един жив от моята група, нито пък някой от групата, водена от червенокосия бързострелко. Останала там почти до залез слънце, след което решила да отиде в Университета. Но понеже не знаела какво може да ѝ се случи, спряла колата две пресечки по-напред и приближила пеша. Била все още доста далеч от вратата, когато се разнесъл изстрел. Зачудила се какво може да означава той и затова се скрила в градинката, която ни беше приютила и преди. Оттам забелязала Коукър, който също предпазливо се приближавал. Без да знае, че аз съм стрелял по трифида на площада и че същият този изстрел е причина за предпазливостта на Коукър, тя заподозряла, че има някакъв капан. Твърдо решила, че втори път няма да се остави да я хванат, Джозела се върнала в колата. Нямала никаква представа къде може да са отишли останалите, ако изобщо били отишли някъде.

Единственото място, където можела да потърси спасение и което все пак било известно на някого, било това, което почти между другото ми беше споменала. Решила да се отпрати натам, надявайки се, че аз, ако все още съм жив, ще си спомня за него и ще се опитам да го намеря.

— Свих се отзад в колата и заспах веднага щом излязох от Лондон — каза тя. — Когато пристигнах тук на другата сутрин, беше още много рано. Шумът от колата накара Денис да се покаже на един от горните прозорци, откъдето ме предупреди да внимавам за трифиди. И тогава видях, че шест-седем са застанали съвсем близо около къщата, досущ като че ли чакаха някой да излезе. Ние с Денис започнахме да си викаме отдалеч. Трифидите се размърдаха и един от тях тръгна към мен, така че се наложи да се мушна на сигурно място в колата. И понеже продължаваше да се приближава, подкарах колата и го прегазих. Другите обаче си бяха там, а аз нямах никакво друго оръжие освен ножа. В крайна сметка Денис разреши проблема.

— Ако имаш някоя излишна тубичка бензин, лисни го към тях и хвърли отгоре му някакво запалено парцалче — предложи той. — Това трябва да ги разкара.

— Така и стана — продължи тя. — Оттогава навсякъде ходя с една градинска пръскачка. Още не мога да разбера как не съм направила пожар.

С помощта на готварската книга Джозела успявала все някак да сготви и се захванала да приведе къщата горе-долу в ред. Работила, учила се, импровизирала. Всичко това запълвало времето ѝ дотолкова, че не ѝ оставало време да се тревожи за бъдеще по-далечно от следващите няколко седмици. През всичките тези дни не видяла никой друг, но сигурна, че все някъде трябвало да има хора, тя внимателно оглеждала долината, за да открие някакъв пушек денем или светлина нощем. Не забелязала обаче никакъв дим, а вечер, докъдето погледът ѝ стигал, се простирал черен мрак, в който не проблясвал и най-слаб лъч. До вечерта, в която пристигнах аз.

В известен смисъл най-пострадалият от първоначалната тройка беше Денис. Джойс все още беше много слаба — един полуинвалид. Мери се беше затворила в себе си и струва ми се, компенсираше слепотата със способността си да държи съзнанието си непрестанно заето с размисли за очакващото я майчинство. Денис обаче беше като животно, попаднало в капан. Той не псуваше безсилно, както бях чувал

да правят повечето от хората; той негодуваше с такава яростна горчивина, като че ли слепотата го беше натикала в клетка, в която нямаше никакво намерение да остава. Още преди моето пристигане беше убедил Джозела да му намери в енциклопедията системата на Брайл и да му направи копие от азбуката на слепите, за да я научи. Всеки ден с часове упорито се трудеше над нея, като си съставяше думи, а след това се опитваше да ги прочете. През останалото време се измъчваше от собствената си безполезност, въпреки че почти никога не говореше за това. Опитваше се да направи това или онова с мрачна упоритост, която беше мъчително да се гледа отстрани, и ми бяха нужни страшни усилия на волята, за да запазя самообладание и да не му предложа помощ. Сторих го само веднъж и то ми беше съвсем достатъчно, за да се убедя какво озлобление предизвикваше у него помощта, за която не беше молил. Започнах да се учудвам какви неща, макар и толкова мъчително, се учеше да прави, а най-много впечатляваше конструираният от него съвсем сносен мрежест шлем, и то едва на втория ден след ослепяването му.

Придружаваше ме в някои от моите снабдителни експедиции и тогава забравяше себе си в радостта, че може да бъде полезен, като ми помогне да пренесем някой по-тежък сандък. Имаше голямо желание да се сдобие с книги по системата на Брайл, но все пак реши, че трябва да изчака, докато намалее рискът от заразяването в градовете, които са достатъчно големи, че да има вероятност в тях да се намерят такива книги.

Дните започнаха да минават бързо, поне за тези, които виждахме. Джозела беше заета предимно из къщата, а Сюзън се учеше да ѝ помага. Сума ти работи чакаха и мен. Джойс се възстанови дотолкова, че направи първите си несигурни стъпки, след което започна да се оправя по-бързо. Скоро след това болките на Мери започнаха.

Това беше тежка нощ за всички ни. Най-тежка може би за Денис, който знаеше, че всичко е в ръцете на две момичета, които имат голямо желание, но никакъв опит. Самообладанието му отново предизвика безпомощното ми възхищение.

В ранните часове на деня Джозела дойде при нас. Изглеждаше много изморена.

— Момиче е. И двете са добре — каза тя и поведе Денис нагоре.

Върна се след няколко минути и взе чашата, която ѝ бях приготвил.

— Беше съвсем лесно, слава богу. Горката Мери, ужасно се страхуваше, че и то може да бъде сляпо, но, разбира се, не е. Сега се разкъсва от плач, че не може да го види.

Пихме.

— Странно е — казах аз. — Как се развиват нещата, искам да кажа. Като семенце е. Изглежда съвсем свито и сбръчкано — ще помислиш, че е мъртво, но не е. И сега започва един нов живот, появил се сред всичко това...

Джозела покри с ръце лицето си.

— Господи, Бил. Все така ли ще продължаваме да живеем? Все така и все така, и все така...? — И тя също се обля в сълзи.

След три седмици отидох в Тиншам да се срещна с Коукър и да уредя нашето преместване. Взех лека кола, за да мога да отида и да се върна за един ден. Когато се прибрах, Джозела ме посрещна в антрето. Погледна ме право в очите.

— Какво има?

— Само това, че не трябва да ходим там — казах аз. — С Тиншам е свършено.

— Какво се е случило?

— Не съм сигурен, но като че ли епидемията се е разпространила и там.

Накратко ѝ описах положението. Не бях имал нужда от много проучвания. Когато пристигнах, портата беше отворена и видът на трифидите, които свободно се разхождаха из парка, почти ме подготви за това, което ми предстоеше да видя. Когато излязох от колата и усетих миризмата наоколо, вече бях съвсем сигурен. Насилих се и влязох в сградата. От вида ѝ заключих, че е напусната преди две седмици или повече. Надникнах в две от стаите. Това ми беше достатъчно. Извиках и гласът ми изкълтя в пустата къща. Не продължих по-нататък.

На входната врата е имало закачена някаква бележка, но сега там стоеше само едно празно ъгълче. Загубих много време в търсене на останалото парче от листа, което най-вероятно е било отнесено от вятъра. Не го намерих. В задния двор нямаше никакви камиони или коли и почти всички запаси бяха изчезнали с тях, но къде — не можех

да кажа. Не ми оставаше нищо друго освен да се кача на колата и да се върна обратно.

— А сега какво? — попита Джозела, след като свърших.

— А сега, скъпа, оставаме тук. Знаем как да се борим за живота си и ще продължаваме да се борим, ако не дойде някаква помощ. Може би някъде има някаква организация.

Джозела поклати глава.

— Мисля, че най-добре ще е да забравим за тази помощ. Милиони и милиони хора чакаха и се надяваха на такава помощ, която така и не дойде.

— Все нещо трябва да стане — казах аз. — Сигурно има хиляди такива групички, разпръснати по цяла Европа, по целия свят. Някои от тях ще се обединят. Ще започнат да строят отново.

— Колко време ще е необходимо за това? — попита Джозела. — Поколения? Или може би това ще стане след като нас вече ни няма? Не — светът загина, а ние останахме... Ще трябва сами да уреждаме живота си. Ще трябва да го планираме така, като че ли помощ никога няма да дойде... — Тя замълча. Лицето ѝ придоби странно празно изражение, което виждах за, първи път. Брадичката ѝ затрепера.

— Скъпа...

— О, Бил, Бил, не съм създадена за такъв живот. Ако ти не беше тук, щях да...

— Мълчи, скъпа — нежно казах аз и погалих косата ѝ. — Мълчи.

След няколко минути Джозела се съвзе.

— Извинявай, Бил. Самосъжаление... отвратително. Никога вече...

Избърса очите си с кърпичка и подсмъркна

— Значи ще бъда съпруга на фермер. Както и да е, важното е, че ми харесва да съм омъжена за теб, Бил — въпреки че бракът ни не е много благопристоен и автентичен.

Внезапно тя се засмя. Отдавна не я бях чувал да се смее така.

— Какво има?

— Просто се сетих колко много се страхувах от собствената си сватба.

— Точно така трябва да се чувства всяка девойка. Макар че, да си призная, от теб не очаквах толкова нещо.

— В случая говоря за друго. Страхувах се от издателите си, вестниците, киното. Представяш ли си какво удоволствие щеше да им достави това? Веднага щяха да преиздадат глупавата ми книга, вероятно пак щяха да завъртят филма, а вестниците щяха да са пълни със снимки. Не знам, но струва ми се, че това нямаше да ти е много приятно.

— Вярно, но се сещам и за друго, което щеше да ми бъде още по-малко приятно. Спомняш ли си онази огряна от луната нощ, когато ми постави едно условие?

Джозела ме погледна.

— Хм, може би в някои отношения съдбата не беше чак толкова лоша към нас — каза тя.

СВЕТЪТ СЕ СТЕСНЯВА

От този момент започнах да записвам. Водех си нещо смесено между дневник, книга за текущи сметки и тетрадка за всякакви забележки. Там са записани местата, които посещавах при моите експедиции, подробности около събраните провизии, сметки на количествата, които притежавахме, наблюдения върху състоянието на околните постройки със забележки кои по-напред да бъдат изпразнени, преди да са рухнали. Храната, горивото и семената бяха постоянна цел на издирванията ми, но далеч не единствената. Могат да се намерят подробни описания на огромно количество дрехи, инструменти, спално бельо, амуниции за впрегатните животни, домакински съдове, колове и жица, жица и още жица, също и книги.

Там чета, че седмица след връщането ми от Тиншам съм се захванал да издигам телена ограда срещу трифидите. Ние вече имахме една, която ги държеше настрани от къщата и градината. Сега обаче се заех с далеч по-амбициозната задача да очистя от тях няколкостотин акра. Направих здрава телена ограда, като използвах всички предимства на терена, а отвътре издигнах една по-малка, която трябваше да предпазва нас или добитъка от невнимателно приближаване до външната в обсега на жилата. Работата беше тежка и отегчителна и ми бяха необходими няколко седмици, за да я привърша.

По същото това време полагах големи усилия да изуча азбуката на селското стопанство. Оказа се, че това не е от тези неща, които лесно се научават по книга. Например на нито един от авторите не му беше хрумвало, че някой потенциален фермер ще започне от абсолютната нула. Вследствие на което установих, че всички трудове започваха от средата, приемайки за даденост и наличието на база, и познаването на терминологията — неща, които при мен липсваха. Специализираните ми знания по биология се оказаха абсолютно безполезни в практиката. Голяма част от теорията включваше материали и вещества, които или не можех да си доставя, или ако ги намерех, не бях в състояние да разпозная. Съвсем скоро разбрах, че

когато отхвърля нещата, с които не след дълго нямаше да мога да се снабдявам — изкуствени торове, вносни хранителни смески и всякаква техника с изключение на най-простата, — щях да пролея много пот, за да осигуря някакви, при това много проблематични заместители.

Книжните знания по коневъдство, обработка на млечни произведения и касапски процедури също се оказаха неподходяща основа за тези изкуства. Има толкова случаи, когато човек не може да спре процеса, за да направи справка в съответната глава на книгата. На всичкото отгоре действителността упорито ни представя загадъчни несъответствия с простотата на написаното.

За щастие имахме много време да правим грешки и да се учим от тях. Знаехме, че можеха да минат няколко години, преди да се наложи да живеем от труда си, и това ни избавяше от отчаянието заради честите ни разочарования. Освен това ни подкрепяше и мисълта, че като живеем от стари запаси, ние съвсем предвидливо ги спасяваме от похабяване.

Благоразумно изчаках да мине цяла година и чак тогава отидох отново в Лондон. Това беше най-благодатният източник за набезите ми, но и най-угнетяващият. Градът все още успяваше да създава впечатление, че е нужно само едно докосване с магическа пръчица, за да оживее отново, въпреки че ръждата вече беше обхванала много от колите по улиците.

След още една година промяната беше още по-забележима. Големи парчета мазилка, откъртили се от фасадите, замърсяваха тротоарите. По улиците се търкаляха паднали керемиди и части от комини. Триви и бурени напълно бяха завзели канавките и запушили отводнителните тръби. Улиците се бяха задръстили от шума, така че в цепнатините и наносите върху покривите беше поникнала трева и даже малки храсти. Почти всяка сграда се беше сдобила със зелена перука, под която покривите просто изгниваха. През прозорците човек можеше да зърне срутени тавани, висящи парчета отлепени тапети и стени, лъщящи от влага. Градините по парковете и площадите се бяха превърнали в пуцинаци, пропъззели и по съседните улици. Като че ли отвсякъде растеше нещо — в пролуките между паветата, в цепнатините на бетона, даже по седалките на изоставените автомобили. Зеленината нахлуваше от всички страни, сякаш за да си възвърне безплодните участъци, които човекът беше създал.

Интересно, колкото повече живите растения вземаха власт, толкова по-бързо градът загубваше угнетяващия си вид. И постепенно, прескачайки границите на възможностите на всяка магическа пръчица, зловещите привидения изчезваха, отдръпвайки се бавно в историята.

Веднъж — не тази същата година, не следващата, а по-късно — стоях отново на „Пикадили Съркъс“, гледах околната пустош и се опитвах да извикам във въображението си тълпите, от които гъмжеше някога това място. Но вече не можех да го направя. Даже и спомените ми бяха загубили реалистичността си. Някак си бяха се обезцветили. Бяха се превърнали в същите аксесоари на историята, каквито бяха зрителите от Колизеума в Рим или асирийските бойци. И точно толкова далечни. Носталгията, която допълзваше понякога, беше способна да събуди у мен повече съжаление отколкото видът на самите руини. Когато бях сам във фермата, спомнях си за приятните страни от предишния ни живот, докато изкъртените, бавно загиващи сгради като че ли ми напомняха само за бъркотията в него, отчаянието, напразните надежди, доминиращият над всичко грохот на превозните средства — така че започнах да се съмнявам дали сме загубили чак толкова много...

Първото си пробно пътуване дотам направих сам. Върнах се със сандъци, пълни с Противотрифидни стрели, хартия, резервни части, книги по системата на Брайл и пишеща машина — неща, които Денис така силно желаше; донесох и такива предмети на разкоша като напитки, бонбони, плочи и още книги за останалите. След една седмица Джозела дойде с мен със значително по-практични намерения. Тя трябваше да потърси дрехи, не толкова за възрастните в групата, колкото за детето на Мери и за своето собствено, което вече очакваше. Посещението я разстрои и си остана първото и последното, което тя направи.

Аз продължавах да ходя там от време на време, за да се снабдявам с по-редки предмети, и винаги използвах възможността да донеса и някои луксозни дреболийки. Но нито веднъж не видях друго живо същество там с изключение на няколко врабчета и някой случаен трифид. Котките и кучетата, които с всяко следващо поколение ставаха все по-дивни, можеха да се видят извън града, но не и в него. Понякога обаче откривах следи, които говореха, че и други като мен имаха навика да се снабдяват оттам, но никога не ги срещнах.

Преваляше четвъртата година, когато направих последното си посещение, защото открих, че вече поемам неоправдани рискове. Първият намек за това беше страхотният трясък, разнесъл се зад гърба ми в едно от предградията. Спрях камиона и когато се обърнах, видях облаците прах, които се издигаха от купчината отломки, срутени наскред пътя. Очевидно, минавайки с камиона покрай някоя клатеца се постройка, съм причинил последния тласък, който я е и срутил. Този ден не съборих повече къщи, но го прекарах сред дъжд от падащи тухли и хоросан. След това обект на вниманието ми ставаха по-малките градчета, където обикновено отивах пеша.

Само Брайтън, който би трябвало да е най-големият и най-удобният ни източник за снабдяване, оставих на мира. Докато аз реша, че вече мога да го посетя, други го бяха завзели. Кой и колко бяха, не знаех. Просто открих груба каменна преграда, отрупана наскред пътя, и предупреждението:

НЕ СЕ ПРИБЛИЖАВАЙ!

Освен това съветът върху табелата беше подкрепен и с изстрел на пушка и облаче прах, вдигнало се точно пред мен. Наоколо не се виждаше никой, с когото можех да поспоря — пък и гамбитът не беше спорен.

Обърнах камиона и замислено се върнах назад. Чудех се дали няма да дойде време, когато отбранителните съоръжения на Стивън немаше да са ненужни. За всеки случай взех няколко картечници и снаряди от склада, откъдето вече бяхме се снабдили с огнехвъргачките, които използвахме срещу трифидите.

През ноември на втората година се роди първото ни дете. Нарекохме го Дейвид. Моята радост обаче от време на време се помрачаваше от опасенията, които изпитвах; какво бъдеще щяхме да му създадем? Но Джозела се тревожеше много по-малко от мен. Тя обожаваше детето. Като че то й беше някаква компенсация за всичко, което беше загубила, и колкото и да е парадоксално, сега тя се тревожеше за нашите мостове към бъдещето много по-малко от преди. Независимо от всичко обаче Дейвид притежаваше енергия, която говореше за бъдещото му умение да се грижи сам за себе си, така че аз подтисках опасенията си и се залавях още по-здроаво със земята, която един ден трябваше да изхранва всички ни.

Трябва да беше минало малко време след това, когато Джозела ме накара да обърна по-сериозно внимание на трифидите. Години наред в работата си бях свикнал да взимам предпазни мерки срещу тях, тъй че постоянното им присъствие в околния пейзаж за мен не беше така необичайно, както за останалите. Освен това бях свикнал да нося предпазни маски и ръкавици и за мен бе станало привичка да нахлузвам тези неща всеки път, когато излизах. Всъщност така бях свикнал с тях, че не им обръщах повече внимание, отколкото някой жител на маларична зона би обръщал на комарите. За пръв път от много време Джозела спомена за това, когато лежахме в леглото една нощ и почти единственият звук, който се чуваше, беше непрестанното далечно трополене на твърдите пръчици по стеблата.

— Напоследък трополят много по-силно — каза тя.

Отначало не можах да разбера за какво става дума. Този звук толкова дълго е бил единственият фон на местата, където работех и живеех, че ако не се заслушах съзнателно, не можех да кажа дали продължава или не. Сега се послушах.

— Не ми звучи по-различно.

— Не че е различно. Просто е по-силно, защото сега те са много повече от преди.

— Не съм забелязал — отвърнах с безразличие.

След като веднъж бях издигнал оградата, интересите ми се бяха съсредоточили върху земята, която се намираще вътре, и изобщо не си бях правил труда да разбера какво става отвън. От многобройните ми експедиции бях останал с впечатлението, че почти навсякъде броят им беше горе-долу същият. Спомних си, че когато пристигнах тук, количеството им беше привлякло вниманието ми, но тогава реших, че в околността трябва да е имало няколко големи разсадника.

— Наистина са повече. Обърни им внимание утре — каза Джозела.

Сутринта се сетих и докато се обличах, погледнах през прозореца. Видях, че Джозела е права. Преброих поне стотина зад съвсем малката част от оградата, видима през прозореца. Споменах за това, докато закусвахме. Сюзън ме погледна учудено.

— Но те непрекъснато се увеличават. Не си ли забелязал?

— Имам си достатъчно други грижи — казах малко раздражен от тона ѝ. — Така или иначе, когато са извън оградата, това няма

значение. Само трябва да внимаваме и да изкореняваме всяко поникнало вътре семенце, иначе вън могат да си правят каквото си искат.

— И все пак — обади се Джозела с тревога в гласа — има ли някаква особена причина, поради която идват точно тук, и то в такива големи количества? Сигурна съм, че има, и бих искала да разбера каква е.

Физиономията на Сюзън отново придоби дразнещото ме учудено изражение.

— Как каква е, ами той ги води — каза тя.

— Не сочи с пръст — по навик се обади Джозела. — В същност какво искаш да кажеш? Сигурна съм, че Бил не ги води.

— Води ги. Той прави всичките шумове и те просто пристигат.

— Слушай — казах аз, — какви ги приказваш? Да не би да им подсвирквам на сън, или нещо подобно.

Сюзън се нацупи.

— Добре де, щом не ми вярваш, ще ти покажа след закуска — каза тя и оскърбена, потъна в мълчание.

Когато свършихме, Сюзън се измъкна и след малко се върна с пушка и бинокъл. Излязохме на поляната. Тя огледа околността и откри един трифид, който се движеше доста далеч от оградата. После ми подаде бинокъла. Наблюдавах го как бавно се клатушка сред нивата. Беше отдалечен повече от миля от нас и вървеше на изток.

— Сега гледай внимателно — каза тя и гръмна във въздуха.

Само след няколко секунди трифидът явно се насочи на юг.

— Виждаш ли? — попита Сюзън, като разтриваше рамото си.

— Да, като че ли има нещо такова. Сигурна ли си? Я опитай отново — предложих аз.

Тя поклати глава.

— Няма смисъл. Всички трифиди, които са чули изстрела, вече са тръгнали насам. След около десетина минути ще спрат и ще се ослушат. Ако са достатъчно близо, за да чуят трополенето на тези до оградата, ще продължат насам. Или ако са далече и не могат да чуят това, но ние издадем някакъв друг звук, пак ще дойдат. Ако обаче нищо не могат да чуят, ще почакаят малко и после ще си продължат по пътя.

Признавам, че бях малко смутен от тези разкрития.

— Ами... ъ-ъ-ъ, ти трябва да си ги наблюдавала много внимателно.

— Аз непрекъснато ги наблюдавам. Мразя ги — каза тя, като че ли това обяснение беше напълно достатъчно. Междувременно Денис се беше присъединил към нас.

— Съгласен съм с тебе, Сюзън — каза той. — Не ми харесва тая работа. Не ми харесва от известно време. Тези проклети неща ще ни видят сметката.

— Е, хайде, хайде — започнах аз.

— Казвам ти, те могат много повече, отколкото си мислим. Как например разбраха? Плъзнаха на свобода в момента, в който нямаше кой да ги спре. Те бяха около тази къща още на следващия ден. Можеш ли да ми обясниш това?

— Това не е нещо ново за тях — казах аз. — В тропическите страни са се криели около пътеките. Много често са заобикаляли малки селца и ако хората не са успявали да ги прогонят, те са нападали. Изобщо на много места са били истинска напаст.

— Но не и тук. Точно това ми е мисълта. Те не можеха да правят това тук, докато обстоятелствата не се промениха. Даже не се и опитваха. Но когато стана възможно, направиха го веднага — като че ли са знаели предварително, че могат.

— О, Денис, нека разсъждаваме разумно. Само помисли какво може да означава това?

— Съвсем наясно съм какво може да означава. Във всеки случай поне донякъде. Нямам определена теория, но твърдя следното: трифидите се възползваха от неизгодното ни положение със забележителна бързина. Също така твърдя, че в сегашното им поведение се забелязва някаква системност. Ти си така улисан в работата, че не забелязваш как те се трупат и чакат зад оградата, но Сюзън е забелязала — чувал съм я да говори за това. И какво мислиш, че чакат?

Този въпрос за момента оставих без отговор. Вместо това казах:

— Мислиш ли, че е по-редно да оставя ловното оръжие и вместо него да използвам противотрифидна пушка?

— Причина не е само пушката, а всички шумове — каза Сюзън. — Най-лош е тракторът, защото шумът му е силен и постоянен, така че те лесно могат да разберат откъде идва. Освен това от доста далеч

могат да чуят и генератора. Виждала съм ги как се насочват насам, когато го включим.

— Ще ми се — раздразнено казах аз — да не повтаряш непрекъснато „те чуват“, като че ли са животни. Не са. И не чуват. Това са само растения.

— Независимо от това те наистина чуват — някак упорито заяви Сюън.

— Добре де, както и да е, ще направим нещо — обещах аз.

Направихме. Първият капан беше нещо подобно на груба вятърна мелница, която здравата трополеше. Издигнахме я на около половин миля от оградата. Подействува. Отне ги от оградата ни и от всички други места. И когато около мелницата се скупчиха няколкостотин трифида, ние със Сюън отидохме с колата и насочихме огнехвъргачките срещу тях. Втория път също имахме доста добър успех, но след това много малко от тях ѝ обръщаха внимание. Следващата ни крачка беше да изградим нещо като здрава кошара навътре от оградата и после да заменим част от нея с врата. Мястото беше такова, че генераторът добре се чуваше. После отворихме вратата. След два дни я затворихме и унищожихме около двеста броя, влезли в кошарата. Този ход в началото също беше доста успешен, но не и ако го прилагаме два пъти на едно и също място, а даже и да сменяхме местата. Броят на заловените рязко намаляваше.

Ежедневни обиколки с огнехвъргачките около оградата щяха успешно да поддържат едно ниско число, но това щеше да ни отнема много време, а скоро щяхме да свършим и горивото. Огнехвъргачката гълта много, а запасите от него в оръжейните складове не бяха големи. Изчерпехме ли ги, нашите ценни огнехвъргачки нямаше да са ни полезни от боклука, тъй като нито знаех някаква формула за подходящо гориво, нито метод за получаването му.

Два или три пъти опитахме да унищожим големи струпвания на трифиди с минохвъргачки, но резултатите ни разочароваха. И трифидите, както и дърветата, могат да понесат много повреди без смъртоносни последици.

Колкото повече време минаваше, броят им около оградата продължаваше да нараства, въпреки капаните и периодичното всесъжжение. Те нито правеха, нито се опитваха да правят нещо. Просто пристигаха, заравяха корените си в земята и там оставаха.

Погледнати отдалече, не бяха по-активни от един обикновен жив плет, като изключим това, че все някой трополеше. Иначе по нищо не се различаваха. Но ако човек се усъмнеше в бдителността им, просто трябваше да прекара колата си покрай оградата. Това означаваше да се подложи на злостното бичуване на жила, че после трябваше да спре, за да почисти предното стъкло от отровата.

От време на време на някой от нас му хрумваше нова идея, като например да напръскваме земята извън оградата със силен арсеников разтвор. Но всяко тяхно отстъпление беше временно.

Около година и повече опитвахме подобни хитрости, докато рано една сутрин Сюзън дотърча в стаята ни, за да съобщи, че нещата са нахълтали и заобиколили цялата къща. Както обикновено тя станала рано, за да издои кравите. Небето, което се виждало от спалнята ѝ, било сиво, но когато слязла долу, всичко тънело в пълен мрак. Съобразила, че нещо не е наред, и запалила лампата. Още щом зърнала мъхнатите зелени листа, притиснати към прозореца, разбрала каква е работата.

Станах на пръсти и рязко затворих прозореца. Още в същия миг отдолу изплющя жило и се удари в стъклото. Когато погледнахме надолу, видяхме гора от трифиди в редици от по десет-дванайсет, плътно опасали къщата. Огnehвъргачките бяха в една от външните постройки. За да отида да ги донеса, взех всички предпазни мерки да не се подлагам на никакъв риск. В дебело облекло и ръкавици, с кожен шлем и очила под телената маска, си проправях път сред гъсталака с най-големия кухненски нож, който успях да намеря. Жилата плющяха и удряха върху маската с такава сила, че постепенно отровата започна да прониква вътре във вид на воден пращец. Очилата ми се замъглиха. Първата ми работа, когато стигнах постройката, беше да си измия лицето от отровата. Не посмях да стрелям повече от един път, и то ниско по земята, от страх да не подпали вратата и рамките на прозорците. Това обаче беше достатъчно, за да ги разтревожи и размърда дотолкова, че да се прибера необезпокояван.

Джозела и Сюзън стояха с готови пожарогасители в ръце, а аз, поразително приличащ на нещо средно между тежък водолаз и марсианец, се надвесвах поред от всеки прозорец на горния етаж и бълвах огън върху обсаждащата ни гад. Не беше необходимо много време, за да изпепеля част от тях и да размърдам останалите. Сюзън,

вече с подходящо за целта облекло, взе втората огнехвъргачка и се зае да ги преследва — задача, която ѝ беше съвсем по сърце, тогава аз тръгнах да търся пролуката. Това не се оказа никак трудно. Още от първата височинка забелязах трифидите, които продължаваха да навлизат в нашето място като поток от клатеци се стебла и движещи се листа. Вътре се разгъваха ветрилообразно и всички се насочваха към къщата. Не беше трудно да обърна посоката им на движение. Една струя отпред ги спря, по една от двете страни ги подкара обратно натам, откъдето бяха дошли; малко пламък сред тях ги накара да побързат и върна назад и последните. Двадесетина ярда по-нататък част от оградата беше съборена на земята, а коловете пречупени. Пооправих я как да е временно и завъртях огнехвъргачката насам-натам, опърляйки гадовете дотолкова, че да ги откажа да ни досаждат поне няколко часа.

По-голямата част от деня Джозела, Сюзън и аз поправяхме пролуката. Трябваше обаче да минат още два дни, за да съм сигурен, че сме претърсили със Сюзън всяко кътче от мястото и ликвидирали и последния нашественик. След това обиколихме оградата по цялата ѝ дължина и подсилихме съмнителните участъци. Четири месеца по-късно трифидите нахлуха отново...

Този път открихме доста премазани екземпляри на мястото на пролуката. Останахме с впечатлението, че са били смазани от натиска, оказван върху оградата, преди да поддаде, и че щом са паднали с нея, са били стъпкани от останалите.

Стана ясно, че трябва да вземем нови предохранителни мерки. Останалата ограда не беше по-здрава от съборената. Като че ли най-сполучливият начин да ги държим настрана беше електрификацията. Намерих един генератор на ремарке, използван в армията, и го довлякох в къщи. После със Сюзън се захем да прокарваме проводниците по дължината на оградата. Още не бяхме завършили и гадовете отново нахълтаха от друго място.

Мислех, че тази система щеше да е много ефикасна, ако можехме да я държим включена през цялото време или поне през по-голяма част от денонощието. Но това беше невъзможно поради разхода на гориво. Бензинът беше един от най-ценните ни запаси. Можехме да се надяваме, че ще произведем все някакви хранителни продукти, но когато бензинът и нафтата се свършеха, с тях щяхме да изгубим не

само определен брой удобства, но много повече. Експедициите щяха да станат невъзможни и съответно нямаше да можем да попълваме и запасите. Тогава вече щеше да започне истинският примитивен живот. Поради това икономисване пускахме тока да тече по проводниците само два-три пъти на ден за по няколко минути. Трифидите се отдръпваха на няколко ярда и преставаха да оказват натиск върху оградата. Като допълнителна предпазна мярка на вътрешната ограда поставихме алармена сигнализация, за да можем навреме да се справяме с всеки пробив.

Проблемът обаче беше в явната способност на трифидите да се учат, поне в ограничена степен, от опита. Забелязахме например, че те разбраха, че по жицата за известно време сутрин и вечер тече ток. Скоро установихме, че когато приближеше време да включим генератора, те се отдръпваха от оградата, а малко след спирането му се приближаваха отново. Тогава ни беше трудно да кажем дали свързваха наличието на електричество в проводника с шума на машината, но по-късно нямаше никакво съмнение, че това е точно така.

Не беше трудно да пускаме тока в различни часове, но Съюзън, която непрекъснато с омраза ги изучаваше, скоро заяви, че времето, през което електричеството ги държи настрана, непрекъснато се съкращава. Въпреки това проводникът и периодичните атаки върху най-гъстите струпвания ни предпазиха от нашествия повече от година, а за тези, които станаха по-късно, бяхме навреме предупредени, така че не допуснахме те да се превърнат в нещо повече от обикновени дребни неприятности.

Защитени от нашата ограда, продължихме да изучаваме тънкостите на селскостопанската работа и постепенно животът ни потече в еднообразен ритъм.

Един ден през лятото на шестата година ние с Джозела отидохме до морето. Пътувахме с полугъсеничния всъдеход, който вече използвах постоянно, тъй като пътищата ставаха все по-лоши. За Джозела това беше истинска ваканция, тъй като цели месеци не беше излизала извън оградата. Беше прекалено вързана с грижи около къщата и децата, за да си разреши нещо повече от няколко необходими пътувания. Сега обаче вече чувствувахме, че понякога Съюзън спокойно можеше да поема тези задължения, и изпитахме истинско усещане за

освобождение, когато превалихме веригата от хълмове. На един от южните склонове спряхме колата и седнахме на земята.

Беше прекрасен юнски ден. Само няколко леки облачета плуваха по чистото синьо небе. Слънцето блестеше над морето и плажовете все така ярко, както тогава, когато същите тези плажове гъмжаха от хора, а морето беше изпъстрено с платноходки. Известно време гледахме и мълчахме. После Джозела каза:

— Бил, не изпитваш ли понякога чувството, че ако си затвориш очите за малко и после ги отвориш, всичко ще бъде както си беше? С мен това все още се случва.

— Все по-рядко. На мен ми се наложи да видя много повече от теб. И все пак, понякога...

— А погледни чайките — съвсем същите са, както и преди.

— Тази година има много повече птици — съгласих се аз. — Това много ме радва.

От разстояние и от импресионистична гледна точка градчето си беше все същото живописно струпване на къщички с червени покривчета и бунгала, населявани главно от пенсионери — представители на средната класа, — които изживяваха там спокойни старини. Но това впечатление се променяше след няколко минути вглеждане. Въпреки че керемидите все още се виждаха, стените едва се забелязваха. Изрядно поддържаните градинки бяха погълнати от неудържима зеленина, изпъстрена тук-там с наследниците на някогашните грижливо облагородявани цветя. Оттук даже улиците приличаха на проснати зелени килими. Ако приближахме обаче, щяхме да видим, че чувството за мека зеленина е илюзорно; те ще са обрасли с остри и груби плевели.

— Само преди няколко години — замислено каза Джозела — хората вдигаха такава врява, че бунгалата разваляли природната среда. А погледни ги сега.

— Така е, природната среда си отмъщава. Тогава си мислехме, че с нея е свършено, но „кой е предполагал, че старецът има толкова много кръв?“

— Това малко ме плаши. Като че ли всичко се освобождава. Ликува, че с нас е свършено, че е свободно да се развива самостоятелно. Мисля си...? Дали, откакто стана катастрофата, не сме се самозаблуждавали? Смяташ ли, че с нас наистина е свършено, Бил?

По време на моите експедиции бях имал много повече време от нея да си задавам същите въпроси.

— Ако ти, скъпа, не беше такава, каквато си, бих могъл да скалъпя някакъв отговор по героичния шаблон — това самозалъгване, което толкова често минава за вяра и решителност.

— Но при положение, че аз съм такава, каквато съм?

— Ще ти отговоря честно — не съвсем. А докато има живот, има и надежда.

Няколко минути мълчаливо наблюдавахме пейзажа.

— Струва ми се — продължих аз мисълта си, — но повтарям, само ми се струва, че имаме мъничък шанс — толкова мъничък, че ще е необходимо много, много време той да се реализира. Ако не бяха трифидите, тогава шансът многократно се увеличаваше, въпреки че и тогава щеше да е необходимо доста време. Но трифидите са един реален фактор. Те са нещо, с което преди не е трябвало да се бори нито една изграждаща се цивилизация. Или те ще ни отнемат света, или ние ще успеем да ги спрем.

Проблемът се състои в това да се намери някое просто средство срещу тях. Ние не сме толкова зле — можем да ги държим настрана. Но внуците ни — те какво ще правят с тях? Целия си живот ли ще трябва да прекарат в човешки резервати, отпъждайки трифидите с цената на безкрайни усилия?

Абсолютно сигурен съм, че някакво просто средство съществува. Бедата е там, че обикновено простите средства са резултат на много сложни изследвания. А ние нямаме такива възможности.

— Но ние притежаваме всички средства, които някога са съществували. Само трябва да ги вземем — вметна Джозела.

— Материални — да, но не и умствени. Ние имаме нужда от група специалисти, специалисти, които да посветят цялото си време на проблема как завинаги да се отървем от трифидите. Нещо може да се направи. Сигурен съм. Може би нещо от рода на селективните хербициди. Ако можем да синтезираме необходимите хормони, които да предизвикат у трифидите състояние на биологическа неустойчивост, без да действуват на околните растения... Трябва да е възможно, ако се вложи достатъчно умствена енергия...

— Щом мислиш така, защо не опиташ? — попита тя.

— Причините са твърде много. Първо, това не е по силите ми — аз съм съвсем посредствен биохимик и при това само един. Необходими са лаборатория и апаратура. Освен това нужно е време, а аз и така имам прекалено много задължения. Но даже и да имах тези възможности, тогава пък ще са нужни средства за производството на тези синтетични хормони в огромни количества. Това ще осигури работа на цяла фабрика. Но преди всичко е необходима изследователската група.

— Хората могат да бъдат обучени.

— Да, когато ще можем да ги откъснем от непрестанната борба за съществуване. Събрал съм огромно количество биохимична литература с надеждата, че някой ден ще се намерят хора, които ще я използват. Ще предам на Дейвид всичките си знания, а той трябва да ги предаде нататък. Но ако някой ден не се осигури свободно време за работа върху тези проблеми, резерватите са единственото ни бъдеще.

Джозела се намръщи, забелязвайки четири трифида, които безцелно се шляеха из нивата под нас.

— Според една теория — започна тя — единствените сериозни съперници на човека били насекомите. Струва ми се, че трифидите донякъде приличат на някои насекоми. О, разбира се, знам, че биологически това са растения. Това, което имам пред вид, е, че те пренебрегват отделния индивид и отделният индивид пренебрегва себе си. Взети поотделно, те притежават нещо, което слабо наподобява интелект; взети заедно обаче — приликата е много по-голяма. Те някак си заедно работят за една цел, по същия начин както работят мравките или пчелите, и въпреки това убедена съм, че нито един от тях няма ни най-малка представа за тази цел или идея, въпреки че е част от нея. Всичко е много странно — вероятно за нас е невъзможно да го разберем. Те са толкова различни. Струва ми се, че разбиват всички теории за наследствеността. Притежава ли пчелата или трифидът нещо, някакъв ген, за обществена организация, или мравката ген за архитектура? И ако те притежават тези неща, защо ние през всичките хилядолетия не сме развили гени за езика или гени за готвене? Но каквото и да е то, трифидите действително притежават нещо такова. Може би нито един отделен индивид не знае защо виси около нашата ограда, но всички заедно знаят, че целта им е да се доберат до нас — и че рано или късно това ще стане.

— Все още могат да се случат много неща, които да ги спрат — казах аз. — Нямах намерение така да те обезверявам.

— Не съм обезверена. Само понякога, когато съм много уморена. Обикновено съм прекалено заета, за да се тревожа за неща, които биха могли да се случат след много години. Не, по принцип не изпитвам нищо повече от една лека тъга, онази нежна меланхолия, която през осемнайсети век са ценили толкова много. Когато пускаш плочи, ставам сантиментална — просто страшно е, като се замисли човек, че някой огромен оркестър, който вече го няма, все още свири за една малка групичка от хора, обкръжени отвсякъде и с всеки изминат ден ставаци все по-примитивни. Музиката ме връща в миналото и се натъждавам при мисълта за всички онези неща, които никога вече няма да можем да правим, както и да се развият събитията. Понякога не изпитваш ли и ти същото чувство?

— Аха — признах аз. — Установих обаче, че колкото повече време минава, толкова по-лесно възприемам настоящето. Струва ми се, че ако някой ме попита какво желание искам да ми бъде изпълнено, бих пожелал да се върне старият свят, но при известни условия. Виждаш ли, въпреки всичко, вътрешно сега аз съм по-щастлив от преди. И ти знаеш това, нали, Джози?

Тя сложи ръката си върху моята.

— И аз изпитвам същото. Не, това, за което ми е най-мъчно, не са толкова нещата, които сме загубили, а онези, за които децата ни никога няма да узнаят.

— Да, ще ни бъде трудно да им внушим надежди и амбиции. Ние не можем да не сме ориентирани назад, към миналото. Но в никакъв случай не трябва през цялото време да гледаме назад. Една властваща реминисценция за изчезналия златен век и дедите магьосници е най-опасното нещо. Цели народи са имали този комплекс за малоценност, който постепенно се е превърнал в умора от традициите на едно величаво минало. Но как можем да предотвратим това?

— Ако сега бях дете — каза Джозела замислено, — струва ми се, че щях да потърся някакъв смисъл в настоящето. В случай че не ми го разкрият, искам да кажа, ако ме оставят да мисля, че съм родена в един свят, който е бил съвсем безсмислено унищожен, аз също бих решила,

че е съвсем безсмислено да се живее. А това усложнява нещата, защото в крайна сметка като че ли точно това се случи...

Тя замълча, помисли и добави:

— Смяташ ли, че бихме могли — смяташ ли, че ще бъдем оправдани, ако измислим някакъв мит, за да им помогнем? История за един умен, но толкова жесток свят, че е трябвало да бъде унищожен — или самоунищожил се при нещастен случай? Отново нещо като Великия потоп. И тогава те няма да са смазани от чувството за малоценност — напротив, това може да ги стимулира да градят, и то този път да изградят нещо по-добро.

— Да — казах аз, премисляйки идеята й. — Да, често е много по-добре да се казва на децата истината. Така после ще им е по-леко. Само че защо да го представяме като мит?

Джозела подозрително ме изглежда.

— Какво искаш да кажеш? Трифидите — да, те се появиха по нечия вина или грешка, това признавам. Но останалото...?

— Струва ми се, че не трябва да виним прекалено много когото и да било за трифидите. За тогавашния момент екстрактите, които получавахме от тях, бяха много ценни. Никой не е в състояние да предвиди докъде може да доведе едно велико откритие — без значение дали то е някакъв нов вид двигател, или трифид. Освен това ние чудесно се справяхме с тях при нормални условия. И имахме много голяма полза — докато условията бяха неблагоприятни за тях.

— Добре де, но все пак не е наша вината, че условията се измениха. Това беше просто едно от тези неща като земетресенията и ураганите, които застрахователните компании биха нарекли „божие дело“. А може би точно това си и беше — едно възмездие. Във всеки случай не ние доведохме кометата.

— Не сме ли, Джозела? Съвсем сигурна ли си?

Тя се обърна да ме погледне.

— Какво говориш, Бил? Та как бихме могли?

— Искам да кажа, скъпа, следното — дали това изобщо беше комета? Виждаш ли, у всеки един от нас има едно дълбоко всадено суеверно недоверие към кометите. Разбира се, ние сме достатъчно съвременни, за да не коленичим по улиците и да им се молим — и все пак това е една фобия, чиито корени са назад във вековете. Те винаги са били смятани за знамения и символи на небесния гняв и

предупреждение, че краят е близо. Затова са и използвани в безброй истории и предсказания. Така че какво по-нормално от това, всяко странно небесно явление да се обяснява с комети. За да се обори това схващане, е необходимо време — а в случая точно това липсваше — време. И когато дойде катастрофата, всички окончателно се убедиха, че причината е в кометата.

Джозела ме гледаше право в очите.

— Бил, да не би да се опитваш да ми кажеш, че ти не вярваш, че това изобщо е било някаква комета?

— Точно това — съгласих се аз.

— Но... не, нищо не разбирам. Това трябва... Добре де, какво друго би могло да бъде?

Разпечатах херметично затворената кутия цигари и запалих по една за двама ни.

— Спомняш ли си какво каза Майкъл Бийдли за опънатото въже, върху което сме се крепяли от години?

— Да, но...

— Е, смятам, че ние просто паднахме от това въже — и че някои от нас случайно останаха живи след падането.

Дръпнах от цигарата и погледнах морето и бездънната синева над него.

— Там горе — продължих, — там горе имаше, а може би все още има неизвестен брой орбитални оръжия, които непрекъснато обикаляха около земята. Огромно количество потенциални заплахи, кръжащи наоколо и само чакащи някой или нещо да ги приведе в действие. Какво е имало в тях? Ти не знаеш; и аз не зная. Военна тайна. Бяхме чували само догадки — разпадащи се материали, радиоактивен прах, бактерии, вируси... Да предположим, че някои от тези оръжия са били така конструирани, че да излъчват лъчение, вредно за очите — нещо, което изгаря или поне уврежда очния нерв...?

Джозела сграбчи ръката ми.

— О, не, Бил! Не, те не биха могли... Та това е сатанинско... О, не мога да повярвам... О, не, Бил!

— Скъпа моя, всички неща там горе бяха сатанински. По-нататък — да предположим, че е станала грешка или може би случайност — например такава случайност като сблъсък с кометен прах, при което някои от тези неща започват да избухват...

Спомена се за кометите. За момента може би е било по-удобно тази идея да не се оборва — а после се оказа, че имаме толкова малко време. Е, естествено, смятало се е, че тези неща ще действуват близо до земята, с изчислен върху определен район ефект. Но те започват да действуват горе в космическото пространство или може би при навлизането си в атмосферата. Но и в двата случая са действували толкова отвисоко, че хората по цялата земя да получат директна радиация...

Какво точно се е случило — сега за това можем само да гадаем. В едно нещо обаче съм абсолютно сигурен — че ние сами сме причината тези неща да се изсипят върху нас. А също и тази епидемия: между другото, това не беше коремен тиф...

Просто не мога да повярвам в такова съвпадение — от хилядите години, през които унищожителната комета е могла да падне, тя „пада“ само няколко години след като успяхме да изобретим орбиталните оръжия. Какво ще кажеш?... Не, мисля, че се крепихме върху това въже прекалено дълго, като се има пред вид какво още можеше да се случи — но човек рано или късно стъпва накриво.

— Хм, сега, от начина, по който го казваш... — промърмори Джозела.

Млъкна и дълго време не промълви нито дума. После каза:

— Предполагам, че би трябвало да го възприемам като нещо поужасно от сляпо действащата природна стихия. И въпреки всичко не мисля, че е така. То ме кара да се чувствавам не така обезверена, защото поне обяснява нещата. И ако действително е било така, тогава ще можем да го предотвратим в бъдеще. Още една грешка, която праправнуците ни ще трябва да внимават да не повтарят. О, господи, а имаше толкова много грешки! Но ние ще можем да ги предупредим.

— Хм... да... — казах аз. — Един път само да се отърват от трифидите и да пооправят тази бъркотия, и пред тях ще се открият неограничени възможности за съвършено нови, лично техни грешки.

— Бедните дечица — въздъхна Джозела, като че ли гледаше някаква непрестанно увеличаваща се тълпа от праправнуци. — Колко малко неща можем да им предложим, нали?

— Хората казваха: „Животът е такъв, какъвто си го направиш.“

— Това, скъпи Бил, с много малки изключения са абсолютни... — хм, не искам да ставам груба. Убедена съм, че чичо ми Тед

непрекъснато го е повтарял, докато някой не хвърли бомба, която откъсна и двата му крака. Това промени възгледите му. И нито едно извършено от мен дело не е причина сега да съм жива. — Тя хвърли остатъка от цигарата си. — Бил, какво толкова сме направили, че точно ние сме щастливите избраници? Много често, тоест когато не съм толкова преуморена и позабравя себе си, си мисля — колко щастливи сме всъщност. Тогава изпитвам желание да благодаря на някого или на нещо, но се сещам, че ако имаше такива някой или нещо, на които да благодаря, те щяха да изберат друг, много по-заслужил от мен. Но всичко това е прекалено объркано за обикновено момиче като мен.

— На мен пък ми се струва, че ако изобщо имаше някой, който да държи кормилото, много неща от историята изобщо не биха могли да се случат. Аз обаче не разрешавам на подобни мисли прекалено да ме тормозят. Скъпа моя, ние просто имахме късмет. Ако утре го изгубим, ще го изгубим. Каквото и да се случи обаче, нищо не може да ни отнеме времето, което прекарахме заедно. А това е много повече, отколкото съм заслужил, и много повече от това, което повечето мъже получават за цял живот.

Поседяхме още малко да погледаме пустото море, а после отидохме до близкото градче.

След като открихме по-голямата част от нещата, които ни бяха необходими, слязохме на плажа да хапнем на слънце. Зад гърбовете си бяхме оставили доста голяма ивица морски чакъл, по който нито един трифид не можеше да мине, без да го чуем.

— Трябва по-често да излизаме така — докато можем — каза Джозела. — Сюзън е вече голяма и може да ме отменя.

— Ако изобщо някой някога е заслужавал почивка, то това си ти — съгласих се аз.

Казах го, като си мислех, че би било хубаво да отидем заедно и да кажем последно сбогом на познати места, докато това още беше възможно. С всяка следваща година перспективата да заживеем в пленничество се приближаваше. Още сега, за да се отиде на север от Шърнинг, беше необходимо да се прави обход от много мили, за да се избегне областта, превърнала се в блата. Състоянието на пътищата бързо се влошаваше от ерозията вследствие дъждовете и пороите, а корените разрушаваха настилката. Вече можеше да се предвиди доста точно онзи момент, в който нямаше да съм в състояние да докарам до

къщата поредната цистерна с гориво. Един прекрасен ден някоя от тях нямаше да може да мине по алеята и щеше най-вероятно да я задръсти завинаги. Полугъсеничният всъдеход все още би могъл да се придвижва, когато земята е суха, но с времето щеше да става все по-трудно да се намират пътища даже и за него.

— А трябва и истински да се повеселим. За последно — добавих. — Ти пак ще се облечеш както онази вечер и ще отидем в...

— Ш-ш-ш-т — прекъсна ме Джозела, сложила пръст на устните си и обърнала едното си ухо към вятъра.

Затаих дъх. Напрегнах слух. По-скоро се чувствувах, отколкото се чуваше някакво бумтене във въздуха. Отначало беше много слабо, но постепенно се усилваше.

— Та това е... това е самолет! — каза Джозела.

Обърнахме поглед на запад и засенчихме очите си с ръце. Бръмченето все още беше слабо като жужене на насекомо. Звукът се увеличаваше толкова бавно, че можеше да бъде само от хеликоптер. Ако беше самолет, за това време отдавна да беше прелетял над нас или дори отминал, така че вече да не можем да го чуваме.

Джозела го видя първа. Една точица над морето, движеща се явно в наша посока успоредно на бреговата линия. Скочихме на крака и започнахме да махаме. Колкото по-голяма ставаше точката, толкова по-необуздано махахме и глупаво крещяхме колкото ни глас държи. Пилотът не можеше да не ни забележи върху открития плаж, ако беше продължил в същата посока, но той не направи точно това. На няколко мили пред нас рязко сви на север и се отправи към вътрешността. Продължавахме лудо да махаме, все още без да губим надежда. Но машината решително следваше своя курс и двигателят не променяше тона си. Целенасочено и невъзмутимо хеликоптерът отбръмча към възвишенията.

Отпуснахме ръце и се спогледахме.

— Щом е дошъл веднъж, ще дойде пак — каза Джозела твърдо, но не много убедено.

И все пак видът на машината промени самочувствието ни поне за деня. Тя за миг разруши примирението пред съдбата, с което така старателно се мъчехме да свикнем. Непрекъснато си бяхме повтаряли, че несъмнено има и други групи, но те надали са в по-добре положение от нашето, а най-вероятно да са и в по-лошо. Но щом се

появи хеликоптер, който можеше да се рее из въздуха като картина и звук от миналото, той вече не възбуждаше само спомени; това означаваше, че някъде имаше хора, които се справяха по-добре от нас. А дали не изпитахме и малко завист? И отново усетихме, че колкото и да бяхме щастливи, по природа ние все пак си оставахме стадни същества.

Безпокойството, което машината внесе в душите ни, развали настроението ни и промени насоката на мислите ни. Без нито дума повече започнахме да събираме багажа си, натоварихме го на всъдехода и се отправихме към къщи.

КОНТАКТ

Бяхме изминали около половината път до Шърнинг, когато Джозела забеляза дима. От пръв поглед можеше да се вземе и за облак, но когато приближихме върха на хълма, забелязахме и сивия стълб пушек, който се извиваше под разпръсналия се горен слой. Тя го посочи и ме погледна безмълвно. Единствените огънове, които бяхме виждали от години, бяха няколко естествено избухнали пожара в късно лято. И двамата веднага разбрахме, че пушекът пред нас излиза някъде от околностите на Шърнинг.

Подкарах всъдехода с много по-голяма скорост, отколкото обикновено се движех по развалените пътища. Подмяташе ни във всички посоки, а ни се струваше, че пълзим. Джозела през цялото време мълчеше, здраво стиснала устни, без да сваля поглед от пушека. Знаех, че се мъчеше да открие някои признаци, които да ѝ подсказват, че огънят е по-близо или по-надалеч, навсякъде другаде, само не и в Шърнинг. Но колкото повече се приближавахме, толкова по-малко място за съмнение оставаше. Прелетяхме последните метри така стремително, че изобщо не забелязвахме жилата, които шибах колата от всички страни. После завихме и видяхме, че гореше не самата къща, а купчината дърва, отрупана наблизо.

При звука на клаксона Сюън изтича навън да дръпне въжето, което отваряше портата от безопасно разстояние. Извика нещо, но гласът ѝ се удави в шума на двигателя. Със свободната си ръка сочеше, но не към огъня, а към къщата. Като влязохме по-навътре в двора, видяхме какво е. Умело приземен в средата на нашата полянка, стоеше хеликоптерът.

Още не бяхме слезли от всъдехода и от къщата излезе мъж, облечен с кожено яке и брич. Беше висок, рус и загорял от слънцето. Още веднага почувствувах, че съм го виждал и преди. Докато бързахме към него, той ни махаше и радостно се усмихваше.

— Мистър Бил Мейсън, ако не се лъжа. Казвам се Симпсън. Айвън Симпсън.

— Спомням си — каза Джозела. — Вие докарахте хеликоптер онази вечер в Университета.

— Точно така. Радвам се, че си спомняте. Но за да докажа, че не само вие имате добра памет, вие сте Джозела Плейтън, автор на...

— Грешите — твърдо го прекъсна тя. — Аз съм Джозела Мейсън, автор на „Дейвид Мейсън“.

— А, да, току-що видях оригиналното издание и трябва да кажа, че майсторската му изработка ви прави чест.

— Спрете за минутка — прекъснах ги аз. — Този огън?

— Не е опасен. Вятърът го издухва настрани от къщата. Но се страхувам, че голяма част от запасите ви с дърва са изгорели.

— Какво се е случило?

— Това е работа на Съюзън, която не можела да допусне да не ви забележа. Като чула шума от двигателя, грабнала огнехвъргачката и изхвъркнала навън да даде някакъв сигнал, колкото се може по-бързо. Купчината с дърва била най-близо — но пък никой не можеше да не забележи такъв сигнал.

Влязохме вътре, където ни очакваха и останалите.

— Между другото — обърна се Симпсън към мен — Майкъл ми каза на всяка цена първо да ви предам извиненията му.

— На мен? — учудих се аз.

— Вие бяхте единственият човек, който смяташе, че трифидите са опасни, а той не ви повярва.

— Но... да не би да искате да кажете, че сте знаели, че съм тук?

— Преди няколко дни открихме приблизителното ви местонахождение. От един човек, който всички имаме причини да помним: някой си Коукър.

— Ха, значи и Коукър се появи. След тази морга, която видях в Тиншам, мислех, че епидемията е покосила и него.

По-късно, след вечеря, извадихме най-хубавия си коняк и Айвън ни разказа следното:

Когато Майкъл Бийдли и групата му продължили нататък, оставяйки Тиншам на снизхождението и принципите на мис Дюран, те изобщо не са се отправяли към Бииминстър или някъде в тази посока. Тръгнали на североизток и отишли в Оксфордшър. Очевидно мис Дюран съзнателно ни беше заблудила, защото Бииминстър никога не е бил споменаван.

Там намерили едно имение, което отначало като че отговаряло на всичките им изисквания. Най-вероятно те също щели да се укрепят в него, както ние се бяхме укрепили в Шърнинг, но колкото по-голяма ставала опасността от трифидите, толкова по-очевидни ставали недостатъците на това място. След година както Майкъл, така и Полковника разбрали, че изборът им не е перспективен. И макар че вече били вложили много труд, на края на второто лято всички се съгласили да се преместят. За да изградят община, те трябвало да мислят с години напред, и то много години. Също не трябвало да забравят, че колкото повече отлагали, толкова по-трудно щяло да става преместването. Това, от което се нуждаели, било място, достатъчно голямо, за да може общината да се развива и разраства, място, естествено защитено, за да могат веднъж изчистили го от трифидите, лесно да поддържат това състояние. А в старото имение голяма част от труда им отивал в правене на огради. Освен това броят на хората непрекъснато се увеличавал — следователно непрекъснато трябвало да увеличават и оградената площ. Решили, че най-подходящата естествена защита е водата. Затова обсъдили внимателно достойнствата и недостатъците на различните острови. В крайна сметка, главно заради климата, решението им било в полза на остров Уайт, въпреки че изпитвали известни опасения дали ще успеят успешно да го изчистят. През март на следващата година натоварили багажа си и потеглили.

— Когато пристигнахме на острова — разказваше Айвън, — стори ни се, че трифидите са по-многобройни даже и в сравнение с мястото, което току-що бяхме напуснали. Още не се бяхме настанили окончателно в една голяма къща близо до Годсхил и хиляди от тях вече се бяха струпали около оградата. Оставихме ги да се събират около две седмици, след което ги пометохме с огнехвъргачките.

След това ги оставихме да се съберат отново и унищожихме и тях, после пак и така нататък. Там можехме да си позволим смело да използваме огнехвъргачките, защото знаехме, че трябваше веднъж само да се справим с трифидите и повече нямаше да са ни необходими. В крайна сметка броят им на острова беше ограничен, затова колкото повече дойдеха при нас да ги унищожим, толкова по-добре.

Наложи се обаче да повторим операцията около десетина-дванайсет пъти, преди да се получат някакви видими резултати. Цялата

ограда беше заобиколена с обгорени стебла, когато започнаха да стават по-плахи. Във всеки случай никога не бяхме очаквали, че могат да бъдат толкова многобройни.

— На острова имаше поне шест разсадника, в които се отглеждаха висококачествени растения, да не говорим за тези от частните градини и парковете — казах аз.

— Изобщо не се учудвам. От това, което видях, ми се стори възможно да е имало и сто разсадника. Ако преди някой ме беше попитал, сигурно щях да му кажа, че в цялата страна има няколко хиляди от тези чудесии, но сега излиза, че са били стотици хиляди.

— Така е — потвърдих аз. — Те можеха да се отглеждат практически навсякъде, а бяха и много доходни. Оградени обаче във ферми и разсадници, не изглеждаха чак толкова много. Както и да е, но като гледам какво количество се е струпало край нас, мисля си, че наоколо сигурно има вече обширни чисти пространства.

— Вярно е — съгласи се Айвън. — Но идете да живеете там и те ще започнат да се събират само след няколко дни. Това идеално се вижда отгоре. Лесно щях да разбера, че сте тук, даже и без огъня на Съюзън. Те образуват плътна тъмна ивица около всяко населено място.

— И все пак — продължи Айвън — след известно време тълпата от трифиди около оградата ни поизтъня. Може би решиха, че мястото не е много здравословно, или пък не им беше много приятно да се разхождат по овъглените останки на роднините си — а, разбира се, сега вече бяха и значително по-малко. Така че ние започнахме да излизаме и да ги преследваме, вместо да ги чакаме сами да идват при нас. Месеци наред това беше основното ни занимание. Разпределихме си острова на участъци и го очистихме до последния инч земя — или поне така си мислехме. Когато свършихме, решихме, че сме изстребили всички до крак — малко и голямо. И въпреки всичко на следващата година някои пак се появиха, а даже и на по-следващата. Сега всяка пролет щателно претърсваме острова за семена, довеяни от сушата, и бързо се справяме с тях.

Междувременно постепенно уреждахме и живота си. Отначало бяхме около петдесет-шейсет души. Аз обикалях с хеликоптера и където забележех признаци на живот, приземявах се и канех хората да дойдат при нас. Някои дойдоха, но удивително много просто не проявиха никакъв интерес. Тъкмо се били отървали от едно

управление и сега, въпреки всичките си несгоди, не желаеха ново подчинение. В Южен Уелс например има няколко групи, които са образували нещо като племена и отказват да възприемат идеята за всякакъв вид организация освен някои най-елементарни принципи, които сами са си създали. Подобни групи има и около останалите каменовъглени мини. Обикновено водачите са тези, които по време на катастрофата са били на смяна под земята и не са видели зелените звезди — въпреки че един господ знае как после са се измъкнали от шахтите.

Някои пък така категорично отказват всякакви контакти, че даже стрелят по хеликоптера. Има едни такива в Брайтън...

— Знам ги — казах аз. — Те прогониха и мен.

— Напоследък подобни групи стават все повече. Има една в Мейдстоун, една в Гилдфорд и на други места. Главно заради тях досега не ви бяхме открили. Районът ви не е много безопасен, като се приближи човек. Не знам какво са си въобразили — вероятно са набарали солидни хранителни запаси и се страхуват да не би някой да им поиска част от тях. Както и да е, реших, че е безсмислено да рискувам, и ги оставих да се пържат в собствената си мас.

И все пак доста дойдоха. За една година броят нарасна на около триста. Разбира се, между тях имаше и слепи.

Чак преди около месец попаднах на Коукър и групата му — и между другото, едва ли не първото нещо, което ме попита, беше дали сте ни намерили. А те здравата са се измъчили, особено в началото.

Няколко дни след като той отишъл в Тиншам, от Лондон дошли две жени и донесли заразата. Коукър ги карантинирал още при първите симптоми, но било много късно. Тогава решил незабавно да напуснат имението. Мис Дюран отказала да се помръдне. Заявила, че ще остане да се грижи за болните и ако може, ще ги намери по-късно. Повече не я видели.

Пренесли заразата със себе си. Наложило се да бягат още три пъти, преди да успеят окончателно да се отърсят от нея. Междувременно били отишли доста на запад, чак в Девъншър, където за известно време били добре. По-късно обаче се сблъскали със същите трудности, с които се бяхме сблъскали ние, а и вие. Коукър устоял там три години, а после започнал да разсъждава горе-долу като нас. Само че той не се сетил за остров. Спрял се на един участък от

Корнуол, който от едната страна граничел с река, а на другата смятал да издигне ограда. Когато отишли там, първите месеци строили укреплението си, а после се заели с трифидите отвътре — по същия начин, както бяхме направили ние на острова. Местността обаче при тях била много по-трудна за работа, така че и до края не успели да ги унищожат напълно. Оградата им била доста сполучлива, но те никога не можели изцяло да разчитат на нея, както ние разчитаме на морето, и много от мъжете им непрекъснато трябвало да патрулират.

Коукър смята, че биха могли доста добре да се справят, след като децата пораснат достатъчно, за да могат да работят, но въпреки всичко животът им през цялото време щеше да бъде една постоянна борба. Затова, когато ги намерих, не се двоумиха много дали да дойдат при нас. Веднага се заеха да товарят рибарските си лодки и само след около две седмици бяха на острова. Когато Коукър разбра, че не сте сред нас, предположи, че може би все още се намирате някъде из този район.

— Предайте му, че вече не изпитваме никакви лоши чувства към него — обади се Джозела.

— Той ще ни бъде много полезен, а от това, което ни разказа, разбрахме, че и вие можете да ни бъдете много полезен — каза Айвън, като ме гледаше. — Вие сте биохимик, нали?

— Биолог — отговорих — и малко биохимик.

— Това са абсолютни подробности. Идеята е следната. Майкъл иска да се открие някакъв научен метод за унищожаване на трифидите. Това трябва да стане, ако изобщо искаме да съществуваме. Бедата засега обаче е, че единствените хора, които се занимават с този проблем, са няколко души, забравили почти всичко от наученото по биология в училище. Какво ще кажете — искате ли да станете професор? Мисля, че проблемът е много сериозен.

— В момента за нас по-сериозен няма — казах аз.

— Това означава ли, че ни каните на вашия райски остров? — попита Денис.

— Ако се одобрим взаимно — да. Бил и Джозела вероятно си спомнят широките принципи, които изложихме онази вечер в сградата на Университета. Те все още са в сила. Нашата цел не е реставраторска. Ние искаме да построим нещо ново и по-добро. На някои това не им допада. Такива хора не са ни необходими. Просто

нямаме намерения да поддържаме една опозиционна партия, чиято цел е да съхрани много от старите недостатъци. Предпочитаме тези хора да отидат на друго място.

— При сегашните обстоятелства това „друго място“ не звучи много примамливо — забеляза Денис.

— О, съвсем не искам да кажа, че ги хвърляме обратно сред трифидите. Те не бяха малко хора и затова трябваше да им се намери някое подходящо място. Една група се прехвърли на островите Ченъл и започна да ги разчиства по същия начин, по който ние бяхме разчистили остров Уайт. Около стотина души се преместиха там. Сега те също живеят много добре.

Затова въведохме системата на взаимното одобрение. Новопристигналите живеят шест месеца с нас, след което се събира Съвет, на който се решава техният въпрос. Ако нашият начин на живот не им харесва — казват ни го; съответно ако ние смятаме, че те не са подходящи — също им го казваме. Ако са подходящи — остават; ако не — осигуряваме им възможност да отидат на островите Ченъл или на сушата — ако проявят подобна странност.

— Това малко ми намирисва на диктатура. Как се образува този ваш Съвет? — искаше да знае Денис.

Айвън поклати глава.

— Ако се задълбаем във въпросите на организацията, ще ни е необходимо прекалено много време. Най-добрият начин да разберете как живеем е да дойдете и да видите сами. Ако при нас ви хареса — ще останете. Но дори и да не ви хареса, смятам, ще се убедите, че островите Ченъл са по-добро място от това, в което ще се превърне вашето имение след няколко години.

Вечерта, след като Айвън беше излетял и изчезнал някъде на югозапад, излязох навън и седнах на любимата си пейка в едно ъгълче на градината.

Гледах долината и си спомних за добре отводнените и грижливо поддържани ливади, които се простираха там преди. Сега всичко беше подивяло. Занемарените нивя бяха осеяни с гъсталаци, тръстика и застояли локви. По-големите дървета бавно потъваха в прогизналата земя.

Мислех си за Коукър и това, което говореше за учителя, лекаря и ръководителя — и за непосилния труд, който щеше да ни е необходим,

за да живеем върху нашето малко парче земя. Как едно такова затворено съществуване щеше да се отрази на всички ни. За тримата слепи, които с напредването на възрастта се чувствуваха все по-нужни и отчаяни. За Сюзън, на която трябваше да се осигури възможност да има съпруг и деца. За Дейвид и момиченцето на Мери, а и всички други деца, които можеше да се родят — те трябваше да станат работници веднага щом поотраснат. За това, че ние с Джозела колкото повече остарявахме, толкова повече трябваше да работим, защото щяхме да изхранваме повече хора, а и все повече работи щяха да се извършват на ръка...

И през цялото това време трифидите търпеливо щяха да чакат. Още сега виждах стотици от тях, които образуваха тъмнозелен пояс зад оградата. Не, длъжни бяхме да търсим средство срещу тях — някакъв естествен враг, някаква отрова, вирус — нещо ефикасно. За това щеше да е необходимо свободно време, и то колкото се може по-скоро. Времето работеше за трифидите. Те само трябваше да продължават да чакат, докато изчерпим и последните си запаси. Първо щеше да свърши горивото, после — телта, с която поправяхме оградите. А те или техните потомци все щяха да чакат, докато телта окончателно ръждяса...

И все пак Шърнинг беше станал наш дом. Въздъгнах.

Чух леки стъпки по тревата. Джозела дойде и седна до мен. Обвих с ръка рамото ѝ и попитах:

— Те какво мислят за това?

— Горките, много са разстроени. Сигурно им е трудно да проумеят как така трифидите чакат отвън, след като не могат да ги видят. И после, тук те познават мястото и лесно се ориентират. Сигурно е ужасно да си сляп и да се наложи да се движиш на съвършено чуждо място. Те знаят само това, което ние им казваме. И струва ми се, не могат съвсем да разберат, че тук ще стане невъзможно да се живее. Мисля, че ако не бяха децата, веднага щяха да кажат: „Не“. Разбираш ли, та това е тяхното място, всичко, което им е останало. Тези неща те чувствуват много силно. — Тя замълча и след малко добави. — Те мислят така, но в действителност това съвсем не е тяхно място, нали? То е наше. Хвърлихме толкова труд за него.

Джозела сложи ръката си върху моята.

— Ти го създаде и поддържа за нас, Бил? Как мислиш? Да останем ли още една-две години?

— Не — казах аз. — Работех, защото тогава ми се струваше, че всичко зависи от мен. Сега мисля, че започва да става безсмислено.

— О, скъпи, не говори така! Подвизите на странстващите рицари не са били безсмислени. Ти се бори за всички нас и ни пази от „жестокия змей“.

— Най-вече заради децата — казах аз.

— Да, децата — съгласи се Джозела.

— И знаеш ли, през цялото това време ме преследваха думите на Коукър — първото поколение работници, следващото диваци... Мисля, че ще е по-добре да признаем поражението, преди да е дошло, и да заминем сега.

Джозела стисна ръката ми.

— Бил, скъпи, това не е поражение, а само... как се казваше? — стратегическо отстъпление. Оттегляме се, за да работим и да подготвим деня, в който ще можем да се върнем обратно. И един ден ние ще се върнем. Ти ще ни покажеш как да пометем и последния от тези отвратителни трифиди и да си възвърнем земята.

— Мила моя, в теб има много оптимизъм.

— А защо не?

— Е, поне ще се боря с тях. Но първо трябва да заминем. Въпросът е кога?

— Мислиш ли, че ще можем да останем лятото тук? За нас това ще бъде нещо като ваканция — след като няма да е необходимо да се подготвяме за зимата. Заслужили сме такава почивка.

— Струва ми се, че бихме могли да направим това — съгласих се аз.

— Толкова е странно, Бил. Сега, когато мога да се махна оттук, разбирам, че не го желая. Понякога ми се струваше, че съм в затвор — но сега имам чувството, че като си отиваме, извършваме някакво предателство. Виждаш ли, аз... аз никога не съм била така щастлива, както тук. Въпреки всичко.

— А аз, скъпа моя, мисля, че преди даже не съм бил жив. Но занапред ще имаме още по-щастливи дни. Обещавам ти.

— Глупаво е, но когато си тръгнем, ще плача много. Ще пролея ведра сълзи. Не бива да ми обръщаш внимание.

Но обстоятелствата се стекоха така, че всички бяхме прекалено заети, за да плачем...

СТРАТЕГИЧЕСКО ОТСТЪПЛЕНИЕ

Джозела беше права, че няма смисъл да се бърза. Щяхме да прекараме лятото в Шърнинг, а през това време, аз можех да потърся на острова нов дом за нас и на няколко курса да пренеса най-полезните неща от запасите ни и противотрифидните снаряжения, които бяхме успели да съберем. Междувременно обаче дървата ни бяха изгорели. Имахме нужда от съвсем малко гориво — колкото да палим печката в кухнята няколко седмици. Затова на другата сутрин ние със Сюзън отидохме да докараме въглища.

Полугъсеничният всъдеход не беше удобен за тази цел, затова взехме обикновен камион. И въпреки че най-близкият железопътен склад за въглища беше само на десет мили от нас, обиколките, които трябваше да правим поради непроходимостта на някои пътища и лошото състояние на други, ни отнеха почти целия ден. Нямахме никакви сериозни премеждия, но когато се върнахме, вече се свечеряваше.

Направихме и последния завой по алеята, водеща към къщи (трифидите шибаха върху камиона все така неуморно) и се вцепенихме от удивление. Зад нашата врата, паркирано в нашия двор, се мъдреше някакво чудовищно съоръжение. Видът му така ни втрещи, че известно време само седяхме и го зяпахме, докато най-после Сюзън нахлузи шлема и ръкавиците и отиде да отвори вратата.

Вкарах камиона и отидохме да го разгледаме. Видяхме, че шасито беше върху вериги, което подсказваше военен произход. В крайна сметка общото впечатление беше за нещо средно между закрит бронетранспортър и саморъчно направен караван. Ние със Сюзън го разгледахме, а после обърнахме погледи един към друг, учудено вдигнали вежди. Влязохме вътре, за да научим нещо повече.

Във всекидневната освен членовете на нашето домакинство заварихме още четирима мъже, облечени в сивозелени скиорски костюми. Двама от тях носеха пистолети, които висяха в кобури върху

десните им хълбоци; другите двама бяха подпрели автоматите си на пода до столовете, на които седяха.

След като влязохме, Джозела се обърна към нас с абсолютно безизразна физиономия.

— Ето съпруга ми. Бил, това е мистър Торънс. Казва, че бил някакво служебно лице. Дошъл е да ни направи някои предложения.

Никога не я бях чувал да говори с такъв леден глас. За момент не успях да отреагирам. Мъжът, когото ми сочеше, не ме позна, но аз го помнех чудесно. Лице, което те е гледало през мерник, някак си се запечатва завинаги в паметта ти. А и тази характерна червена коса. Много добре помнех как този енергичен млад човек беше разгонил групата ми в „Хемпстед“. Кимнах с глава. Гледайки ме, той каза:

— Доколкото разбирам, тук вие сте главният, мистър Мейсън?

— Имението принадлежи на мистър Brent.

— Искам да кажа, че вие сте организатор на тази група.

— При сегашните обстоятелства да.

— Чудесно — физиономията му като че ли искаше да каже: „Сега вече ще се разберем.“ — Аз съм командир на Югоизточния район.

Съобщи ми го така, като че ли това трябваше да ми говори много неща. За мен обаче то нищо не означаваше. Казах му го.

— Това ще рече — натъртено обясни той, — че съм главното длъжностно лице от Извънредния комитет, който отговаря за Югоизточния район на Британските острови. Като такъв едно от моите задължения е да следя за разпределението и групирането на личния състав.

— Така ли? — казах аз. — За първи път чувам за този... ъ-ъ-ъ... комитет.

— Възможно е. Ние също не подозирахме за съществуването на вашата група, докато вчера не видяхме огъня ви.

Чаках го да продължи.

— Когато открием такава група, мое задължение е да я разследвам, да определя размера на данъка и да направя необходимите промени в състава ѝ. Така че можете да приемете, че съм дошъл при вас служебно.

— Този комитет официален ли е, или е някой самозван? — поинтересува се Денис.

— Трябва да има ред и законност — рязко каза мъжът. После с променен тон продължи: — Хубаво местенце имате тук, мистър Мейсън.

— То е на мистър Брент — поправих го аз.

— Да оставим мистър Брент. Той е тук само защото вие сте направил това възможно.

Погледнах Денис. Лицето му се беше вкаменило.

— И въпреки всичко това е негова собственост.

— Била е, доколкото разбирам. Но тази социална организация, която го е направила собственик, вече не съществува. Съответно документите за собственост вече са невалидни. Освен това мистър Брент е сляп и в никакъв случай не може да се счита за способен да упражнява някаква власт.

— Така ли? — отново казах аз.

Още от първата ни среща изпитвах отвращение към този млад човек и решителните му действия. По-близкото ми запознанство с него не допринесе с нищо за смекчаване на тези чувства. Той продължи:

— Това е въпрос на живот и смърт. Не можем да позволим на чувствата да се намесват там, където трябва да се вземат практични мерки. Мисис Мейсън ми каза, че сте осем души. Петима възрастни, това момиче и две малки деца. Всички виждате, с изключение на тези тримата — той посочи Денис, Мери и Джойс.

— Така е — потвърдих аз.

— Виждате ли, това е абсолютно непропорционално. Боя се, че ще се наложат известни промени. В такива тежки времена трябва да се разсъждава реалистично.

Джозела улови погледа ми. В очите ѝ се четеше предупреждение. Но аз и без това нямах намерение да избухвам точно сега. Познавах директните методи, с които действуваше червенокосият, и освен това исках по-подробно да разбера срещу какво се изправях. Очевидно той схвана, че желяех да го изслушам.

— Най-добре ще е да ви въведа в обстановката. Накратко нещата стоят така: Районният щаб се намира в Брайтън. В Лондон вече е невъзможно да се живее. В Брайтън обаче успяхме да разчистим и карантинираме част от града, където овладяхме положението. Брайтън е голям град. Когато болестта премина и вече можехме да обикаляме по-свободно, открихме много складове, които бяха добро начало.

Доскоро докарвахме доста неща и от други места. Това обаче започна да става невъзможно. Пътищата стават все по-лоши за камионите и разстоянията все по-големи. Разбира се, това се очакваше. Смятахме, че запасите ще ни стигнат поне за още няколко години, но се оказа, че сме сбъркали. Може би от самото начало се бяхме нагърбили с прекалено много хора. Както и да е. Сега се налага да се разпръснем. Единствено земята може да ни изхрани. За целта ще трябва да се разделим на по-малки единици. Стандартната единица, която беше определена, се състои от един виждащ на десет слепи плюс децата.

Вашето място е много хубаво и има възможност да изхрани две единици. Ще прикрепим към вас седемнайсет слепи и с вашите трима ще станат двайсет — като, разбира се, отново повтарям: плюс децата, които могат да се родят.

Гледах го с изумление.

— Вие сериозно ли смятате, че тази земя може да изхрани двайсет души и техните деца? Господи, та това е абсолютно невъзможно. Ние се съмнявахме дали ще успеем себе си да изхраним.

Той убедено поклати глава.

— Напълно възможно е. И това, което ви предлагам, е да поемете командването на двете единици, които ще разположим тук. Отсега ви казвам, че ако вие не желаете да се занимавате с това, ще сложим някой друг, който желае. В тези времена не можем да си позволим разточителство.

— Но защо само не погледнете земята — повторих аз. — Тя просто не може да ни изхрани.

— Уверявам ви, че може, мистър Мейсън. Разбира се, ще се наложи малко да снижите стандарта си — на всички ни ще се наложи това през следващите няколко години, но когато децата поотраснат, вече ще имате работна ръка и нещата ще започнат да се подобряват. Признавам, че шест-седем години лично вас ви очаква много труд — но това не може да се избегне. След това обаче постепенно задълженията ви ще започнат да намаляват, докато на края ще трябва само да надзиравате останалите. Не смятате ли, че това ще бъде добра награда за тези няколко по-тежички години?

Да вземем сегашното ви положение. Какво бъдеще ви очаква? Нищо друго освен непосилна работа, докато умрете. Вашите деца ги очаква същата работа, и то само за хляба им, не повече. При такава

организация откъде ще се появят бъдещите водачи и администратори? След двайсет години ще бъдете вече изхабен, но все още ще си влачите хомота — а децата ви ще бъдат селяндури. Ние ви предлагаме да застанете начело на хора, които ще работят за вас и които ще можете да предадете в наследство на вашите синове.

Изведнъж започнах да проумявам. Попитах удивено:

— Трябва ли да разбирам, че ми предлагате нещо като... феодална власт?

— А — каза той, — виждам, че наистина започвате да разбирате. Това, при сегашните условия, разбира се, е най-подходящият и естествен социален строй.

Нямаше никакво съмнение, че този човек ми предлагаше плана си абсолютно сериозно. Избегнах коментара, като отново повторих:

— Но тази земя просто не може да изхрани толкова много хора.

— Е, несъмнено няколко години ще трябва да ги храните главно със смляни трифиди. Доколкото виждам, от тази суровина недостиг няма да имате.

— С животински фураж! — възкликнах аз.

— Но хранителен — богат на важни витамини, доколкото знам. А и просяците, и особено слепите просяци, нямат право на избор.

— Вие сериозно ли ми предлагате да взема всички тези хора и да ги храня с животински фураж?

— Слушайте, мистър Мейсън, ако не бяхме ние, нито един от тези слепи хора нямаше да е жив сега. Нито пък децата му. Те трябва да слушат какво им казваме, да взимат каквото им даваме и да са благодарни, че го получават. Ако откажат това, което им предложим — тогава лека им пръст.

Реших, че за момента не е много благоразумно да му кажа какво мисля за философията му. Зададох му друг въпрос:

— Не мога да разбера... Кажете ми, каква роля играете вие и вашият Съвет във всичко това?

— Върховната власт и законодателството са съсредоточени в ръцете на Съвета. Той ще управлява. Освен това той ще контролира и въоръжените сили.

— Въоръжените сили! — тъпо повторих аз.

— Разбира се. Ще набираме войниците чрез мобилизация в, както ги нарекохте, феодалните владения. В замяна вие ще имате право

да получавате помощ от Съвета в случай на външно нападение или вътрешни бунтове.

Почувствувах, че започвам да се задъхвам.

— Армия! Естествено става дума за малка подвижна полицейска част...?

— Виждам, че не сте осъзнали истинските размери на катастрофата, мистър Мейсън. Разбирате ли, бедствието не се е ограничило само в рамките на този остров. Това е по целия свят. Сега навсякъде цари все същият хаос — ако не беше така, досега щяхме да сме разбрали — и вероятно във всяка страна има по малко оцелели. Добре, отгук съвсем естествено следва, нали така, че първата страна, която стъпи отново на краката си и в която се въдвори ред, ще има възможността да въдвори ред и другаде. Смятате ли, че е редно да оставим някоя друга държава да направи това и да ѝ позволим да се превърне в новата доминираща сила в Европа — а не е изключено и по-нататък? Естествено, че не. Наш национален дълг е да се изправим на крака колкото е възможно по-скоро и да си извоюваме този статут на водеща държава, за да можем да предотвратим всякаква опасна опозиция, насочена срещу нас. Отгук следва, че колкото по-скоро успеем да организираме сила, която ще бъде в състояние да потъпче всяка възможна агресия, толкова по-добре.

Няколко секунди в стаята цареше гробно мълчание. После Денис неестествено се разсмя.

— Всемогъщи боже! След като преживяхме всичко това, този човек идва и ни предлага да започнем война!

Торънс каза рязко:

— Изглежда, не съм се изразил много ясно. Думата „война“ е едно неоправдано преувеличение. Става въпрос само за омиротворяване и ръководене на племена, върнали се към примитивното беззаконие.

— Стига, разбира се, същата милосърдна идея да не е хрумнала и на тях — обади се Денис.

Почувствувах настойчивите погледи на Сюзън и Джозела. Джозела посочи към Сюзън и тогава разбрах причината.

— Чакайте да се разберем — казах аз. — Вие очаквате от нас тримата, които можем да виждаме, да поемем пълна отговорност за двайсет слепи възрастни и неопределен брой деца. Това ми се струва...

— Слепите не са съвсем безпомощни. Те могат да правят много неща, включително и за децата си, и да помагат при приготвянето на собствената им храна. При една добра организация голяма част от нещата могат да се сведат само до ръководство и надзор. Но вие, мистър Мейсън, ще бъдете двама — вие и жена ви, — а не трима.

Погледнах Сюън, която седеше вдървено изправена. Беше облечена с костюмче и имаше червена панделка в косите. В очите ѝ, скачащи ту върху мен, ту върху Джозела, се четеше настойчива молба.

— Трима — казах аз.

— Съжалявам, мистър Мейсън, нормата е десет души за единица. Момичето може да дойде в щаба. Ще ѝ намерим някоя полезна работа, докато порасне достатъчно, за да ѝ дадем собствена единица.

— За нас с жена ми Сюън е като собствена дъщеря — казах рязко.

— Отново повтарям, съжалявам, но такива са разпоредбите.

Известно време го гледах. Той ми отвърна със същия продължителен поглед. На края казах:

— Ако това трябва да стане, вие поемате задължение към нея и държа да ми дадете твърда гаранция.

Чух няколко учудени изахквания. Торънс посмекчи малко тона си.

— Естествено ще ви дадем всички реално възможни гаранции.

Кимнах с глава.

— Нужно ми е време да обмисля нещата. Всичко това е съвсем ново за мен и ме сварва абсолютно неподготвен. За някои неща се сещам още в момента. Инструментите ми са пред износване. Да се намерят нови, неунищожени от ръждата, вече е много трудно. Освен това, както вървят нещата, съвсем скоро ще имам нужда и от силни работни коне.

— Въпросът с конете е много труден. В момента броят им е минимален. Известно време вероятно ще се наложи да използвате човешка сила.

— След това — проблемът с жилищата. Външните постройки и сега не отговарят на нуждите ни, а аз сам не бих могъл да построя нищо, даже и да използвам готови сглобяеми елементи.

— Тук мисля, че ще можем да ви помогнем.

Още двадайсетина минути продължихме да обсъждаме подробностите. На края Торънс започна да проявява нещо като приветливост. После се отървах от него, като го изпратих да разглежда имението, воден от нацупената Сюзън.

— Бил, какво за бога...? — започна Джозела веднага щом вратата се затвори зад гърба на Торънс и придружвачите му.

Разказах ѝ каквото знаех за него и методите му да се справя с трудните ситуации просто като стреля пръв.

— Изобщо не се учудвам — забеляза Денис. — Но знаете ли, това, от което се учудих в момента, е, че изведнъж започнах да изпитвам най-топли чувства към трифидите. Ако не бяха те, кой знае още колко подобни чудесии щяха да ни се случат досега. И ако те са единственият фактор, който може да спре връщането на крепостничеството — тогава да живеят трифидите!

— Цялата тази работа е просто абсурдна — казах аз. — Това никога не може да стане. Как можем ние с Джозела да се грижим за една такава тълпа и в същото време да се борим с трифидите? Но — добавих — ситуацията е такава, че едва ли бихме могли да кажем твърдо „не“ на предложението, отправено ни от четирима въоръжени мъже.

— Но тогава ти не си...?

— Мила моя, ти наистина ли си ме представяш в ролята на феодал, който с камшик подкарва пред себе си своите роби и крепостни селяни? Даже и да предположим, че трифидите не са ни премачкали дотогава.

— Но ти каза...

— Слушай сега. Вече се стъмва. Стана късно и те няма да могат да си тръгнат. Ще трябва да прекарат нощта тук. Предполагам, че идеята им е утре да вземат Сюзън с тях, за да е сигурна гаранция за доброто ни поведение. А могат да оставят и един-двама от ония да ни следят. Е, струва ми се, че не можем да допуснем това, как мислиш?

— Не, но...

— Ето какво. Надявам се, успях да го убедя, че започвам да възприемам идеята му. След малко ще им дадем вечеря, която би могла да се възприеме като знак за взаимно разбирателство. Пригответе хубава храна. Всички да ядат много. Нахранете обилно и децата. Извадете най-хубавите ни напитки. Погрижете се Торънс и хората му

да пият много, но вие добре внимавайте. Към края на вечерята ще изчезна за известно време. Ти ще поддържаш настроението така, че отсъствието ми да не се забележи. Ако искаш, пускай им мръсни песнички или нещо такова. И всички останали трябва да ги насърчавате във веселбата. И още нещо — никой не бива да споменава за Майкъл Бийдли и хората му. Торънс сигурно знае за колонията на остров Уайт, но мисли, че ние не знаем. А сега ми трябва една торба захар.

— Захар? — слисано повтори Джозела.

— Няма ли? Добре, тогава голяма тенекия мед. Мисля че и това ще свърши работа.

По време на вечерята всички изиграха ролите си с похвално старание. Ледът не само че се пропука, в същност той започна да се топи. В добавка към по-тривиалните напитки Джозела извади и от силната медовина, която сама беше приготвила. Тя също има голям успех. Когато незабелязано се оттеглих, пришълците бяха изпаднали в състояние на щастлива забрава.

Грабнах вързопа с одеяла и дрехи и пакета с храна, които предварително бях приготвил, и бързо пресякох двора в посока на навеса, където държахме всъдехода. Изтеглих с маркуч бензин от танкера, в която съхранявахме основния си запас от гориво, и напълних резервоара на всъдехода догоре. После насочих вниманието си към странното съоръжение на Торънс. С помощта на фенерче, захранвано от ръчно динамо, успях да намеря капачката на резервоара и да сипя вътре близо четвърт галон мед. Останалият мед от голямата тенекия изсипах в самия танкер.

Чувах как другите пееха в къщата. Явно празненството вървеше добре. Добавих към багажа във всъдехода противотрифидно снаряжение и някои дреболии, за които ми хрумна в момента, и се прибрах, за да се присъединя към веселбата. Когато най-последно се отправихме към леглата си, разделихме се в атмосфера, в която и най-внимателният наблюдател не би открил нищо друго освен съзливлива добронамереност.

Изчакахме два часа, за да заспят дълбоко.

Луната беше изгряла и дворът се къпеше в бяла светлина. Бях забравил да смажа вратата на навеса и при всяко изскърцване тихо изругавах. Един след друг при мен дойдоха и останалите. Брентови и

Джойс добре познаваха мястото и нямаха нужда от водач. След тях вървяха Джозела и Сюзън, които носеха децата. Дейвид проплака в съня си, но Джозела бързо запуши устата му с ръка. Все още с детето на ръце, тя седна на предната седалка. Настаних останалите отзад и затворих вратите. После седнах на шофьорското място, целунах Джозела и си поех дълбоко въздух.

Трифидите се бяха скупчили около вратата, както правеха винаги, когато за няколко часа ги оставяхме необезпокоявани.

С помощта на провидението всъдеходът запали веднага. Включих на първа, отбих, за да избягна съоръжението на Торънс, и се насочих право към вратата. Здравият калник с трясък я повлече. Гмурнахме се сред джунгла от тел и изпотрошени колове, премазвайки дузина трифиди по пътя си. Останалите яростно шибаха колата, когато минавахме покрай тях. После излязохме на пътя.

На един завой, от който долу в ниското се виждаше Шърнинг, спрях и изгасих мотора. Няколко прозореца на вилата ни вече светеха, а след малко блеснаха и фаровете на съоръжението, осветявайки цялата къща. Застърга стартер. Изтръпнах, когато двигателят запали, макар и да знаех, че няколко пъти превишавахме скоростта на тази трещяща измишльотина. Машината се затресе върху веригите си, за да се обърне към вратата. Но още преди да е завършила кръга, двигателят кихна и изгасна. Стартерът отново застърга. Стържеше раздражено и безрезултатно.

Трифидите бяха открили, че вратата е паднала. На бледата лунна светлина и отблясъците от фаровете виждахме тромавата процесия на високите им силуети, които вече се клатушкаха из двора; други, прокрадвайки се покрай банкетата на пътя, отиваха след тях...

Погледнах Джозела.

Тя изобщо не плачеше. Погледът ѝ се спря върху мен, а после върху Дейвид, който спеше в ръцете ѝ.

— Имам всичко, от което истински се нуждая. А някой ден ти ще ни върнеш при останалото, Бил.

— Когато собствената ти съпруга има доверие в теб, това е чудесно, но, скъпа... Не, по дяволите, никакво не. Аз наистина ще ви върна тук.

Излязох, за да почистя предницата на всъдехода от отломките и да избърша отровата от предното стъкло, за да мога да виждам, докато

шофирам нататък, през веригата от хълмове, на югозапад.

Оттук моят разказ се присъединява към разказа на останалите. Ще го намерите в историята на колонията, чудесно описана от Елспет Кери.

Сега всичките ни надежди са фокусирани тук. Вече стана ясно, че от неофеодалния план на Торънс нищо няма да излезе, въпреки че част от неговите феодални владения все още съществуват и доколкото разбираме, жителите им водят мизерно и окаяно съществуване зад своите огради. Но сега те са много по-малко, отколкото бяха. Периодично Айвън ни съобщава, че е прегазено от трифидите още едно имение и че след като са го унищожили, те са се разпръснали, за да вземат участие в други обсади.

Така че трябва да заживеем с мисълта, че съвсем сами ще се справяме със задачата, която ни предстои. Вярваме, че пътят е вече открит, но все още ни предстоят много изследвания и много работа, преди да настъпи денят, когато ние, нашите деца или техните деца ще пресечем тесните проливи и ще тръгнем на велик поход срещу трифидите, за да ги подложим на повсеместно изстребление, докато изтрием и последния от лицето на земята, която ни бяха отнели.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.